

การปริวรรตวรรณกรรมนิทานเรื่อง " ท้าวแม่ "

อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

อุไรวรรณ สุพรรณ
อุไร เสริมศิลป์
สมบัติ เสริมศิลป์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประจำปีงบประมาณ 2536

สารบัญ

บทที่ 1

บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
วิธีดำเนินการ	6
งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 2	
ต้นฉบับวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่และปรีวรัตคำอ่าน	
ต้นฉบับโบบานวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ฉบับปราจีนบุรี	10
ปรีวรัตวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ฉบับปราจีนบุรี	42
บทที่ 3	
คำศัพท์ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่	92
บทที่ 4	
วิเคราะห์สภาพการดำเนินชีวิตด้านความเชื่อ และประเพณี:	
-ที่ปรากฏในวรรณกรรม	162
ความเชื่อ	163
ประเพณี	181
บทที่ 5	
สรุปผลการวิเคราะห์วิจัยและขอเสนอแนะ	194
บรรณานุกรม	196

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (social animal) การรวมกลุ่มกันของมนุษย์ จะเริ่มจากกลุ่มขนาดเล็ก เป็นสังคมขนาดเล็ก และจะพัฒนาขึ้นเป็นสังคมใหญ่ เมื่อมนุษย์ อยู่รวมกันในสังคม มนุษย์จะร่วมกันจัดระเบียบทางสังคมขึ้นเพื่อเป็นแนวทางกำกับพฤติกรรม ของมนุษย์ แบบแผนแห่งพฤติกรรมของมนุษย์นี้ได้มีการกล่อมเกลาโดยการอบรมเรียนรู้ จึงทำให้มนุษย์มีวิถีชีวิตแตกต่างไปจากสัตว์ทั่วไป (อานนท์ อภาภิรม 2515 : 14 - 15)

กฎหรือระเบียบแบบแผนที่มนุษย์สร้างขึ้นมากเพื่อควบคุมคนในสังคมนั้น ได้รับความถ่ายทอดสืบต่อไปยังลูกหลานเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ถึงเราจะพบว่าประวัติศาสตร์ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ที่ต่างยุคต่างสมัยจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ น่าศึกษา และวิธีการศึกษานั้นอาจทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่สะดวกและน่าสนใจก็คือ การศึกษามนุษย์จากวรรณกรรม

วรรณกรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ วรรณกรรมของชนชาติใด ก็ตามย่อมมีลักษณะ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชนชาตินั้น เกี่ยวพันอยู่ด้วยเสมอ ด้วยเหตุนี้คำกล่าวที่ว่า ถ้าจะดูความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชาติ ใด ก็ดูได้จากวรรณคดีของชนชาตินั้น (ชวน เพชรแก้ว 2520 : 41) และ เราดู วรรณกรรมได้จากสังคม ดูสังคมได้จากวรรณกรรม (เสถียร จันทิมาธร 2517 : 2) จึงชี้ชัดได้สอดคล้องกับความคิดที่ว่า วรรณกรรมเป็นเสมือนเครื่องแสดงถึงความเจริญ ของสังคมหรือชาติบ้านเมืองในแต่ละยุค ประชาชนมีความเป็นอยู่ มีความคิดเห็นและ ความรู้สึกอย่างไร ย่อมมองได้จากวรรณกรรมทั้งสิ้น (อุคม หนูทอง ม.ป.ป : 1)

วรรณกรรมนอกจากจะมีคุณค่าทางสังคมแล้ว ยังมีคุณค่าทางด้านภาษาของ

แต่ละสมัย แต่ละท้องถิ่นอีกด้วย ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมเป็นผลผลิตทางความคิดของมนุษย์ ซึ่งใช้ภาษาเป็นสื่อในการแสดงออก วรรณกรรมจึงมีส่วนสัมพันธ์กับภาษาอย่างแยกกันไม่ออก นอกจากนี้วรรณกรรมยังช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางภาษา มีคุณค่าทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมอีกด้วย (วิเชียร ณ นคร และคนอื่น ๆ 2521 : 150)

แม้ว่าวรรณกรรมจะมีคุณค่ามากเพียงใด แต่ปัจจุบันนี้ยังพบว่าการศึกษาวรรณคดีของไทยเรายังอยู่ในวงจำกัด กล่าวคือ เป็นการศึกษาเฉพาะในวงวรรณคดีแบบฉบับเท่านั้น ส่วนวรรณคดีท้องถิ่นยังไม่สู้มีผู้ศึกษาค้นคว้ากันอย่างจริงจัง ทั้งที่วรรณคดีเหล่านั้นมีคุณค่าควรแก่การรักษา อาจอำนวยความสะดวกในด้าน ความเข้าใจชีวิต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภาษาในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (ปราณี ขวัญแก้ว 2518 : 1)

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในยุคปัจจุบันนี้ ได้รับความสนใจจากผู้ที่อยู่ในแวดวงของการศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นเป็นที่ประจักษ์กันโดยทั่วไปว่า เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต อันเป็นพฤติกรรมส่วนรวมของกลุ่มชนนั้น ทำให้เข้าใจเอกลักษณ์คือความเป็นอิสระของวัฒนธรรม (กิ่งแก้ว อัครถาวร 2518 : 99) และยังทำให้เราเข้าใจถึงปัญหาและพฤติกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้น ๆ อันเป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศาสนา และสังคมอีกด้วย (สุเทพ สุนทรเกสัช 2520 : ค) ทั้งนี้ทัศนคติศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีหน่วยงานย่อยอยู่ในวิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตลอดจนนักวิชาการ อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความสนใจจับเกี่ยวรวบรวมนวรรณกรรมท้องถิ่นไว้อย่างเป็นระบบ และนำบางเรื่องมาศึกษาค้นคว้าวิจัย จัดพิมพ์เผยแพร่ ตลอดจนปริวรรตวรรณกรรมเหล่านั้นออกเผยแพร่เมื่อมีโอกาส กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีว่าเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของท้องถิ่น ตลอดจนของชาติไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาวิถีชีวิต และอรรถความเป็นมาของไทยทั่วทุกภาคได้เป็นอย่างดี

แต่เดิมนั้นวรรณกรรมนิทานมักสืบทอดโดยอาศัยการเล่าปากเป็นสำคัญ เมื่อมีการเขียนและภาษาเขียนแพร่หลายโดยทั่วไปแล้ว มนุษย์จึงนำเอานิทานที่เป็น

นิทาน "มุขปาฐะ" นั้นมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่วิวัฒนาการด้านภาษาพูดมักจะมีพัฒนาการไปเร็วกว่าภาษาเขียน โดยเฉพาะภาษาเขียนที่ใช้บันทึกวรรณกรรมท้องถิ่นนั้น เป็นภาษาที่เจ้าของภาษาในสังคมนั้นไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ภาษาพูดและภาษาเขียนในวรรณกรรมมิได้พัฒนาไปอย่างสอดคล้องกัน ยิ่งเวลาผ่านไปจึงทำให้ภาษาที่บันทึกในวรรณกรรมนั้นยิ่งห่างไกลไปจากการดำเนินชีวิตมากขึ้น ในปัจจุบันจึงพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นที่ใช้ภาษาแตกต่างจากภาษากลางมีผู้นับถือกันน้อย หรืออยู่เฉพาะในวงผู้สนใจเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่วรรณกรรมท้องถิ่นนั้นเป็นสมบัติทางปัญญา เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สำคัญยิ่งของชาติ ทั้งนี้เพราะนิทานชาวบ้านนั้นเป็นวรรณกรรมที่เกิดจากคนธรรมดาทั่ว ๆ ไปอันจักว่าเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ แม้จะดูว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ที่จริงแล้วมีสมบัติควรแก่การศึกษาอย่างลึกซึ้ง เพื่อความเข้าใจมนุษย์และสังคมส่วนใหญ่ (กุหลาบ มลลิกมาส 2509 : คำนำ)

ผู้วิจัย (นางอุไร เสริมศิลป์) ได้ศึกษาวรรณกรรมอย่างวิเคราะห์เมื่อทำปริญญาโทเรื่อง วิเคราะห์วรรณกรรมนิทานเรื่องวงยะมาศ อ่าเภอโคกบึง จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นนิทานเรื่องหนึ่งในอีกหลายเรื่องที่พบค้นฉบับในหมู่บ้านม่วงขาว อ่าเภอโคกบึง จังหวัดปราจีนบุรี ทำให้ทราบว่า วรรณกรรมนิทานเหล่านั้นล้วนแสดงสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี และการดำเนินชีวิตของสังคมอย่างดียิ่ง สมควรที่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวรรณกรรมจะได้รับรู้ความเจริญรุ่งเรืองเรื่องในอดีตของตนในบัดนี้ เพื่อจะได้มีความภาคภูมิใจในบรรพชนของตน และมีความพร้อมที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมและของชาติสืบไป

วรรณกรรมนิทานที่พบในหมู่บ้านม่วงขาวนี้ เป็นวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทานของอีสานโดยทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมทั้งหมดนี้เป็นวรรณกรรมของชาวพวนซึ่งอพยพมาจากประเทศลาว ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก บาดังหลักแหล่งอยู่ ณ ที่นั้นนับร้อยปีมาแล้ว วรรณกรรมนิทานทั้งหมดที่พบขณะนี้ประมาณ 10 เรื่อง (ผูก) นั้นล้วนจารึกด้วยตัวอักษรไทยน้อย ค้นฉบับผูกที่สมบูรณ์บางเรื่องมีความยาวถึง 491

โบลาน คือ 982 หน้าลานก็มี ลักษณะตัวอักษรที่จารนั้นสวยงามมาก บางผู้มีภาพแสดง เนื้อหาบางตอนในเรื่องอีกด้วย

ปัจจุบันในหมู่บ้านม่วงชานนี้มีผู้มีความรู้ในตำนานตัวอักษรไทยน้อยอยู่เพียงคนเดียว คือ นายสุก ชัยนึ่ง ปัจจุบันอายุ 87 ปี คอยขอจำกัดในเรื่องวัยและสายตาทำให้ท่าน อ่านไม่ได้อีกต่อไป ค่ายเหตุนี้วรรณกรรมนิทานโบลานที่มีอยู่ก็คงจะสูญไปตามกาลเวลา เพราะชาคผู้ที่จะนำคุณค่าที่สำคัญยิ่งจากลายลักษณ์อันยิ่งค่ายคุณค่านั้นมาเผยแพร่ต่อไป อีกทั้งวัสดุที่ใช้ในการจารีกรวรรณกรรมก็อาจจะชำรุดเสียหายไปได้ คณะผู้วิจัยจึงนำเอา วรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่นี้มาปริวรรตเพื่อเผยแพร่ อีกทั้งทำคำศัพท์ทั้งเดิมที่มีอยู่ เฉพาะในวรรณกรรมก็จะนำมาให้คำจำกัดความ เพื่อให้รู้กันแพร่หลาย อันเป็นการรักษามรดกวัฒนธรรมทางภาษาของชาติได้สืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อปริวรรตวรรณกรรมนิทานเรื่อง"ท้าวแม่"ฉบับวัดม่วงชาน อำเภอ ศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี จากต้นฉบับโบลานซึ่งบันทึกด้วยตัวอักษรไทยน้อย เป็นอักษรไทยปัจจุบัน
2. เพื่อจัดทำคำอธิบายศัพท์ที่ปรากฏในวรรณกรรม
3. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตที่ปรากฏในวรรณกรรม

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นการช่วยให้ประชาชนสามารถอ่านเรื่องท้าวแม่ได้แพร่หลายขึ้น
2. ทำให้เข้าใจและรู้ความหมายคำศัพท์ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทาน"ท้าวแม่" อันจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมทางภาษาที่สื่อสารในท้องถิ่นมากขึ้น

3. ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นยิ่งขึ้น
4. เสริมสร้างให้เกิดความภาคภูมิใจในวรรณกรรมท้องถิ่น
5. เป็นการเผยแพร่วรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ให้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางยิ่งขึ้น
6. ผู้ที่สนใจกลอนลำสามารถนำกลอนลำจากวรรณกรรม หรือนำบทพูดในกลอนลำมาขับลำได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมการเล่น "กลอนลำ" ซึ่งเคยเล่นกันอย่างแพร่หลายในหมู่บ้านม่วงขาว แต่ปัจจุบันนี้ขาดหายไปเพราะขาดเนื้อกลอนที่จะนำมาขับลำ ผู้ที่สามารถขับลำกลอนได้จะได้นำบทพูดในวรรณกรรมที่ปริวรรตแล้วนี้มาขับลำกันได้

ขอบเขตของการวิจัย

วรรณกรรมที่จะนำมาปริวรรตจะศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ ผู้จารใบลานคือนายธรรมทัตหลวง ต้นฉบับได้จากพระครูพิสิษฐ์ธรรมวุฒิ เจ้าอาวาสวัดม่วงขาว ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี จารด้วยตัวอักษรไทยน้อย จำนวน 1 ผูก 91 ใบลาน 182 หน้าลาน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ความหมายของคำบางคำในขอบเขตอันจำกัด ดังนี้

1. ปริวรรต หมายถึง การถ่ายตัวอักษรจากใบลานที่จารด้วยอักษรไทยน้อยเป็นภาษาไทยปัจจุบัน โดยเปลี่ยนรูปแบบอักษรวิธีของวรรณกรรมต้นฉบับ ให้เป็นคำที่มีพยัญชนะ สระ ตัวสะกดตามระเบียบวิธีที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ความหมายของคำนั้นต่างไปจากต้นฉบับ
2. สภาพการดำเนินชีวิต หมายถึง ความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต

วิธีดำเนินการ

1. รูปแบบของการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบกรณีศึกษา จะศึกษาเฉพาะวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ โดยวิธีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์

2. การเลือกวรรณกรรมที่จะนำมาศึกษาเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เนื่องจากท้าวแม่เป็นนิทานที่ได้รับความนิยม ยังมีผู้พูดถึงอยู่อย่างแพร่หลายเพราะ เป็นเรื่องแปลกมีโครงเรื่องที่ซับซ้อนและสนุกสนาน ค้นฉบับยังความสมบูรณ์ครบถ้วน อีกทั้งหมู่บ้านม่วงขาวตั้งอยู่ใกล้ถนนการคมนาคมสะดวก คณะผู้วิจัยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนนี้ นอกจากนี้นางอุไร เสริมศิลป์ นักวิจัยผู้หนึ่งในคณะนี้มีความสามารถอ่านตัวอักษรไทยน้อยได้ที และสามารถสื่อสารด้วยภาษาพวนได้อีกด้วย จึงทำให้สะดวกต่อการทำวิจัยและเก็บข้อมูลที่ต้องการได้อย่างลึกซึ้ง

3. เทคนิคและวิธีการ เป็นการวิจัยในลักษณะวิจัยเอกสาร

การปริวรรตวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่จะวิจัยในลักษณะวิจัยเอกสาร วิธีการปริวรรตจะปริวรรตตามแนวทางในนิยามศัพท์เฉพาะที่ให้ไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการอ่านวรรณกรรมที่จารด้วยอักษรชนิดเดียวกันนี้ให้แพร่หลายต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการสืบทอดและอนุรักษ์วรรณกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านด้านอักษรศาสตร์อีกทางหนึ่ง

ในด้านการจัดทำคำอธิบายคำศัพท์นั้น นอกจากจะดูความหมายจากข้อความในบริบทแล้ว จะอาศัยการสัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่นร่วมด้วย เพื่อให้ได้คำจำกัดความที่สมบูรณ์และถูกต้องเกณฑ์การเลือกวิทยากร จะเลือกวิทยากรจากคนในพื้นที่ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป

การศึกษาคำเนินชีวิตของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมด้านความเชื่อ และประเพณีนั้นจะเอาเกณฑ์ระยะเวลาเป็นสิ่งที่กำหนด โดยแสดงให้เห็นภาพที่ชัดเจนด้วยภาพวงกลม และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้อง จึงจะสำรวจความเชื่อและประเพณีของคนในสังคมประกอบรวมด้วย แต่จะไม่กล่าวละเอียด ทั้งนี้เพราะในการวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นวิจัยวรรณกรรมความเชื่อและประเพณีที่วิจัยศึกษาจะศึกษาวิจัยในตัววรรณกรรมเป็นหลักสำคัญ

การพิจารณาความเชื่อและประเพณีที่ปรากฏในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม นั้น จะใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง และเข้าถึงการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างแท้จริง

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การปริวรรตวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ จำแนกได้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวอักษร

ธวัช ปุณโณทก (ธวัช ปุณโณทก 2522 : 564) วิจัยเรื่องอักษรไทยน้อย การศึกษาในด้านอักษรวิทยา โดยเรียบเรียงประวัติความเป็นมา ลักษณะตัวอักษร และวิวัฒนาการในรูปแบบของตัวอักษรไทยน้อย ตลอดจนจำแนกตัวอักษรไทยน้อย ที่เกิดขึ้นในจารึกต่างๆ

จารุวรรณ จันทรเกษ (จารุวรรณ จันทรเกษ 2519 : 191) ศึกษาแนว ความคิดด้านค่านิยมในวรรณกรรมร้อยกรองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากวรรณกรรม เรื่องกาละเกษ นกกระจอก ท้าวคำสอน และอินทนิพนธ์สอนลูก ได้กล่าวถึงการจัดประเภท วรรณกรรมตามลักษณะเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดอักษรไทยน้อย พร้อมทั้งบอกลักษณะ ฉันทลักษณ์ในวรรณกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไป

พรณี วันเพ็ญ (พรณี วันเพ็ญ 2527 : 268) ศึกษาวิเคราะห์ วรรณกรรมอีสานเรื่องหน้าผากไกลกระคน ฉบับมหาสารคามอย่างละเอียด โดยศึกษา ในรูปของการวิเคราะห์วิจัยในด้านลักษณะเนื้อเรื่อง ตัวละคร แนวคิดทางสังคม รูปแบบอักษรวิธี และวิเคราะห์ศัพท์โบราณ ทั้งได้วิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง หน้าผากไกลกระคนส่วนกลางๆ

ระวีวรรณ อินทร์แหยม (ระวีวรรณ อินทร์แหยม 2524 : 267) ศึกษาวรรณกรรมอีสานเรื่อง เสี้ยวสวาค ซึ่งปรากฏในต้นฉบับหนังสือผูก ฉบับร้อยแก้ว วิจารณ์ด้วยตัวอักษรธรรมสำนวนจังหวัดสุรินทร์ วิจารณ์ในคำนำรูปแบบตัวอักษร เครื่องหมายต่างๆ ตัวพิเศษที่ใช้ตามแบบอักษรวิธีของภาค การประสมอักษร ตลอดจนวิธีเขียน วิธีอ่าน โดยนำมาเปรียบเทียบกับอักษรของภาคกลางกับคำนำวรรณกรรม และสังคม

ศิริงาม อมาตยกุล (ศิริงาม อมาตยกุล 2522 : 398) วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง สังข์ศิลป์ชัย เป็นเอกสารที่แปลคำภีร์โบลาน ฉบับจังหวัดอุดรธานี ด้วยตัวอักษรธรรมจำนวน 10 ผูก เป็นอักษรไทยปัจจุบัน พร้อมทั้งอธิบายคำศัพท์จากเรื่อง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตด้านความเชื่อและประเพณี

ทัศนีย์ ทานทวนิช (ทัศนีย์ ทานทวนิช 2523 : 546) ศึกษานิทานชาวบ้านจากตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย และตำบลบ้านเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่านิทานชาวบ้านจากทั้งสองตำบล มีสาระในตัวเอง และสะท้อนสภาพ สังคม ความเชื่อ ค่านิยมของท้องถิ่น นิทานหลายเรื่องตรงกับท้องถิ่นอื่น นอกจากนี้ การศึกษานิทานยังช่วยให้เข้าใจสำนวนและสำเนียงภาษาถิ่นที่ต่างไปจากภาษามาตรฐาน

วีระวัชร ปิ่นเขียน (วีระวัชร ปิ่นเขียน 2525 : 416) ศึกษานิทานชาวบ้านของชาวกระเหรี่ยงจากตำบลสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นิทานสะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย พิธีและสัตว์ในท้องถิ่น สภาพความเป็นอยู่ประจำวัน อาชีพและการทำมาหากิน อาหารการกิน ชาวของเครื่องใช้ กีฬา การละเล่น การพักผ่อน คนตรี การรักษาพยาบาล ตลอดจนประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมต่างๆ ของคนในท้องถิ่น

ประกอบ เจริญจิตกรรม (ประกอบ เจริญจิตกรรม 2519 : 267)
ศึกษาวรรณกรรมอีสานเฉพาะเรื่อง บุคลิกลักษณะของตัวละคร ท่วงท่าที่แสดง ศึกษา
แนวความคิดทางด้านประเพณี และสังคมที่ปรากฏอยู่ในเรื่องสังข์คือปรีชาสมบัติอีสาน

สุนทรี ดวงทิพย์ (สุนทรี ดวงทิพย์ 2526 : 354) วิเคราะห์วรรณกรรม
พื้นบ้านคำบอท่าไม้ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิเคราะห์พบว่า
นิทานพื้นบ้านคำบอท่าไม้ สะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อม สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวเริ่มต้น
ชาวบ้านเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมว่าคนที่ทำดีย่อมได้รับผลดี เชื่อว่ามีผีเป็นผู้ดูแลคุ้มครอง
จึงต้องบวงสรวง

วิทยากร

1. พระครูพิพิธธรรมวุฒิ อายุ 55 ปี เจ้าอาวาสวัดม่วงขาว ตำบลโคกปี่
อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นพระที่ได้รับการเคารพเลื่อมใสจากชาวบ้าน
ม่วงขาวเป็นอย่างมาก มีความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของชาวไทยพวน ประเพณีต่างๆ
ของไทยและของไทยพวนตลอดจนรู้ความหมายศัพท์ในภาษาไทยพวนในอดีตได้เป็นอย่างดี
2. นายสุก ชัยนึ่ง อายุ 86 ปี ราษฎรหมู่บ้านม่วงขาว ตำบลโคกปี่
อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี มีความรู้ด้านตัวอักษรไทยน้อย สามารถอ่านและ
ให้ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่โคเป็นอย่างดี
3. นายฉ้ออน กิจจริง อายุ 68 ปี ราษฎรหมู่บ้านม่วงขาว ตำบลโคกปี่
อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นหมอลำคู่ประจำหมู่บ้าน มีความรู้เรื่องประเพณีต่างๆ
ของไทยพวนในหมู่บ้านม่วงขาวทั้งประเพณีในอดีตและปัจจุบันได้เป็นอย่างดี
4. นางลำคาน กิจจริง อายุ 67 ปี ราษฎรหมู่บ้านม่วงขาว ตำบลโคกปี่
อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี มีความรู้เรื่องประเพณีต่างๆของไทยพวนเป็นอย่างมาก
เคยเป็นหมอลำพวนของหมู่บ้านจึงทำให้มีความรู้เรื่องคำศัพท์และสำนวนต่างๆของไทยพวน
ได้อย่างลึกซึ้ง

ต้นฉบับวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่และปรีวรรคคำอ่าน

ท้าวแม่เป็นวรรณกรรมอีสานที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก วรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะเหมือนวรรณกรรมอีสานโดยทั่วไป กล่าวคือ ลักษณะคำเป็นเรื่องเหมือนนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ในตอนท้ายของเรื่องกล่าวถึงการกลับชาติของตัวละครซึ่งทวีพยายามเลียนแบบชาติกัโดยการผูกเรื่องนิทานพื้นบ้านเดิมขึ้นมา วรรณกรรมลักษณะดังกล่าวนี้มีหลายเรื่อง เช่น กาละเกศ สังข์ศิลป์ชัย จำปาสีทัน เป็นต้น (ชวჭ ปรุงโณทก 2522 : 276)

วรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ ฉบับจังหวัดปราจีนบุรี ผู้ที่นำมาศึกษานี้ต้นฉบับเป็นใบลาน จารด้วยตัวอักษรไทยน้อยด้วยลายมือที่สวยงาม ต้นฉบับยังคงความสมบูรณ์ครบถ้วน ไ้มาจากพระครูพิสิษฐ์ธรรมวุฒิ เจ้าอาวาสวัดม่วงขาว ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

ลักษณะใบลานของวรรณกรรมเรื่องท้าวแม่ ฉบับจังหวัดปราจีนบุรีนี้ ใบลานที่จารด้วยตัวอักษรมีขนาดความยาว 57 ซม. กว้าง 5.7 ซม. ความยาว 181 หน้าลาน ใบลาน 1 ใบจะจารด้วยตัวอักษรทั้งด้านหน้าและด้านหลัง หน้าละ 4 บรรทัดรวมอยู่ในผูกเดียวกันโดยมีไม้หน้าขนาดความยาวเท่าใบลานประกบหัวและท้ายโดยมีใบลานเปลารองหัวและท้ายเป็นปกหน้าและปกหลังก่อนถึงตัวเรื่อง 4 ใบ ใบลานทุกใบเจาะรูตรงกลางไว้ 2 รู ใช้เชือกผูกร้อยใบลานทุกใบเข้าด้วยกัน เพื่อสะดวกในการพลิกอ่านทั้งด้านหน้า ด้านหลัง

ไม้ประกบหัวหน้าต้นจะมีตัวอักษรไทยน้อยเขียนบอกไว้ว่า " หน้าต้น "

อยู่ภายในวงเล็บคู่ หน้าแรกของใบลานที่จารด้วยตัวอักษรไม่มีตัวเลขบอกหน้า แต่จะมีข้อความว่า " หนังสือท้าวแม่แลเจ้าเฮย ทิศพวงสว่างแล " ไว้ด้านซ้ายสุดของหน้าลาน ความปรกติในส่วนนี้จะมีเลขบอกหน้าไว้ ด้านหลังของใบลานใบนี้จะมีเลขบอกหน้าเลข 1 ไว้ ใบลานใบที่ 2 ถัดจากใบลานใบแรกจะมีข้อความว่า " หนังสือท้าวแม่ แลเจ้าเฮย "

ในตำแหน่งบอกเลขหน้า ด้านหลังใบลานจะมีเลขหน้าบอกหน้า 1 ไว้อีกครั้งหนึ่ง ใบถัดต่อไปจะมีเลขหน้าบอกไว้เป็นลำดับไว้ด้านซ้ายสุดของหน้าลานนี้ไปจนถึงหน้า 90 ด้านหลัง

ซึ่งเป็นหน้าสุดท้าย

ค่านผู้จารวรรณกรรม มีหลักฐานปรากฏอย่างเด่นชัดในหน้าแรกของใบลาน
 ค่านชายสุกัว " ทิศพวงสร้างแล " และใบลานหน้าสุดท้ายของเรื่องได้ให้รายละเอียด
 เกี่ยวกับผู้จารและเจตนาในการจารไว้ดังนี้

" สาธุผู้ชารู้ว่าห้ามะพักพวง เขียนสร้างหนังสือท้าวแม่ไว้ในพระพุททะศาต:
 สะหนา ขอให้ผู้ชารู้จักแกสมีโพธิญาณในอนาคคตะกานเบื้องหน้าในนื่อง
 กอชาเทิน นิพพานะปัดจะโยโหคุ " : ใบสุดท้ายไม่บอกเลขหน้า

ข้อความนี้แสดงถึงความตั้งใจของผู้จารที่ชื่อว่า ห้ามะพักพวง ผู้จารใบลาน
 เรื่องท้าวแม่นี้ว่าต้องการสร้างหนังสือไว้ในพระพุททะศาสนา เพื่อที่คนจะโคสำเร็จ
 พระสัมมาสัมโพธิญาณในอนาคคเบื้องหน้า

หลักฐานค่านวัน เวลา ที่จารมีบอกรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนว่า
 จารสำเร็จเมื่อปีกุน เดือนแปดเดือนที่สอง (เดือนแปดหลัง) แรมสิบสองค่ำวันพุธ
 เวลาบ่ายหนึ่งโมง คึงข้อความที่ว่า

" สำเลกคิกปีกุนเดือน 8 ปีมีอะทิกกะมากเดือนที่ 2 แสม 12 ค่ำวัน 4
 เวลาบ่ายโมงลิตจะนาเลยแล้ว " : ใบสุดท้ายไม่บอกเลขหน้า

คณฉบับใบลานวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ ฉบับปราจีนบุรี

คณฉบับวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ ในงานวิจัยนี้เป็นฉบับถ่ายเอกสารจาก
 คณฉบับจริง โดยย่อบส่วนให้เล็กลง 60 เปอร์เซ็นต์ ในหนึ่งหน้ากระดาษ จะประกอบไปด้วย
 ข้อความในวรรณกรรม 3 ใบลาน โดยวางใบลานเรียงลำดับกับค่านหน้าและค่านหลังใบลาน
 ไปคึงแต่คณจนจบ ผู้วิจัยจะพิมพ์ข้อความว่า "ใบลานที่..."บอกหน้าใบลานไว้ค่านซ้ายมือ
 ของใบลานค่านหน้าทุกใบลาน ส่วนใบลานที่ไม่มีหน้าพิมพ์บอกเป็นค่านหลังของใบลาน

ใบตม ๑
ใบตม ๒
ใบตม ๓

ใบตม ๑
ใบตม ๒
ใบตม ๓

ใบตม ๑

ใบตม ๑
ใบตม ๒
ใบตม ๓

ใบตม ๑
ใบตม ๒

ใบตม ๑
ใบตม ๒
ใบตม ๓

ใบตม ๑

ใบตม ๑
ใบตม ๒
ใบตม ๓

ใบตม ๑
ใบตม ๒

ใบตม ๑
ใบตม ๒
ใบตม ๓

ลีลิตที่ไชยะสูงมั่งคะละนอม พระพุทธะบาคณาโถแห่งโพธิยานเป็นเจ้า
 อันหนึ่งขอให้กักสองแฉงควยเคศปาละมีแคทอน ขอให้มียันยาสองยานไตแก้ว อันหนึ่งขอให้
 มีปูลิสะลักษณะพอมอชยอปะกานแคทอน ขอให้มิโสมลีสิ้นคนทั้งกาย อันว่าโพพะยะค้าย
 อยาไค้เบียดเบียนแคทอน อันหนึ่งขอให้มิจักคังองพุทธังเป็นที่เพ็ง ยอยกไว้ในเกาชาบถวาย
 ทะเอย บัดนี้ข้าจักปะนมกอนไหวพะไตแก้วทั้ง๓ทอมท่า ขอให้มาชอยคำคัวข้าให้อยู่ที่แคทอน
 กับทั้งอินพมจักกุลาทั้งสี่ เทวคาคานคาวชมพูพื้นฝ่ายสะหวัน ขอให้ลิงโลกาโคมฉายตัวข้า
 กับทั้งกุนากน่านางนาคทอละนี้ ทั้งอัสสุนเมกชะลาางนอย ขอให้มาชอยคำจี้ตั้งปาละมี ใน
 ท่าของยานแม่เป็นพื้น มะโนลักษณะตั้งบิสิลัทธา จึงไค้ยอเหล็กมาซึกเขียนมิชา ปาณา
 ล้างควยเคศสมพาน ขอให้มิใจงามคองพุทธโทะเจ้า คายชาคนี้ขอให้ไค้ไปเกิดเป็นเทวะนุก
 แคทอน ขอให้ไค้เนาวิมานยอกมะนีสะหวันฟ้า อันว่ากันละธานถวอลิวานให้มียาก
 แปรหมื่นสี่พันพำพอมแผงเผ่าอยานานแคทอน ขอให้ไค้คักสืบพันยุทะยานชาคขึ้นมาพายหน้า
 บัดนี้เอียมจักมัทสะกานไหวทั้งสามองปะเสิด เป็นแวนแก้วทั้งกายโลกถือกอนแล้ว ชะโน
 ชะนังแพก่าฝ่ายผู้มามาน ขออย่ามิโพยโพเบียดเบียนตัวช้อย ยามเมื่อโพธิยานเจ้าทัวละมาน
 ปางกอน ก็จึงแปรพานไว้เห็นแจจฐอันแทแล้ว อันนี้ในท่าแต่แปเป็นปะสงอาน อยาไค้
 ปะหมาคานค่านอยกวาเคียนแคทอน อันว่าพุทธโทะเจ้าทัวละมานปางกอน ก็หากทุกหมื่นชั้น
 ปะดมเถาชัวลางแทแล้ว พังเยอผู้งหญูสาวสำนอยนมขาวแขวหลอนพังเยอ กับทั้งยั้งธาง
 หมายฉัวชอนฐคนพังทอน เอียมจักไซคามพินนิยายพะเจากาวมานั้น ทานกล่าวถอยใน
 พื้นสืบมาเจ้าเฮย บัดนี้ยังมีเมืองใหญ่กวางเอียงชื่อทุมมา อยู่กะเสมสุกไฟโทะทั้งกาย
 มีทั้งเวียงหลวงกวางปัตตูเวียงทั้งแปด เมกกอฟ้าเหลืองเหลืองแต่คำ มีทั้งนักสนมพอม
 สามพันเทียมแทบ เอียงพางช่างขวาชายแกวงวี นับแกชมพูพื้นจักกะวานทั้งสี่ เขาก็มา
 ชายไหวพะองเจ้าส่วยไฮแทแล้ว เขาก็อยู่ชอมแททสะลาดคองท่า อยู่สำบายสุกไฟโทะ
 ยอยอง เขาก็บทยอนยานท้าวอันใดเทียมแทแล้ว ชาคที่สมพานเพ็งก็หากยังคือทาว
 เขาก็อยู่เสวยสำงเมืองใหญ่ทุมมา กับมียั้งชายลูกหลานแทนเชื้อแทแล้ว แค้นพะบาท
 เขาทันนาคเทวี เหวพลันมาอยานานเจียวนี้แทเนอ แค้นชาขวางไซเอื้อสืบไปเปื่อง

เถิงเทวีแม่เมืองปะนมไหว้ บัดนี้ลาซาเจ้าพะยาหลวงไซควน เชนแฉมเจ้าเมื่อเฝ้า
 อยานานเทียวเทิน แค้นเทวีแก้วกั้นละยานางนาค เถิงแห่งทองพะเมืองเจ้ากามขุน
 นางกัวันทาไหว้ข้อมือขุนขาด อันว่าพะยากเจ้าทันซาสิงไคพะเฮย แค้นลาซาเจ้า
 จาอะจางนาค พักทันแฉมเจ้านางน้อยฮีบมาพื้ทอน เสาก็หงเมืองสว่างหลายปีวันออก
 มาแล้ว² ก็มีลูกเฝ้าแทนเชื้อสืบแนวแท้แล้ว เจ้าจงอักษิตานไหว้ป่าละมีทุกที่ดูเทิน
 นางจึงขออุกนอยบาทวาทเกิดนำแคทอน ให้เจ้าขออุกนอยของปะเสลิกแทนเมืองแคทอน
 นางจงปาดน่านบเพยพะอินคาเจ้าแคทอน คอมาว่าพะบอกแล้วนางเลิกคาหนี เถิงปาง
 ทองอยู่เย็นในทอง แค้นนางก็อักษิตานไหว้อินพมทุกที่ นบนอยไหว้พะอินท้าวทั่วแดน
 แคทอน ผู้ชาขออุกนอยของปะเสลิกแทนเมืองแคทอน ก็มีแนวนามลูกหลานแทนสว่างแท้แล้ว
 คอมาว่านางอักษิตานแล้วเลยนอนนิคทะเนง คิกซั๊กไซพอลำเที่ยงคืนเจ้าเฮย บัดนี้จัก
 กลาวถึงพะกะสั๊กโทโพทียานคนปะเสลิกก่อนแล้ว พะก็คักผอเยี่ยมเห็นแจงซุอันแท้แล้ว
 แค้นพะก็สะเค็ดลงมาฮอดไทนางนาคมาคา เห็นมาคานอนอยู่โองปางกว้าง เจ้าก็
 ทะยานคนเข้าถึงแมมาคา พอเพลลาเที่ยงคืนจึงแท้ เจ้าก็ลึงเห็นไทมาคานอนอยู่
 เจ้าก็กับเพคเพียงลงให้แม่เห็นแท้แล้ว แค้นเทวีแก้วเนาปางฉาสาค คิกซั๊กไซพอ
 ลำเที่ยงคืนเจ้าเฮย นางก็ฝันว่าลาซาเจ้าพะยาหลวงเป็นปิก บินแอนฉายฉายล่ำดวง
 บน ยังเลาบินไปอ้อมจักกะวานทั้งสี่ แล้วเลาบินแอนฉายคืนเข้าสู่เมืองแท้แล้ว อันนี้
 ฝันว่าลาซาเจ้าเป็นคืนทั้งสี่ เป็นตูปเนื้อในทองกัฟานแท้แล้ว³ คอมาว่าฝันแล้วสุลियो
 แจงสูง นางก็จำจ้อเข้าใจไว้อันเจ้าเฮย แค้นนางนาคเจ้าลูกอามสงสี่ จันมันทา
 ลูบดมมวยเกา นางก็ไปทูนไหว้ลาซากมชาย นางก็ปะแฉนพื้นดินเจ้าไล่หัว ซาก็ฝัน
 คืนนี้กูยังแวนหลากจึงแล้ว ปางกอนพุนจึงแทมทอนฝันเจ้าเฮย ซาก็ฝันว่าลาซาเจ้า
 พะยาหลวงเป็นปิก บินแอนฉายฉายล่ำดวงบน พะก็บินไปอ้อมจักกะวานทั้งสี่ แล้วเลา
 บินแอนฉายคืนเข้าสู่เมืองที่พี่ อันนี้ฝันว่าลาซาเจ้าเป็นคืนทั้งสี่ เป็นตูปเนื้อในทองกัฟาน
 พะเฮย แค้นลาซาเจ้ามีใจหมื่น สอว่านางจักมีลูกนอยจึงแท้กัฟานบยาแล้ว เจ้า
 ก็ฝันก็แท้มีอายุยืนยาวฮอยขวบจึงแล้ว สอยที่ได้บาย คาวทั้งคายชูแฉนบยาแล้ว เขาจักนำ

ช่างมาฝูงหมู่เงินค่า เขาจักนำม่าวายสวยไฮลือไฮ้ แค้นันเทวีเจ้าสาทุกานนบภาค
 กมขามไหวลาซาเจ้าองงตง พอเมื่อหลายวันไคหลายเดือนแถมถายมาแลแล้ว หลายชวบ
 มีอะกุไคชวบปี นางก็ทงคับน้อยบุคตะลาคกุมมาน หลายวันคิมบ่เคื่องคำฮอน นางจึง
 ไปทูนไหวลาซากมขาม ซักหนักเหน้อยทอคือใช้สิ่งมาพะเฮย แค้นันลาซาเจ้ามีใจชม
 ฮิน พอว่ามีเฒ่าผู้เป็นชื่อผู้ชายแคะแม่ กูจักวางเมืองให้ตามใจบาแคงจึงแลแล้ว ทั้งไฟ
 นอยถวายเจ้าชุกคนแทแลแล้ว แค้นันพะก็ทันมาพ้อมนักสนมบัวปิ่น มานั่งลอมนางนอยบไล
 แทแลแล้ว นางก็บ่เคื่อฮอนสับพะสิ่งโพยไฟ อยู่ทางทงคำสุกอยู่เย็นมีฮอน เพื่อว่าสมพาน
 ท้าวโพธิยานบุคตะลาค เขาอยู่ทงในทอแมคนแทแลแล้ว แค้นันหลายวันไคหลายเดือน
 แถมถายมาแลแล้ว นางก็ทงคับน้อยหลายมี้อถวนเดือนแทแลแล้ว นางก็ทงคับน้อยสิบเดือน
 ทัดเที่ยง นางก็ปะสูคลูกน้อยในทอออกมาเจ้าเฮย แค้นันสาวสนมพ้อมคอยแลลิ่งล่า
 ทั้งโองเจ้าเฮย เขาก็เห็นเป็นสัดหนายชะอวางยินยาน อันว่าชนออนเหลื่อมเสมอยอง
 จิวานู ชนออนเกียงเสมอฝ่ายคิคผงแทแลแล้ว แค้นันเขาก็เมื่อทูนไหวลาซากมขาม
 บักนี้ลูกมะหาลาคชะเจ้าเป็นแบออกมาพะเฮย ทั้งคิงเพียงเสมอคำเลียงหลอ ชนออน
 เกียงเสมอฝ่ายคิคผงแทแลแล้ว คอมาว่าเขากาวแลแล้วพะยาเจ้ายินเส่างวมเหงา
 แนวคนสังขีเกิดมาเป็นแม่นีนอ นับแต่ทงอยู่สา่งเสวยลาคทุมมา ก็บมีไมมากาวจาฮอ
 นี้ แม่นวาทะกาวเวาปางกอนบักถมมาก็คือ อันว่าสัดมาเกิดนาคคนกุกบ่หอนเห็นสันนี้
 แค้นันพะกล่าวคานทัมหมุหมอทะวายให้ฮีบมาเคียวนี้ แค้นันหมอหนเถาหูลากาชะโยก
 เถิงแห่งทงพะเมืองเจ้าชามทูน หมอกก็ยอมมือไหววันทาทูนบาค 5 กุคังพะบาคเจ้าทันซำ
 สิ่งโคพะเฮย แค้นันพะบาคคานจาตอหมอทวาย เขาก็มีกุมมานเกิดมาเป็นแบ เขาก็
 หาหมอเถาหูลากุนลิกกุเทิน จักว่าคิแลฮายขอเจ้าเลียงคุดแคทอน แค้นันหมอกก็ยอมมือไหว
 วันทาทูนบาค แยะแผนพื้นคินเจ้าไล่หัว หมอกก็บายสอตองกะคานหินเขียนซีก
 วงวาคไว้งแกวล่าแยง หมอฮอแล้วนิกอยู่ในใจ อันนี้บไซคนถอยฮายผู้ชั่วสามานเจ้าเฮย
 คังแมนองสับพันญหนอพุกโทเป็นเจ้า เมื่อจักทวายคิให้พหูทอนจีเลียงตอไปแล้ว มันจัก

มันจักเบียดไขนอยคนไฮซมเหงแท้แล้ว แค้นหมอกาวถอยดวงลายพหูทอน ความที่หมอบ
 ทวายอ่ำไว้ คั้นว่าหมอกุนแล้ววางสอเขี้ยวฮีบ กมซาบไหวพะเมืองเจ้าจึงจา อันนี้ฮ้อย
 ที่อุบาคคองเข็นไหยในเมืองบยาแล้ว พี่วาทตามเกนหมอบที่เมืองบ้าน พะหากยังเลี้ยงไว้
 หนแห่งในเมืองคังนั้น อันว่าชาวเมืองทุมมาก็ยังพอฮ้อย กังแมนคนชวงเทอยาหลอนเลี้ยง
 คอไปหันทอน คั้นว่าพะหากยังเลี้ยงไว้เมื่อหนาบตีแตกตาย ควนคาคหางแพไหยไหลเสียชอบคาย
 ออย่าให้กายธวันบตีเมือหนา คั้นว่าหมอกาวแล้วยอมมือลาเล็ก เถิงแห่งหองเฮือนกว้าง
 อยู่เย็นแท้แล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงพะบาดเจ้าเสวยลาดทุมมทกอนแล้ว พะก็คณิงใจคิซุดวงเลย
 ม้าง ฅิวายังเลี้ยงไว้หนแห่งในเมืองคังนั้น มันจักเสียโยทาไฟเมืองทั้งบ้านแท้แล้ว
 แค้นพะบาดคานหันหมู่เสนา สูงจเภาคาคคกแกงแพอยาธา ฮื้อฮีบหางแพไหยไคยพลัน
 ออย่าให้กายธวันบตีนาเจ้า แค้นเสนากรมวันทาพุนบาค เถิงแห่งหองวังกว้างเทียวพลัน
 แค้นหมอกก็คกแกงแล้วเมือทูนเขี้ยวฮีบ ซากก็คกแกงหางแพกว้างก็หันพะเฮย เมื่อนั้นพะบาด
 คานจาหมู่ปุโลหิด สูงจเภาคกุมมานลองไหลวี่ซันนี้ สูงจเภาเข้าน้ำโพชะนังหลายสิ่ง
 ลงใส่หองแพกว้างเทียวพลัน กับทั้งเงินคำพ้อมอาพอนหลายสิ่ง วิสุคเสื่อพ้อมกางกั้งใส่แพ
 คางให้เสียเคาะบ้านเข็นไหยเมืองหลวงหันทอน เขี้ยวพลันคกแกงคือยาธาแท่นเอ
 แค้นพามมะนาพ้อมพุงหมู่ปุโลหิด โดยลาชาอาคยาเป็นเจ้า เมื่อนั้นเขาก็เมือเถิงหอง
 เทวินางนาค กมซาบไหวจอมเจ้าพะยอกนาง บัดนี้ลาชาเจ้าพะยาหลวงไซตวน ว่าให้
 เภาออนนอยบาทาวลองไหลว่าคาย แค้นเทวีเจ้าคิซวงกั้งเกื้อน ฆนละเนคยอยลงหน้า
 หลังไหล แมกมีคำคานบาคานแถลงสั่ง บัดนี้เวนแจมเจ้าบาทาวก็หากมีแม่แล้ว เจ้าหาก
 อยู่สูงเสวยลาดเมืองโคกคิ ออย่าได้มีใจลับเจ้าลิมเสียแม่แค่นเอ ออย่าได้มีใจเว่นลิม
 คำแม่สั่งแค่นเอ ขอให้สีแจมเจ้าคณิงโทแมคตแคทอน คอมนางสั่งแล้วทุกโสกมิวาย
 ทมมะนาไหลเพื่อคพายเต็มหน้า แค้นพุงหมู่พามมะนาเข้าขอเอาบาว เขาภิโชมเอา
 แจมเจ้าบาคานทาวใส่ขันคำซม เขาภิเอาบาทาวไปพลันเขี้ยวฮีบ เถิงแห่งหอง
 วังกว้างทาแพ เขาภิเอาแจมเจ้าวางใส่ในแพ

สัปพะสันมีฐอันในเห็น คอมาแฉววางแพไสไปยไปแฉว แฉนนั้นแพแจมเจ้ายวงยายออก
วัง แพก็เสินๆยายไปไวเหิวฮีบเจ้าเฮย แฉนนั้นคูนากพอมแนมเจาบไลแพแฉว
กับทั้งเทวะคาพอมอินพมกุนาก แนมแจมเจาบมาทาบไลเห็นแฉว แพก็ไหลเวินเข้า
หางเมืองเวียงใหญ่ แพก็ยังอยู่เห็นยังช้ำบไลแพแฉว

* บัดนี้จักกล่าวถึงไอยะโกเถาจั่วสวนตยุดถอนแฉว ยาก็เห็นแจมเจ้าคาคันนอยากไป
แพแฉว นายก็มะเนมะนาฟาวเอาของเหิวฮีบ ยาก็ลงแหงทองแพกวางลงไลเจ้าเฮย
แพก็เสินๆยายลงวังเหิวฮีบ ก็แกคูนากเจาแนมทาบไลแพแฉว แพก็เสินๆยายกายเซค
ทุมมาเจ้าเฮย หลายวันคินคอยไปมียัง เมื่อนั้นยาก็มาบุชปุอนมุกตะลาตกุมมาน
ยาก็แพงกุมมานเกิงคาสองเบื่อง กูคังสังชะยาโคสามเคื่อนทักเทียง แฉนนั้นแพก็ไหลไป
จอยังกอโคฟางคอน ก็จำไหลไปคางคอนโขงเกาะใหญ่ แพก็คางอยู่เห็นยังช้ำบไล
เห็นแฉว กูคังหลายวันโคหลายคินทักเทียง หลายชวบเข้าละกูโคชวบปีแพแฉว
ก็จึงฮอนฮอกโทหนิงอินคา หินสิลาบาคโทเสยกะคางแกนแข็ง อินก็ลิงไปโคเมื่อ เหนือ
ลิงล่ำกุนั้น ก็จึงเห็นแจมเจ้าคาคางอยู่คอนแพแฉว อันนี้บไซคนชัวฮายมุดถอยสามานเจ้า
เฮย คังแมนองสัปพะยูนอพุคโทเป็นเจ้า แฉนนั้นอินคาเจ้าแสวงลงมาในมะนุกะโลก
พะก็คินเจิงนอยฮอกชาย อินก็มาฮอกหองเกาะใหญ่คอนโขง อินก็เหลียวไปมาเห็นฮาย
เพียงคูละหอย อินก็เนละมิกสร้างศาลาหลังใหญ่ มีทั้งวิสุคเสื่อคังบงไวชูปาย มีทั้งสาค
ฮอนเกียงวิสุคเสื่อไป มีทั้งเจียมพมหลายสาดงาปูไว ทางบนกั้งบวมเพียงมุงเมก
ยอกชอฟ้าเหลื่องเหลื่อมแตกำ อินก็เนละมิกสร้างวังโยกชะละนี้ มีทั้งบัวทองเกิดมีในเห็น
ไสสองแจงเสมอแฉนยอยทิบ บัวบานหลายเกิดในสะนั้น อินก็เนละมิกสร้างสวนอาคอกุคิทยาน
สัปพะสันมีฐอันในเห็น มีทั้งคับเตาคิวมีวงนาวากานกัมี มีทั้งค้ำควนคกกุแดงหลายคัน
มีทั้งค้ำควนค้ำควาคือยคูนะฮาค มีคอกไม้ชางนาวานพอมชูกวง มีทั้งมูฉางสอยชุนพม
คอกชะเคือกัมี เคือเตียนเคือกายกันเป็นถอง มีทั้งทาวตาคพอมสัปพะสิงของสวนกัมี
มีทั้งจวงจันหอมทัวสวนโฮยเฮา สัปพะสันพอมมวนมีทุกสิ่ง มีทั้งหมี่เหมือกเหล้าชะหมอมี

ปลูกทุ่งข้าวไร่เหิงปายไม้ ยาก็มีมะเนเมนาฟ้าวหาหลานเขี้ยวฮีบ มาฮอดทางสาลากวาง
อยู่เป็นแทแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงนายชะเพาคาจำปานะคอนลาถกอนแจว ¹¹ เขาก็ยกแกลงทาง
ชะเพาคาเบิกไปหันแล้ว ว่าจักไปเที่ยวถาเมืองไทยกงจีน เลินๆเขาเบิกชะเพามีชา
กาญได้ชะเพาหลายเหลือ้มาก ทั้งฮ้อยมาพ้อมเพื่อเที่ยวแทแล้ว เขาก็แยงไปกำกงจีน
เมืองไทย ก็แก่นำตีบพงชะเพาเคนแลนไป ไหยๆยายชะเพาแลนตามลมพูนเยอ
หลายวันคืนบเขามียัง ภายเซตห้องเมืองไทยจำปา เขาก็แรวๆเสียงบั้นทั้งค้าย
เลยเอาไปเลิงห้องคอนโขงเกาะไทย เขาจึงลิ่งคำเยียมทุกที่ไปมา เขาจึงเห็นทุ่งชาว
ชาวอยู่เหิงปายไม้ อันนี้ฮ้อยที่มีคนแทคอนโขงเกาะไทยฮ้อยอ แคนั้นเขาก็ก้อนกับพ้อม
เฮาเฮยพ้อมจอก กางให้ไปจ่ายมือของนั้นให้เก็อนเขาแคทอน คอมาแล้วพากันพ้อมจอก
ทั้งฮ้อยเขาหันบกายแทแล้ว ทั้งแก่วคองเทาทางคอนเคียละคาค เขาพ้อมในหัน
ฮูล่าเจ้าเฮย

บัดนี้จักกล่าวถึงพะกะสัดไทโพทีลัดคนปะเล็ค เขาก็ก้าวเว้าจากคานคองนาย
ออกๆคานคอมเดายานายยาเฮย เจ้าจงเอาเกาแกงโมหนวยไทย ไปขายไหว่นายค้ำ
แห่งชะเพาพูนทอน ว่าขอให้เพ็งแทหนีจากคอนโขงยาเฮย หลอนว่าเขากูนาให้ไปนำได้
แคนั้นยามชาเขี้ยวฮีบไปเป็อง ชะเพาหลวงแห่งนายชะเพาคา ¹² เมื่อนั้นยาก็ยอมมือไหว
นายชะเพากมชาบ ขอยก็ขอลอบเขาชะเพาคาออกหนีแคทอน แคนั้นนายชะเพาคา
ถามคูนยังยาไอยะโก เป็นสันโบายอกมายายเยียมแคทอนคาคอนค่างกวงกงคอนไทย
เป็นเหลเจ้าโคแท้ให้บอกมาหันทอน แคนั้นยาก้าวคานฮับพากนายชะเพา หลานเดี้ยว
ยาฮูกอนยังได้ ยังมีลาซาเจ้าเมืองไทยพุมมา เขาก็มีลูกนอยเป็นแม่ออกมาแทแล้ว
แคนั้นลาซาเจ้าเอาควัไทดลอง มาอยู่คางคอนนี้ได้ชวบสามบั้นแล้ว ขอแก่นายชะเพา
อิกควัวชาแคทอน แคนั้นนายชะเพาพ้อมชานความฮักชาก คูนเอาสู่ไปอั้งชะเพาคูแล้ว
ยาก็ความเคียวไหว่นายชะเพาหลายเทื่อ ทั้งหาฮ้อยเขาคานบให้ไปหันแล้ว

แต่นั้นยาก็แยงหาห้องชะเพา ลุณ ลมเปี้ยว ยาก็มาซาบไหว่นายคากาวกอน ขอแค้นาย
ชะเพาคาอิคุซาปางนี้ยาหลานแตกอน ขอโศกให้พ้นจากคองโขง ขออิคุเวคทะนะคัวซ่า
แตกอน แค้นนั้นนาชะเพาตานคอบนายคำมวน เป็นเหคควยโคเถ่าจึงมานี้เค
แต่นั้นยาก็มาชานคอบนาชะเพา อันว่าหลานเคียวยังอยู่คอบนำเถ่า ยังมีลาซา
เจ้าทุมมาเมืองใหญ่ พะก็มูกน้อยเป็นแม่ออกมา เขาก็ว่าคนชวงแท้เอาเผื่อไหลล่อง
มาอยู่คางคองนี้พ่านานแตกาย แค้นนั้นนายชะเพากุมอิคุคนนายยา ก็ขึ้นแจมเจ้านายเถ่า
ยาหลานแตกแล้ว ทว่าชะเพาอัวฮายพนชนาอะวิไลแตกาย ทั้งหลายเขาก็ยังดำแลมือ
ปานนั้นก็จึงทันแตกาย ยาก็ไปนำแท้อยานานเฮ้วฮีบ เอาเขาผู้หลานน้อยฮีบมาเทียว
เทิน แค้นนั้นนายก็นำทางเท้าถึงหลานเฮ้วฮีบ ยาก็อุมแจมเจ้ามาทาวฮีบมา ถึงแห่ง
ห้องชะเพาใหญ่เพลา เขาก็แซวๆเสียงหลังมาคอยทาว คึงว่าชนแดงเหลื่อมเสมอก่า
เสียงหลอ เนื้ออ่อนเกียงเสมอฝ่ายคิคอง เขาก็อิคุคนเจ้าบาดานนุกตะลาด เขาก็
อุมแจมเจ้ามาทาวไลชะเพาแท้แล้ว เมื่อนั้นชะเพาก็เสินๆย้ายชะเพาเบิกคามลมพุนเยอ
*คิแก่ว่าโยลมบันไปมียัง นายก็คอยผู้งเขาก็เล่ายังคู้ซ่า แค้นนั้นชะเพาผันผ่ายไปไวกว่า
เถ่า อันว่าชะเพาหมู่นั้นก็ยังช่าอยู่หลัง หั้นแล้ว ชะเพาก็อัวแทะชินชาคูกุคทะกั้ง
ก็เพื่อสมพานพะขี้มาในหั้น ก็จึงละลวงเข้าถึงเซคกงจัน ก็จึงเขาชะเพาพัจจอตคิตกา
เมี้ยน นายก็จิกเอาไดนอะระมากทั้งยาง นำไปถวายพะยอกเมืองเป็นเจ้า แค้นนั้น
ลาซาเจ้ากงจันชานชอบ ยังคอยทวายนานนำมาพื่อคคิแคลือ สู้ก็อยู่แห่งทองกำฝาย
เมืองโค่นเค ประมาณมาทอโคเถ่านี้ แค้นนั้นนายชะเพากมวันทาทุนบาค ซาก็ยังคอย
ทวายนานนำมาพื่อคคิพะเฮย ผู้งซาก็อยู่แห่งทองเมืองใหญ่จำปา ประมาณมาเถ่าก็จึง
ถึงจอมเจ้า แค้นนั้นลามาเจ้ามีคำโอวาค บอกว่าเจ้าพี่น้องชาวคาวชิวชวยหันทอน
แต่นั้นนายก็ยอมมือไหวพะยาหลวงลาเล็ก ถึงแห่งห้องชะเพาคาจ่ายของ เขาก็ชวย
ของโคแสดลายผาหลาก ของเทคพอมมีแทฮู้ฮั้นแท้แล้ว เขาก็ยังอยู่หั้นสามเดือนทักให้ยง
กับเจ็บป่วยไว้ในเนื้ออยู่เย็นแท้แล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงโพธิสัตว์โศภิตาจะพานำพอก่อนแล้ว ท้าวก็ออกจากราชธานี
 พงระเพลา พอเฮย เพื่อนว่ากุมารน้อยเสนาหานางนาค เป็นลูกเจ้าเมืองนี้อยู่พวยว่า
 คาย ขอแกลเห็นหัวเจ้านายระเพลาคนพอ ไปกล่าวทานโอมให้แกวณแคลตอน
 * แค้นนายระเพลาพอมเล่ห์หัวชิวา ไยกาว หลับบาทาฐคนแท้แล้ว แสนธิไปโอมส้อย
 กุมมาลีลูกเพื่อนก็คายนแล้ว ยานบเป็นปะโยคแท้เงินอนเฝ้าแต่อยู่นั้นเค แค้นบาคานท้าว
 ยังวอนคนพอ ขอให้ไปกล่าวทานโอมให้แกวณแคลตอน ซ้อยก็คิดถึงน้อยเสนาหานางนาค
 ซ้อยก็คิดคอดน้องนางหลายพวยเทนา แค้นนายระเพลาคุมอู่คนบามาว่า ก็ขึ้นเฝ้าผู้
 บาทาวลูกคนแท้แล้ว นายก็เมื่อชายไหวลาชากมชาย แม่แค้นพันกันเจ้าใส่หัว
 ทานโศภิตาจะพาคนมิดก็ดี ซอกุณาโศภิตาปางนี้ บัดนี้ชัพะบาคมีลูกน้อยสลัดถ้อย
 โยโสพะเฮย คืออยากเวณคนถวายเป็นแม่เกิดนาคพะเฮย
 15
 ขอให้สิงโศภิตาโศภิตาปางนี้ชัพะแม่ แค้นลาชาเจ้าทงเมืองชานคอบ เขาจักถามลูกเจ้า
 นางนาคคนก่อนแล้ว หลอนว่าเขาวางให้ขึ้นใจนางนาคบุญ วันหน้าเขาฐเจ้าจึงมาเห็น
 ทอน แค้นนายระเพลาถวณทาเลก ถึงแห่งทองระเพลาว่างอยู่เห็นหันแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงลาชาเจ้าพะยาหลวงคนพอนางนั้น พะก็ทันดูเกานางนาค
 ฐคนแท้แล้ว พะก็ไซควนถอยยามากไปเปื่อง หันนางมาฐคนเคียวนี้ แค้นอามากฟ้า
 โดยอาคลาชา ถึงนางคานฐคนปะนมไหว บัดนี้เห็นหัวเจ้าปิตคาไซควน ว่าให้ไป
 เฝ้าเจ้าเคียวนี้เทียวพลันแตกาย แค้นนายพอมนางนาคเจ็ดสาว ถึงโองหลวงพอ
 คนปะนมไหว แค้นพะก็ตั้งคาวหน้าตามนางทั้งเจ็ด สายใจฐคนตั้งลือเตเจ้า ยังมีนาย
 ระเพลาจำปามาชอก คืออยากได้เชื้อเจ้าฐคนแตกาย ทอวบายาวท้าวเป็นแม่เกิดนาค
 คนว่าคายน ไผ่ผู้ยังชานเอาเทียวหันชานถอย เขาจักวางความให้นายระเพลาฐคน
 วันหน้าเขาชานเจ้าชิวคามาแท้แล้ว แค้นนางอายเอี้ย เป็นพี่ทั้งหลาย แค้นฐคนระชา
 คายสาบเสียดกลางแล้ว แค้นว่าไปอยู่เชื้อในป่าเป็นสลัดที่พูน พะระนาเนาอยู่นอนในถ้ำ
 16
 ซ้อยก็บหอนฐคนสลัดถอยมาโอมพอเฮย เป็นคนในโลกาพอนเห็นสนันนี้แท้แล้ว แค้นนทสาว

พอมคำเคี้ยวน้ำพี อันว่าพะพอเจ้าแพงลามาขึ้นแทแล้ว แค้นพะก็ตั้งตาวหน้าถามนาคทำมา
 สายใจจูจึค้อยเอาบาทาวโค้ม แค้นทำมานอยย้อมมือบพอ คั้นว่าพะพอให้ลิขินโค้มอนโค
 นั้นเค แม่นว่าพะพอใหเอาชอยงาขวางขามะลาคกงจันก็คิ ตามแค้นเคยสมบขึ้นบุนได้
 แค้นลาซาเจ้าพะยาหลวงคนพอ อุ่มแจ่มเจานางนอยบวางหันแล้ว เจ้าพอมาคองชอย
 เสมอด้งยอยทิบแทนอ นายชะเพาเขาจักมีอันโคแดงแปงเอาเจ้าพอเค แค้นนทสาวพอม
 โยหัวมุมปาก หนายทีนางหลานอยชเเอาแบกอมนอนนั้นเค คอมาแล้วเลยหัวชี้ขวา
 เขากินบมอบไหวเวลาไทพอคนแทแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงโพธิสัตว์ไทเนชะเพาน้ำพอ ทาวก็คิถอดแควนางหลายบอย
 บากยังวอนไหวนายชะเพาคพอ ขอให้ไปกาวชำโอมให้แกวอนแคทอน อันว่าลาซาเจ้า
 พะยาหลวงคนพอ ไทให้คิฮายก็อยากเห็นแทนา แค้นนายชะเพาพอมเมื่อทูนพะระบาด
 กมขาบไหวจอมเจ้าจึงทูน ทานโทคทอนลูกแอวยังออนพะเฮย ขอกุณาโคคฉายปางนี้แค
 ทอน เมื่อนั้นลาซาเจ้าพะยาหลวงขานชอบ เาก็ถามลูกเถานางหนารูคนแทแล้ว
 อันว่าทำมานอยขานเอานั้นคิคงคือแทแล้ว ทวาสินสูให้โคพอฮอยก็จึงเอาทานเฮย
 เาก็คาคคานอยตามแกมุลาน ตามคองเมืองแคปางปัดลมเถา อันนึ่งเงินคำโคพอแสน
 คางัง ชางมาโคพอฮอยฮูควัว อันนึ่งชา บึงพอมชาชายฮอยคูลุ ทาให้โคปานนั้นก็จึงเอา
 เจ้าเฮย อันนึ่งให้ทาวสร้างขัวเงินพอมขัวคำเกาะกาย สร้างแคทางทาพุนเถิงเทาสอก
 เฮาแทเนอ อันนึ่งให้ทาวปลูกกวยเคือเงินพอมเคือคำแฉวถึ ปลูกแคทางทาพุนเถิงเทาสอก
 โยง ก็จึงสมกะสลักไ้บายุนคนปะเล็ค คั้นว่าทาให้โคปานนั้นก็จึงเอาหันทอน แค้น
 นายชะเพากมวันทาพุนบาค ขาจักถามลูกนอยบาทาววาสิงโคบตุ คอมาแล้วนายเล็กลาง
 เถึงชะเพาหลวงแห่งคนจาคาน แค้นทาวกลาวคานถามพอนายชะเพา อันว่าลาซาพะ
 โยคเฮาสึงโคเคแท แค้นพอคอบดอยขานลูกทั้งเหง่า ของเฮาในชะเพาก็บพูนได้
 พะก็คาคคานอยนางนาคทำมา เงินคำหลายอาคจักก็ออกกงลอน อันว่าเงินคำโคพอแสนคา
 ชัง ชางมาโคพอฮอยฮูควัวอัน กับทั้งข้างพอมชาชายฮอยคูลุ ทาให้โคปานนั้นก็จึงเอา
 วากาย อันนึ่งให้เจ้าสร้างขัวเงินพอมขัวคำเกาะกาย สร้างแคทางทาพุนเถิงเทาสอกโองวาอัน

อันนี้ให้เจ้าปู่กล้วยคือเงินพ้อมคือค่าแถวดี ปู่แก่ทางหาพี่ถึงเทาออกพระชวาคาย
 แค้นบาคานทาวเลยฟังแจบแจบ คอยบคิดอยากงอสังแททอโยพะเฮย เอ็งคนขุนปาคะมี
 ขอยพายหลังซาคกอนจิงทอน หากจักคูที่แมงโคโยได้ตั้งคณิงพะเฮย คอมาพะกาแล้ว
 คอยคำอละซอน ชวาชะเพาพักอยู่นอนในห้อง แค้นจันโทขึ้นลาตีถึงเที่ยงกินแล้ว
 บายาวทาวแพงลานบนอนแทแล้ว เจ้าก็คณิงถึงไทนาคโคคูนาก ขอให้มาขอยคำชูขอย
 คังคณิงแต่ทอน แค้นนี้จิงฮอนฮอกทาวที่อยู่มาโค นากก็ขนเงินคำออกมาถวายเจ้า
 เงินคำลั่นกองมะนี่นับโลก ช่างมาโคพอฮอยชูทิว บอาคโฮสับพะสิงเงินคำ นานาหลาย
 อะเนกนองเหลือลั่นแทแล้ว แค้นนี้จิงฮอนฮอกทาวคูใหญ่หิมมะพาน คูก็ทะยานตนเหาะ
 หอมมาเจ้เจ้า คูก็นี่ละมิดสร้างชัวเงินพ้อมชัวค่าเกาะกาย หังก้วยฮอยมีพ้อมชูอัน
 กับหังทาสชวชิ่งชวยฮอยคู บังเกิดมาพำพ้อมมีแทฮอนแทแล้ว คูก็นี่ละมิดแล้วกับกาย
 เลยหนี ถึงหิมมะพานแห่งคนมียัง แค้นนี้หังๆทำหังเมืองเสียงสนัน คินๆเค้าเมือง
 ทาวชูแดน มาก็ฮื่อละแหนฮองแคมทาคุงคา ผุงหมู่โยทาไหลลาจก๊กอกองลั่น
 แค้นชวเมืองพ้อมหังหลายเขาคิน เขาว่าเล็กลวงเข้าในบายนาคเมืองแทแล้ว
 เขาก็แชรๆหังหังเมืองคาสัน เขาก็ปบถวงเข้าถึงคุ่มพะยอกเมือง แค้นชุนนาย
 พ้อมเสื่ออาวมาค เขาก็ไปชวยไหวทูนเจ้าชูคน อันว่าทมาๆเค้าหังเมืองเสียงสนัน
 จักว่าเล็กลวงเข้ามาบายนาคชิ่งนั้นคือ แค้นลาชวเจ้ามีใจคณิงมาก ตานกาวถอยเขา
 เว้าชูคน อันนี้ฮอยที่นายชะเพาสั่งชัวค่าเอาลูกเฮาแล้ว บอาคโฮของเขามั่งมูนเจ้าเฮย
 แค้นพะบาคเจ้าก็หันมาพ้อมผุงหมู่พามมะนา หวานยามลิกเกนคิฮาย กูจักอัปพิเสกนอย
 นางนาคทำมา เป็นฉวีเมียกูกันจิงแท้ แค้นพามมะนากมวันทาทูนบาค หากลิกโคคิฮาย
 แลยาม วันหนานนี้มือปลอดวันคิแทกาย ยามอุคหังลาชวแมนยามพอกายพะเฮย แค้น
 ลาชวเจ้าพะยาหลวงฟังดี ใหญ่ไปบอกเจ้านายคำชูคนหันทอน วันหนานนี้ลิกแมนยามคิ
 เสียแล้ว แค้นเขาก็แชรๆพ้อมเสียงสนันคาสัน เหล่าไกแกมคาทางแกงคิ แชรๆพ้อม
 นายชะเพาชิวว่า เขาก็กินแกเหล้าคากเงินพองเมาแทแล้ว ถึงเมื่อยามคิแล้วนายชะเพา
 ยายออกไปแล้ว เขาก็เอาแจมเจ้าบาทาวใส่ชัน เขาก็เฮินแจมเจ้ายอใส่ชันคำ

แล้วจึงเอาปากานโตช่วยวางย้าย เขาก็แหวๆฮ้องโธนนเสียงสนั่น หามแพะถนกันแก้ว
 เลยเข้าฮอกเมือง แค้นฝูงสาวเบื่องงเงินอีกแจบ คับไตเคื่องจางคูช้อยก็บไซงายแล้ว
 ฝูงบาวนอยกำฝายนายชะเพา สายใจเฮยคอยไซเอออาย อันว่าปดัญบานทางหลวง
 อักแจบเสี่ยลือ เจ้าอิให้พี่แคงคิงเข้าอนโคไฟเค แค้นฝูงสาวเบื่องงเงินชานคอบ
 คับไตเคื่องจางคูช้อยก็บไซงายแล้ว แค้นพะกะสัคเจ้าลิ่งล่าคุยยาม ยานแตกายยาม
 ผัดบตีเมือหน้า ปากี่จำเขาให้เอาคำฮ้อยหนึ่ง ให้คำจางเขานฮีบไซหันทอน เขาก็ได้
 คำจางคำแคงฮ้อยหนึ่ง เขาก็ได้เคื่องจางหัวจิ้นคอกันแท้แล้ว แค้นสาวสำนอยไซเทหวาน
 ประเบ็ง หมูสาวสำนอยเขาฟาวแลนมา ลางคนลมชนกันหัวแตกก็มี คีคว่าอยากเห็น
 แจมเจ้าบาวทาวโคชัวแท้แล้ว ลางคนฟาวชุนคอกไม้แค้นก็มี เลือดอาบยอยแคง เขมดงฝาง
 ฝูงหมูคนคอบเบียดคักที่เถียนคานมาก็มี ฝูงหมูชาติเขาแลนชุนเลยลม มันก็ทมๆปอยนำเขา
 ทั้งคา อ่างว่าคิขนาดกามาตั้งคอกันหันทอน ลางคนประดูกนอยในอุเลยหนีก็มี ผัวก็จา
 เสี่ยงใส่คามีความฮาย สั่งว่าประดูกนอยในอุบปหนีนี้เค มึงอยามาเอือนกูปคิจึงแท้
 ลางคนแหวทักเค็งไถเวงเงงโยงโยงก็มี ยังเลอลักคองเทาเลยกะเกาเคนไปทนแล้ว
 ลางคนชาทักหันเป็นคะยือที่โทคก็มี หาใจปานเป่าไฟแคนฮาย ลางคนชวยาวสั้นบย
 ไปเงยงุบ ยังเลอฟาวแค้นเคนชาสั้นคัจสูงแท้แล้ว ลางสาวฟาวโตนเอือนลีนเคียไปแล้ว
 ยังเลอบบปวงเคนไปแท้แท้คัวหันแล้ว ฝูงเขาทวงเลยหัวชิวว่า ตั้งหากมาหนายเคตีโท
 21 เตาชะกุนนั้นนา แค้นมันจึงถือจิกไค้งมหาผานอน เลยฟังฟาวคินเข้าสู่เอือน ก็เพื่อ
 อยากเห็นแจมเจ้าบาววโพทิสัก เขาก็แหวๆเสียงแลนมาทั้งคาย แค้นเขาก็เอา
 แจมเจ้าบาววโพทิสัก เติงโองหลวงพะยอกเมืองปะนมไหว เขาก็เอนแจมเจานาง
 นาคท่ามา มาเอียงบายอกชวยบุนกว้าง แค้นหามมะนาเขาถววยพอนพูวะบาด
 ใหเจ้ายีนยั้งล่ำพันเขาหมิ่นอะสงแคทอน สีจุมังคะละพะพอนไซแข็งขม ใหเจ้าไค้ผาน
 คาวเมืองกวางชุนแคทอน กับทั้งคูปคำเมืองใหญ่่งจิ้นก็ดี ขอใคองสองสินงปอง
 เป็นเจ้า คอมาพามถววยพอนแล้วย้อมอนบบาด เขาไซปองสองเจ้าชิวัญ
 คอมาแล้วทั้งหลายลาเล็ก เขาก็เมือยอกหองเอือนยาวอยู่เย็น เขาก็แหวๆฮ้อง
 ชาวชะเพาซมฉั้น เขาก็กินแคเหลลาจิ้นมันัน นายชะเพากมวันทาลาเล็ก เติงแห่งทอง

ชะเพากวางอยู่ชะบาย พอเมื่อหลายวันได้หลายเดือนแถมกายมาแล้ว หลายชวบเข้า
 ละคูได้ตายปีแพแล้ว แค้นนายชะเพากานจากันทุกหมู่ เขาก็คิดออกทองเขื่อนยาว
 แหงเฮาแพแล้ว เขาก็มานานไคสามปี²² ออกมาที่ ฝูงหมู่เมียมิงเหงาขายบ้านชื้อสวน
 คองแพแล้ว แค้นเขาก็ไปขายไหวบาวาวโพทิสต์ ซอมาคายนายเมื่อเลี้ยง
 เขาก็ยอมมือไหวกุมมานทูนบาค บัดนี้เขาจักลาจากเจาขุนกวางดาวคินก่อนแล้ว ฝูงชา
 คิดไปถึงห้องเมืองหลังบ้านเกาพายพูน หังอุกไคเมียมิงเหงาชื้อสวนคองเจาเฮย
 ชาก็ขอแรมเจาคนยาเมื่อนำแคทอน เอาเมื่อเป็นมาคาแมคนเพียนเลี้ยง แค้นบาคาน
 ทาวบมีขึ้นตนพอ คินว่าคิดออกชอยก็เพียนเลี้ยงยานายแคทอน ทางจึงเอาคำให้นาย
 ชะเพาแสน¹ แสน¹ ให้เมื่อเลี้ยงนายเกาแมคนแพแล้ว ฝูงบาวาคากุมนายชะเพา
 กิติ พะก็เอาคำทานให้เขาคนฮอย แค้นยาก็ยอมมือไหวกุมมานลาเล็ก เถึงเหงทอง
 ชะเพาคาแดงแปงแพแล้ว เขาก็ทาวันไคยามคิมือปอด เขาจึงย้ายชะเพาคาออกไป
 แพแล้ว แค้นเส้นๆย้ายชะเพาทองเลยแสนไปแล้ว หังหาฮอยไปพอมเพื่อเคียว
 เขาก็แยงหนทองจำปาเมืองไทย ฟองฟาดฟงคุดามทอเอือน เลยลวงเขาเซกจำปา
 แพแล้ว แค้นนั้นวัๆเขาถูกเมียมาคอน เขาก็ชนของขึ้นเมื่อเอือนเฮียวฮิบ ฝูงอุกไค
 เมียมพอมขึ้นชม เขาก็เอาแรมเจาคนยาไอยะโก เถึงเคหังแห่งคนเพียนเลี้ยง
 กับทุกยากไคสับพะสิงสันไค อยู่ทางหงคำสุกช้วนมิฮอน บุคคิกากันนายชะเพาคนยา
 ลากจากเจาขุนกวางสู่เมืองก่อนแล้ว

²³
 บัดนี้จักกล่าวถึงพะกะสัทธิเพียนนางนงดาวก่อนแล้ว เจาก็สุกอยู่ทอง
 ปางแก้วช้วน ยามเมื่อคิกๆล่ำวาก็ถึงเที่ยงคินแล้ว ทาวก็ออกจากคบายแสวมมาชอนกอม
 นองหันแล้ว แค้นกันละยาแก้วเทวินางนาค เห็นฮูบทาวคาคินคินคองหันแล้ว
 แมนวายุนี้เนื่อนางคานเป็องเป้ง หนาคอนชวมแกมจูบแกม ยามเมื่อลาคิล่ากองควักไค
 อุง ทาวก็เขาคบายแปไปลันอยู่ในหันแล้ว แค้นนางกีนกๆกีนยินกะสันทิวหุง กเพื่อเห็น
 ฮูบทาวอินแกมแดงลง งามสันคิเพียงชวฟองคิกองงามเค ยามเมื่อลาคิลอยล้วยชอย
 เขาทองมัวมีคแลเยอ * ทาวก็ออกคบายแวมมาชอนกอนางแพแล้ว ยามเมื่อลาคิลอยถึง

แต่ไกลสูง นายบ่าวท้าวอนพันกว่าหลังเจ้าเฮย บากก็หลับยิ่งแท่นคทะเนงมีคิง
นางก็คินใจคิคิซูลวงเลยแล้ว นางก็เวยะยองเข้าลีลาหาคาบ นางก็บายคียบท้าว
ยอถิมใส่ไฟแทแล้ว แค้นโพธิสัคไพบูนเลยตื่น ก็บเห็นคียบบะบาทาวที่โคแทแล้ว
แต่นั้นพะกาวคานคอบนาคทำมา ไผ่เอาของแพงคียบอนไปถิมนั้นเด แต่่นนางก็
เวียนแยงท้าวบูนบุดะลาค งามยิ่งยอยพอ สมหุคใจแทแล้ว นางก็อนแยงเจ้า
นอนๆแล้วพักนึ่ง ²⁴ สุกที่แยงแรมเจอบาทาวอิมใจแทแล้ว แต่่นฝูงพีเอื้อยเป็นพีทั้งหก
เขาก็เห็นปักคุดะวานบไซคันไว อันว่าทำมานอยสายใจเจ้าพิภูเฮย จักว่าโพพะยาค
ไซเบียนเจ้าสิงคิพีเค้ เขามช่าเห็ดฮีบไปเถิง ทาซอนแตของฝาสิงเยียม ก็จึงเห็น
แรมเจ้าบาวโพธิสัค โสมงามเหมือนคังอินแปงบั้น เขาก็เอิ้นเอียงกอนางนาคทำมา
สายใจเฮยฮีบไซเยอเจ้า นางก็ยังคันไวปักคุดะวานอค์แจบ อันว่าฝูงพีเอื้อยเลยมา
เข้าไป เขาก็ไปแยงท่าลิมคิงอาปาก เห็นแรมเจ้าคากะคางเพื่อแยง สังกาม
กะคัคเค้เสมอินลงหลอ คิคอยากชมสนอยเตบุนเอียบสมแทนอ เจ้าก็จากันแล้วเลย
ฮีบลงหนี เถิงหอปางกาวจากันแท บัดนี้เฮาจึงไปพิช่าทำมานางนาคเสียทอน
เฮาจึงซีโคชมแรมเจ้าบาทาวอิมกะใจแทแล้ว เขาก็จากันแล้วชวนนางนอยนาค
ลงไปสะเกตเกววังกว้างทาหลวง ทำมานอยมาไปนำที่จึงเห็น ไปอาบน้ำวังกว้างสว่าง
กะใจแทแล้ว ²⁵ แต่่นทำมานอยเลยไปนำที่ ยังคักโพธิลาคคูปาทาวอยู่โองแทแล้ว
คอบว่าแล้วถึงท่าคุงคา นางคานสะเกตคมมวยกะ อันว่านางคานกบสะห้วนนำพี
เขาก็ชุกอนนอยนางแกวกังลงแทแล้ว แต่่นก็จึงฮอนฮอคโพพะยานากคุงคา
พะก็มาโอมฮัพพะยอกนางนอย ก็จึงเอาไปถวายไหวบาคานโพธิลาค อันว่าสองแรม
เจ้ามพงลานั้นเอียงแทแล้ว แต่่นฝูงพีเอื้อย นางนาคทั้งหก หน้าใจเฮาฮีบเมื่อทั้งฟ้าว
เถิงระถานห้องหอปางเห็ดฮีบ เขาก็เอื้อยของถือคางโขงค้ำ ลางคนเอหลายมิว
คางๆกันนั้น แหวนใสกอยกะจอนนอยใส่หู เขาก็เมือมายเจ้าบาวโพธิสัค ทาซอน
แลเบียงบาไทท้าว ก็จึงเห็นแรมเจานางนาคทำมา เอียงบาคานอยู่เผื่อแยงข้าง
เขาก็ถึงแลหน้าอินอายหนีฮีบ ฮอคแห่งห้องโองกว้างแห่งเขาหันแล้ว * แต่่นเขาก็ชวน

กันพ้อมไปสวนเก็บดอกไม้ เขาซึ่งปักกิ่งยูนางฉิมใส่แหวนทอง คอมาว่าเขากลับแล้ว
 เขาก็รีบเลยไป เติงท่ามากาวจาแดงลอย อันว่าท่ามาน้อยไปสวนนำที่จึงเห็น
 เก็บดอกไม้สวนกว้างอ้อมม ตางให้ไปเก็บดอกไม้ให้สว่างความเหงาที่ทอน ของเขา
 มีในสวนชู้ฮวนฮวนส้มแท้แล้ว แขนั้นท่ามาน้อยเลยไปนำที่ ยังแถมบายาผู้มุนกว้างอยู่
 โธงทันแล้ว คอมาว่าแล้วเลยฮอดสวนหลวง ทั้งปวงมีชู้ฮวนฮวนส้ม เขาก็ขับแขกจอย
 ทั้งอันโคงสาน ลางนางขับอันโคงสะวงหลัน ก็เพื่อกระสันหาท้าวบายูนุกตะลาค
 ก็คือยาที่ฉิมแจมเจ้าบาทาวอวาทะสันแท้แล้ว เขาก็ชวนนางน้อยท่ามาเก็บดอกไม้
 ขึ้นดอกไม้อาฮวนตันใหญ่สูง แขนั้นเขาก็ปักกิ่งยูนางฉิมท่ามา ลงชุมเหือกว่าตายจึงแท้
 แขนั้นก็จึงฮอนฮอดท้าวสุคิโทยหิมมะพาน สุคิกี่มาโถมฮับพะยอกนางนงน้อย เมื่อดวาย
 ไหวบายูนุกตะลาค สองแจมเจ้าอิงเติงนึ่งเฮียงแท้แล้ว แขนั้นผู้พี่เอี้ย นางนาคทั้งหก
 เติงปางทองเกือกแคคคอมท้าว เขาก็มาเอาหลายฉิวตางๆกันนั้น เขาก็จักดอกไม้
 แขน้แก้วอ้อมม ลางนางมุงอินสีวสะไบบางอีกฮอน เอ้อริลของถือตางโขงคำ
 * ลางนางสะไบเบียงฉาควนคาศนคำก็มี แขน้ท่ามาะโงงคู่มือปะสงฮอง เขาก็ไปบาย
 เจ้านุกตะลาคกุมมาน คาชอนแปบองฝาลิงเยียม ก็จึงเห็นพะกะสัคตาให้ทั้งนางน้อย
 นาค นึ่งพางขางบาทาวพะยอกนุหันแล้ว เขาก็ไล่เลเห็นาลงหนีฟ้าฟ้ง ก็คือยาขม
 สน้อยเกนุนเยียบสมแทนอ เขาก็จาละจากานคอกันนั้นนำ แยกก่อนก็พะพอให้เอาแล้ว
 ก็บเอาแทนา เขาก็ฉิมชานองนางนาคท่ามา ก็หากฮอนแองฉิบตายจึงแท้ บัดนี้เขาก็
 พากันไปชางไหว้พิททาคนพอเอาทอน เขาก็สับสอให้ที่ฮายชู้ฮวนฮวน คอมาว่าเขากว
 แล้วเข็วฮับพลันไป เติงโงงหลวงพอกนปะนมไหว้ บัดนี้ฉิมนางน้อยท่ามาางมยิงพะเฮย
 เหมือนดังอินอยู่พาปะสงปั้นแกลงพะเฮย ความที่เอาให้ฮอยเป็นที่ทั้งหลายพอเฮย
 มันนั้นเป็นผู้หลาเสียบานยศเมืองแท้แล้ว ก็จึงสมกะสัคไทกองจีนยคไทย ความที่เอาให้ฮอย
 เป็นเอี้ย ก็จึงสมพอเฮย เมื่อนั้นลาซาเจ้าพะยาลหลวงคนพอ ฟังพากถอยเขากานชู้ฮวน
 แท้แล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงโพธิสัคไทเทียบนางนงถาวก่อนแล้ว พะก็ตกแต่งให้ทานแท้ชู้ฮวน

ฝูงหมู่คนทุกไ้ได้อยู่ชมออกชื่นใจ พระก็เอาคำทานให้เขาคณธอຍ กับทั้งซาหักห่านเป็นคะยือ
 มองขอ บาก็ทานทอคือให้คำธอຍใ้มือ ก็จึงลือซาเท้าขงชอบงเงิน เขาก็มาขอทาน
 ฐวนมีแล้ว กับทั้งขามะลาดเจ้าฝูงหมู่ไทใน เขาก็มาขอทานฮักหุมบาทาวแท้แล้ว
 แค้นนั้นลาซาเจ้าพะยาหลวงทนพอ พระก็ขังแจมเจ้าบาทาวถูกเชยแท้แล้ว อันว่าคนผิด
 เจ้ากงเงินเมืองใหญ่ บหอนคาควยหอกแลงาวสังแท้สิ่งใดเจ้าเฮย ยังทอเอาไปถืมสวน
 อากคูกุทียาน เป็นสวนยักสี่ตัวกินเลี้ยง คอมาว่าแล้วเกือบาวเสนา สู้จงหาใหม่มาแต่ง
 แพงค่าไว้ แค้นนั้นเสนากมวันทาทุบขาด ซาก็กักแต่งทางคาพอมฐวนัน เหล่าให้พอม
 คกแกงหลายหาม เจ้าก็เกือบเสนาไฟเมืองไปพอม สู้จงไปเลาเจ้าเฮยถูกไปคอมเทียว
 เห็น อยานานสู้ฮีบไปเคี้ยวนี้ แค้นนั้นเสนาฟ้าวเลยไปเหื้อฮีบ บอกแจมเจ้าบาทาวแกงตัว
 แท้แล้ว วันหนานี้สะเค็คกอนยามงาววาคาย พระจักไปเสวยงายแห่งสวนพายุพูน
 คอมาว่าเขากาวแล้วเลยคำออะชอน แค้นนั้นชาวเมืองพักอยู่เย็นนอนเลี้ยง เถึงเมื่อ
 ลาคีคือยยามแถโกสูงมาแล้ว พระก็จึงลั่นคองชะบูทาวคั้นเคง ฝูงหมู่ให้ทอกราวย้ายออก
 เป็นถัน ยายยังสุดชอกทางชาวชาย แค้นนั้นสุลือยขึ้นถึงยามแล้วสูง พระก็ยिनลั่นคองเสียง
 หัวคั้นเคง แค้นนั้นพะบาดเจ้าสะเค็คขี้คูนเมือง * เสนาเนื่องแห่นาคินข้าง เลยเลา
 ไปถึงท่าสวนอากคูกุทียาน เจ้าก็เขาพายพักจอกเกยเฮียงข้าง แค้นนั้นพะบาดเจ้า
 สะเค็คสุทอไซ ฝูงหมู่เสนาเข้าแวกละวังพะองเจ้า

บัดนี้จักกล่าวถึงโพธิสัตว์ไทเนาปางผาศาคกอนแล้ว พระก็คานสั่งน้องนางนาค
 ท้ามา สายใจเฮยอยู่โงงอยาเส้า เอียมจักไปนำเจ้าบิตคาทนพอ ไปม่วนหลั้นคอมเจ้า
 พอเฮากอนแล้ว คอมาว่าทาวสั่งแล้วพะบาดลิดา เถึงสวนหลวงพอนคนเขายัง แค้นนั้น
 ลาซาเจ้าพะยาหลวงทนพอ พระก็กักแต่งทั้งชะกาแกวออกมาเจ้าเฮย แค้นนั้นลาซาคั้ง
 ชะกากนแป้นใหญ่ ก็จึงทันแจมเจ้าบาทาวถูกเชย มาม่วนหลั้นชะกานแป้นคูนหันทอน
 แค้นนั้นบาวเจ้าโดยให้พอนแท้แล้ว แค้นนั้นลาซาเจ้าใสสิงเบื่องออก เมื่อนั้นบาว
 ทาวใสข้างออกตาม เมื่อนั้นลาซาเบื่องใสเฮื้อออกใส ทาวก็ถูกหนาน้อยกางแป้นแตก
 กะเค้น ชะเค้นแล้วสามทีคืออนเสียงแล้ว เลยบัพพาทาวก็มซึ่งหันแล้ว ยามเมื่อสุลือโย

คอยเมื่อแสงแดดอ่อนมาแล้ว พระก็เพื่อนป่าว่าโตเข้าเจ้าแจกยาย พระก็จำเขาให้เอาไหแคะ
มาแจก ทั้งเคื่องแกมกินพอมายาใหญ่คนแหแล้ว เขาก็ขอเอาให้ปากานกินมาก
บายาวเจ้ากินเม้ง5โอแหแล้ว แต้นันทาวก็ดาวๆลมทางขวางสนามหลวง บาคานหลับ
บ่คิงคนไค้ เพื่อว่าเมมาพอกพนเหลือที่หาที่ ผุ่งซุนเขาเลามอบบาทาว

บ่คินจ๊กกล่าวถึงลาซาเจ้าพะยาหลวงคนพอ พระก็เพื่อนป่าให้เมื่อพอมมูคน
สู่อายาเข้าฮีบปลันเมื่อเที่ยวเทิน เขาก็ปะบาคานถิมเสียในหั้น เมื่อนั้นพะบาคเจ้า
ขึ้นสูหลังพาย ก็แกเสนาเนื่องหน้าคินขวาง พระก็แยงหนทองเมืองคนเข้าฮีบ
ฮอดแหงทองโองกว้างอยู่เย็นแหแล้ว ยุคคิกายันพะยาหลวงไว้ก่อนเจ้าเฮย แคนันพอเมื่อ
คิกๆซอนลาตีไค้เที่ยงคินแล้ว บายาวทาวนอนคางแคคินหั้นแล้ว

บ่คินจ๊กกล่าวถึงยักไซฮายกันคานทั้งสี่ก่อนแล้ว เขาก็มานั่งลอมบาทาวว่า
ฮีบคินหั้นแล้ว เขากาวคานคอกกันทุกสิ่ง คัวนึ่งกาวคานคอกกันหลายอย่าง คัวนึ่งกาว
แล้วคัวนั้นคอกไปหั้นแล้ว คัวอยู่กำหนดแห่งอุคอน ยังเลามีคำถามแห่งหอละคิพุน
คัวอยู่กำหนดแห่งหอละคิ ยังเลามีคำถามแห่งบัวละพาพุน คัวอยู่กำหนดแห่งบัวละพา
ยังเลามีคำถามแห่งเมืองปักสิมพุน นับแต่เฮามาโน้ไผมีสั่งมาแคเฮาเฮย คัวนึ่งกาวแล้ว
คัวนั้นสืบไปหั้นแล้ว คัวอยู่กำหนดแห่งอุคอน กูนี้มีฮอยคินเกิบคิควงกา คินว่าสูบเกิบแล้ว
ทะยานไปเหาะหอบจึงแล้ว *แมนจักไปเจิงส่วนคิดาวคินมาไค้ คัวนึ่งอยู่กำหนดแห่งหอละคิ
กูนี้มีกะโจมหัวปะเลคคิควงเม้ง คินว่าสูบใสแล้วยังแห่งกะโจมหัว ทะยานคนเหาะ
หอบไปเทิงฟ้า คัวอยู่กำหนดแห่งบัวละพา กูนี้มีคันไซสี่ปะเลคคิอันเม้ง อันว่าน้ำเต้า
แก้ววิเสคคันที่ หคยูเถาเป็นสาวโสพาบแหแล้ว หคคนตายสามปีก็เลาคินมาไค้
ไผชูมัวเมาเหล่าเมายานอนอยู่ก็คิ คินว่าหคใสแล้วเมาเหล่าก็สว่างหายแหคาย
คัวอยู่กำหนดแห่งปักสิม กูนี้มีคันไซคอบคิควงกา แมนจักไปคิบ้านคิเมืองชคอยู่ก็คิหอน
คินว่ากวคิแกวงงาวเขายานพายหั้นหั้นแล้ว แคนันทาวก็ทาวๆคินคันคิคว่าใส ก็จึงหาย
สว่างเหล่าบาทาวมันธมแหแล้ว เมื่อนั้นยักคิคกขมะยานวางของหนีฮีบ บายาวเจ้า
เอาไค้ชูนันหั้นแล้ว ทาวก็สูบเกิบแก้วทั้งใสกะโจมหัว ทั้งคันไซสี่คอบไซควงกา

ทาวก็ทะยานตนขึ้นเวหาอากาศ แยกที่ผาสาคนอยนางแก้วไปนอนแทแล้ว. แค้นตำมาน้อย
 ไซ้ภูเอาพี่ มันทาก็คิดค้นแล้วส่งเจ้าไปนอนนี้เด. แค้นตำมาน้อยเลยไซ้เหวอับ
 ทาวก็ละดวงเขาถึงนอนงนาคทะเลแพง อันว่าตำมาน้อยเลยจ่าน้ำพี่ คึงหากก็คิดค้นแล้ว
 ส่งเจ้ามานี้เด. แค้นบาวทวนคอบนาคตำมา พอหากปะอวนเสียที่สวนพ่ายพูน
 * ยังมีก้นคานฮายยักไซ้ทั้งสี่ เขาก็มานั่งล้อมหัวขอยวารีกินแทแล้ว ขอยก็ทาววาคินเค็ง
 แมนคันที้ อันว่าคันที้หคสว่างหายเมาเหล้า ยักก็ตกคะมะยานวางของหนีฮับ
 ขอยจึงฐุบฮายไคเอาแล้วควนมานี้แล้ว คอบวาทากวแล้วลาตีเลยสูง พระก็ตางสั่งน้อง
 นางนาคตำมา สายใจเฮยอยู่ดีเยอเจ้า พี่จักไปเดี่ยวหลันคองใหญ่หิมมะพานกอนแล้ว
 ยามแลงจักทาวคินหานอง คอบวาทากวแล้วสุบเก็บฮอยคิน ทั้งกะโจมหัวคาคคิควง
 ภา พระก็บายเอาเตาคันที่อันปะเลิด เหาะหอบเกนทะยานลำลวงบน พระก็แยงหนหอง
 คองใหญ่หิมมะพาน ทาวจึงลงสู่คนกายแก้วยอกสูงแทแล้ว ทาวก็เกียเอาไคดูกษาหลาย
 หนวย เจ้าก็มาฝากนองนงหนาพะยอตนางแทแล้ว ยามเมื่อทาวนคอยพอลางทาวทาวคิน
 แล้ว ยองๆบายต่ายลำลวงมา ทาวก็มาฮอคนองนางนาคตำมา สายใจเฮยพี่มาเด็ง
 แล้ว พี่ก็ไคดูกไมคนใหญ่บางถาย กินหอมหวานก็จึงเอามาคอง แค้นตำมาน้อยบาย
 เอาน้ำพี่ นางก็กินแซมฮอยหวานแทกว่าหล้ง นางก็คิดเด็งไทปิคทาคนพอ นางจึงขอ
 เอาน้ำพี่เจ้าเมื่อเฝ้าชวยตวยแทแล้ว แค้นลาซาเจ้าเลยกินก็ว่าแซมจึงแล้ว
 พระพอเจ้าแพงลานบอิมเป็นแทแล้ว * แม่นวาชองในทองฐุมพูนในโลกเฮานี้ ก็บูนเปียบไค
 กายแก้วดูคิแทคาย พระทาวทวนคอบนาคตำมา ไผญไปเอามาไทนางนงน้อยนี้เด
 แค้นตำมาน้อยขอมือบพอ ทาวก็ไปเดี่ยวหลันไฟทวงควาเอาระอเฮย เมื่อนั้นลาซาเจ้า
 พะยาลลวงคนพอ พักไคยัวแจมเจานางหลาเทียวไปหั้นเทิน วันหนานี้ไปกอนยามงาย
 ว่าเนอ เด็งยามแลงทาวคินมาเด็งพี่ คอบวาทอสังแลวนางเล็กลาดง เด็งปางทอง
 กาวจาบทาว อันว่าพะพอเจ้ายังปะสังกินคิมจึงแล้ว ว่าไทบายาวเจ้าไปช้าเทียวเอา
 ว่าคาย แค้นบาคานทาวบมีชินคำพอ ก็ขึ้นเฝ้าญเป็นเจ้าพอกนแทแล้ว เมื่อนั้น
 33
 ลาซาเจ้าพะยาลลวงคนพอ ก็จึงจำไคเอีย ไปพอมพำบาหั้นแล้ว ก็จึงอานคไทนางไค

ไปทำ อัยานานปะไปเสียบตัวโกศขอเหอ ให้เจามีเอาโคของบาทุกสิง แล้วจึงเหาะหอบ
 เคนทะยานลำลวงมาหอบเนอ คอมาว่าลั้งแล้วเคยล้าออะระฮอน ก็แกชวเมืองเซาชุกคน
 นอนหอบ เติงเมื่อล้าล้ากองกัวแล้วสูง มากก็กนตงหางก็แล้วรู้อเห็นแล้ว เมื่อั้น
 กันละยาแถวพาโลนางไอ นางก็เติงหงของบาทาวกาจาหันมแล้ว อันว่าพะเออไซให้
 ไปนำว่าคาย อัยานานเราอับไปอชวชา แนนี่ทาวก็สูบเก็บแก้วทั้งใส่กะโยมหัว
 ทั้งคันที่คายนววงก้า มากก็ยของกนขึ้นเวหาอากาศ นางไอเอี้ย ไปพ้อมกอกแหวหันแล้ว
 มากก็แยงหงของกิมพะพานไผ่โหย มากก็ลงจอกยี่คายนแก้วยอกสูง มากก็ลงสูทนไปโหย
 นางกาย มากก็กนพักจอกเขาในัน อันว่าโลสมเสลาญุชวโลนางไอ เขาออกยั้งคอบ ท้าว
 มบนเกี้ยวหันแล้ว เมื่อั้นพะกะสะกักกันคอบนางนงดาว เขาก็ยังอยู่เนี่ยนแล้วก็จึงเมื่อ
 หันทอน แนนี่เบากานน้อยเคยนอนทามเมื่อย หลับบิบยังคาวน้อยอยู่เนี่ยนหันแล้ว
 อันว่าโลสมเสลาญุชวโลนางไอ นางก็ักหุบเขาเราของท้าวภูอันแทแล้ว นางก็สูบเก็บ
 แก้วทั้งใส่กะโยมหัว ทั้งคันที่คายนววงก้า ³⁴ มากก็ยของกนขึ้นเวหาอากาศ ยองๆมาย
 ฉายล้าลวงมบน นางก็แยงหงของกนจิมเมืองใหญ่ขोनัน นางก็เอาหญูเราของท้าวชว
 ทวายแทแล้ว อันว่ามาคานทาวก็ยังนอนหลับอยู่ เติงที่เคางาไมคายนแก้วยอกสูง
 เพื่อว่าหิวหอกเนื่อนอนหันเพื่อแลบพะอ ลอย หลางจักลายจึงแทบมีคินมาคอกเฮาแล้ว
 หากจักกายอยู่คายนแก้วยอกสูงพะอเฮย เมื่อั้นล้าชวเจ้าชะยาหลวงขมขัน ก็เพื่อ
 ไคหญูเขารของท้าวร้กนแทแล้ว

บักนี้จักจาว เติงพะกะสะกักให้เนาบอนแล้วคืบ ก็มเห็นเงาญองเอี้ยที่โต
 ก็มเห็นเก็บแก้วทั้งหุบกะโยมหัว ทั้งคันที่คายนววงก้า กันนี้อยที่นางไอเอี้ยสัคเวิก
 ภูหนิมยาแล้ว ถังที่ลายนเนี่ยนอยู่ไมคายนแก้ว โอนอญมาลิตูท้าวบานอยสายใจเจ้าที่ภูเก้
 เจ้าจักเป็นแบหมายพวมามนุญคียวแค่นัด โอนอหิมพะแซไซแจงจันพะแซนฉายสอง
 อีเอี่ยมเฮย เจิมที่ชวาคำที่ฮอนเอี้ยแล้วมีล้าไเน้เต โอนอสุกที่โกกนล้าอาคาเนนอน
 เซดเสียนอ สุกก็แล้วเอี่ยมโกนองเวคพะนาแลนท้าวจยโหนานาคท้าวมา
 สายใจเฮยอยู่คิชวไซพีเนอ คอมาท้าวจยแล้วพะนละเนคนองสก เสีโไทลลวงอง

ยำหนาแห่แล้ว แค้นก็จึงฮอนฮอกเทาที่นั้งอินคา หินสีลาบาคไท่เลยกะกาง^{๓๕}ที่แข็ง
 อินก็ลิ่งล่ำถวนทุกที่ไปมา คณิงใจคิดชูลวงเลยถวน อินก็เหลียวไปไ้เมื่อเทื่อลิ่งล่ำ
 ก็จึงเห็นแจม เจาคาคางงากายหันแล้ว อันนี้บไซคนชั่วอายุญถอยสามาน เจาเฮย
 ก็งวามแนสัพันญหนอพุทโทเป็นเจ้า อินคาเจ้าแสงลงลาชะโลก คั้นเถื่อนถองเถิง
 นอยยอกชายแห่แล้ว อินก็กับเพคเพียงเป็นนยกยางขาว ลงมาจ้วยอยู่เทิงปลายไม้
 อินก็มีคำศานบาคานบุดตะลาด ทาวก็มาอยู่คางคานี้เหล็กไคนี้เค แค้นทำก็มีคำศาน
 สักกุนาบบบอก ขอยก็มาอยู่คางคานี้ผู้เดียวแห่แล้ว อันว่าลาซาเจ้าคนพอไซให้
 ขอยมาเอาแห่หน่วยกายเจ้าเฮย กับทั้งนางไอเอื้อย คนที่มานำ นางก็เอาของแพงลักหนี
 จึงแท้ แค้นขางขาวคานจาคอมบาวว อันว่านางกายนี้ก็ยังมีหลายงาบาเฮย
 อันว่าางที่ทาวเซาหันเดียวแค้นนั้นแล้ว บาคานทาวฟังเอาจ่าจื่อจึงเทิน จ่าจื่อไว้เมื่อหน้า
 ออย่าลิมแท่นอ อันว่าางไปกำหนดแห่งวันตก สุกหลนลงเป็นปาลองลอยตามน้ำ อันว่าาง
 ไปกำบัวระพานออก สุกหลนแล้วเป็นเซาลอนใสแจงปอดขาวแห่แล้ว อันว่าางไปกำ
 หุนแห่งอุคอน กินโสมงามคังอินแปงป็น อันว่าางไปกำหนดแห่งหอละคี กินเป็นนกเจายาง
 36 ขาวจวน อันว่าไปกำหนดแห่งปัดลิม กินเป็นลิงโตไคไคปลายไม้ ฟังเขยว่าบาคานจ่าจื่อเอาทอน
 จ่าจื่อเข้าไว้ไว้อ่าลิมแท่นอ คอมนวามบอกแล้วกับกายเลยหนี เติงวิไซยนแห่งสวน
 เมืองฟ้า เมื่อนั้นบาคานทาวฟังคู้แจงแจบ ทาวก็จ่าจื่อเข้าใจไว้ลิมแท่นแล้ว แค้นทาว
 ก็บิคกินกำหนดแห่งหอละคี เลยเตากายเป็นยางเผือกขาวจึงแท้ ทาวก็บิคเอากำหนดแห่ง
 อุคอน ทาวก็เอาเมื่อนำพำบายาท้าว เจ้าก็บินเหาะขึ้นเวหาอากาศ แยกที่ผาสาคนอง
 นางแล้วไปนอนแท้แล้ว นกก็ลงจับทองผาสาคนำมา จาเสียงใสคอนางจื่อจ้อย
 อันว่าทำมาน้อยสายใจเจ้าที่กุเฮย คีคว่าจิกายจากนองนางแก้วบเห็นแลนา เมื่อนั้น
 นางคานน้อยฟังคู้แจงแจบ ก็บเห็นเผอผู้บาทาวที่ไคแท้แล้ว โอนื่อ ฮอยว่าชวนคิบทาว
 มาจาเอนปากจึงลือ จักว่าพะที่เจ้าตายแล้วจากกุแท้ลือ คอมนางถาวแล้วนกเลาบิน
 หนี แยกแถมคูนอกเวียงเขายัง เจ้าก็บินจับไม้สาชากันใหม่ ยังอยู่หันซามแจงก็จึงลง
 แท่นแล้ว พอเมื่อสุลโยขึ้นสายมาแล้วสูง สีแจมเจาษาทาวเจคลงหันแล้ว แค้นทาวก็กิน

ท้าวทักสินลูกไม่ยั้งง่าอุคคอน เลยเลาถายเป็นมาอุบงามยี่แยบ โสมบาท้าวเสมออินลงหลอ
 37
 บัดแคไคอุบงาคือท้าวผู้เที่ยวแหแล้ว ถึงหากสอยวอยหน้าเสมออินลงหลอ ถึงหากงาม
 ยิงยอยอินแถมแคงลงแหแล้ว แคนันมาก็ยัวละยาดย้ายเข้าสู่นเมือง แคนันแสวๆเขา
 แคนนำบาท้าว เขาก็ถึงแหท้าวโสมงามเทอาหลอ ถึงหากงามยิงยอยหรือหลอหัวใจ
 แหแล้ว สาวกัแสวๆเอ็นนำหลังบาวาว สังกว่าเขื่อนแจมเจ้าบาท้าวเอากายนี้เค
 อันว่าบาคานท้าวบมีเลลิ่งล่าเสียแล้ว สีแจมเจ้าเลยย้ายออกไปแหแล้ว เขาก็แสวๆทวง
 บาคานคาศนั้น เขาก็ไปปวงฟ้าวมาเยียบเบ็งบาทั้นแล้ว เขาก็เซ็งชวาเว้าเทาทั่วทั้งเมือง
 เขาก็แสวๆเสียงแลนมาทั้งคาย เขาว่าพระบาท้าวโสมงามกว่าเกา ไทมะนุคสะโลกนี้
 ลือท้าวผู้เที่ยวแหแล้ว กางคนตาบอดเมืองมเห็นอุ้งมงว่า ตีนคำคอกแลนชนกอไม้
 ลางคนนบยานเทาลงเจิงทองซอน ยังเลาปบปวงเคนนมเกี้ยวตอบคิงแหแล้ว ลางคนหู
 หนวกอ้ายบุดูเมื่อทางใด มันก็เค็งๆคางถือออกโตนทั้งฟ้าว คองวาหนูกวางเขามาสวน
 เขาโอ คองวาเนื้อคั้นคั้นมานี้หอกซีแหงวานา ลางสาวฟ้าวโตนเอื้อนสิ้นชาติไปแล้ว
 สิ้นก็เกาะแยกชั้นคั้นไคว้ชาคกลาง เขาก็แสวๆทวงเห็นเกาหลังชน ชูยชายชนไปชูแป้นไว้
 38
 ลางคนหลังชคคมคินฟ้าวแลนไปแล้ว เขาว่าเกาซีแ่งมาซาก็คทางแทนอ ฝูงหมูสังคะเจ้า
 หงท่าในสูคก็คิ ยังเลาโตนปองเยียบชาคนลากไปหั้นแล้ว ฝูงสำมะเนนน้อยชิงกันฟ้าวแลน
 อันว่ามาคุมแจมเจ้าเกาะแยกของคาก ลัวชาคณยังเลาปบปวงฟ้าวบมีเหลียวหลังเบ็ง
 ก็เพื่อว่าอยากเห็นแจมเจ้าบาท้าวอุบงามแหแล้ว ลางคนฟ้าวกินเขาจำแ้วคว่าคังก็มี
 มันก็จามฟงฟายแลนไม่หาน้ำ ลางคนนึ่งของยอให้ลูกกินนมก็มี เห็นเขาไปแสวๆก็เลาหลง
 บายดิ้ม ก็เพื่อลิมใจฟ้าวปบไปนำเพื่อน แมนว่าอุบงากนอยบายดิ้มก็เพื่อหลงหั้นแล้ว
 เมื่อนั้นท้าวก็ยัวละยาดย้ายเจิงเซคหอปาง *อันว่านางคานเห็นก็ลวดแลคากิน ก็ควา
 อินพมเจ้าลงมาเที่ยวโลกจึงแล้ว นางก็ถึงลำภูมาท้าวก็เลาสิ้มเทแล้ว ก็ควาแมนยัว
 แจมเจ้าบาวาวโพทิสัก นางก็หลงบาคานว่าชิตามก็ยั้งยาน แคนนพะกะสัคคากานจางนาง
 นอยนาค ขอนันถึงหากแมนเฒ่าผู้ยัวเจ้าแต่ ไคแพน้า เมื่อนั้นทำมานอยชานบาวอับดิ้ม

ขอยกมือไหว้เจ้าผู้มุนกว้างเฝ้าผู้แทแล้ว มาลือเจ้าเหนือหัวล้นเกล้าเยี่ยมเศย น้องก็
นอนนิ่งไหหาเจ้าชยามแทเนา ขอยกมือไหว้กันคนึงหาอีกอนตายแล้ว น้องก็คองว่าดีแจ่มเจ้า
ตายแล้วจากเยี่ยมแทเนา เมื่อนั้นพระกะลัดคานจางนางนอยนาค พี่ไอเอื้อยหากไปป่อยถิม
เยี่ยมไ่ว้แคไฟแทแล้ว เมื่อนั้นยังมีอินตาเจ้าทงส่วนลงโผค บอกให้กินลูกไม้กายแก้วลูกดี
ก็จึงหายไ้ไกลฮอนลับพะลิ่งโผยไฟ พี่ก็เดินมาเจถึงฮอนนางนงนอย คอมาว่าสองจาแล้วพา
พาเอียงฟาง สองแจ่มเจ้าส่วยพอมพำกันหันแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงลาชาเจ้าพะยาหลวงคนพอนางนั้น เขาก็ตั้งชื่อว่าว่ามาท้าว
ฮองงามแทแล้ว กับทั้งฝูงพี่เอื้อย คนพี่ทั้งหกก็ดี เขาก็ลือชาเซ่งวามางามยอยแทแล้ว
แต่นั้นลาชาเจ้าพะยาหลวงคนพอ พระก็จึงหันแจ่มเจ้ามาท้าวฮีบมาแทแล้ว * แต่มานาคาน
ท้าวบมีขึ้นคำพอ ก็จึงโดยอาคเจ้าไปเฝ้าพอพะยาแทแล้ว เมื่อนั้นลาชาเจ้าพะยาหลวง
คนพอ เห็นแจ่มเจ้ามาท้าวฮองงาม พอกี้ลือช่ายล่งแท่นมาลิ่ง ย่อมมีอนบชาบมาไ้ท้าว
แต่นั้นมะหากะลัดไ้ทย่อมมีอนบพอ ขอยหากแมนลูกเจ้าเซยหลาแคไ้พอเฮย แต่มั้น
พอกี้เห็นฮองเจ้ามาท้าวเสมออิน ลาชาพะก็อยากงามเสมอท้าว กับทั้งฝูงพี่เอื้อยเป็นพี่
ทั้งหกก็ดี เขาก็มาวันทาเห็นยวอนบาทถว ขอไ้ท้าวเอาไ้ฝูงพี่ทั้งหกแคทอน ขอภูนา
โผคผายคู้ชา ซำก็อยากงามลิ่งเจ้าเซยลาคกุ่มมานพีแล้ว ขอไ้ภูนาผายโผคบันฝูงชา
แคทอน กับทั้งนักสนมหม่อมหนาเสเน็คทั้งหลาย เขาก็มาวันทาเห็นยวอนบาทท้าว
กับทั้งลาชาเจ้าพะยาหลวงคนพอ วอนแจ่มเจ้ามาท้าวฮองแทแล้ว แต่มั้นมาคานเจ้า
ยอมมีอนบพอ คั้นว่าพะพอเจ้าปะสงแทกบขึ้นพอเฮย กับทั้งฝูงพี่เอื้อยเป็นพี่ทั้งหกก็ดี
เยี่ยมจักเอามาถวายกายโสมเสมอแต่ม อันว่าขอยกมือเกิบแก้วทั้งหมุ่กะโจอมหัว
ทั้งคั้นที่คาบคี่ดวงกา ซำจักไปเอาไ้คั้นมาถวายพอ ทั้งพี่เอื้อยซึ่งงามแย้ม; ลิ่งถันแทแล้ว
แต่มั้นพอกี้เอามาไ้มาคานโพทิลาค บากี้ไ้ค้หมูเซาของแล้วขึ้นชม บากี้ไ้ค้เกิบแก้วทั้ง
หมุ่กะโจอมหัว ทั้งคั้นที่คาบไซดวงกา บากี้ยอมมือไหว้บิตตาคนพอ เถึงเมื่อวันหนานี้ซำเอา
ไ้ค้กายกายพอเฮย คอมาว่าบากแล้วเลยเลิกดาลง เถึงปางทองอยู่เย็นในทอง

แค้นทำมาถ้อยขอพาเอียงข้าง สองแถมเจ้าส่วยคอบฟ้ากัน พอเมื่อสุลาลัยค่อยลาด
 ไกลคำ สองแถมเจ้าแดงแล้วเดานอน คึกซึกโง่โง่ชานชั้น เถิงยามเลยรุ่งจวนใสแจ้ง
 เจ้าก็ถูกส่วยหน้ากลางอาบสงส์ จันโศกหมอบตึงโอบเฮา อันว่าทำมาถ้อยกาก็ทกแดง
 พมิพม์แล้วควายเจ้าพะยอลชายแพแล้ว แค้นนั้นเจ้าก็สูบเก็บแก้วทั้งใสกะโหมหัว ทั้งคืนที่
 คามไซควงก้า เจ้าก็มันยของขึ้นเวหาอากาศ แยกที่สนกายแก้วปะเส็ดก็ เจ้าก็ลงสู่
 ฝนไม้ใหญ่นางกาย อินกลางบอกบารวันนั้น ทวาก็ปิดเอาถ่านแดงหอดะดี หังปักสิม
 พักกันมาหอม ทวาก็ปิดเอาไขกลุกลโหลหลายหน่วย แอวจึงเหาะหอบเทหะยานล่ำดวงคืน
 แลวก็มาเถึงห้องหอบปางคนพอ ลมขามไหวทูนไฟพอกคนแพแล้ว เมื่อนั้นลาชาเจ้าพะยา
 หลวงคนพอ ก็ควาชิงามยิงมอยเสมอเพียงลูกเขยแพแล้ว กับทั้งนางพี่เอี้ยคนพี่ทั้งหก
 เขาก็เหวพลันมาชอกมาไทท้าว กับทั้งนักรสนมพอมเสนาอาமாக เขาก็มาพำพอมกันแหง
 คนแพแล้ว แค้นทวาก็เอาชายใหญ่งเขาคนหน่วย บายบั้นไทเขา เจ้าชู้คนหันแล้ว
 เมื่อนั้นทวาก็ยอมมือไหวบิณฑาทนพอ บอกให้จำจ้อเขาใจไวชู้คนแพแล้ว หังพี่เอี้ยคนพี่
 ทั้งหกก็ก็ ออย่าได้ลิมคำจาแห่งเขาจึงแท้ อันนึ่งกันไดยิงเสียงคองนาที่มาก ให้อีบป้อน
 ใสปากเขามไว้อยากินแทนเนื้อ คั้นว่าไดยิงเสียงคองนาที่2บาด ให้อีบเคี้ยวอมไว
 อยากินแทนเนื้อ คั้นไดยิงเสียงคองนาที่3บาด ให้อีบกินพำพอมกันแต่ตายโสมเจ้าเฮย
 แค้นนั้นก็บายเอาคองมาคี่บาดนึ่ง เขาก็อีบป้อนใสปากเขามไวชู้คนแพแล้ว บาก็ยอยยัง
 คองมาคี่สองบาด เขาก็อีบเคี้ยวอมไวชู้คนหันแล้ว บาก็จึงบายเอาคองมาคี่3บาด
 เขาก็อีบกินพำพอมกันแหงคนแพแล้ว เมื่อนั้นลาชาเจ้าเป็นลิงโตใหญ่ โคนโตเคนแคว
 42 อ้วเมกเวียง กับทั้งเสนาพอมเป็นดังทุกหมู่จึงแล้ว เขาก็โคนโตเคนแควอ้วนอกสวน
 หมากก็เขวๆอองปมนำทอนเพา เขาก็ปมแลนเขาคงกว้างปากไฟหันแล้ว กับทั้งหกสาวพอม
 เป็นนกยางขาวเผือก บินแลนฉ่ายแควมำชอกป่าหันแล้ว กับทั้งนักรสนมพอมเป็นนกยาง
 เหม็ดหมู่เขาแล้ว เขาก็บินเวียงไปชอกป่าหากุ้ง ฟุ้งนี้เขาหากเอ็ดบายเจ้าบายาว
 โฟหีสัก เวนนำหันแห่งเขาฟุ้งนั้น เนื้อเจ้าทั้งหลายจำจ้อเอาทอน โยญเอ็ดบายเจ้า
 พุกโทแท้ดีเจ้าเฮย ทายไปไหมอะวีจิมจุม จมอยู่พันในหม้อแผนแดงเจ้าเฮย

ทั้งเมืองเส้าสูนเสียมัวมิด ก็มีผู้สร้างเป็นเจ้านั่งปองแทแล้ว ยิ่งแต่แม่แจมเจ้านางนาค
 ท่ามา ทงกงจินนั่งปองเป็นเจ้า ทั้งเมืองไหหาแนวพัวะบาด ก็มีหน่อท้าวแทนสร้าง
 สืบเมืองเจ้าเฮย แมกัหวังเพิงเจ้าเซยลาตกุมมาน เสวยเมืองแทนนั่งปองเป็นเจ้า
 อันว่าเงินคำลนกงมะนินับโกศ ผู้งช้อยชาดวายเจ้านั่งปองแทแล้ว แมกัเป็นหมายแต่
 หอมไฟทั้งค้อม ขอให้ปากานพะโศคฉายปางนี้แคทอน แค้นพะกะสัดไทยอมมือบแม่
 ซากัถวายแจมเจ้าทงสร้างสืบเมืองกอนทอน อันนึ่งซากัคิดถึงห้องภายหลังเมืองเกาจึง
 แล้ว พอแม่ช้อยพายพูนก็สวนคองแม่เฮย อันนึ่งคั้นว่ามี⁴³โพยคองอันตายบังเบียดเมื่อใด
 แล้ว จึงคอยไซถึงซาชี่ควนมาแม่เฮย อันนึ่งซากัขอแจมเจ้านางนาคท่ามา เมื่อนำ
 อวนเพื่อนทางนำช้อยแคทอน แค้นนึมาคาเจ้าบมีขึ้นบาวาว มือจี่ขึ้นแจมเจ้ากัถวายน
 บาวเวนแทแล้ว แม่บขึ้นใจแจมเจ้าเซยลาตตามใจแม่ทอน เอาท่ามาเพื่อนทางนำท้าว
 กัตามทอน เมื่อนั้นท่ามานออยยอมือบแม่ กมซาบไหวจอมเจ้าเล็กลา อยู่คี่เยอมาคา
 ส้อยสายใจเจ้าแมกัเฮยคอยไปเยอเจ้า ไทเจ้าเมื่อเพื่อนท้าวบุคคะลาตกุมมานแม่เนอ
 ให้เจ้าแพงปากานเก็งคาถนอมไว อันนึ่งหลอนว่าบุนมีไคเสวยเมืองเป็นพะยาไทยกัคี่
 ให้เจ้าทำเพียนฮักไฟเมืองทั้งซา อันนึ่งท้าวโกคี่ใหญ่หมุเสนากัคี่ ให้เจ้ามีคำขอโศค
 โปยผู้งนั้น เขาจึงยินดียอองเทวีเป็นแม่เมืองแล้ว ผู้งไพ่นออยยอองชู้คนแม่คาย อันนึ่ง
 อะหินาอยาลักเอาชองทอนนั้นเนอ ให้หลักเวนทางรอยาเทียวแม่เนอ อันนึ่งทางสาม
 เส้นจอมนางให้เทียวไคแม่เนอ ให้หลักเวนมานฮายระกานแม่เนอ คอมาแม่สั่งแล้ว
 นางนาคยอมือสองก็ลามาคาแม่คตลงห้อง ก็จึงไปถึงห้องปางทองผาสด สาวสนม
 หนุมนออยแทนเจ้าชู้คนแทแล้ว อยู่คี่เยอสาวสำนออยทาสาไซช่วงกูเฮย กูจักไปเพื่อนผู้
⁴⁴
 บาทาวยอคคูนกอนแล้ว สู้งเนาสืบสร้างค้อมแมมาคา อันคายสั่งอยามีมาคองแคเนอ
 แค้นนึสาวสนมให้ตีทวงกั้งเก็อน ฆนละเนคยออยสำนาคหลังไหล ยิงว่าเข่นช้อยเจ้านาง
 นาคองกะสัด สั่งชี่ไลลาเสียมหมมองสูนเส้า ซ่าจักไปนำเจ้าตามคินนางนาค แสนว่า
 ทุกหมื่นชันนำเจ้าบแทนแทแล้ว แค้นนึนางคอบถอยฮับพากสาวสนม ลือจักไลมาคา
 แม่คตไปนี้เค แค้นนึเจ้าก็เอาคำให้

ยายสาวสนมหนุ่ม ยายแจกให้คนฮ้อยคุณแทนแล้ว คอมาแล้วเลยคะออละซอน
 ลาคีบองเที่ยงคืนคาคาย พอเมื่อเจิงยามแล้วสุลียแจงอุง นางก็ตักแกงหางของแล้วชู
 อันแพนเดวี่ ทาวก็สูบเก็บแกวทั้งใส่กะโจนหัว ทั้งคั้นที่คายนวควงกา บาก็อุมแจมเจ้า
 นางนาคท่ามา ทะยานคนเหาะหอบไปตั้งฟ้า ยองๆฉายแฝงเมกเมคตาขุนเยอ คอยหา
 เมืองกงจิ้นก็หากกุไกร้า แต่นั้นท่ามานอยคิงเจิงคนแม่ ซนละเนคยอยย่ำหน้าตมแถว
 แคนน่อยองๆฉายกายเชกกงจิ้น หลายวัยกั้นบเขามียัง บาก็เหลียวเห็นห้องคณโขงเกาะ
 ใหญ่ บาก็พาแวมเจ้านางนอยเจิงลงแลนา แล้วจึงขึ้นสู่ห้องทั้นที่ศาลา พานางคาน
 จอดเขาในหัน บาก็สิงแลเยี่ยมศาลาหลังใหญ่ คิงคนมากวาดแฉวแปนไว้วูวัน
 ทาวก็นำนำคานคอบนาคท่ามา พอก็ไหลวนมาจอดเขาในนี้ กับทั้งไอยะโกเจ้าจำสวน
 45
 กนยา มาอยู่คางคานี่พ่านานพีแล้ว เมื่อนั้นยังมีอินคาเจ้าทงส่วนลงโเขต เจ้าก็มีละมิดสัง
 ศาลาให้แกอวนพีแล้ว มีหิ้งสะนำวังโบกชะละนี้ มีหิ้งสวนอุคทียานพ่ากั้นมีพ้อม พี้ก็มาอยู่
 คาง3ปีหัดเที่ยง พี้ก็ขออดบเข้ชะเพาค้ออกหนี่พีแล้ว ก็จึงไปฮอดเจ้านางนาคท่ามา
 อันว่าลาซาพะพอชิงตัวฮอย บาบาวคานคอบนาคท่ามา ก็หากยีนอนฮอนคิงบ่าไทคาน
 คอมาแล้วจากาวแล้วเลยค้อออละซอน นางก็หาพาเขายอมมาถวายเป็นบาค สองแจมเจ้าเสวย
 แล้วเลิกลา น้ำลุมน้ำสองเจ้าอยู่เย็นแท้แล้ว ยุคคิกำบันบาคานนางนาคไว้ทอนี่
 ถวายเป็นที่ควนก่อนแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงเมืองไทพ่กว้างเอี้ยกชื่อมิดติลาก่อนแล้ว อยู่กะเสมสุกไฟไท
 หังชา นัยแก่เวียงหลวงกว้างมิดกุเวียงหังธ มีแม่น้ำหัง5ฮ้อมโฮม เจ้าก็อยู่ชอบแท้
 ทชชะลาคคองท่า อยู่สะบายสุดไซไทยย่อง อยู่ทางชาวเมืองพ้อมกินทานทุกเมื่อ
 บอาคโฮของเขามังมุนแท้แล้ว อันว่านักสนมลนพอแสนแทนแท้ นังพางชาวชาย
 อยู่ชะลอน ก็บมีลูกเต้านามมะหนอแทนเมือง ก็บมีขิงชายลูกหลานแทนเชื้อ เมื่อนั้น
 ก็จึงบังเกิดแกวนามมะหนอสายเมือง นังฮามพอใหญ่สูงฮอน หน้า เจ้าก็หานามนอย
 กั้นละยานางนาค ชื่อว่าคำหยาคนอยงามละหอยเกิงเขียน อายุได้สิบสี่สอนสาวแท้แล้ว
 46
 บิดคาแพงเกิงคากนอมไว้ ก็บมีโพยคองอันทายบังเบียดสังแล้ว อันว่าโพยชะยาคฮาย

เขียน เจ้าก็มีแทแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงยักใหญ่ฮายกำฝ่ายหิมมะพานก่อนแล้ว ก็บมีอานาเขตแดนจึง
แท มั่นก็เดินมาเข้ามิดถิลาเมืองไทย มั่นก็มาชอกไขกินเลี้ยงบหลอแทแล้ว ปัดแกหัว
เมืองเท่าหางเมืองเที่ยวชอกกินแล้ว มั่นก็เขาะชอกไขกินเลี้ยงบหลอหันแล้ว
กับทั้งสังคะเจ้าทงทำในสุกกี้ติ ยักบไว้กินเลี้ยงบหลอหันแล้ว ยังแต่คุมพะยาใหญ่มิดถิลา
หันแล้ว ลานาเหงาอยู่เนาโองกว้างแทแล้ว แต้นั้นพะกาวทานจาทอเสนา เอาจักมวน
กันตายคังหินกางแกงแลนอ บัดนี้เฮาก็เฒ่า ชะลาทานไถ่ฝงมาแล้ว เสียขายแต่สี่แจมเจ้า
นางนอยยูเตียวนั้นแล้ว นางก็ยังหนุ่มนอยสิบสี่สอนสาว อันว่ากานบึงชาก็ไปมี เคยอยู่
บัดนี้สูงจเอานางเข้าในเสาโองไทยเสียทอน ชุกเขื่องไว้ในหันให้คิกอนทอน หลอนว่า
มีบุญไคนางคานหายโทคบุญ หลอนว่าสี่แจมเจานางนอยบตายบุญ คอมาว่าแล้วเสเน็ค
เฮิวพลัน เขาก็เอาชวานเจาะเสาโองใสนางอักไว้ แล้วจึงเขียนหนังสือหอยเสาโอง
เขียนใส่ อันนี้ชื่อว่าคำหยาคนอยนางนาคนาลืออยู่ในนี้แล้ว คั้นว่าไฉนผู้มีบุญไคเดินมาพบจวบ
กี้ติ ให้ฮีบเอาแจมเจานางนอยควนหนีเที่ยวเทิน อันนี้ชื่อว่าเมืองไทยกว้างเฮียกชื่อมิดถิลา
กันคานมาเถียวชอกกินตงเลี้ยง คอมาว่าชุนแตงแล้วเฮิวฮีบไปทูน ชากี้โคยลาซาอากาศยา
เป็นเจ้า ชากี้เอานางเข้าเสาโองอักแจคี่แล้ว บัดนี้เฮาก็คังค่างทางแคชี่ตายหันทอน
แต่นั้นลานาเจ้ามิดถิลาเมืองไทย เจ้ากินบนอบไหวเหวะทาวชุนแดน กับทั้งคูกุนากเจ้า
นางนาคหลอระนี้กี้ติ ขอให้ชุนนางคานออย่าให้ตายเยอเจ้า พะกินบนอบไหวในทิสาทูกแห่ง
ขอให้มาชอยคำคว้อชอยอย่าให้ไลแคทอน คอมาว่าอักทิดานแล้วเลยนอนนิตทะเลเนง
กับทั้งเสเน็คพ้อมคองดาแคชี่ตายหันแล้ว ยามเมื่อสุลโยขึ้นลาตีแจงฮุง ยักก็เที่ยวชอกไข
กินเลี้ยงบหลอ กับทั้งเสนาพ้อมมุนคี่หลายหมู่ ยักบไว้กินเลี้ยงบหลอหันแล้ว ยังแต่เจ้า
พะยาใหญ่มิดถิลา ทั้งเทวีแมนว่างนงนอย เถึงเมื่อควานค้อยพอลงยักความาแล้ว
มั่นก็กินแจมเจ้าแพงลานพะยอกเมืองหันแล้ว กับทั้งนักสนมพ้อมเทวีนางนาค ยักก็กินพ้อม
พะยาเจ้าเพื่อเคียวหันแล้ว ทั้งเมืองเสาสุนเสียมัวมิด ⁴⁸ กับมีไฉนอ้อไอแท้ที่เคียวหันแล้ว
มีแตกาทอมฮองแซวๆชวๆ กับมีผู้สงเมืองกว้างอยู่เย็นหันแล้ว ยักก็แยงสูคาวคงใหญ่

แคมเมือง เถึงเพลาชอกกินคงเสียง ฝูงหมู่จัวควายพ้อมหมู่หมาเป็คโก๋ ยักชอกไซ้กิน
 เฝียงบหลอหันแแล้ว พอเมื่อหลายวันไ้หลายคืนแถมด้ายมาแแล้ว ยักกินนอนเป่าทองค้ายูก
 แสบพุงหันแแล้ว มันก็เวียนมาเข้าในเมืองเล็มกะถูก มันก็บจวบพอสั่งแท้ที่โคแท้แแล้ว
 ยักนี้จักถลาวเถึงพะกะสั้เจ้าทั้งนางนอนนาคกอนแแล้ว บากินนอนอยู่ทองคอง
 กวางพ่านานแท้แแล้ว สั้งชะยาไ้เจ้จวันทักเหียง เจ้าก็คึดฮอกทองคองนี้ไทพอแมสก
 แท้แแล้ว บากก็คุมแจมเจ้านางนาคท่ามา ทะยานคนเหาะหอมไปเทิงฟ้า สองกียอง ๆ
 ผายกายเชคคองโขง บากก็ลึงไปเมืองทุมมาที่หากยังไ้กล้า ก็จึงกายแคนคาวพูผาด่า
 เดือน มีทั้งเคอันฮ้องชะนี้อยอินตัว อันว่าเหาะคาวพูผาด่าเดือน ก็จึงจูแจมเจ้า
 บาทาวใส่เมืองหันแแล้ว บากก็ลึงแลเยี่ยมไปมาทุกแห่ง ก็จึงเห็ดยวเห็นเมืองใหญ่กวาง
 กูล่าชวคปะมาน บากก็พานางนอยท่ามาเลยเจคลงแแล้ว บากก็ยักผ่านแแล้วเห็นแจงฮูอัน
 บากก็ลึงแลเยี่ยมทุกที่ไปมา ก็เห็นไ้มาทองเหียวเย็นมิง อันว่าพะกะสั้เจ้าคองใจมี
 มาก ยังว่าเมืองใหญ่กวางคนส่างก็บมีนีนอ ⁴⁹ เห็นแถกาคอมฮองแซว ๆ ซา ๆ บากก็ลึง
 เบิงฮูคนแท้ก็บ มีแท้แแล้ว ทาวก็พาแจมเจ้านางนาคท่ามา เขาหอค้าอยู่เย็นมีฮอน
 แคนั้นบากถลาวคานคองนาคท่ามา อันว่าเมืองหลวงสั้งบมีคนส่างนี้เก บากก็ลึงล่าเยี่ยม
 ทุกที่ไปมา ก็จึงเห็นหนังสือใส่เส้าโงงไ้ บากคานทาวแยงกูเลยฮอน ก็จึงเห็นแจม
 แจงไน หันฮูอันแท้แแล้ว บากจึงบายเอางาวคันไซเลยผากุแแล้ว ก็จึงเห็นแจมเจ้านางนอย
 อยู่ในหันแแล้ว แคนั้นนางคานนอยคองใจมีมาก คีความแมนสิ้แจมเจ้าบาทาวยอกชายแท้
 แแล้ว เมื่อนั้นนางจึงปากกาวคานยักไซ้ใหญ่มิงเฮย มิงหากมาชอกไซ้กินเมี้ยนมอก
 เมืองแแล้วกาย อันว่ามิกตาเจ้ามาคาวพอแมกุนั้น เอากูมาเอียงไ้ไ้ในนี้ก็เลาเห็นแท้นอ
 ยักเฮย มิงชีกินก็มากินเสี้ยทอนอยานานเฮวฮับ ไ้หมันคายมอกเมี้ยนไปพ้อมพอกูหันทอน
 เมื่อนั้นโพธิสั้เจ้าโลมนางนอยนาค ขอยบแมนเผ่าผู้ฮายชอกกินคองนา บากก็เอาแจม
 เจ้านางนาคลงมา ไ้เส้าโงงออกมางามแยม โสมนอนนอยเสมอินลงหลอ
 ไ้แ่นหลาลือเจ้ายอกนางแท้แแล้ว แคนั้นนางก็ยอมมือไหวพะกะสั้คานปะเล็ค ขอไ้บา

บาวเจ้าพาขอยควนหนีแคทอน หลอนว้ายักอยู่โกเฮวฮับปล้นมาบสู อันว่าตนพหูทอนก็สวน
 50 วายน่านอง อันว่าตายักนี้ขนาดแท้วทอพูเขาเจ้าเฮย พันมันเหมือนคังชวางวงกา
 แทแล้ว แคนั้นบาคานคานน่านางนอยนาค บหยุกหยอนยานสั่งแทอโยเจ้าเฮย แมน
 ว้ายักนี้กาขนาดแท้วทอพูเขาก็ดี เอี่ยมจักพาที่สอนสั่งมันมานฮ้าย ปานใดแท้ยกโฆมา
 เทียวชอกกินนั้น ขอให้สี่แจมเจ้ายายเจียนบอกมาพิทอน แคนั้นนางคานนอยมีคำบนบอก
 ยามสูงเขางายแล้วก็จึงมาพะเฮย ยามนี้สุลือโยค้อยพอแลงแคคออนมานั้น ยักก็มา
 ซอกใช้กินแทเมื่อแลงขึ้นแล้ว คอมนางางกลาวแล้วค้อยคำพอแลง เป็นผีหลวงเลยออก
 มามีชา ยักก็ถือคองคานประมาณทอลำคาน คามันแดงเหมือนคังไฟกองฮา กูพันแซ้ว
 คือชวางวงงโหย คาเหลือคเยียมแยงช่ายเหลือคชวา บได้กินสั่งแทสามวันทองเป่า
 มันก็เทียวชอกใช้แล้มแทะคูกคนหันแล้ว เมื่อนั้นมันก็แยงไปเข้าหอคำพูวะบาค ยักก็
 เห็นแจมเจ้ามันก้าวโกคเคิมหันแล้ว ไบยูมาเขายังสาลาสาณจอกกูนี้ สุ่มมวันนี้โชกกู
 แลนา เมื่อนั้นนางคานนอยทั้งสองยานสัน กอดแจมเจาบาทาวบวงหันแล้ว ยักก็
 ทะยานคนเข้าถึงบาบุดคะลาค มันก็ตะป่างว่าวันนี้โชกกูแลนอ กูก็เซาะชอกได้อีก
 ออยากสามวันนี้แล้ว กูก็หลงหลอมมาแต่สามวันจวบคนจึงแท ยักบซาเฮวฮับไปถึง
 51 เอียงบาคานบยาแยงยาน เมื่อนั้นบาก็ทะยานจับเก้ายักใหญ่คิงลง คินตำคอเหยียบลงสูง
 พื้น ยักก็โอย ๆ ฮองกัวยายยานสัน อันว่าชีวิตขอยขอเจ้าเพื่อเตียวพะเฮย ทานโทค
 ทอนขอยนอยบาคทำผิคพะเฮย ขอ गुณาโมคพายคัวชา ขอยก็เป็นผุฮายสาโศคปานาแท้
 แล้ว ขอแกเล็งโยพะสั่งสอนคัวชาแคทอน แคนั้นบาก็วางคอเช้อยักโชผีใหญ่ ทาวก็
 สอนสั่งให้คำแจงซุอันหันแล้ว อันว่าพาสาเชื้อแนวคนอย่าไคชอกกินเนอ คัวโตคายก็จึง
 กินอย่าชา อันนี้ให้หลีกเวณพุ่งหมูปานานันเนอ คำสอนกูจื่อเอาจำมัน อันว่าลาซา
 เจ้าส่วยเมืองเป็นใหญ่ก็ดี อันว่ากะคูกแจมเจ้ามิงเอาไวที่ไคนั้นเค เมื่อนั้นยักก็ข้อมือ
 ไหวโพทียานคนปะเส็ค อันว่ากะคูกแจมเจากองไว้แจคุมชอกโงหันแล้ว กับทั้งนั้กสนม
 หมุมเหนานางนาคทั้งหลายก็ดี ก็หากเอาไปกองบอนเตียวกันนั้น กับทั้งเสนาพอมมุน
 ก็หลายหมุ่ก็ดี ชากก็เก็บทอนไว้แจคุมบอนเตียวหันแล้ว คอมนว้ายักบอกแล้วยักก็ข้อมือไหว

พระกะสัฏคาตองปะเสลิก เปะแฉนพินตันเจ้าใส่หัวหันแล้ว ยักก็ลาแจมเจ้าโพธิลาคนมิตาน
มันก็ทะยานคนเข้าหิมมะพานของเกา มันก็จำจื่อไว้คำเจ้าสั่งสอนแท้แล้ว มันก็จำสิ้นห้า
พาวะนาทุกเข้าคำคืนแล้ว ทุกคำเข้าบมีคานฟ้าเพ็งแท้แล้ว เพื่อว่าพูดโทเจ้าโพธิยาน
52 สอนสั่ง มันก็จำจื่อเข้าใจไวบลิมหันแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงพระกะสัฏโชนางคานน้อยนาคก่อนแล้ว บากก็เนาอยู่ห้องโถง
กว้างอยู่กะเสมแท้แล้ว อันว่าทำมานอยเทียมมองพวระบาค กับทั้งคำหยาดนอยเทียมทาว
พะยอกคุณหันแล้ว ก็จึงหายโผยฮอนอันตายบังเบียด นางก็คิดฮอกเจ้าแพงลานพอดคน
แท้แล้ว อันว่าบิตตาเจ้าทั้งสองพอแมนางนั้น มุกมอดเมียนเมื่อฟ้าเพื่อนพมหันแล้ว
นางก็คิดโสกเส้าหาพอแม่ทั้งเหงาแท้แล้ว แค้นนบาคานพะก็จึงถามนอย อันว่าสายใจ
แกวกันละยาของพิญเฮย จักว่าโผยพะยาคฮอนเบียนเจ้าเยื้องโคพิเค นางก็ยอมมือไหว
พระกะสัฏคาตองบอก ซากก็คิดถึงพะเผาบุญนกวางพอแมคนพะเฮย ขอให้เหลือหัวเจ้า
กุนาฉายโศคจึงเห็น ฉายโศคนองปางนือยาไลแคทอน แค้นนบากาวคานนอยายากคำสั่ง
พิทอน บิตตาทั้งมาคาพิจีเอาคืนไทนองเฮย อันว่าคูนพอแมนี้หนักก็ถึงทอละนี้แท้แล้ว
ไผญ่าแยงนบกก็จึงเฮียงเมื่อหน้า แค้นนนางก็พาแจมเจ้าบาคานโพธิลาต ถึงแห่งห้อง
แจเวียงแล้วล้าดู ก็จึงเห็นกะตูกกอกกันไว้อยู่ในแจนั้น เมื่อนั้นทาวก็ฮักทิดานไหวปาละ
มีทุกแห่งขอโหมมาชอยคำอยาไลแคทอน อันว่าบุญโคสงปางกอนนำมาภักดี ขอให้มาชุก
ชอยเฮียมปางนี้แคทอน เมื่อนั้นเจ้าก็บายเอาเอาคานที่อันปะเสลิก หคแจมเจ้าแพงลาน
53 พะยอกเมืองหันแล้ว กับทั้งเสนาพอมนิกสนมนางหมุม หคฟ้าพอมกันแล้วเพื่อเคี้ยวหัน
แล้ว เมื่อนั้นลาชาเจ้าตั้งคนชะคั้งตัน กับทั้งเสเน็คพอมคินแพชคนแท้แล้ว กับทั้งสนม
หมุมเหนามาคาตนมแม บังเกิดพอมคินแพชกันหันแล้ว แค้นนลาชาเจ้าพะยาลหวงตนพอ
นบยอมไหวจอมเจ้าพะยอกคุณหันแล้ว พอกี่มาวอนไหวกะสัฏคาตองปะเสลิก เปะแฉนพิน
ตันเจ้าใส่หัว พะก็สะเค็ดจากคาวหนแห่งโตมานี้เค มากุนาโศคฉายตัวซ่า อันว่า
บุญคูนเจ้าเหลือหัวลนเกคจึงแล้ว ขอให้พะย่าเกากุนาซ่าโศคฉายแคทอน อันว่าชาว
เมืองพอมมละนาลคชัวไปนั้น ขอจงฉายโศคให้คินพอมชุกคนแคทอน อันว่าเมืองโคยวา

โยคกว้างได้เขตพันวาก็ดีทอน คั้นบมีพะยาทงก็บเป็นเมืองบ้านแท้แล้ว เมืองโคทงอยู่
 ส่างทชชะลาตคองทำกีกิ่ทอน คั้นบมีเสนาทงก็บเป็นเมืองบ้าน เมืองโคทงอยู่ส่างเป็นพะยา
 ยคใหญ่กีกิ่ คั้นว่าไพบอมแปงบ้านก็บเป็นเจ้าเฮย ขอให้เหลือหัวเจ้าภูนาผายโคคจึง
 เทิน เอาไพนอยคินพอมชุนคนแแต่ทอน เมื่อนั้นโพทิสักคานจาละจาคนพอ ซาบคิคยากงอ
 ส้งแททอโยพอเฮย 55 อันวากะถูกไพนอยผุงหมูชวเมืองกีกิ่ กั้นคานกองที่โคเคเจ้า
 แแต้นลาชาคานคอมบายุกชะลาต ยักก็เอาทอนไว้ดูคามทอพูพะเฮย มันก็เอากองไว้
 กางเมืองสูงยั้งจึงแล้ว กองกะถูกไว้สูงคามชัวคานเจ้าเฮย เมื่อนั้นพะกะสัดคาคาน
 จาละจาพะยาพอ ขอให้พะขอเจ้าพาชอยควนไปแแต่ทอน แแต้นเสนาพอมนุนคิหลายหมู
 เขาก็อ้อมแจมเจ้าไปพอมชุนคนแแต่แล้ว เลยลวงเทาถึงกะถูกกางเมือง กองสูงสูชชัว
 คานเต็มเยียม บากี้ผายคินขึ้นเมื่อเท็งกองกะถูก บากี้ลิ่งลำเยียมสูงคามชัวคานหันแล้ว
 บากี้ยอเอาเ้าคั้นที่อันปะเสก บากั้นบนอบนิ้วอนไหวเพพะอิน กบ้ทั้งทเวคาเจ้า
 ทอละนึคูกนาก ขอให้มาชอยค่างน้ออย่าไลแแต่ทอน คอมาวอคิตถิดานแล้วทอละนึทุกที่
 บากี้ยอยกเ้าคั้นที่แแต่หลังลงหันแล้ว อันถูกไผพอมถูกมันคิคคอจึงแล้ว เอ็นเยือบยิม
 สานเดี่ยวคอกัน มังส้งพอมตึงคนสะคุงคิน เลยเฮาซาเชือกพอมคินเทอชุนหันแล้ว
 กบ้ทั้งถูกชางมาผุงหมูจัวควาย หังหมูหมากก็เลาคินมาพอม เอือนไผเทเอือนมันขึ้นอยู่
 เขาก็สูกอยู่ยอนนุนเจ้าเหลือมวงว่า กิจึงคินเป็นบ้านเป็นเมืองสันเกา เป็นแแตนแจมเจ้า
 กิ่หากโคกอส่างแแต่หลังนั้นมากหลายแแต่แล้ว เมื่อนั้นลาชาเจ้ายินคิมชุน เห็นไพนอยคิน
 พอมชุนคนแแต่แล้ว พะก็เชินแจมเจ้าขึ้นสูหอกำ เสนาเนืองหน้าพอสอย กบ้ทั้งลาชาเจ้า
 พะยาหลวงคณพอ วอนแจมเจ้าบาทววยคอกุนหันแล้ว อันว่าเมืองหลวงไว้บาคานอยู่
 แแตงจึงเทิน 56 ขอให้สี่แจมเจ้าทงส้างสืบเมืองพอทอน พอกี้เ้าแแต่แล้วชะลาگانไกฝ้ง
 ญวายแแต่พะบาดเจ้าทงส้างอยู่กะเสมพอทอน อันว่านุนคินเจ้าเหลือหัวมีมาก มาโคคให้
 ป่างนึก็จึงหวังพอแล้ว เมื่อนั้นพะบาดคานจาพอบิตตา ออย่าไคเคื่องแแตส้งทอโยนำชอย
 อันว่าเมืองหลวงไว้ญวายพะองสันเกา ให้เจ้าทงอยู่ส่างเมืองกวางก้งหลังพอเฮย
 อันนึ่งซาก็คิคถึงห้องเมืองหลังบ้านเกาจึงแล้ว อันว่าพอแมชพายพุนก็ส่วนคองพะเฮย

อันว่าบิดาเจ้าทั้งสองพอเมื่อนั้น ข้าก็พักปากบ้านมาแต่พ่านานพอเฮย อันนี้ข้าก็
 ขอช่วงใช้ลาชะทุกขุนสานแคะทอน นำมันนากานเมื่อชาบถวายพะเมืองเจ้า * แค้นนั้นลาชา
 เจ้าพะยาหลวงตนพอ ก็ขึ้นเฝ้าขุนบวงวาทพะยอกคูนแท้แล้ว อันว่าเสนาพอมุนตีหลาย
 หมูก็ดี อันว่าฝูงไพน้อยของเจ้าชุกคนพอแล้ว แค้นนั้นพะบาททวาก็ปุ่นกาหาง ตกแคง
 ลาชะสานนำมันนากานไปชาบถวายพะเมืองพูน อันว่าอุกมะลาชะเจ้านำเวนไปฮอก
 พายพูน มาอยู่คางมิดถิลลาไค่ชวบปีนึ้แล้ว อันว่า บะหาลาชะเจ้าผู้แคงแพ้ไหลหันแล้ว
 บาก็นำเวนไปฮอกเมืองพายพูน บาก็ไปอยู่คางเมืองใหญ่งจีน ก็จึงหายโพยไพออยู่เป็น
 มิดอน ก็หากหมกเวนแล้วเป็นคนอุปะเส็ด บาก็มาอยู่คางมิดถิลลาแต่พ่านานเจ้าเฮย
 คั้นว่าพะแคงแล้วขอใส่ขันคำ สับพะสันมีฐอนในหัน ⁵⁶ เจ้าก็มีอาคโหลาชะทุกขุนสาน
 นำสานคำชาบถวายพะเมืองพูน สู้งเมืองชาบไหวบิศาคนพอพายพูน ทั้งแม่เจ้า
 มุนกวางพะยอกเมืองแท่นอ แค้นนั้นขุนก็โศกอาคเจ้าแล้ว เลิกลาลง เถิงเฮือนตน
 แคงก็คาหาง ขุนกลาวทวนจากอเมียบคน สู้งเคาคาทกแคงของอยาชา ทูคังลาชา
 ใช้ลาชะสานโดยควนจิงแล้ว สู้งคกแคงหางของนั้นเทียวพลันแคะทอน ทูจักไปเถิง
 แคงห้องทุมมาเมืองใหญ่ ก็จึงว่าพะบาทไค่ชุกคั้นควนไปแท้แล้ว แค้นนั้นฝูงลูกเคาเมียบึง
 เอื้อฮีบพลัน เขาก็เคาคาทกแคงของมิศา ขุนก็หาวนไค่ยามคีมือปอก ก็จึงลงสู่ห้อง
 ชะเพากวางทาทหลวง ฝูงลูกเคาเมียบึงชนของ เขาก็ชนของลงใส่ชะเพามิศา
 สวาก็ไปส่งฐูในท่าชะเพาหลวง สายใจเฮยคอยไปคี่ทอน เจ้าหากไปเห็นห้องทุมมา
 เมืองใหญ่ก็คี่ ให้เจ้าคี่ค้อคชอยพายพือยาลิมแคะทอน คอยไปคี่เยอเจ้าผู้คนชนาทกา
 ภายเกิดเป็นชินชอยเฮย คั้นว่าไปเถิงเมืองทุมมาอย่าให้สวาคี่เจ้าแค่นอ เจ้าหาก
 ไปฮอกห้องเมืองใหญ่ทุมมาก็คี่ อย่าไค่ไค่เอี่ยมเสียหมนหมองสุนเส้าแค่นอ แค้น
 บาวคอบถอยจากอสาวชาม สายใจเฮยอย่าจาคำนัน ให้พิไลลิมนงบมีโลลิมงาย
 แพงเฮย ลาดสนาพะเจ้ายังบมางวางไห้แกเิงงายแล้ว อันให้สมกะใจอายพายนาคังถง
 หมากแพงเฮย เจ็บแตกานที่ฮอนทางไซหากมันองเฮย คั้นว่านองหากมี คื่อชอนพายหลัง
 สิบสี่ยั้น พิจักกัคตอนมันพันให้มุนกะจวนพีแล้ว เจ้าหากมีเอื้อแล้วอย่าลิมแพ้องไม้ไผ่

แคนอแพงเฮย ให้เจ้าแพงพีไว้เป็นผ้าหม่นขาวที่เนื้อ อันให้สมกะใจอายจีสาวทองด้ก
 แฉกเอาแล้ว ฮัดให้เป็นคังไม้ไผ่ช้อยชะพันเกี่ยวกอมกะสวยอุนเฮย' แคนั้นฝูงสาวฮ้องนำ
 ซายซุ่มึง ออกแตกม้างคิงซู่สั่งไปหั้นแล้ว คอปลั่งแล้วชะเพาออกเดินๆพูนเฮย
 ก็แกลมพานพัคแกวงกะโคงยวงยาย แคนั้นเดินๆยายชะเพาหลวงเลยแลนไปแล้ว
 นำดิบฟ้งฟองกั้วทอเฮื่อน เขาก็แยงไปกำทุมมาเมืองใหญ่ ชะเพาใหญ่ยายหลายมือบ
 เซาหั้นแล้ว เลยดวงเทาถึงเขตทุมมา เขาก็เซาชะเพาพักท่าเมืองมีธา' เมื่อนั้น
 ซุนก็เตาคาท่างบันนากานของฝาก ทกแดงพอมดีแล้วซุนหั้นแล้ว ซุนก็นำทางเทาเมื่อ
 ถึงลามาแซ แคนั้นลามาแซคานมาพ้อฮอกก็แคลือ เจ้าก็อยู่แห่งทองกำฝ่ายแคนไค้นเด
 นำบันนากานมาลือฮูว่าสุมาศา' แคนั้นซุนคอบถอยฮับพากเลยชาน ฝูงชานำบันนากานมา
 ซายถววยพะยาเจ้า แคนั้นลามาแซฟาวฮีบถายอาพอน พาสองซุนฮีบไปทูนเจ้า ซากก็ยอ
 มือไหวลาซากมซาย ยังคอยฮูกอยฮูสงเมืองกว้างศาลานแคลือ อันว่าโพพะยาคฮาย
 สับพะสิ่งอันทากก็คิ โคคาสังบมีมาคองแคลือ เมื่อนั้นพะกาวทากิจากคอบฝูงซุน ยังคอย
 เทียละคางฮูกอยคินาเจ้า ลูก็อยู่แห่งทองกำฝ่ายแคนไค้นเด ปะมานมาทอโคถึงนี้
 แคนั้นซุนคอบถอยฮับพากพทอน ฝูงชานำมิดิลลาฝ่ายโกจึงแท' คั้นว่าลมดีแท้พอปะมาน
 เคื่อนนิงจึงแล้ว คั้นว่าลมบให้ก็ยังซากวาเคื่อนเจ้าเฮย แคนั้นซุนก็วันทากมบันนากาน
 ถววยบาค นบมอบนิ่วทูนเจ้ากาวกอนหั้นแล้ว กับทั้งลามาแซพอมยอมือทูนถววยบาค
 แคนั้นมายๆหน้าพะยาเจ้าจึงถาม อันว่าลาชะสานนี้พะยาโคคกแดงมาเค' เป็นเหคฮอน
 ก็ฮายเยื่องโค้นเด' แคนั้นพะบาคให้เสเน็คมาคู ไชลานคำฮานกูเห็นแจ่งแท้แล้ว
 คั้นว่าซุนฮานแล้วยอมือกมซาย พะบาคเจ้าฟ้งแจ่งซุนหั้นแล้ว อันว่าลาซาเจ้าฮินคิมฮัน
 โพวะฐาฐาเขาแพงฮานลูกกนหั้นแล้ว เมื่อนั้นพะบาคทานจากสองซุน กุมมานมาแคโค
 เคเจ้า' เมื่อนั้นซุนกาวคานทูนบาคลาซา อันว่าบาคานมาแกก่งเงินพายพูน บากก็ไค้นาค
 นอยเจ้าฮอนเทวี ทะยานกนเหาะหอบมาเท็งฟ้า บากก็มาถึงทองมิดิลลาเมืองใหญ่
 ทอว่ายกโคบโคกนเสี้ยงบอหลอเจ้าเฮย บากก็มีบุญล้าลือฮาทั้งโลกจึงแล้ว บัดแคโค

แขนงพื้นลือเจ้าผู้เคียวแท้แล้ว แก่นั้นพระก็ดูชาวเจ้าบุคตะลาคกุมมาน ปิคกาทั้งมาดา
 59
 ชื่นชมนำท้าว พระก็มีอาคิให้ลาชะทุกขุนสาน นำบันนากานไปขามดววยบาทาว
 กับทั้งขุนพวงพอมขุนพองท้าวถึง เมื่อขามไหวบาทาวลูกกุนั้นเนอ สูงเงินแจมเจ้ายัง
 อยู่มีคิดลานั้นก่อนเนอ ปิคกาทั้งมาดาจีพำกันบาพอม เจ้าก็เอาพาให้ควนค่าแสนค่า
 กับทั้งแหวนท่ามะโองคู่มือบาทาว กับทั้งเสื้อหลากเลื่อมควนค่าแสนค่า สูงนำไปดววย
 ลูกกูปายขุน ขุนก็ยอมมือไหวปะนมก่อนลาเลิก ลงสู่ห้องชะเข่าแล้วอธิบไปหันแล้ว เมื่อนั้น
 เลินๆยายชะเข่าเบิกถามลนพูนเยอ ทีแกว้าโยพักถึบไปมียัง เลยจอกยังเข่าหันท่าเมือง
 แท้แล้ว เมื่อนั้นลาชะทุกพอมทั้งทานขุนสาน ทั้งขุนพองพำกันไปพอม ขุนพองพอมขุนพวง
 ท้าวถึง เขาก็ไปพำพอมกับแทฐคนแท้แล้ว เขาก็ไปทูนไหวกะสัดทาคนปะเล็ก นมมอบ
 นีวจอมเจ้าขามทูน ปู่งข้าไปแห่งทองเมืองใหญ่ทุมมาที่ขุน อันว่าลาซาชะชื่นชมกอมท้าว
 พระก็มีอาคิให้ขุนพองพอมขุนพวงท้าวถึง มาพำพอมขุนพำกันหันแล้ว กับทั้งผ้าหลากเหลื่อม
 ควนค่าแสนค่า แหวนท่ามะโองคู่มือดววยเจ้า กับทั้งเสื้อหลากเหลื่อมควนค่าแสนค่า
 นำมาดววยชาวบาไทท้าว พอให้ดูชาวเจ้าพ่อแม่ทั้งสอง พอที่ทงทุมมาอยู่คองคอยเจ้า
 อันว่าลาซาเจ้าทั้งสองพ่อแม่ชะองพูน พระก็ทงอยู่สงเมืองกวางอยู่กะเลิมแท้แล้ว
 60
 พอที่คิดทอเจ้าบุคตะลาคแทนไมองแท้แล้ว กับมีบิงชายลูกหลานแทนสง กับทั้งชาวเมือง
 พอมคองหาพัวะบาท เขาก็ดูชาวเจ้าแห่งรานมูกนแท้แล้ว อันว่าปิคกาเจ้าทั้งสองพ่อแม่
 ว่าจีมาธับเจ้าแห่งรานที่เชิงแท้แล้ว ว่าให้เงินแจมเจ้ายังอยู่ในเมืองนี้ก่อนทอน ปิคกา
 ทั้งมาดาจีพำกันมาก่อน เมื่อนั้นพระกะสัดเจ้ายินดีชมชื่น ก็ให้ดูชาวเจ้าแห่งรานพ่อแม่คน
 แท้แล้ว แค้นนั้นพระก็มีอาคิให้ปู่งทุมเสนา เคาคากกแกงคือยธา ให้สู่ทกแกงทางหอไซ
 หลังไทย มีทะยาลอมบังไวชู้พายหันทอน แค้นนั้นเสเน็คพอมเอ็ดอธิบโดยพลัน เคาคา
 กกแกงก็ค้ำทาง ปีทั้งหลังขวางพอมหลังอีเกาะกาย มีทูปลอมแถมค้ายเวคละวัง
 คอมาว่าขุนแกงแล้วเอ็ดอธิบไปทูน ซากี้เคาคากกแกงก็เลยแล้ว คอมาว่าแล้วคอยคำออนมือน
 บาคานเลยเลาเหียนางงามอยู่เมื่อแผ่งข้าง อันว่าสองนางน้อยโสมงามเสมอพากันแล้ว
 ทั้งหากงามยิ่งยอยสองเจ้าแยกกันหันแล้ว อันว่าชากกอนก็ไคเป็นลูกเสกดีทรวง เนาเมือง

พาลานะสี่อยู่กะเสิมสูงสว่าง อันว่าท่ามานอยเป็นลูกเมียหลวง อันว่าคำหยาคนอยเป็นลูก
 เมียปลายแหงเสกดีพายพูน ยามเมื่อสังคะลาตุเจ้าจำวัดสาเลยออกมาแล้ว เสกดีก็
 ตกแกลงให้กันดินพอมหอคทาน ก็จึงหันลูกนอยนางนาคทั้งสอง พากันมาแสวงสนยังฉา
 61
 อันว่าสองนางนอยหนีบพอไคนี้งไคแล้ว สนแสวงากันดินพอมบนาน แล้วเลามาทานหอค
 ไทสังคะเจ้ามอเวน เป็นแค้นโกสนเจ้าทั้งสองนางนาค ไคสนแสวงเอวากันดินนั้นแกลหลัง
 แทะแล้ว ซาคนี้สองก็ไคเกิดพอมคอมกันเอียงอวม ก็จึงไคเป็นหนุ่มหน้าเมียทาวอวมกัน
 เจ้าเฮย เนอๆเจ้าทั้งหลายจำจ้อเอาเนอ ไคผู้ทานหอคให้กันดินปะเลิดทีเจ้าเฮย
 บหอนตกคำค้อยผู้ชั่วสามานเจ้าเฮย เป็นแค้นหลังชักส่งถึงพายหน้า อันว่าพะกะลัก
 เจ้าชมนางนอยนาค เจ้าก็สูกอยู่สูงนูนกว้างแผยาย บากก็บเคือค้ออนลับพะสิงโผโยไฟ
 อันตายสังขมีมาคอง

* บัดนี้จักกล่าวถึงพะบาทเจ้าเมืองไทยทุมมาก่อนแล้ว พะก็คินิงบาคานลูกคน
 เป็นเจ้า เพื่อว่าฐูขาวเจ้าบุคคะลาตุกุมมาน ปิคตาทั้งมาคาคำคินิงถึงเจ้า แคนั้น
 พะก็ออกปากทานหันหมูเสนา สูจิงเคาคาคีตกแกลงชะเพาอยุธยา คาคีหลายลำตกแกลง
 ไค5ออยมาพอมฐูลำหันแล้ว คอมวาชุนแกลงแล้วเอื้อยิบไปทูน ยอมือนบพะยอกเมืองเป็น
 เจ้า ผุงชาเคาคาทางชะเพาหลวงมีมาก ไค5ออยพอแล้วแกลงก็พะเฮย เมื่อนั้นลาชา
 เจ้าอินคิชมชั้น บอกให้สนมหนุ่มหน้าไปพอมฐูคนแทแล้ว พะก็มีอาคให้พะยาไทยเมืองแสน
 เคาคาคกแกลงคือยาชา เบื้องปีกชายพะยาไทยเมืองจัน 62
 ถือทุงคำแท้ไปหัวหน้า พายชวา
 ไวเมืองแสนเจ้าหมู ถือทุงแกลงแท้ไปหัวหน้า ทางปีกองพะยาไทยในเมือง ถือทุงชวา
 แทภูพะองแท้ หังให้เสบนอยผุงชูละบำชอกก็ไป หังหอยสังปีเพงพินพอม เขาก็แชรๆ
 พอมอินคิชมชั้น เขาจักเห็นคางทาวเมืองบ้านปะเทคโกแลนอ หังหลายพอมคาคีตกแกลง
 เขาก็ชมชั้นทางของแทชูกคนแทแล้ว แคนั้นลาชาเจ้าพะยาหลวงเก็นปาว หังไผ่นอยสุเอื้อ
 พอมฐูคนแทเนอ กับหังนักสนมพอมเคาคาคกแกลง สูอยุธยาคาคาทางแกลงไปเทียวเทิน
 เจ้าก็คาคูไคนักสนมพินา ตกแกลงพอมไปแทชูกคนแทแล้ว เจ้าก็หันมาไคหมอโหนคูนลิกจึงแล้ว
 หมอกก็หาลิกไควันกาก็จึงไปหันแล้ว คอมวาแล้วเลยคำออะซอน ลาชาสะถิดค้อยเนาในหอง

กับทั้งชาวเมืองหอมเสนาอันน้อยไทย พักชุกคายนวมพร้อมคนเห็นแล้ว เติงเมื่อลาภิษินสุลियो
 เอื้องสูง โกลันทวงขันทาหัวเมืองแท้แล้ว พะก็จึงอันคองยังหน่วยชะบู่หลวง ก็แกลเสนา
 ไหลหน้ากินใจ เอยหลวงเทาเติงทาคุมคา ลาลาสะเค็ดชชะเพามียั้ง เขาก็แชาพ้อม
 เสียงนันดาสนัน เสียงเสบเจ้าลุมซำคังเทาหัวเมืองแท้แล้ว แกนนั้นเสินย้ายชชะเพาทอง
 เอยเคนไปแล้ว ลมถิบเปื่องฟองฟงทอพู ไหยย้ายกายเขตทุมมาแท้แล้ว หลายวันคิน
 มชามียั้ง ⁶³ ก็จึงไปเติงห้องมิดถิดาเมืองใหญ่ เขาก็กกแกงหางคาพ้อมช้อน พะบาดคาน
 ฝูงหมู่เสนา สูงจเภาคากกแกงคือยารา กูจักไปดับเจ้าทุมมาเมืองใหญ่ สู่อยาราคาหาง
 เทียวพลันหันทอน สูงจไปเลาเจากะสัดคานปะเส็ด ไหววาพะบาดเจามาแล้วอดเมือง
 วาเนอ แกนนั้นเสนาถวันทาเวลาเล็ก เติงแห่งทองบาทาวกาบพูน แกนนั้นพะกะสัดเจ้า
 โพทียานคนปะเส็ด บากก็เลยฟ้งฟ้าวไปก่อนพอกนแท้แล้ว กับทั้งสีแจมเจานางนาคทั้งสอง
 นำบาคนบววงไปพ้อม เอยเติงห้องชะเพาทองหางทา 3แจมเจ้าเติงไทพอกนแท้แล้ว
 แกนนั้นนัวพ้อมชวาทะทุมมา เขาก็เห็นบาคนคังอินแปงมัน กับทั้งเทวีน้อยหึ่งสอง
 เสมอพอกันแล้ว 3แจมเจางามเพียงแปกกันแท้แล้ว แกนนั้นนิกสนมพ้อมชวาชะเพาถึงลำ
 เขาก็เห็นแจมเจ้ากาะคางเพื่อแยงหันแล้ว ลางคนอาปากคางถึงลำบาคน อันว่า
 แมงวันเขียวซีไซข้างของแชา เขาก็ยอมมือไหวหึ่งสองพ้อมแม่ บากก็แปะแปนพื้นกินเจ้าใส่
 หัว เมื่อนั้นลาลาเจาคึงใจแจงที ก็ความแมนสีแจมเจ้าบาทาวลูกคนแท้แล้ว ก็ควา
 อินพมเจ้าชายสะวันลงโลกมานั้น พะก็เห็นอุมแจวแพงลางคังอินแท้แล้ว พอกก็ยอมมือไหว
 ฟ้าวฟ้งกะเทินอก สกชะมะฟ้าวลงจากบันทม พอกก็ยอมมือชวชบาไททาว แกนนั้นบาคน
 ทาวยอมมือบพอ ซอนนี้คังทากแนนลูกแจมเจาบุณกว้างพอพะยาแตกาย เมื่อนั้นลาลาเจ้า
 มีใจชมชื่น พอกก็อุมแจมเจ้าบาทาวจูชมหันแล้ว กับทั้งเทวีเจามาคนแม่ อุมแจมเจ้า
 หึ่งไทสูงคั้ง คิคเมื่อลาลาเจาปิกศากนพอ จำให้เสเน็ดพ้อมเอาเจ้าใส่แพ้นนา
 เหลือแมยอมมือไหวอินพมชวยจึงแล้ว แมก็สองธำให้ทาเจ้าธำโฮแมนา กับทั้งชาวเมือง
 พ้อมกัวกายยานสัน เขาก็พ้อมเอาเจ้าสองไหลแมนา ก็บเสียดแ่งแมสั้งเจ้าบาคนคนลูก
 จึงนอ บักนี้หายโสกลอนเห็นหน้าอยู่เย็นแมทอน อันว่าไผ่ผู้มานำเจ้าทั้งสองนางนาคจึงนอ

นั่งฟังข้างบาทาวแมนไผ่แม่เค * เมื่อนั้นท้าวทอถอยจากออกมาตา สองนางเป็นเมีย
 ขวั้นแห่งอวนจิงแท้ ก็หากเป็นลูกไฟพอมแม่มทั้งสองแท้แล้ว ข้อยก็เอามานำแกงจิง
 พายพูน อันว่าลาซาเจ้าปิตกาทนพอ ไหลดวงข้อยไปคางอุยคอนหันแล้ว ข้อยก็ไหล
 ไปคางงมิพิทเคียง ก็จึงขอลอบเข้าชะเพาคาออกหนีพอเฮย ก็จึงไปชอกห้องเมืองไทย
 กงจิง ข้อยก็ขอนางคานลูกพะยาเมืองนั้น มาเป็นเหงาเทวีเทียมแทบ แฉงฟางข้าง
 เป็นไฟพอมพะยานี้แล้ว อันว่าลาซาเจ้ากงจิงทนพอนางนั้น บังเบียดข้อยหลายคั้งชมเหง
 พอเฮย ก็เพื่อคนท้าวข้อยหัวเกี่ยวแถมเพื่อนจิงแล้ว เขาก็มีข้าข้อยหลายคั้งกับกายพอเฮย
 ข้อยก็ขึ้นคอบให้เขาเกิดเป็นสัดแท้แล้ว ⁶⁵ เขาก็วางเมืองเสียหมนหมองสุนเส้า ข้อยจึงเอา
 แจมเจานางนาคท่ามา ว่าซีเอาไปเถิงพอมพะยาเป็นเจ้า ก็จึงเลยมายังมิดถิลาคางอุย
 ข้อยก็ไปจอกยงโองกว้างพอมพะยาหันแล้ว อันว่ายกโคยโคเมืองไทยมิดถิลา มันก็กินเสนา
 ไฟเมืองทั้งห้า กับทั้งลาซาเจ้ามิดถิลาเมืองไทย ยักบไวกินเสียงชุกคนพอเฮย
 ข้อยก็พานางคินเวหาอากาศ มาจวบพอมเมืองนั้นมุนวายเจ้าเฮย ข้อยก็ได้แจมเจ้าคำหยาด
 ในเส้า ก็เพื่อเห็นหนังสือใส่เส้าโองไว ข้อยจึงเอาแจมเจ้าคำหยาดเป็นเมีย เป็นเทวี
 คูท่ามานอย ข้อยก็ฉายโศคให้พะยาไทยมิดถิลา ทั้งเสนาชุกคนคินพอม ข้อยก็มาอยู่คาง
 มิดถิลาโคขวบปี่นี้แล้ว ข้อยจึง ไช้คองคั้นเถิงไฟพอมพะยาแท้แล้ว อันว่าปิตกาเจ้าทั้งสอง
 พอมแม่ ก็บไชคองคั้นเถิงข้อยแต่โกพอเฮย คีควาจอมหัวเจ้าบมีหันมาชอกจิงแล้ว
 เขาก็ตกแกงคั้งคางทางกับหันพอเฮย

บัดนี้จักถาวรเถิงลาซาเจ้ามิดถิลาเมืองไทยก่อนแล้ว เจ้าก็หันหมู่เสเน็คพอม
 มาเฝ้าชุกคน จักเอาให้หอกงาวฝูงหมู่ปิ่นแสง ทั้งไทดาแท้ไปชวาช่าย ทั้งกองคองชะบักไช
 เคาคั้น เขาก็ไปแหเจ้าพะเมืองจีนสู่อุหั่นแล้ว ทั้งเสบนอยเสบไทยเถเห็นก็ไป
 ทั้งชุกขอยพินไปพอม ทั้งเกอฮมีพอมชุกอัน ฝูงหมู่ไท้กท้าวไปพอมชุกคน เลยลงเท้า
 เถิงทาคุมคา ยายยังสุคชอกทางชวาช่าย เมื่อนั้นเสนาพอมองเขินพุมะบาค เหมแจมเจ้า
 วะเถ็คคั้นสูโองหันทอน แขนพะบาคเจ้าเมืองไทยพุมมา ทั้งเทวีแกงคีคัพอม
 พะบาคเจ้าวะเถ็คคียานคำ เสนานำแหคามาหันเจ้า กับทั้งเทวีเจ้ามาคาคอนแม

สะเก็ดที่ย้ายไปพ้อมพอะงหันแล้ว กับทั้งกะสัดตาเจ้าบุญคนปะเล็ด สะเก็ดย้าย
 ย้ายไปพ้อมพอะงหันแล้ว แค้นนั้นเขาก็กักกองคองชะบัตไซเค็งคิน แทนแท้เจ้าบุญกว้าง
 คูโอง เขาก็ตีพินพ้อมสวนไลถวนคู คั้นๆเคาะเมืองบ้านชะมันเมืองหันแล้ว เขาก็แซวๆ
 พ้อมชาวเมืองคาสันนั้น เขาก็ปบปวงฟ้าวมาเยี่ยมลำแยงแท้แล้ว กับทั้งสาวสำนอยกำฝ่าย
 มิดิตลา ไยยกเขาคอมอวยปะเทกโกหันแล้ว คูชอยนี้คนชั่วร้ายยสมบาวเมืองโกพีเฮย
 คูนิวางก็บคือเมื่อยาย นองนี้คนทุกโคเชินซากอาพอน ไยทอนเอาทิวเทียมเสกถีนูนกว้าง
 โดเค่ ฉายันทั้งแมนท่ามะโองแกวหัวแหวนมะนีโชคจึงแล้ว นองนี้หินเสกฉายเทียมอวย
 บควนพีเฮย คอมาแล้วเลยหัวมีชวา เขาก็ซมขึ้นหลั่นคอมเจ้าชุนคนแท้แล้ว อยู่ทางสาว
 ไทบ้านสะงวนจาไทแขก บาวมิดิตลาเขาก็ชวนกันมาลำแยงทั้งคาย แค้นนั้นฝูงหมูบาวสำนอย
 กำฝ่ายทุมมา เขาก็แซวๆเสียงสวกลสาวสะงวนหลั่น โอนอสาวสำนอยเมืองเทคมิดิตลา
 พีเฮย เรียมอยากเวนคนถวายมาลือของพินนเค 67 สังกามกะลัดเคแสนวนอยกอม
 แลนเอาเค ใพีเอาใส่เหมียงอมไวก็จึงสมอุนเฮย ใพีหาใญ่เหมือนนิวฉางอุบอวนนั้น
 ใพีหาผู้สิงนองวีไปโคที่โคนี้เค แค้นนั้นฝูงสาวเบ้องมิดิตลาชานคอบ สาวก็โยหลอกหลั่น
 ไทแขกก็วไทมานก็บแก้วแท้แล้ว แค้นนั้นพะบาทเจ้าเขาจอกหอไซ เสนาไหลหน้าคินเจ้า
 เมื่อนั้นลาชาเจ้ามิดิตลาเมืองไหย ทักแจมเจ้าบุญกว้างอุมก็เคลือ ยังคอยสุก อยู่สูง
 คามคองหอมไซคี่ลือ ยังคอยพาไพนอยทั้งช่าควนมาเคลือ เมื่อนั้นลาชาเจ้าทุมมาชานคอบ
 ยังคอยหอมไพนอยทั้งช่าเชิงมุนพะเฮย อันว่าลาชาเจ้ามิดิตลาชานคอบ ยังคอยสุกอยู่สูง
 เมืองบ้านเพ็งมุนเจ้าเฮย ยังคอยทงอยู่สูงดมไพนอยทั้งช่าไพเมืองพะเฮย ทอว่าโลกา
 เถึงมุนวายเมืองบ้าน ทั้งเมืองพ้อมมอละนามุคมอดจึงแล้ว ยกโคยโคกินเสี้ยงบหลอเจ้าเฮย
 ยังมีพะกะสัดตาเจ้ามะหาคุนมาโคค ยายโคคให้เมืองนี้ก็จึงหายพะเฮย ก็จึงหายโพยไพ
 ฮอนอันคายมังเบียด เพื่อวาบุญแจมเจ้ามาคำโคคยายแท้แล้ว คอมาแล้วเลยคำอละซอน
 เขาก็หาพาแสงสูกันกินเข้า เมื่อนั้นลาชาเจ้ามิดิตลาถอยเล็ด เสวยโพคพ้อมอาหวนแล้ว
 ชูอัน ฝูงหมูโหละบ่าเขาเสบแสงเลยแล้ว เมื่อนั้นลาชาท่านเจ้ามิดิตลาถอยเล็ด พะก็
 68
 เมื่อถึงแห่งทองหอแกวแห่งคนแท้แล้ว กับทั้งมะหาคะลัดเจ้าบาทานคนลูก เถึงแห่งทอง

โธงกว้างอยู่เย็นแต่แล้ว เมื่อนั้นมาจึงก็ยัวะเข้าคำหยากเหว่หั้นแล้ว สายใจเฮย
 อยู่คีเยอเจ้า พี่จีไปหนทองพายหลังเมืองเกาเอี่ยมแล้ว เจ้าจงอยู่สืบสร้างนำไฟพ้อ
 แมกนที่ทอน บัดนี้ก็จึงหายโสกฮอนอันตายมึงเบียดจึงแล้ว ผุ่งไฟนอยคินพ้อมชู้คนพี่แล้ว
 อันว่าปิตกาเจ้าทั้งสองพ้อแม่ ขอยก็มาผายไผคี่ให้คินพ้อมชู้คนพี่แล้ว พี่จีลาจากน่องคิน
 สูเมืองหลังก่อนแล้ว สายใจเฮยอยู่คียาเส้าแคเนอ แคนั้นคำหยากนอยคีทวงกึ่งเก็อน
 ฆนละเนคย้อยย้าหน้าหลังไหล อันว่าพะกะสัดเจ้าโลเอี่ยมปะบอยเสียดื่อ เจ้าก็ทุกหมื่น
 ชันนำช้อยแกหลังแท่นา โอนอคำมักมาบเคื่องจีโลวอนเสียดจากเสียดเนอ พี่จีโลเอี่ยม
 เสียดังเซาโลยาย เจ้าสั่งมาคิงให้กาถินคายคอกเสียดเค หงคำจิมอยู่แลงสั่งเจ้าบหอม
 นี้เค แมนว่าท้าวลาวมเสียดทีในโพกคี่ จักค้อยไปคามคินบวงพะองเจ้า พะกะสัดคากแก้ว
 แกนมะหากุนแท่นา ยามเมื่อโพยไฟถึงแคพะองเอาพัน ยามเมื่อโพยไฟตองจอมกะสัด
 ผายไผคี่จึงแล้ว ความที่ทุกหมื่นชันนำเจ้าก็จึงสมแทแล้ว เมื่อนั้นบาคานกานโลมนาง
 นอยนาค ลือจักปะเผาผูนกวางพ้อแมกนไคเค เจ้าหากเป็นมิ่งเหง่ามีลูกยิงเคียวแท่นา
 69 สิงชีโลปิตกาพ้อกนไปไคั้นเค อันว่าปิตกาเจ้าเหลือหัวหายากจึงแล้ว อันว่าผัวช้อย
 หาไค้งคายคายแทแล้ว แคนั้นนางคอบดอยฮับพากบาคาน ช้อยบเป็นสามานคังยั้งปางนั้น
 ช้อยบโลจอมเจ้ากะสัดคากวางยงเป็นแล้ว เจ้าหากทุกหมื่นชันนำช้อยแกหลังแท่นา
 แคนั้นท้าวคอบดอยฮับพากนางคาน เจ้าจงถามปิตกาทั้งมาคาคพ้อแมกนเป็นเจ้า หลอนว่า
 ปิตกาเจายังชื่อนางนาคบชู้ เฮาบเอาแจมเจานางนอยควนไปแทแล้ว คอมาแล้ว
 พะบาคเลขหลัก เมื่อนั้นสุลियोยายสองมาเลยแจ้ง

บัดนี้จักกล่าวถึงพะชากเจ้าเมืองใหญ่หมุมมากอนแล้ว พะกีนามคิตลิตา^{*}พ่านาน
 จึงแท พะกัไคยอกแกวนามมะหนอบุคคี่ กูคังเมื่อถึงส่วนสุกเกิดสะวันเมืองฟ้า
 แคนั้นพะกัไปสั่งเจ้าเมืองใหญ่คิตลิตาแทแล้ว เจ้าจงเนานะคอนหลวงนังปองเป็นเจ้า
 บัดนี้ข้าจักลาจากเจ้าเมื่อสูเมืองหลังก่อนแล้ว ขอยยามโพยไฟเบียดบึงกายเจ้า อยู่คีเยอ
 เหลือหัวเจ้าคิตลิตาเมืองใหญ่ ให้เจ้าหอมไฟนอยทั้งช่าอยู่คีแคทอน เมื่อนั้นมายๆหน้าพะยา
 ใหญ่คิตลิตา ควาวเสียดคอบคำพะยาเจ้า ไปคีเยอพะกะสัดเจ้าหมุมมาองปะเสียดช้อยเฮย

ใหล่ค้อยหอมไพล่อยทั้งข้าไฟเมืองแคทอน คือว่าจักไถ่แจ่มเจ้าบุคคะลาดแทนเมืองแตกาย
 เขามมีบุคคะลาดหลานแทนสร้าง เขาก็เจ้าแกแล้วชะลากานไถ่ฝัง ขอให้สี่แจ่มเจ้าไปแล้ว
 70
 หมั้นมาแคทอน ขอให้เป็นชั่วแก้วเมืองบ้านกายกัน อะวะโหลคองคำจาทานแคเนอ
 ขอให้เป็นลำเนนแก้วคองสองกำแคเนอ เมื่อนั้นพะกะสั๊กเจ้าทั้งนางน้อยนาค ไปขายไห้ว
 จอมเจ้าพอกันหันแล้ว บัดนี้ข้าจักลาจากเจ้าทั้งสองพอแมก่อนแล้ว โพลพะยากฮายอয়া
 ไถ่เบียดเบียนแคทอน อันนี้ข้อยก็ขอนาคน้อยคำหยากเมื่อนำแคทอน ขอให้ไปเป็นคู่ท้วมา
 น้อยแคทอน แค้นนั้นลาซาเจ้าพะยาหลวงคนพอ ทานกลาวถอยจอมเจ้าถูกคนแหแล้ว *อีก
 หวังทั้งเจ้าบุคคะลาดกุมมานแตกาย บัดนี้กุมมานหนีจากเมืองสุนเส้า หลอนว่าโพลคอง
 อันตายบังเกิดบุญ ขอให้สี่แจ่มเจ้าบาทาวอয়াไลแคทอน อันนี้พอก้วางแจ่มเจ้าคำหยาก
 เมื่อนำพอแล้ว หลอนว่ามีโพลโพลก็อয়াไลนางน้อยแคเนอ อันนี้หลอนว่าเจ้าหากทงอยู่
 ส้างเสวยลาตุมมากี้ก็ อয়াไลนางเสียดหมนหมองสุนเส้าพอเนอ อันนี้รักสนมคน
 เค็มโงสยสอก็ก็ ขอให้บายาวเจ้าแพงลานอয়াฟ้งพอเนอ คอมาพอสังแล้วทั้ง3กมชาบ
 นบมอบนิ้วมือไห้วใส่หัว อยู่ก็เยอพิคตาเจ้าทั้งสองพอแมชอยเฮย ข้อยจักไปสืบสังนำเจ้า
 ยอกชายก่อนแล้ว เมื่อนั้นพอกก็เอาสาวใช้ไห้วไปนำออย1 ไปอยู่ไชนางน้อยป็นัวหันแล้ว
 กับทั้งทาสาชาคนชายออย1 ไปอยู่ไชนางน้อยป็นัวแหแล้ว พอกสอนแจ่มเจ้านอยอนทั้ง2
 71
 ใหล่ค้อยแพงบาคานเก็งกาถนอมไวพอเนอ กับทั้ง2แจ่มเจ้านางนาคแพงกันพอเนอ อয়াไถ่
 ฟังคำสับสอเขาผู้งั้น ขอให้2ชอกหมั้นแพงกันเท่าชั่วจึงแล้ว สองแจ่มเจ้าเสมอเพียง
 แม่เคียวพอแล้ว อันนี้ท้าวโกลไให้อยาคอบเถียงความพอเนอ ใหล่เจ้ามีใจคอกก็อบมาไท่ท้าว
 คอมาพอสังแล้วทั้ง3ลาเล็ก แปะแผนพันต้นเจ้าใส่หัว ก็จึงลีลาย้ายลงสู่หอไซ เถึงพิคตา
 พอกันปะนมไห้ว อันนี้พิคตาเจ้าทั้งสองพอแม ชมชื่นคานนำท้าวชุกันหันแล้ว แค้นนั้นลาซา
 เจ้ามิดิดิฉานะคอนลาด พะก็ลงส่งเจ้าบาทาวสู่ชะเพาหันแล้ว *เขาก็แชรๆให้นำมาบุคคะลาด
 ชนละเนคยอยอำหน้าชุกัน กับทั้งพิคตาเจ้าทั้งสองพอแม ชนละเนคยอยอำหน้าหลังไหล
 แหแล้ว แค้นนั้นพะกลาวทานเอินสังชาวเมือง ทั้งหลายเฮยอยู่ก็เยอเจ้า อยู่ก็เยอ
 เจ้าพันองผู้งหมูสาวฮาม ทั้งชาวเมืองอยู่ก็เยอเจ้า อันนี้คองบุญลานอয়াชวนกันมาง

ใ้คคอยพากันสร้างสมพานอย่าขาด อย่าได้เบียดไ้พ่นอยคนโ้ช่มเหงแค่นอ อยู่ก็เยอ
 ใ้เจอยู่มื้บสร้างในท่าบุนมาก เจาพ่องปะสงสร้างสูคเขียนหันพอน ทั้งเมืองพอมมา
 แลลิ่งล่า ก็ม่ไ้เป็นพะยากย้ายสังแทเบียดเบียนแทแล้ว ก็ม่ไ้เป็นกากเขื่อนคนงอย
 ซาคิด ก็ม่ไ้เป็นผีหิดคุมโพงเองม่ ก็ม่ไ้ใ้ผู้ซาห้กห่านเป็นคะย้อมองซ้อ กาบอกเบื้อง
 สังแทก็ม่แทแล้ว ก็หากลือทัวเทาชงขอบจ๊กกะวาน อันว่าซาวมิดลิกาก็หากลือซาเซ็งซา
 ก็ใ้พ้อว่าคะเซเกาคันที่อันปะเส็ด หคกุดกลางเขานันเกิดมาแทแล้ว เมื่อนันพะบาคเจ้าเลย
 ลันชะบุนหลวง คีพูเพ็นลคลันลงทั้งคาย แคนันพอกก็ยัวละยากย้ายชะเพาออกกางวัง
 คีแกว้าโยมันถึบแวงมียั้ง พายชวาไ้เมืองแสนวนออก เบื้องมีกซายพะยาไทยเมืองจัน
 ถือตุงค่าแท้ไปหัวหน้า เคื่องนุงพ้อมมีแทฐอัน เขากีพากันโ้ไฮแท้ไปหัวหน้า ทางป๊กอง
 พะยาไทยเมืองแพน ถือตุงชวาแท้ไปหัวหน้า* ทั้งเมืองพ้อมเขาคอยลิ่งล่า เขากีคักชอด
 ทาวทั้งโ้สูงหาแทแล้ว แมนว่าคุดนากเจานางนาคทอละนีกีคิ แมมบาคานบวางพะองเจ้า
 เขากีคักองคองชะบักไซเค็งคิน คีเสบเจาบุนกวางที่เซ็งแทแล้ว เมื่อนันเสนยย้าย
 ชะเพาทองเลยแล่นไปแล้ว คีแกลมถึบอุมชะเพาผายบเขา เลยลวงเทากะไฮคอนเบื้อย
 หันแล้ว แคนันลาซาเคือนพักกายเขายัง คอนันลวงชวางไ้คัหน้าเป็นเซก เดากล่าว
 เวามาแทแทคัถมแทแล้ว คอมาแล้วเสวยงายแล้วยา ลลาซาเคือนป่าวชวาชะเพาย้าย
 แคนันเลือนยย้ายชะเพาแล่นเสนยพูนเยอ คีแกว้าโยคมีคมีวีมีแจง เพื่อว่าสมพานเจ้า
 บานุนโพธิลาค แดคบใหม่เขานันอยู่เย็นแทแล้ว เลยลวงเทากอนเคคพูสูง พะกัเขา
 ชะเพายุดจอกนอนในหัน แคนันชวาทพ้อมเขาชะเพาพักจอก เขาแกงคั้งแลงแล้วเลานอน
 หันแล้ว ยามเมื่อลาคีขึ้นเด็งยามแล้วอุง พะกัคัโยงคองยวงย้ายออกไปแทแล้ว แคนัน
 เสนยย้ายไปไ้เวอ์ฮือบ เลยลวงเท้าไปหน้าบเขา เลยเล้าไปชอดทองเกะไฮยิมมะพาน
 เจากีเขาเสวยงายก็เลากายไปหน้า เลยลวงเทากะไฮนางลอย เจากีเขาชะเพา
 พักจอกนอนถันันน ฝูงหนูชวาชะเพาพ้อมพากันพักจอก ทั้ง5ฮอยเขาหันฐูล่าแทแล้ว เมื่อนัน
 ชวาชะเพาพ้อมกินแลงแล้วยา พะบาคเจ้าเสวยแล้วเลาลาหันแล้ว คอมาบอละบวนแล้ว
 เลยนอนนิกะเนง คีคชกัไซพอล่าเทียงคินแทแล้ว แคนันคำหยาคนอยคนิงเด็งพ้อมแม

นางก็รักๆกันเลยใหญ่หง่า ป่านนี้บิดาเจ้ามาค้ำพอแมงพูน หลับคืนนอนนอนใหญ่หง่านั้นเค
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

กาย แล้วจึงผูกห่อไว้ลินคำหลังนั่ง ให้ฮีบตกแต่งไว้คาทางเที่ยวพลัน พระก็ผิดหมายไว้
 3วันจึงมาฮอกจิงแล้ว คับแล้วพะเมืองเจ้าจ๊กโกศเค็มแตกกาย เมื่อนั้นขุนบงช่าเฮ้วฮีบ
 พลันเปื่อง โดยคำพะฮอกยาเป็นเจ้า ขุนก็เลยพังฟ้าวเฮ้วฮีบโดยพลัน เขาก็พากัน
 ปูกแต่งแปงเลยแล้ว

บัดนี้จักกล่าวถึงพะยาหลวงเจ้าทุมมาเมืองใหญ่ก่อนแล้ว เจ้าก็เคื่อนไพน้อย
 คาทางแต่งชะเพาหันแล้ว เมื่อนั้นเส้น ๆ ย้ายชะเพาทองเลยแล่นไปแล้ว ก็จึงถึง
 แหงห้องเมืองบ้านแห่งคนแท้แล้ว แค้นนั้นแซว ๆ พอมโชนันเสียงชะนั้น เสียงเสบเจ้า
 ลุ่มพำคังทองทั่วเมืองแท้แล้ว แค้นนั้นวี่ ๆ พอมชาวเมืองลิ่งล่า เขาก็ปบปวงฟ้าวมา
 ตอนพะยอกเมืองแท้แล้วแค้นนั้นชะเพาลวงเข้าถึงที่หางเมือง เจ้าก็เขาชะเพายุดจอก
 คีคาเมียน แค้นนั้นพะก็สะเค็จลวงขึ้นเมื่อฮือฮือไซ กับทั้งเสนาไหลหลังนำคืนเจ้า
 76
 ก็จึงถึงชะถานห้องฮือฮือเนานั่ง เสน่เหล็กพอมแหนเผ่าฮือชะลอนแท้แล้ว กับทั้งพะ
 กะลัดเจ้าทั้งนางน้อยนาค ขึ้นสู่ห้องนำไทพอนคนแท้แล้ว พระก็มีอากาศให้พุ่งหมู่เสนา
 ให้สู้พาทักจ๊กคาคปะโคนยั้งข้าง ให้สู้จ๊กเอาไคหลายตัวข้างไทย ทาให้ไค3ฮือฮือฮีบ
 โสมเที่ยวทอน ตัวนี้ชื่อว่าไอยะลาซางกุนชะโลซางไทย ให้แจมเจ้าบาทาหัวทง
 ตัวนี้ชื่อว่ากุนชะโลซางมะหาไซจ๊กกูโลก อวนก่อนหน้าบาทาหัวลูกกูแท้แล้ว ตัวนี้ชื่อ
 วามะหาเมกซางตัวขนาดกุนชะโลแท้แล้ว นับแต่เห็นเงากากไคแทงทั้งพื้น กับทั้ง
 มะหิงสามามะหาไซตัวปะเลิด ไปก่อนหน้าบาทาหัวกอนพนแท้เนอ ให้สู้จ๊กเอาไคอาชะ
 ไนหลายหมู่ จักให้ไค3ฮือฮือฮือตัวเที่ยวทอน แค้นนั้นขุนก็จ๊กเอาไคกุนชะโลตัวอากาศ
 จักไคแล้ว3ฮือฮือฮือโสม กับทั้งอาชะไนมางกุนตัวอากาศ จักไคแล้ว3ฮือฮือฮือโสมหัน
 แล้ว ขุนก็จ๊กพำพอมพุ่งหอกทั้งป็น ทั้งหุงไซเสกตะลัดก้างกั้ง ขุนก็จ๊กเอาไคกุนชะโล
 ตัวอากาศ จักไคแล้ว3ฮือฮือฮือโสมหันแล้ว ขุนก็จ๊กแจงแล้วเฮ้วฮีบไปทอน ยอมมีอนบขาม
 กอนกอยไหว เมื่อนั้นพระก็มีอากาศให้ลาชะโกศขุนसान ให้สู้เทเงินคำออกมาฮือฮือฮือ
 ฮือ จงตกแต่งหางคนใหญ่กาละพิก ยายยังสุดหัวหางถึงคุม กับทั้งเลื้อผ้าพอมเทออก
 ไปทานเที่ยวเทิน ให้สูทวนทุกชมอดจนคนไฮ คอมาพะบอกแล้วเสเน็คโดยพลัน

๗๗
 เขาก็เตลาคตกแดงก็คากหาง คอมาพะกาวแล้วมีมัดเสี้ยแสงแลเยอ ก็แกจันโทโส
 สองมาเงาชาย เมื่อนั้นลาคคือยกองควี่เคออัน พะก็ยั้งลั่นคองชะบู่ทาวคั้นเคงแท้แล้ว
 เมื่อนั้นฝูงไพนอยเหวฮีบเตลาคา ยกยั้งสูขอกทวงชวาชาย คอมาสูงแหวเดือนป่าวเสนา
 เตลาคตกแดงก็คากหาง เมื่อนั้นพะบาคเจ้าชะเค็ดขึ้นคูนเมือง เสนาเนืองแหนหน้า
 คีนซ่าง กับทั้งปิตตาเจ้าทงพวยจัตกุโลก ไปก่อนหน้าบาทาวลูกคนแท้แล้ว เขาก็ตี
 กองคองชะบักไซเคงคีน ทวนๆกองเมืองบ้านชูเคน กับทั้งชาวเมืองพ้อมโชนันเสียง
 ษัน เขาก็ชมชื่นโคบายทาวพะยอกคูนหันแล้ว ก็ลวงเท่าไปฮอคในเมือง พะก็เขา
 พวยสามจอกเกยเฮียงฮาน แต่นั้นพะบาคเจ้าลงจากหลังพวย ก็แกเสนาไหลหลังนำ
 พะองเจ้า เขาก็เขินแจมเจ้าขึ้นสูลินคำ ลาวาพะพอกคนสงเจ้า กับทั้งสังคะเจ้าทงท่า
 สงโสศ มีทั้งเสเน็คพ้อมสงเจ้าชุกคนหันแล้ว เขาก็เขินแจมเจ้าขึ้นสูหอไซ เสนา
 หลายอะเนกนองมาเฝ้า พะก็อุบพิเสกเจ้า เสวย ลาคทุมมา เสวยเมืองแหนนั่งปอง
 เป็นเจ้า แต่นั้นพามมะนาเข้าดววยพอนพะบาค เปะแเนพันคีนเจ้าใส่หัว สีๆพะพอน
 ไซโยแข็งข่ม ให้เจ้าโคบายคาวเมืองกวงชูเคนแท้ทอน ให้เขานำซ่างมาฝูงหมู่บัว
 นาง นำมาดววยส่วยไฮลือไฮ อันนึ่งฉู้ค้ำเมืองเทพทุมมาก็คี ให้มาคูนบาคนนั่ง
 ปองเป็นเจ้า คอมาดววยพอนแล้วย้อมนอบนอม กับทั้งเสเน็คพ้อมมาเฝ้าชวันแท้แล้ว
 เขาก็ทานามเจ้าบาญนุกตะลาด ชื่อว่าบาญนงนั่งปองเป็นเจ้า เมื่อนั้นลาวาเจ้า
 พะยาลวงคนพอ เดือนป่าวให้เขาหิ้นเสบงันหันแล้ว กับทั้งฝูงโชนพ้อมมะโนลาพอน
 แอน เขาก็มาพำพ้อมกันหิ้นชูเริง กับทั้งยั้งชายพ้อมแหวๆมาเบ็ง เขาก็ปบปวงฟ้า
 มาเยียมล้ำแยง ลางคนตามอกเบ้องบ เห็นหุ่งมงวาก็มี คีนคำคอกทาวลงเลยลม
 เขาก็แหวๆทวงเลยหัวชิวว่า ตาบอกมาเบ็งซ่างจำซ่างก็ว่าโกแทนอ ลางคนฟาวปบ
 ไปตคเฮี้ยก็มี มันก็ปบปวงเคนไปหน้ากอนเขาหันแล้ว * เขาก็แหวๆป้อมยักฉี้หามิงเฮย
 มันตั้งเหม็นพอกพอนปาลาขอใส่เกือ สั้งว่าพางานเคนบหนีไปกอนเพื่อนมกเวนเฮย
 ปวคทองสั่งบไปนอกบ้านเสี้ยแล้วก็จึงมานี้เค เมื่อมันก็แจนๆคานจาเขาหึ่งแลนไป
 แล้ว ภูก็กินหมากมีคีนนี้บสบายแท้แล้ว แต่นั้นฝูงหมู่คนทุกไฮชุกมอดฮินใจก็คี่ อาพอน

เขินขาดเสียคนใด ลางคนคงทอยน้ำนั้นเคี้ยวฮ้อยชอกก็มี ผุ่งหมูสาวสำนอຍໄຫລິ້ນ
 เล้าหัวหันแล้ว โอนอ่อนว่าสายคออาพาพอนหลายชอกมานั้น ฮ้อยที่เจ้าชอกชุกมาเยี่ยม
 เบื้องนำบยาแล้ว แค้นนั้นมันกลัวแล้วจากอบสาวฮาม สายคอเฮยอຍจาจาก้านั้น เอี่ยมนี้
 79
 ของทอยผาฮ้อยขาดจึงแล้ว เอี่ยมบโคชอกชุกมาเยี่ยมเบื่องสาวคอกกนา มีแก้วเคี้ยวฮ้อย
 ชายพอยบมีคู้คำเฮย คั้นวานองบพื่อผาคูมเอาฮ้อยก็สวนหนาวพีแล้ว คอมาแล้วเลยหัว
 ชีชวา เขาก็ไหลหลังเขาเค็มคุมพะยอกเมืองแหแล้ว พอเมื่อทวันคอยเมื่อแลงแตกคอง
 มาแล้ว พะก็เคื่อนป่าวใหญ่ทวชุกคนแหแล้ว สูฮอยชาเฮี้ยวฮ้อยโดยพลัน จึงให้เอาเงินคำ
 ทวาทานคนใด แค้นนั้นเขาก็โดยฮอกเจ้าเฮี้ยวฮ้อยไปเบื่อง บายขันเงินทวานไปนียัง
 แค้นนั้นเขาก็แหวๆพอมเสียนั้นคาสันนั้น ลางสาวสิ้นเคี้ยวแล้วแปนเนื้อไปนมแทแล้ว ลางคน
 พาวทะยานไปคูปคอบ ทั้งเลากมฮอกไซเงินเจ้าทวานทานแหแล้ว ยังมีทั้งชายโง่งพอม
 ปบมาชิงฮาก ลางคนจับจ้องพื้นดินสิ้นไปแปนหันแล้ว ลางคนหักไม่นอยๆมาแยสาวฮามก็มี
 ยังเลापบคั้นทวงชะเค้นขามไซวชิน เขาก็แหวๆฮองหัวอะเหียนนั้นเนื่อง ลางคนคว้ามือ
 จับกอดคอสาวนอย สาวก็ว้ายๆฮองทวววายเสื่อคูดมึงเฮย ดังจิมบายนมายหลังมือเว
 นนี้เค ลางคนจับแหวแหวงยอฮापคเคี้ยว วาจิกวัดแกงแกเขาทวงฮ้อยวางหันแล้ว ลางคน
 มัวฟางคนนมสาวกวนบปก็มึ อันว่าผุ่งเงินคำก็บฮอยมจึงแท้ มีแกมัวเมาหลังตามันชอนฮอก
 ไปแล้ว มือเหนียวฮ้อยฮากันหยอกสาว มันบโคก็กุมคั้นแทนมแทแล้ว แค้นนั้นสาวคูปอย
 80
 เสื่อกินฮางเหยียบมึงเฮย สั่งวามาหยอกพนทำหน้าบฮอยนี้เค ลางคนฟ่าวชุกกันหัวแตก
 ก็มี ฉาเคี้ยวแล้วแปนเนื้อบคอยแทแล้ว ก็เพื่อคคอยากไคยั้งแห่งชองทาน แปนโตะปะบอย
 เสียมลิ้มเนื้อ สาวก็แหวๆทวงหัวชวชชีชวา อันว่าปากคอกกมชังไว้ออกมาหันนา บาวก็จับ
 ฉาไคควาคีฮ้อยบุง มันก็เอ็ดชะเมียบเกียบเป็นหน้าบฮอยหันแล้ว ลางบาวฟ่าวบไปชิงฮาก
 เลยเลापละคลมพามาเคียบแกงหันแล้ว ผุ่งสาวทวงทวนันคับคัง ลางสาวหักไม่นอยๆ
 เยียวฮ้อยแห้วทำหันแล้ว คอมาบอละบวณแล้ว7วันหัดเหยียง เขาก็แทนแหเจ้าบาทาว
 สูโองแทแล้ว อันว่าเทวีเจ้าทั้งสองนางนาค เที่ยงฟางชางบาทาวฮอยแปง เขาก็ฮอย
 ฮอยแพทคสะลาคกามาทำ ฮอยสำบายสุกไฟเมืองยอยอง เจ้าก็บโคบอเวียกบ้านผุ่งหมู

ไทชาวเมืองอยู่ทางท่ากานไชนาคากา พระก็ทำบุญสร้างปาละมีผายเผื่อ ผูกไพน้อยอยู่ข้าง
 แดงทวนแท่นแล้ว ก็มีไผ่เป็นพะยาคใช้โผยเบียดโคลน เพื่อว่าสมphanพะเลื่อมงว่าทั้งคยา
 เจ้าก็ทรงอยู่สงสวยลาดหุ้มมา พลปะมาน3ชาวเปมาเต้า เจ้าก็คิดถึงไทโอะโยโกคนยา
 บาก็คิดบแล้วถึงเถายานาย อันว่าขุนคนเจ้าจำส่วนมีมากจึงแล้ว ยามเมื่อทุกยากไธ
 มีแต่ไโอะโยโกแทนหา ไผ่เห็นในน้ำก็ว่าดีเดี่ยวนี่ อันว่าปิตตาเจ้านายชะพะเพาคคนพอกี้ดี
 เจ้าก็ทุกหมื่นชั้นนำแท่แท่ห้องแทนหา บัดนี้ถูกจักไซ่คองกันขอยาไโอะโยโก⁸¹ เอามาเป็นมาคา
 อยู่น่าเพื่อนเลี้ยง กับทั้งปิตตาเจ้านายชะพะเพาคคนพอกี้ดี เอาให้มาพำพอมเพื่อนเลี้ยง
 พำกันเจ้าเฮย แท่นนั้นพระก็มีอาคิให้ลาชะทุกขุนสาน สูจ่งแบ่งสานคำแคงคี่คาหาง
 สูจ่งนำเมื่อไหวจำปาเมืองไหยพายพูน ขอแจมเจ้านายเถายากูแคงเนอ กับทั้งนายชะพะเพา
 ผู้ปิตตาคนพอกูนั้น ขอให้มาพำพอมกันแท่หมื่นนั้นเนอ คอมาพะสั่งแล้วเข้าฮีบโดยพลัน
 เคาคาคกแคงสานเดยแล้ว เมื่อนั้นพระก็มีอาคิให้ขุนอานลองกู แท่นนขุนก็ยอมมือบ
 อานถววยพอนเจ้า อันนี้หนังสือขอยพะยานุนมาฮอด ตามชาวเจ้าเมืองนี้หมื่นที่แท่ทอน
 ชา ก็อยู่แห่งทองเมืองไหยหุ้มมา นำบันนากานมาชาบถววยพะยาเจ้า ชา ก็เคื่องใจควย
 ไโอะโยโกคนยาพายพี มาอยู่คางเมืองนี้พำนานพะเฮย กับทั้งนายชะพะเพาคามะหาคนตนพอ
 ขอพำพอมเมื่อเลี้ยงพำกันแท่ทอน คอมาขุนอานแควนบมอบยอมมือ แท่นนลาชาพังกี่ว่า
 ควนจิงแท่ พระก็มีอาคิให้ทวักถึงขุนพอง ทั้งขุนสานพำกันไปพอม แท่นนขุนก็โดยอาคิเจ้า
 ลุกเล็กดาลลง ถึงเคหังแห่งตนคาหาง ขุนก็หายมไต้วันตีมือปอด ลงสู่ทองชะพะเพากวาง
 แคงคี่ ผุ่งหมบาวสำนอยเข้าฮีบพลันเปื่อง เคาคาคกแคงคี่มียัง คอมาแคงแล้วชะพะเพา
 เบิกเสินฯพูนเยอ ตีแกลมพานพัคมีนกะโคงไปหน้า หลายวันไต้หลายคั่นคาวถิบ หลายชวบ
 ไคละคู้คาวออกมา ก็จิงกายแคงคาวหุ้มมาเมืองไหย ก็จิงละลวงสำเมืองทวปะเทคไก
 ก็จิงถึงแห่งทองเมืองไหยจำปา ก็จิงเซาชะพะเพาพัคจอดคี่คาเมียน ขุนก็ทูนไหวพะยา
 ไหยจำปา ขุนก็ยอมมือบชาบกอนก้อยไหว แท่นนลาชาเจ้าจำปาตามถี่ สูเจ้าอยู่แห่ง
 ทองเมืองบ้านปะเทคไคั้นเค เคื่องใจควยกานไคมาฮอดเฮานี้ ยังคอยหวายยานนำ
 มาพื่อฮอดคี่แต่ลือ เมื่อนั้นขุนก็ยอมมือไหวปะนมกอนกมชาบ ยังคอยหวายยานนำมาพื่อฮอดคี่

พะเฮย ฝูงชาอยู่แห่งทองเมืองใหญ่ทุมมาพูนคาย ทอว่ามีคำเคื่องยานายพายัพ
 กับทั้งบิดตาเจ้านายชะเพาคนพอ มาอยู่คางเมืองนี้พ้านานพะเฮย แค้นชะปากเจ้า
 เมืองใหญ่ทุมมาพูน นำบันนากานมาขายถวายพะยาเจ้า พะก็ขอแจมเจ้าคนยาไอยะโก
 กับทั้งนายชะเพาฟ้าขอเมื่อเลี้ยง เมื่อนั้นลาซาเจ้าจำปาดามคอบ เขาบอว่ายาแจมเจ้า
 มาคางอยู่เมืองนี้มา คั้นว่ามาอยู่คางเมืองใหญ่จำปาดังนั้น เขามีชินชักแห่งพะยา
 บุนกว้าง แม่นวาวฝูงโพนอยฝูงหนูชาวเมืองก็ดี เขาอยากไปอยู่เมืองทุมมาก็ชินเขาแท้
 แม่นวาวจำปาทุมมาเสมอพากันแล้ว เหมือนดังเป็นพี่น้องสายไสเหี้ยมแท้แล้ว
 แม่นวาวชาวเมืองกำทุมมาฝูงไพล่ดี คั้นว่าเขาอยากมาอยู่พือยามแห่งเขาเจ้าเฮย
 แค้นชะปากคานนำหมู่เสนา สู้จงพากันไปสืบถามหาเถา กับทั้งนายชะเพาผู้แดงเคื่อง
 ไปเถียว เขาเถาเถาหาทวนมานันนา คอมาแล้วขุนเล็กลาดง เด็งหอซุมการพูน
 จากาน สู้จงไปพ้าพอมเคื่องไพชวเมือง ใหญ่ไปถามหาหมู่นายชะเพาคา ไผ่ยั้ง
 เคยไปคางเมืองโกถามโจกหาทอน ไผ่ยั้งเขาเถาเถาเลี้ยงอยู่นำหันนา คอมาแล้ว
 เคื่องป่าวทั้งเมือง เขาก็เลยไปเถิงหมู่นายชะเพาคา บัดนี้คำซาเถาไปขายไหว
 พะยาเจ้าชายทูน นายชะเพาก็กวันทาทุมมาค นบอบไหวพะยาเจ้ากาวกอน
 ซาก็เคื่นไปคางเมืองโกปางกอน ซาก็โคยเถาเถาเลี้ยงอยู่นำพะเฮย แค้นชะซาเจ้า
 พะยาหลวงกอยกาว พะก็ไซ่คองคั้นเถิงพ้อออกเฮาแท้แล้ว วาจักชอเยาเถาทั้งพอนาย
 ชะเพา วาขอเมื่อเมืองทุมมาอยู่ผู้นำปุ่นเลี้ยง ก็บมีชินแจมเจ้าคนพอนายชะเพา
 แม่นวาวไปอยู่เมืองทุมมาก็ชินสองเถา อันว่าทุมมาพูนจำปาดเสมอพากันแล้ว พูนแล
 พ้อเสมอเพียงคั้งเคื่องนั้นแล้ว แค้นชะนายชะเพาโคยคั้นชมนัน นายก็กมขายไหวพะยา
 เจ้าเล็กลา เมื่อเถิงทองเฮือนคนเฮี้ยวฮิบ คานกล่าวถอยนำเถายาคัน อันว่าหลาน
 แจมเจ้านำสานมาชอกเฮาแล้ว วาให้ขอแจมเจ้าทั้งชอยควนเมื่อแท้แล้ว อันว่า
 พะปากทาวมาชอกทุมมาแท้แล้ว บาคานทงเมืองแทนพอกคนเป็นเจ้า แค้นชะยาตอบถอย
 ซานทวนนายชะเพา อยุ่ที่มาพางคัวะแห่งเฮาจึงแท้ ทาวนั้นอยู่แห่งทองเมืองใหญ่
 กงจีน บาก็ยังป็นล็คอยู่ในเมืองพูน อยุ่ที่เขามาคานพางเฮาหลวงลายจึงแล้ว

ก็ยังมีเชื่อแต่คำท่านแหงเขาแตกาย ฮอยที่เขามาค้าขายของค้ายคอกจิงแล้ว ฮอยที่มา
 ยี่วะเยาเมื่อพุนจิชายของบยาแล้ว แค้นโพชะเพาตานจาละจัน่ายา เจ้าอย่าตาน
 คำนันควนยาเฮย กังว่าพะมาคไธมาฮอกเจิงเฮาแตกาย เขามมีมาคัวะลายเฮาจิงแถ
 ยาแจมเจามมีเชื่อคำเขา เจ้าจงเอาเขามาหนูนายชะเพาไซ เมื่อนั้นนายชะเพาฟัว
 เลยไปเฮ้วฮีบ เิงแห่งทองชะเพากวางทาเมือง นายก็ลงสู่ทองชะเพาไทยเพลา
 นายก็มีคำจาคอเขาคนไซ อันว่าไอยะโกเถาจาส่วนตนยา ว่าให้ทันแจมเจ้าซุนไซ
 ฮีบเมื่อวาคาย ให้เอาซุนพองพอมซุนสานทาวกิง เอ้อไคยของปะสงหางแกงทัวเดียวเทิน
 เมื่อนั้นซุนก็นำทางเทาคตามทานนายชะเพา เิงในเมืองคอยถิลายาย ซุนก็เมื่อสู่ทอง
 เอือนทานนายชะเพา แค้นไอยะโกมาทักถามซุนไซ เจ้าก็อยู่แห่งทองเมืองไทยทุมมา
 ที่พุน นำบั้นนากานมาขอเอาเถาเอาบมีแนวเชื่อ หลานเหลนคางอยู่เมื่อนั้นซุนผู้เถา
 ไปเลี้ยงสิ่งไค้นเค้ แค้นซุนกาวตานจาคอไอยะโก อันว่าลาซาพะอยู่คองคอยเจ้า
 ไซให้มาขอเจ้าทั้งพอนายชะเพาวาคาย เอาเมื่อเป็นมาคาแมตคนเพินเลี้ยง
 แค้นไอยะโกเถาซานซุนคำมวน เฮาบมีลูกเถาเป็นเชื่อหนอเมืองคอกนา ฮอยที่ซุน
 จาคานเวลายางพะฮาบยาแล้ว เฮาบมีแนวนามนึ่งปองเป็นเจ้า เมื่อนั้นซุนตอบถอย
 จาคอไอยะโก อันว่าลาซาพะแมนหลานนายเถาเทนา แค้นนยากาวตานจาคอผู้ซุน
 ใหญ่จาค่าหลังแต่โกมาตาน ใหญ่จาคะเถามาฮอกเจิงปายหันทอน อันว่าบาคานเป็น
 สิ่งไคเคเจ้า แค้นซุนตอบถอยฮีบทากไอยะโก อันว่าบาคานมาแกงจิ้นพุน ยามกอน
 ก็ทาวเกิดเป็นสัค พอกก็เอาบาคานใส่แพไหลน้ำ ก็จิงไหลไปคางคอนโขงเกาะไทย
 ทาวก็ไปอยู่คางเนาหันพำนาน ก็จิงเห็นชะเพาคาจำปาไปฮอด หัง5ฮอยเซาหันจอกคี่
 มากี่ชอลอมเขาชะเพาคันคุงเคิน ก็จิงเอิงจิ้นอยู่เนานานล่า บาจิงมาแคทองงจิ้น
 เมืองไทย บาจิงมาอยู่คางมิดถิลานันพำนานยาเฮย แล้วจิงเป่งสานไซลาชะทุททุตา
 นำบั้นนากานมาชวยถวยพะยาเจ้า พะก็ฐขาวเจ้าบายูนคนลูก ก็จิงคกแกงหางชะเพา
 แล้วฮีบพลัน มาฮีบเจ้าบายูนคนลูก หัง5ฮอยชะเพาพอมพำกันแตกาย กับทั้งผู้งไพนอย
 พอมมาคาคนแม ทั้งพอเจ้ามาพอมพำกันยาเฮย ก็จิงเอาแจมเจ้าเมื่อสู่ทุมมา

เถิงหอคำอยู่เย็นมีฮอน พอกี้หคแจมเจ้าเสวยลาตแทนเมือง บาก็บีใจคืค้อวเถิง
 นายเถา กับทั้งนายชะเพาเจ้าบิตคาคนพอ ว่าให้เอาแจมเจ้าเถาฮับเมื่อว่าคาย
 แทนนยาฮูชาวเจ้าเสวยลาตหงเมือง ก็หากจึงคำเขาฮูฮันจึงแท้ ยาก็ตกแกงหางเคอคา
 เข้าฮับ ทั้งเฒ่าขุนนายคากงแปง ขุนก็ลาตหงโฮยะโกคนยา เถิงแห่งห้องโฮง
 เจ้ากาบพูน ซ่าก็เห็นแจมเจ้าทั้งยาโฮยะโก กับทั้งนายชะเพาพำกันเถา เมื่อั้น
 ลานชาเจ้ามีคำชมฮัน ความแค้นแจมเจ้าไปทอนบวาลังแทแล้ว คอมาแล้วขุนเล็กลาต
 เถิงชะเพาหลวงแกงคืคากหาง เมื่อั้นลานชาเจ้าจากอเมืองแสน เอาจักวางนายไป
 บควนจึงแท้ ควนที่เอาแกงหางลาชะทุกไปคอหมอบคาย นำไปเถิงแห่งเมืองพายพูน
 กับทั้งบันนากานพอมของคืหลายสิ่ง ไปซามไหวพะเมืองพูนจึงควนแท้คาย อันว่าเมือง
 กำเป็นเมืองเกาะกายกันแล้ว เขามักอยู่พิไปพูนก็ซางเขาหันทอน แบนว่าชาวเมือง
 พอมเสนาพุงไฟคื คั้นบมักอยู่พูนมาพิก็ซางเขาหันทอน พะก็มีอาคให้ขุนแคงเขียนสาน
 นำบันนากานไปซามถวายพะเมืองพูน อันว่าลาชะสานขอยจำปามาฮอด ถามชาวเจ้า
 เมืองพิแคไกแกทอน คอมาขุนแคงแล้วมือลาเล็ก พะก็มีอาคให้ขุนทาวฮูคน
 พะก็มีอาคให้ขุนไทยเมืองแสน ทั้งเชียงเหลือพำกันไปพอม ขุนก็โคยอาคเจ้าแล้ว
 เลิกลาตง เถิงเคหังแกงคืคากหาง ขุนก็หาวันไคยามคืมือปอด ลงสู่ห้องชะเพากวาง
 เบิกไป กับทั้งนายชะเพาพอมโฮยะโกคนยา ลงสู่ห้องชะเพาพอมพำกัน ขุนสานพอม
 ขุนพองทาวกิง เคื่อนแคงหางชะเพายายออกไป เลินๆยายชะเพาเบิก เลินๆพูนเยอ
 หลายวันคั้นบเขาหลายมือ เขาก็แยงหนห้องพุมมาเมืองไทย นำถีบพุงคืคามทอเฮือน
 ก็จึงไปเถิงห้องพุมมาเมืองไทย ก็จึงไคจอยยังเขาหันทาเมืองแท้แล้ว แทนนแสนเมือง
 พอมเชียงเหนือทาวกิง เขาก็ไปซามไหวพูนเจ้าเลาสาน ขุนก็ยอมมือไหวลาชากัมซาม
 พะก็ทงอยู่สาเมืองกวางสำลานแคลือ เมื่อั้นลานชาเจ้าทงเมืองชานคอบ ยังคอย
 หอมไพนอยทั้งซำสำลานพะเฮย สู้ก็มาแกหองลูกปะเทคโคมา ยังคอยเทียละคาคงอยู่
 คืลือเจ้า ขุนก็ยอมมือไหวถวายสานถามชาว พะบาคเจ้าเมืองพูนแคงมาพะเฮย
 มาทั้งนายชะเพาพอมทั้งยาโฮยะโก ซ่าก็นำมาเถิงแห่งพะเมืองพายพิ * แทนนพะก็มี

อากีให้อามากไขกุ ไชลานมาอ่านหนังสือแจ้ง ชุนก็ยอมมือไหววันทาไชอ่าน พระบาทเจ้า
 พังแจ้งขึ้นชม พระก็อุขาวเจ้าคนยามาถึง ทั้งบิดาพอพระเพามาพอม พระก็มีอากีให้
 ผูกขวงค้อมนี้อย่าให้โกแทนเออ ให้สูเอายานหามขึ้นมาถึงที่ คอมาว่าพระบอกแล้วชุน
 ยีบเหี้ยวพลัน เคาคาคกแกงก็ไปพอม ชุนก็แยงหนห้องพระเพาทองทางทา ชุนก็เซ็น
 แจมเจานางเภาออกมา เซนทั้งบิดาเจ้าคนพอนายพระเพา เหี้ยวพลันขึ้นยานอย่าว่า
 เขาก็หามแจมเจ้าคนพอนายพระเพา ทั้งไอยะโกคนยานายมาพอม 88 เลยถึงห้องหอคำ
 พูะบาท ก็จึงขึ้นสู่ห้องโองกว้างซาบชุน 2 เภาเหลือวเห็นเจ้าบาบุญนุกตะลาค
 คีควาอินอุยฟ้าลงสร้างตึยเมืองแท้แล้ว แค้นนั้น2 เภายอมมือไหวบาทานคนลูก คีควาไบไซ
 ตึแจมเจามาทาวแท้หลัง แค้นนั้นบาทานคานคองนายคนพอ อยาโค่นบนอบนิ้วตัวช้อยบ
 ความพอเฮย ตัวช้อยนี้หากแมนลูกแจมเจ้าคนพออาไปนั้นแล้ว อยาโค่นวันทาเฮาบควน
 จึงแท้ ยากีเหลือวเห็นนอยท่ามานางนาค ก็จึงเพ็งเชื้อแท้เห็นเจายอนางหันแล้ว
 แค้นนาก็เซ็นแจมเจ้าคนพอนายพระเพา ทั้งมาคายนายไปพอม เจากบอกลำซา
 ผูกขวงทาสา ไปปวันายอุยน้ำพอย้อย มีทั้งขำยงพอมซาชวยเสมอพากกันแล้ว
 ให้ไปปวันินเจ้า2 เภาอุยเย็นแท้แล้ว คอมาว่าแล้วเลยคำออดะฉอน ลากีใส่เที่ยงคืน
 คาคาย พอเมื่อถึงยามแล้วลาคีแจ้งอุ้ง ไสสองแจ้งเมืองทาวชุนคณ เมื่อนั้นพระก็
 อุบพิเสกเจ้าคนยาไอยะโก ทั้งบิดาพอนายพระเพาคา พระภาวภานนำหมูเสนา
 สูจงเคาคาคกแกงหอสงพอม พระก็คกแกงพอมลินค้ำมากาย มีทั้งน้ำคอกไม้จันทะคูอวง
 หอม พระก็ยอมมือไหวป่าละมีทุกที่ ก็จึงยอยกเท้าคั้นที่แก้วไสคสง ยากีบุญมีได้เป็นสาว
 สองเทื่อ ทั้งพอเจ้าเสมอเพียงคังเคียวนั้นแล้ว คอมาว่าบอละบวนแล้วทั้งหลายลาเลิก
 พระก็เอาสองแจมเจานายเภาสู่ขวันหันแล้ว พระก็เอาสองแจมเจ้าเป็นคู่ยัวเมีย สองก็
 เนากะเลิมสุกเพ็งขุนบาทาว เจ้าก็อุยสืบสร้างเสวยลาคทุมมา 89 กับมีโลกาเบียดเบียน
 บาทาว เจ้าก็อุยชอบแท้ทสะลาคคองท่า อุยกะเลิมสุกไฟเมืองยอยอง เป็นแต่
 ขุนมาสร้างนำมาซาคกอนจึงแล้ว นำส่งให้บาทาวก็จึงถึงเจ้าเฮย ซาคกอนได้เป็น

ซาคทเวระบุค พะก็เอาชักมาให้ทานพุทโทเจ้า แล้วเลาคังไฟคัมยั้งชักหม้อไหโย บาก็
 ไหยยอมมาพุทโทเจ้าแกหลังแทแล้ว เนอๆเจ้าทั้งหลายจำจื่อ คั้นว่าทำบุญให้มีใจอันชื้อ
 ออย่าโคขมเคี้ยคคอยทานแล้วก็เลาเสี่ยเจ้าเฮย

บัดนี้จักกล่าวซักซาคทาวภายหลังปางกอนจึงแล้ว เป็นแวนแก้วเมื่อหน้า
 ลำแยงกอนแล้ว อันว่าลาซาเจ้าทุมมาคนพอบานัน ก็หากแมนพอพะเจ้าปางนี้โลกคือ
 เจ้าเฮย อันว่ามาตาเจ้าเทวีเป็นแม่ปางนั้น ก็หากแมนนางสีมะหามายาแม่พะองเป็น
 เจ้า อันว่านายชะเพาญเอาบาไปส่งปางนั้น มมจากห้องคอนนั้นแมนไฉเจ้าเฮย
 คือว่าพะพอเจ้าองอากาศัพันญ เป็นบิตตาถวน2ปางนี้ อันว่าไอยะโกเถาจำสวนตนยา
 ปางนั้น ก็หากแมนแม่พะเจ้าปางนั้นถวน2เจ้าเฮย อันว่าลาซาเจ้ากัจจिनคนพอบางนั้น
 ก็หากแมนเทวะทัตตุก้อทำฮายแห่งพะองเจ้าเฮย ก็หากตายไปไหมอะวีจีจุมจุม จมอยู่
 พื้นในหม้อแฉนแฉงเจ้าเฮย อันว่า6สาวเอี้ยเป็นยางขาวเผือกปางนั้น ก็หากแมนนาง
 กินจิมานะวิกาปางนั้นเบียดพะองเจ้าเฮย ตายไปไหมอะวีจีอะบายทั้ง4 อันว่าหนาม
 หมากจิวคก้าหนีบหัวหันแล้ว อันว่าเทวีเจ้าทั้ง2นางนาคเทียมแทบซางบาทาวอยู่แฉง
 นั้นนา ก็หากแมนแจมเจานางนาคสนทะลา แมนนำมาแห่งองพุทโทเจ้า อันว่ากันคาน
 แห่ยกโชทั้ง4ปางนั้น ก็หากแมนปะสิวานแห่งพุทโทเป็นเจ้า ตายไปได้เกิดก้าหนแห่ง
 เมืองสวัน เนาวิมานแห่งสวันเมืองฟ้า อันว่ายักไหยฮายตัวชอกกินคนนั้นนา มันก็
 ฟังคำสอนแห่งพุทโทเป็นเจ้า แดกอนนั้นมันบอยู่ยังแห่งสินทาน มันก็ฟังคำสอนแห่งพุทโท
 จำหมั้น ตายไปได้เกิดก้าเมื่อสูเมืองสวัน สุกอยู่เนาวิมานค้ำกะเสมสุกสูง อันว่า
 หมอหนเถาหูฮาคักเบียงปางนั้น บามแต่งให้คาชว้ออกเสี่ยหันแล้ว พะก็แจะจุ่มน้ำคั้นที่
 อันปะเล็ค คาบอคเบ็องใสแจ็งสูงเฮือง พะก็อะนุยาคีให้หนแห่งก้าเวน หายปาบั้ง
 บาบหนาเสี่ยเสี่ยง อันว่าบาคานทาวเป็นลัคปางกอน เป็นฐแม่ในทองออกมา

ก็หากแม่นองสับพันญ์จากนบุนสอนสั่ง นั้งแทนแก้วปางนี้เทศสนาเจ้าเฮย ก็หากผากด
 แท้ลือซาทั้งโลก พะหากตั้งแคงไวปางนั้นสืบมาเจ้าเฮย นัตถิเสี้ยงไชยะโกสุคยอด
 เสียแล้ว พันหากหมดทอนี้หาไคก็คือบเจ้าเฮย นัตถิตั้งเอว้างทอนี้กอนแล้ว สาทุญช่า
 ชื่อว่าทัมมะทัตพวง เขียนสร้างหนังสือทาวแบไว้ในพุทธศาสนา ขอใหญ่ช่าไคศักดิ์แก
 สมโพธิยาน ในอนาคตคตะกานเบื้องหน้าโน้นนำองกอลาเทิน นิบพานะปัดจะโยโหตุ
 สำเลคกิกปีกุนเคื่อนอปีมีอะทิกกะมาก เคื่อนที่สงแสม12คำ วัน4เวลาบาย1โมง
 ลิตจะนาเลยแล้ว

คำศัพท์ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่

วรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ที่นำมาศึกษาวิจัยนี้ จัดเป็นวรรณกรรมอีสานด้วยเหตุผล ดังนี้

1. ตัวอักษรไทยน้อยที่กวีนำมาใช้จารวรรณกรรมนั้น เป็นอักษรที่ชาวอีสานนิยมใช้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับคติโลก (ฐวัธ ปุณโยทก 2522 : 77)
2. ลักษณะคำประพันธ์ประเภท " โกงขาร " คำประพันธ์ที่ใช้ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ เป็นลักษณะคำประพันธ์ที่นิยมมากที่สุดในการแต่งวรรณกรรมอีสาน
3. ภาษาถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรม เป็นภาษาถิ่นที่มีพื้นฐานคำศัพท์ร่วมกับภาษาอีสาน เพราะบรรพบุรุษของไทยพวนในหมู่บ้านม่วงขาวนี้ เป็นชนเผ่าที่ถูกกวาดต้อนมาจากเวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 1827 (อุไร ตีจริง 2530 : 22) ดังนั้นคำศัพท์ภาษาอีสานและภาษาไทยพวนจึงมีพื้นฐานเดียวกัน จะมีแตกต่างกันบ้างก็ที่สำคัญเท่านั้น

การจัดทำคำศัพท์ในบทนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดเก็บคำศัพท์ทุกคำที่ปรากฏในวรรณกรรม การเรียงลำดับคำ และการใช้อักษรย่อหน้าบทนิยาม ที่บอกชนิดของคำถามหลักไวยากรณ์ โดยยึดหลักในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เป็นเกณฑ์ ส่วนการนิยามคำศัพท์นั้นจะอาศัยการสัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่น ประกอบกับสังเกตความหมายจากบริบทของคำ เป็นตัวกำหนด

ในการจัดอธิบายคำศัพท์ จะมีตัวอย่างข้อความอักษรไทยน้อยไว้เป็นแนวเทียบ เพื่อให้ได้เห็นรูปคำที่ชัดเจน และการแสดงข้อความที่มีรูปคำศัพท์ปรากฏไว้ด้วยจะช่วยให้เข้าใจความหมายยิ่งขึ้น ดังปรากฏตารางเป็นลำดับดังนี้

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
กวง	กวง	น. วง.	วงวาทไว ^ก วง ^ก แกวลำ ^ก แยง
กวงจิ้น	กวงจิ้น	น. ชื่อเมือง.	คอยหาเมือง ^ก กวง ^ก จิ้น ^ก ก็ ^ก หาก ^ก คู ^ก ไกล้า
กวง	กน	น. เล่ห์เหลี่ยม.	แต่นั้น ^ก ลา ^ก ชา ^ก คัง ^ก ชะ ^ก กา ^ก กน ^ก แป ^ก น ^ก ไหย
กวงชาว	กมชาว	ก. กราบไหว.	นาง ^ก ก็ ^ก ไป ^ก ทูน ^ก ไหว ^ก ลา ^ก ชา ^ก กม ^ก ชาว
กวง	กวย	น. กลวย.	อัน ^ก นึ่ง ^ก ไท ^ก เจ้า ^ก ปุก ^ก กวย ^ก เคือ ^ก เงิน ^ก พอม
			เคือ ^ก คำ ^ก แถว ^ก ดี
กอไค	กอไค	น. ต้นไคร.	แต่นั้น ^ก แพ ^ก ก็ ^ก ไหล ^ก ไป ^ก จอย ^ก ยัง ^ก กอ ^ก ไค ^ก ฟาง ^ก คอน
กອງ	กອງ	น. กลอง.	ทั้ง ^ก กอง ^ก คอง ^ก ชะ ^ก บัก ^ก ไซ ^ก เคาคัน
กອງ	กอง	ว. โกง.	งาม ^ก สนัด ^ก เพ็ญ ^ก ชาว ^ก ฟอง ^ก คิ้ว ^ก กอง ^ก งาม ^ก เค
กອງคว	กองคว	ก. คีกลองรัว.	ถึง ^ก เมื่อ ^ก ลา ^ก คี่ ^ก ลำ ^ก กอง ^ก คว ^ก แลว ^ก สูง
กอไม	กอไม	น. ต้นไม้.	คิน ^ก คำ ^ก คอง ^ก แลน ^ก ชน ^ก กอ ^ก ไม
กอย	กอย	น. นีวกอย.	แหวน ^ก ใส ^ก กอย ^ก กะ ^ก จอน ^ก นอย ^ก ใส่ ^ก หู
กะจวน	กะจวน	ว. แหกกะเอียด.	พี่ ^ก จัก ^ก คัก ^ก คอง ^ก บน ^ก พัน ^ก ใหม่ ^ก นกะ ^ก จวน ^ก พี่ ^ก แลว
กะจอนนอย	กะจอนนอย	น. คางหู.	แหวน ^ก ใส ^ก กอย ^ก กะ ^ก จอน ^ก นอย ^ก ใส่ ^ก หู
กะโจมหัว	กะโจมหัว	น. ชฎา.	ทาว ^ก ก็ ^ก สับ ^ก เกิบ ^ก แกว ^ก ทั้ง ^ก ใส่ ^ก กะ ^ก โจม ^ก หัว
กะใจ	กะใจ	น. ควงใจ.	เฮ ^ก จึง ^ก ซี ^ก ไค ^ก ชม ^ก แจม ^ก เจ้า ^ก มา ^ก ทาว ^ก อิม ^ก กะ ^ก ใจ
กะคัก	กะคัก	ว. มาก.	สั่ง ^ก มา ^ก ง ^ก าม ^ก กะ ^ก คัก ^ก เค ^ก เส ^ก มอ ^ก อิน ^ก ลง ^ก หลอ
กะคาง	กะคาง	ว. ค้อนข้างแข็ง, คาคาง.	หิน ^ก สี ^ก ลา ^ก บาค ^ก ไท ^ก เลย ^ก กะ ^ก คาง ^ก แก ^ก น ^ก แข็ง
			เข ^ก าก็ ^ก เห็น ^ก แจม ^ก เจ้า ^ก ตา ^ก กะ ^ก คาง ^ก เพ็ญ ^ก แยง
กะคานหิน	กะคานหิน	น. กระคานชนวน.	หมอก ^ก ก็ ^ก บาย ^ก สอ ^ก คอง ^ก กะ ^ก คาน ^ก หิน ^ก เขียน ^ก ซี ^ก ค
กะคูก	กะคูก	น. กระคูก.	มัน ^ก ก็ ^ก เวียน ^ก มา ^ก เข้า ^ก ใน ^ก เมือง ^ก เล็ม ^ก กะ ^ก คูก
กะเคา	กะเคา	ก. กระเคา.	ยัง ^ก เล ^ก ลั ^ก คอง ^ก เทา ^ก เลย ^ก กะ ^ก เคา ^ก เคน ^ก ไป ^ก หิน ^ก แลว
กะโคง	กะโคง	น. ไบเรือ.	ก็ ^ก แถม ^ก พาน ^ก พัก ^ก แกว ^ก ง ^ก กะ ^ก โคง ^ก ยวง ^ก ยาย

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
กะเท็น	กะเท็น	ก. แสดงกิริยา. ซึกเขินเพราะ รูสึกอวย.	พอก็ยอมมือไหว้ฟ้าฟางกะเท็นอก
กะสลัก	กะสลัก	น. พระเจ้าแผ่นดิน.	ก็จึงสมกะสลักไททองจีนยศใหญ่
กะสั่น	กะสั่น	ก. คิคคึกคัก.	แต่นั้นนางก็นึกๆกันยีนกะสั่นหิวสูง
กะเสมสุก	กะเสมสุก	น. ความสุขสบาย.	อวยกะเสมสุกไฟไททั้งชา
กะเสิม	กะเสิม	ก. กั้น.	พาดานะสี่อวยกะเสิมสุกสว่าง
กั๊ง	กั๊ง	ก. กั้น.	มีทั้งวิสุคเสือกั๊งมั่งไวชุกพวย
กั๊น	กั๊น	ก. กลั่น.	แต่นั้นนางก็นึกๆกันยีนกะสั่นหิวสูง
กั๊นคาน	กั๊นคาน	น. ยัก.	บัดนี้จักกล่าวถึงยักโชฮายกั๊นคาน
		ว. ออกอยาก .	ทั้งสี่ก่อนแล้ว
กั๊นดิน	กั๊นดิน	น. กรู.	เสดถึ่กตกแกงให้กั๊นดินพอมทอดทาน
กั๊นละยา	กั๊นละยา	น. นางงาม.	เมื่อนั้นกั๊นละยาแก้วฟ้าโลนางไอ
กั๊ว	กั๊ว	ก. หวากภัย.	กั๊วทั้งชาวเมืองพอมกั๊วตายอันสิ้น
กั๊ว	กั๊ว	ว. ไม่วัด.	อ้างว่าคิชนากกามาตั้งคอกกันหันทอน
กั๊วก	กั๊วก	น. ซึ่กลาก.	กั๊วมีไผเป็นกั๊วกเอื้อนคนงอชยาคิ
กั๊ว	กั๊ว	น. งาน.	เจ็บแตกานที่ฮอนทางไซหากมีน้องเฮย
กั๊วฮาย	กั๊วฮาย	น. สิ่งหญิงและ ชายหญิงปฏิบัติ.	อันว่ากั๊วฮายก็ไปมีเคยคู่
กั๊วทูน	กั๊วทูน	ก. บอกกล่าว.	ถึงแห่งทองพะเมืองเจ้ากั๊วทูน
กั๊ว	กั๊ว	ก. เบียดไป.	เลยเลากายเป็นยางเผือกขาวจึงแท้
กั๊ว	กั๊ว	ก. พาดไขว้กัน.	เคื้อเดียนเคื้อกั๊วกันเป็นถอง
กั๊วแก้ว	กั๊วแก้ว	น. ชื่อคนไม้วิเศษ ในนิทาน.	ชาก็ลงจอกยังกั๊วแก้วยอดสูง

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ภาละขั้วภา ภาว ภาวภาว ภาว	กาละพีก กาว กาวกอน ก่า	น. ชื่อต้นกัณธพฤกษ์. ก. บอก. ก. บอกกถาว. น. คาน, ทิศ, ฝ่าย มักใช้คู่กับฝ่าย.	สูงจกตแต่งหางต้นไทย <u>กาละพีก</u> คอมวานาง <u>กาว</u> แลวนกเลาบินหนี ยากี่มาซาบไหว <u>นายคากาวกอน</u> อันว่าง่าไป <u>ก่า</u> หนแห่งวันตก
ภาวภาว ภาว ภาว	ก่าฝ่าย ก่าเวน กึ่งเก็อน	ก. ก่า. น. เวกกรรม. ก. เก็ออกกตั้ง— ไปมา.	ผู้บ่าวเมือง <u>ก่า</u> ฝ่าย <u>นายชะเพา</u> พะกื่อะนุยาคีโหนแห่ง <u>ก่า</u> เวน แต่นั้นคำหยาคน้อยคีทวง <u>กึ่ง</u> เก็อน
ภาว ภาว ภาว	กินเลี้ยง กั	ก. กินหมคลิน. น. เวลาที่ลวง— ไปหยกๆ.	มันก็มาซอก <u>ไช</u> กิน <u>เลี้ยง</u> บหลอแท้แล้ว แตกอนก็พะพอให้เฮา <u>แดง</u> กับเฮา <u>แทน</u> า
ภาว ภาว ภาว ภาว	กัค กัง กัณ กัอ	ก. กัคขวาง. ก. ผลักให้เคลื่อน. ก. กลิน. ว. จำนวนมาก— ประมาณ 10— โกฏิ.	เซาวา <u>เงา</u> ซี <u>แสง</u> มา <u>ซำ</u> กัค <u>ทาง</u> แทนอ เซากี่ <u>ซุก</u> อนนอยนาง <u>แกว</u> กัง <u>ลง</u> แท้แล้ว ฮีบปอนไส <u>ปาก</u> อม <u>ไว</u> ยากัณ <u>แท</u> เนอ ผู้หมุโย <u>ทา</u> ไหล <u>ลาด</u> จัก <u>กั</u> อ <u>กอง</u> ลน
ภาว ภาว ภาว ภาว	กุนชะโล กุนมาน กุนมาลี กุนา	น. ช่าง. น. เด็กชาย. น. เด็กหญิง. น. กรุณา.	แต่นั้น <u>ซุน</u> ก็ <u>จัด</u> เอา <u>ได้</u> กุน <u>ชะ</u> โล <u>ตัว</u> อาด เซากี่ <u>ยอม</u> มือ <u>ไหว</u> กุน <u>มาน</u> ทุน <u>บาท</u> เพื่อน <u>ว่า</u> กุน <u>มา</u> ลิน <u>น้อย</u> เสน <u>ทาน</u> าง <u>นาค</u> ชอกุน <u>า</u> ไค <u>ค</u> ฉาย <u>ปาง</u> นี้

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เกด	เกด	น. หัว, ยม.	นางกานสะ <u>เกด</u> ยมมวย <u>เกา</u>
เกน	เกน	น. หลักรวินิจฉัย.	หาวันยามลึก <u>เกน</u> ดี <u>สาย</u>
เกา	เกา	น. หัว.	จันมันทา <u>เกา</u> ยมมวย <u>เกา</u>
เกาะกาย	เกาะกาย	ก. พาดไขว้กัน.	หอขวางพอมหอดอย <u>เกาะ</u> กาย
เก็ง	เก็ง	ว. ครึ่ง.	บิดตา <u>แพง</u> <u>เก็ง</u> ตา <u>นอม</u> ไว
เกียบ	เกียบ	น. รองเท้า.	กูนี้มีฮอย <u>เกียบ</u> คี่ <u>วง</u> กา
เกียบแก้ว	เกียบแก้ว	น. รองเท้าวิเศษ.	ทาวก็ <u>สับ</u> <u>เกียบ</u> แก้ว <u>ทั้ง</u> ใส่ <u>กะ</u> โจ <u>ม</u> หัว
เกี้ยง	เกี้ยง	ว. หมัดจก, เกี้ยง.	มี <u>ทั้ง</u> สา <u>ค</u> อ <u>น</u> <u>เกี้ยง</u> วิ <u>ตุ</u> ค <u>เสื่อ</u> ปู <u>ไป</u>
แกง	แกง	น. โขดหินที่กัด- ขวางทางน้ำ.	เฮ <u>า</u> จ <u>ัก</u> ม <u>ว</u> น <u>กั</u> น <u>ค</u> าย <u>ด</u> ัง <u>ห</u> ิน <u>ก</u> าง <u>แก</u> ง <u>แล</u> น <u>อ</u>
แกน	แกน	น. เนื้อแท้, หลัก- สำคัญ.	พะ <u>กะ</u> ส <u>ัก</u> ค <u>า</u> ก <u>ว</u> ่ <u>แก</u> น <u>มะ</u> ห <u>า</u> ค <u>ุ</u> น <u>แท</u> น <u>า</u>
แก้ง	แก้ง	ว. แข็ง, แกร่ง.	ห <u>ิน</u> ล <u>ิ</u> ด <u>า</u> บ <u>า</u> ค <u>ไ</u> ้ <u>ล</u> ะ <u>ก</u> ่ <u>ก</u> าง <u>แก</u> น <u>แ</u> ง <u>ข</u> ี <u>ง</u>
แกม	แกม	ว. ปน.	ห <u>น</u> า <u>ค</u> อ <u>ห</u> น <u>า</u> ซ <u>น</u> ก <u>แ</u> ม <u>จ</u> ู <u>บ</u> ก <u>แ</u> ม
แก้ว	แก้ว	น. เรียกสิ่งที่มี <u>ค่า</u> ล้ำ.	เม <u>ื่อ</u> น <u>ั</u> น <u>ก</u> ั <u>บ</u> ง <u>ก</u> เ <u>ิ</u> ก <u>ก</u> ว <u>น</u> า <u>ม</u> มะ <u>ห</u> น <u>อ</u> - <u>ส</u> าย <u>เม</u> ือ <u>ง</u>
โกด	โกด	น. ชื่อมาตรา <u>น</u> ับ- เท่ากับ 10 ล้าน.	เ <u>ิ</u> น <u>ค</u> ่า <u>ล</u> น <u>ก</u> อง <u>มะ</u> น <u>ับ</u> โก <u>ด</u>
โกดเค็ม	โกดเค็ม	ก. ชุน <u>เค</u> ื่อ <u>ง</u> ใจ- อย่าง <u>ร</u> แ <u>ง</u> .	เ <u>ิ</u> น <u>แ</u> จ <u>ม</u> เ <u>้า</u> ม <u>ัน</u> ก <u>ั</u> ก <u>ว</u> โก <u>ด</u> เค <u>็</u> ม
โกสน	โกสน	น. กุศล, บุญ.	เ <u>็</u> น <u>แ</u> ก <u>บ</u> น <u>โก</u> ส <u>น</u> เ <u>้า</u> ห <u>ั</u> ง <u>ส</u> อง <u>น</u> าง <u>น</u> า <u>ค</u>
โก	โก	ว. หาง, ไกล.	กู <u>ช</u> อ <u>ย</u> น <u>ั</u> ค <u>น</u> ช <u>ว</u> ฮ <u>า</u> ย <u>บ</u> ส <u>ม</u> บ <u>า</u> ว <u>เม</u> ือ <u>ง</u> โก <u>ฟ</u> เ <u>ย</u>

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ขงขอม ขมเคียด	ขงขอม ขมเคียด	น. ขอบเขต. ก. โกรธเคือง, ขุ่นเคือง.	ก็จึงถือ <u>ขาเท้าขงขอม</u> งเงิน อย่าได้ <u>ขมเคียด</u> คอยทานแล้วก็— — <u>เอาเสียเจ้าเฮย</u>
ขมเหง ขมอก	ขมเหง ขมอก	ก. ใจกำลังรังแก. ว. ทุกข์ยาก, ยากจน.	อย่าได้เบียด <u>โพน</u> ยคน <u>โง่ขมเหง</u> แต่ <u>เนื้อ</u> ผู้งหมคนทุก <u>โง่ขมอก</u> ขึ้นใจ
ขวง	ขวง	ว. จั๊วไร, อับมงคล.	เขาก็ว่า <u>คนขวง</u> แท้ <u>เอา</u> เมื่อ <u>ไหล</u> ลง
ขวง	ขวง	น. บริเวณ, ลาน.	แต่นั้น <u>ทาว</u> ก็ <u>ถาว</u> ๆ <u>อม</u> กาง <u>ขวง</u> สนาม <u>หลวง</u>
ขวบ	ขวบ	น. ปี, รอบปี.	หลาย <u>ขวบ</u> มือ <u>ละ</u> กุ <u>ไ้</u> <u>ขวบ</u> ปี
ขอกทาง ขอกแก	ขอกทาง ขอกแก	น. เขต, ริม. แสดงความ <u>ขอร้อง</u> — อย่าง <u>สุภาพ</u> . ขอ <u>เต</u> ก็ <u>ว่า</u> .	ยาย <u>ยัง</u> สุด <u>ขอก</u> ทาง <u>ชาว</u> ชาย <u>ขอก</u> แก <u>เนื้อ</u> หัว <u>เจ้า</u> นาย <u>ชะ</u> เพา <u>คน</u> พอ
ของเขต ขอก	ของเขต ขอก	น. ของค่างๆ. ก. ขณ, ชวค <u>เป็น</u> ปม.	<u>ของ</u> เขต <u>พอม</u> มี <u>แท</u> อัน <u>แท้</u> แล้ว ฮอย <u>ที่</u> เจ้า <u>ขอก</u> ช <u>มา</u> เยี่ยม <u>เบิ่ง</u> นำ <u>บยา</u> แล้ว ฮอย <u>ที่</u> ตอง <u>คอย</u> ผ <u>า</u> ผ <u>ืน</u> เด <u>ียว</u> ฮอย <u>ขอก</u> ก็ <u>มี</u>
ขอกแก	ขอกแก	ก. ขอกแก.	ขอ <u>แคน</u> นาย <u>ชะ</u> เพา <u>คำ</u> อุ <u>ภู</u> ปาง <u>นี้</u> ยา <u>ท</u> ลาน
ขอน	ขอน	ว. มากกว่า <u>ครึ่ง</u> .	แต่นั้น <u>พอ</u> เมื่อ <u>คิก</u> ๆ <u>ขอน</u> ลา <u>ตี</u> โก <u>เท</u> ียง <u>คิน</u> แล้ว
ขอย	ขอย	น. บริวาร, บ่าว. ส. สรรพนาม— บุรุษ <u>ที่</u> 1.	ยัง <u>ว่า</u> เป็น <u>ขอย</u> เจ้า <u>นาง</u> นาค <u>อง</u> กะ <u>ลัด</u> คั้น <u>ว่า</u> คิก <u>ฮอก</u> ขอย <u>ก็</u> เพ <u>ียน</u> เล <u>ียง</u> ย <u>าน</u> าย— — <u>แก</u> ทอน

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ชก	ชก	น. แขนงนูไน- ยอมผา. กรัก ก็ว่า.	พระก็เอาชกมาในห้องพุทโธเจ้า
ชบ	ชบ	ก. ร่องเป็นทำนอง.	เขากชบแซกจ้อยทั้งอ่านโคงสาน
ชว	ชว	น. สะพาน.	คุณก็นี้ละมิดสร้างชวเงินพอมชวคำ- -เกาะกาย
ชาน	ชาน	ก. กลาว, เรียก.	วันหน้าเราชานเจ้ามีความมาแท้แล้ว
ชานชอบ	ชานชอบ	ก. คอบรับ.	แต่นั้นลาชาเจ้ากวงเงินชานชอบ
ชานไหว	ชานไหว	ก. กรายไหว.	แต่นั้นเขาก็ไปชานไหวบายาวโพธิ์ศักดิ์
ชำเขือก	ชำเขือก	ก. ฟั่นคินตัก.	เลยเลาชำเขือกพอมคินแทชุกนหันแล้ว
ชืน	ชืน	ก. ชืน, ชักชืน.	แต่นั้นบาคานทาวบมีชืนคนพอ
ชืนใจ	ชืนใจ	ว. ขากจนชืนแคน.	ฝูงหมุคนทุกไโฮยชมอกชืนใจ
ชิว	ชิว	ก. นั้งบนพาหนะ.	ไโฮแจมเจาบาทาวชิวทง
ชียาย	ชียาย	ว. คุร้าย, ไมดี.	อันว่าตัวชียายหาไคองกายกายแท้แล้ว
ชืน	ชืน	ก. บังคับไว้- ไม่ให้เป็นไป- คาม.	กับชืนแจมเจานายเตายาทสถานแท้แล้ว
ชืนใจ	ชืนใจ	ก. บังคับให้ทำ- คาม.	คั้นว่าวางนางไโฮชืนใจนางนาคบอยู่
ชุน	ชุน	น. ชุนเป็นใหญ่.	เมื่อนั้นชุนกาวคานทูนบาคลาชา
ชุนसान	ชุนसान	น. ชุน่าศาสน.	อันนี้ชาก็ชอชวงไชลาชะทุกชุนसान
ชุนเหว	ชุนเหว	น. ชองเหว.	ลงชุนเหวกี่ว่าตายจึงแท้
ชุย	ชุย	น. ชลุย.	ทั้งเสบนอยชุยชุยลำบากชอกไป

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เขอ	เขก	น. เขกแกน .	เลยดวง <u>เขา</u> เขกจำปาแท้แล้ว
เขอ	เขิน	ก. เค็ดกร้อน .	อันนี้ฮอยที่อุบาคทอง <u>เขิน</u> ใหญ่ใน- -เมืองบยาแล้ว
เขอ	เข่า	น. ปี่, รอมปี่. น. ขาว.	ให้เจ้ายืนยิงลำพัน <u>เข่า</u> หมื่นอะสงแดทอน <u>เขา</u> ไซปอนสองเจ้าสุขวัน
เขอของ	เข่าของ	น. สิ่งของ.	นางก็ลักหอบ <u>เขา</u> ของท้าวชูอันแท้แล้ว
เขอสื่อ	เขาลอน	น. ชาวสะอาก.	สุกหลนแล้วเป็น <u>เขาลอน</u> ใส่แจงปกคชาว
เขอชาก	เขินชาก	ว. ไม่มี.	ชะเพาก็ด้วแท้ <u>เขินชาก</u> อุททะกัง
เขอ	เขี้ยว	ว. เรงรีบ.	<u>เขี้ยว</u> วันคืนสืบไปอย่าชา
เขอ	เขื่อ	น. เพื่อน.	คิดอยากไค <u>เขื่อ</u> เจ้าขุนนางแท้คาย
เขอ	เขก	น. ชื่อเพลงไทย.	เขาก็ขับ <u>เขก</u> จอยทั้งอานโคงสาน
เขอ	เข็งขม	ว. กลายิ่งนัก.	สีสีมั่งกะละพอนไซ <u>เข็งขม</u>
เขอ	เขว	น. พัน.	คูพัน <u>เขว</u> คือขวานควงไทย
เขอ	โข	ว. มาก, ใหญ่.	ทาวก็บิก <u>เขา</u> ไค <u>โข</u> หลายหน่วย
เขอ	โขน	น. การแสดงโขน.	กับทั้งฝูง <u>โขน</u> พอมมะโนลาพอนแอน
เขอ	โข	ก. เบิก.	เขาก็เห็นปักกุทวานบ <u>โข</u> กันไว้

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ค ^๑	ค ^๑ นิง	ก. นึกตรอง.	นางก็ค ^๑ นิงใจคิดชุลวงเลยแล้ว
ค ^๑ นิงหา	ค ^๑ นิงหา	ว. คิดถึง.	ขอยก ^๑ นิงๆกันค ^๑ นิงหาอีกออนกายแล้ว
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	น. เสียงที่เปล่ง- ออกไป.	ค ^๑ วๆเสียงตอบคำพะยาเจ้า
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ว. เร่งรีบ.	หาวก็ไปเดี๋ยวลิ้นไพล่ว่างค ^๑ วามาพอเฮย
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	น. แนวทาง.	อันว่าค ^๑ วบุญสถานอยุธยาชวนกันมาง
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ก. คอย, รอ.	ฝูงหมู่เบียมึงเหงาพวยบานชีส่วนค ^๑ ว
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	น. ชอง.	ทั้งกองค ^๑ วชะบักไซเคากัน
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	น. แนวทางแห่ง- ธรรม.	เมืองโคตงอยู่ต่างทิศละลาค ^๑ วทำ- -ก็ค ^๑ วทอน
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ก. คาค ^๑ ว, คิค ^๑ ว.	นองก็ค ^๑ วว่าสีแจ่มเจ้ากายแล้วจาก- -เอี่ยมแทนา
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	น. เคี้ยและหลัง- งอ.	ฝูงหมู่คนค ^๑ วเบียมัดที่เดียดานมากก็ค ^๑
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ว. เมื่อ.	ค ^๑ วว่าพะบอกแล้วนางเลิกลาหนี
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ก. คลอย.	ยามเมื่อลาที่ค ^๑ วลับขอบเขาทอง- -มีว่ามีแลเยอ
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ว. ไกลคำ.	ค ^๑ วว่าพะกาวแล้วค ^๑ วคำออดระซอน
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ว. อากการที่ค ^๑ ว- ทำให้ค ^๑ วเกวราไป.	ลางคนชาทักห่านเป็นค ^๑ วที่โทค- -ก็มี
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	ส. ถาวา.	ค ^๑ วาคิดออกขอยก ^๑ เพี้ยนเลียงยานาย
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	น. คันธ.	ก ^๑ วนี้มีค ^๑ วไซปะเลิกค ^๑ วอันแมง
ค ^๑ ว	ค ^๑ ว	น. บันได.	ลันก็เกาะแยกชั้นค ^๑ วไวก ^๑ วาทกา

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
คิด	คิด	ก. คิดถึง.	ฝูงข้าคิดถึงห้องเมืองหลังบ้านเก่า— —พายุพูน
คิดว่า	คิดว่า	ก. คิดว่า.	คิดว่าอยากเห็นแจมเจ้าบาท้าวไตชั่ว
คิดฮอด	คิดฮอด	ก. คิดถึง.	คิดว่าคิดฮอดช้อยก็เพี้ยนเลี้ยงยานาย
คิด	คิด	ก. กลับคิดตั้งเดิม.	แล้วเลาบินแอนผายคิดเข้าสูเมือง
คิดคิด	คิดคิด	เสียงกั้งลั่นเช่น— ฟารอง.	คิดคิดเคาเมืองท้าวชูแดน
คือ	คือ	ก. เป็น, เหมือน.	คูมึงดวงกับคือเมียอ้าย
คง	คง	ว. ตลอด, ทั่วถึง.	คิดทำคอเหยียบลงคงพื้น
คงคา	คงคา	น. แม่น้ำ, น้ำ.	คอมว่าแล้วถึงทาคงคา
คง	คง	น. ครุฑ.	ก็แก่คนากเจ้าแนมบาท้าวบไล้เทแล้ว
คง	คง	น. บุญคุณ.	อันว่าคงพอแม่นั่นก่ถึงทอละนี่
คงคาบ	คงคาบ	ก. กะกรับ.	ลางคนฟ้าวทะยานไปคงคาบ
คง	คง	ก. ป้องกัน, กัน.	แก่นนั้นนายชะเพาคุมอิกุคนนายยา
คงคน	คงคน	ว. ครบทั้งหมด.	ยายแจกให้คนฮอยคุณคนแท้แล้ว
คงคา	คงคา	น. น้ำ, แม่น้ำ.	มาก็หือละแหนฮองแควมทาคงคา
คง	คง	ก. กอบแทน— ความดีให้เจริญ ยิ่งขึ้น.	ขอให้คุณสองสี่นั่งปองเป็นเจ้า
คงเมือง	คงเมือง	น. ชื่อต่าง.	แก่นนั้นพะบาคเจ้าสะเด็ดชี้คงเมือง
คง	คง	เสียงกั้งอย่างนั้น.	คงๆคงถ้อหอกโตนทั้งฟ้าว
คง	คง	น. เรือน, ที่อยู่.	ถึงคงแห่งคนเพี้ยนเลี้ยง
คง	คง	ว. เสียงกั้งสนั่น— ลั่นไป.	คิดๆคงเมืองท้าวชูแดน

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เคว	เคา	น. นกเคา.	มีทั้ง <u>เคาอันสอง</u> ชะนี้อยู่กินนิ้ว
เควดิว	เคาคืน	ว. สุนัขสนาม, เสียงตังครึกครื้น.	ทั้งกองคองชะบัคไซ <u>เคาคืน</u>
เควระ	เคาะ	น. เคะระห์.	ต่างให้เสียเคาะบ้านเช่นไทยเมืองหลวง
คว	เคี้ย	ก. หลุก.	ล้างคนฟ้าวโตนเอือนสิ้น <u>เคี้ย</u> ไปแล้ว
ควด	เคียด	ก. เคื่อง, โกรธ	อย่าไคชม <u>เคียด</u> ค้อยทานแล้วก็เล่าเสีย
ควอ	เคือ	น. เถาไม้.	<u>เคือ</u> เลียน <u>เคือ</u> กายกันเป็นดอง
		ไซเป็นส่วนวนวาว— คูครอง.	คีนวอนงมี <u>เคือ</u> ซอนพายหลัง
เค็จจว	เค็จจาง	น. คางจาง, ของ.	คินบไค <u>เค็จจาง</u> ค้อยกับไชงายแล้ว
เค็จญว	เค็จญง	น. เครื่องแต่งกาย.	<u>เค็จญง</u> พอมมี <u>แทซออัน</u>
แค	แค	ว. เฟียง, เทา.	บายาทาวนอนคาง <u>แค</u> คินหันแล้ว
แคง	แคง	ก. ตะแคง.	เจ้าซีให้ <u>พีแคง</u> คิงเซายอนไค <u>พีเค</u>
แคณริว	แคณฮาย	ก. แคณไจมาก.	หาไจปานเป่าไฟ <u>แคณฮาย</u>
แคณ	แคณ	น. รีม, ฝั่ง.	มาก็ <u>หือ</u> ละ <u>แหน</u> ฮอง <u>แคณ</u> ทา <u>คอง</u> คา
แคณเว็ญ	แคณเมือง	น. ขอบเมือง.	ยักก็ <u>แยง</u> สู <u>คาว</u> คองไทย <u>แคณเมือง</u>
โคจลวง	โคจสถาน	น. คำประพันธ์— ประเภทโคลง.	เขาก็ <u>ขับ</u> แซก <u>จอย</u> ทั้ง <u>อานโคจสถาน</u>
โคช	โคบ	ก. รวบ, โฉม.	ทอว่า <u>ยักโคบ</u> ไค <u>กิน</u> เส็ียงบ่ <u>หลอ</u> เจ้าเฮย

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
งม	งม	ก. ถั่วหาอย่าง- งุมงาม.	แต่นั้นมันจึงถือจิดไค้ <u>งม</u> หาผ้าผอน
งมงาม	งมงาม	ก. งุมงาม, ซักซา.	กลางคนตามอกเบื่องบเห็น <u>งมงาม</u>
งอ	งอ	ก. ขอกินดีควย.	ขอยบคิดอยาก <u>งอ</u> สั่งแททอโยพอเฮย
งอย	งอย	ก. แขนขาพิการ.	ก็บมีไยเป็นกาก <u>งอย</u> คนงอยชาติค
งา	งา	น. กิ่งไม้, คาคบไม้.	อัน <u>งา</u> ไปกำหนดแห่งวันสก
งาซา	งาซา	น. งาซา.	แมนวาพะพอใหเอา <u>งาซา</u> งาซา- -มะลาคกงจันก็คี่
งาไม้	งาไม้	ก. งา.	เทิงที่ <u>งาไม้</u> กายแกวยอดสูง
งาย	งาย	น. เวลาเช้า.	พะจักไปเสวย <u>งาย</u> แห่งสวนพายพูน
งาว	งาว	น. คามคามยาร.	ผู้งม <u>งาว</u> ขายออกเป็นถัน
งอนงอน	งอนงอน	ว. โอนเอนไปมา.	กลางคนแอวทัก <u>งอนงอน</u> - -กิม
งอยงอย	งอยงอย	ก. อากาที่ตัว- งอยขึ้นกมลงไม่เป็น- จิงหวะในเวลาเดิน.	กลางคนขายาว <u>งอยงอย</u>

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
จข	จข	ก. พร่าปน.	ทาว ^๑ จ ^๒ ม ^๓ ไ ^๔ ห ^๕ า ^๖ น ^๗ า ^๘ ค ^๙ ท ^{๑๐} า ^{๑๑} มา
จวงจันหอม	จวงจันหอม	น. เครื่องหอมที่ เจือควยจวงและ จันท์.	มี ^๑ ห ^๒ ัง ^๓ จ ^๔ ว ^๕ ง ^๖ จ ^๗ ัน ^๘ ห ^๙ อ ^{๑๐} ม ^{๑๑} ท ^{๑๒} ัว ^{๑๓} ส ^{๑๔} ว ^{๑๕} น ^{๑๖} โ ^{๑๗} ย ^{๑๘} เ ^{๑๙} ้า
จวบ	จวบ	ก. พบ, ประสม.	ค ^๑ ัน ^๒ ว ^๓ า ^๔ ไ ^๕ น ^๖ ด ^๗ ู ^๘ ม ^๙ ี ^{๑๐} น ^{๑๑} ไ ^{๑๒} ค ^{๑๓} เ ^{๑๔} น ^{๑๕} มา ^{๑๖} พ ^{๑๗} บ ^{๑๘} จ ^{๑๙} ว ^{๒๐} บ
จวบพอ	จวบพอ	ก. พบ. จวบก็ว่า.	ม ^๑ ัน ^๒ ก ^๓ ี ^๔ บ ^๕ จ ^๖ ว ^๗ บ ^๘ พ ^๙ อ ^{๑๐} ส ^{๑๑} ง ^{๑๒} ท ^{๑๓} เ ^{๑๔} ท ^{๑๕} ไ ^{๑๖} ค ^{๑๗} เ ^{๑๘} ท ^{๑๙} แ ^{๒๐} ล ^{๒๑} ว
จ้อง	จ้อง	ก. คึง.	ล ^๑ าง ^๒ ค ^๓ น ^๔ จ ^๕ ับ ^๖ จ ^๗ อ ^๘ ง ^๙ ท ^{๑๐} ัน ^{๑๑} ค ^{๑๒} ัน ^{๑๓} ล ^{๑๔} ี ^{๑๕} น ^{๑๖} ไป ^{๑๗} แ ^{๑๘} น ^{๑๙} ห ^{๒๐} ัน ^{๒๑} แ ^{๒๒} ล ^{๒๓} ว
จอมเจ้า	จอมเจ้า	น. คำใช้เรียก พระมหากษัตริย์.	ป ^๑ ะ ^๒ ม ^๓ า ^๔ น ^๕ ๓ ^๖ เ ^๗ ็ ^๘ อ ^๙ น ^{๑๐} ก ^{๑๑} ี ^{๑๒} มา ^{๑๓} ด ^{๑๔} ัง ^{๑๕} จ ^{๑๖} อ ^{๑๗} ม ^{๑๘} เ ^{๑๙} ้า
จอย	จอย	ว. คลอง.	เ ^๑ า ^๒ ก ^๓ ั ^๔ ซ ^๕ ับ ^๖ แ ^๗ ก ^๘ จ ^๙ อ ^{๑๐} ย ^{๑๑} ท ^{๑๒} ัง ^{๑๓} อ ^{๑๔} า ^{๑๕} น ^{๑๖} โ ^{๑๗} ค ^{๑๘} ง ^{๑๙} ส ^{๒๐} า ^{๒๑} น
จิกกะวาน	จิกกะวาน	น. บริเวณโดย รอบของโลก.	บ ^๑ ิน ^๒ ไป ^๓ อ ^๔ อ ^๕ ม ^๖ จ ^๗ ั ^๘ ก ^๙ กะ ^{๑๐} ว ^{๑๑} า ^{๑๒} น ^{๑๓} ท ^{๑๔} ัง ^{๑๕} ล ^{๑๖} ี่
จิกว่า	จิกว่า	ก. ไม่รู้ว่า.	จ ^๑ ั ^๒ ก ^๓ ว ^๔ า ^๕ โ ^๖ ย ^๗ พะ ^๘ ย ^๙ าค ^{๑๐} ไ ^{๑๑} ้ ^{๑๒} เ ^{๑๓} ็ ^{๑๔} เ ^{๑๕} น ^{๑๖} เ ^{๑๗} ้า ^{๑๘} จ ^{๑๙} ั ^{๒๐} ง ^{๒๑} ไ ^{๒๒} ค
จัน	จัน	น. เครื่องหอม ทำจากไม้จันท์.	จ ^๑ ัน ^๒ ม ^๓ ัน ^๔ ท ^๕ า ^๖ ล ^๗ ู ^๘ บ ^๙ ด ^{๑๐} ม ^{๑๑} ม ^{๑๒} ว ^{๑๓} ย ^{๑๔} เ ^{๑๕} ก ^{๑๖} า
จันโท	จันโท	น. กวางเคื่อน.	แ ^๑ ต ^๒ ัน ^๓ น ^๔ จ ^๕ ัน ^๖ โ ^๗ ไ ^๘ ข ^๙ ึ ^{๑๐} น ^{๑๑} ลา ^{๑๒} ตี ^{๑๓} เ ^{๑๔} ิง ^{๑๕} เ ^{๑๖} ็ ^{๑๗} ย ^{๑๘} ง ^{๑๙} ค ^{๒๐} ิน ^{๒๑} แ ^{๒๒} ล ^{๒๓} ว
จา	จา	ก. พูก, กลาว.	ท ^๑ าว ^๒ ก ^๓ ั ^๔ อ ^๕ อ ^๖ ก ^๗ ๆ ^๘ ค ^๙ า ^{๑๐} น ^{๑๑} จ ^{๑๒} า ^{๑๓} เ ^{๑๔} ้า ^{๑๕} พ ^{๑๖} อ ^{๑๗} ชะ ^{๑๘} เ ^{๑๙} พา
จ่ายของ	จ่ายของ	ก. ช้อข้าวของ.	เ ^๑ ิง ^๒ แ ^๓ ห ^๔ ง ^๕ ห ^๖ อง ^๗ ชะ ^๘ เ ^๙ พา ^{๑๐} ค ^{๑๑} า ^{๑๒} จ ^{๑๓} า ^{๑๔} ย ^{๑๕} ข ^{๑๖} อง
จำ	จำ	ก. จิม.	ล ^๑ าง ^๒ ค ^๓ น ^๔ ฟ ^๕ าว ^๖ ก ^๗ ิน ^๘ เ ^๙ ้า ^{๑๐} จ ^{๑๑} ำ ^{๑๒} แ ^{๑๓} จ ^{๑๔} ว ^{๑๕} ค ^{๑๖} ำ ^{๑๗} ค ^{๑๘} ัง ^{๑๙} ก ^{๒๐} ี ^{๒๑} มี
จำจื่อ	จำจื่อ	ก. กำหนดไว้ในใจ.	น ^๑ าง ^๒ ก ^๓ ั ^๔ จ ^๕ ำ ^๖ จ ^๗ ื่อ ^๘ เ ^๙ ้า ^{๑๐} จ ^{๑๑} ำ ^{๑๒} จ ^{๑๓} ื่อ ^{๑๔} เ ^{๑๕} ้า ^{๑๖} จ ^{๑๗} ื่อ ^{๑๘} น ^{๑๙} เ ^{๒๐} ้า ^{๒๑} เ ^{๒๒} ย
จำวัดสา	จำวัดสา	ก. จำพรรษา.	ย ^๑ าม ^๒ เม ^๓ ือ ^๔ ส ^๕ ัง ^๖ ค ^๗ ะ ^๘ ล ^๙ า ^{๑๐} ค ^{๑๑} เ ^{๑๒} ้า ^{๑๓} จ ^{๑๔} ำ ^{๑๕} ว ^{๑๖} ัด ^{๑๗} ส ^{๑๘} า ^{๑๙} เ ^{๒๐} ล ^{๒๑} ย ^{๒๒} อ ^{๒๓} อ ^{๒๔} ก
จำสิ้น	จำสิ้น	ก. รักษาดี.	ม ^๑ ัน ^๒ ก ^๓ ั ^๔ จ ^๕ ำ ^๖ ส ^๗ ิ้น ^๘ ห ^๙ า ^{๑๐} พ ^{๑๑} า ^{๑๒} ว ^{๑๓} ะ ^{๑๔} น ^{๑๕} า ^{๑๖} ท ^{๑๗} ุ ^{๑๘} ก ^{๑๙} เ ^{๒๐} ้า ^{๒๑} ค ^{๒๒} ำ ^{๒๓} ค ^{๒๔} ิน ^{๒๕} แ ^{๒๖} ล ^{๒๗} ว
จึง	จึง	ว. แน .	ก ^๑ ั ^๒ ห ^๓ า ^๔ ก ^๕ จ ^๖ ิง ^๗ ค ^๘ ำ ^๙ เ ^{๑๐} ้า ^{๑๑} ช ^{๑๒} ู ^{๑๓} อ ^{๑๔} ัน ^{๑๕} จ ^{๑๖} ิง ^{๑๗} แ ^{๑๘} ท

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
จิ	จิ	ก. จะ.	พี่จิไปหนทองพายหลังเมืองเกาเสียม
จิ	จิ	ก. จะ.	พะก็ฉัดหมายไว้ว่าวันจิมมาชอกจึงแล้ว
จิจอย	จิจอย	ว. พุกออกคอกอน- ฉอเลาะ.	จาเสียงใส่คอกนางจิจอย
จัน	จัน	ก. เปียก, ชื้น.	เขาก็กินแต่เหล้าค่าจันพองเมา
จื่อ	จื่อ	ก. จำ, จดจำ.	ค่าสอนกูจื่อเอาจำมัน
เจ้า	เจ้า	น. ผู้เป็นใหญ่.	นำไปถวายพะยอกเมืองเป็นเจ้า
เจ้าลุมพำ	เจ้าลุมพำ	น. ผู้มีชื่อเสียง- โคงคัง.	เสียงเสบเจ้าลุมพำคังกองทัพเมือง- -เทแล้ว
เจ็ด	เจ็ด	ก. บินไป, ร่อนไป.	สี่แจมเจ้าบาทาวเจ็ดลงหินแล้ว
เจียม	เจียม	น. เครื่องลาค- ลักษณะเหมือนพรม- ทำควยชนสัตว์.	มีทั้งเจียมพมหลายสาตงาปูไว้
แจ	แจ	น. ชอก, มุม.	อันว่ากะตุกแจมเจ้ากองไว้แจคุม- -ชอกโงงหินแล้ว
แจง	แจง	ว. สว่าง.	คอมว่านางฉันแล้วสุลियोแจงสูง
แจงแจบ	แจงแจบ	ว. สนิท, แจง, ซัด.	แต่นั้นบาคานทาวเลยฟังแจงแจบ
แจน	แจน	ฉ. ริมไปหา.	เมื่อนั้นมันก็แจนๆตางจาเซาทังแลน- -ไปแล้ว
แจว	แจว	น. น้ำปลาร้า.	ลางคนฟ้าวกินเข้าจำแจวตำคังก็มี
โจค	โจค	ก. พุกกันแข็งแซ.	ไฉนผู้ยังเคยไปกำเมืองโกถามโจคทอน
โจม	โจม	ก. โถมเข้าไป, กระโดดเข้าไป.	พะก็มาโจมฮับพะยอกนางนงน้อย

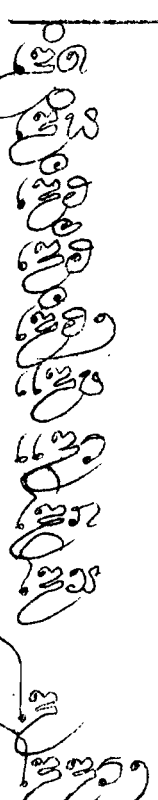
ช

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ชน	ชน	ก. ชน.	กลางคนลม ^๑ ชนกันหัวแตกก็มี
ชนละเนค	ชนละเนค	น. น้ำตา.	ชน ^๑ ละ ^๑ เน ^๑ ค ^๑ ย ^๑ ย ^๑ อ ^๑ ว ^๑ ห ^๑ น ^๑ า ^๑ ณ ^๑ ม ^๑ แ ^๑ ว
ชม	ชม	ก. ชื่นชม.	หน้าค ^๑ อ ^๑ ห ^๑ น ^๑ า ^๑ ช ^๑ ม ^๑ แ ^๑ ก ^๑ ม ^๑ จ ^๑ บ ^๑ แ ^๑ ก ^๑
ชมชื่น	ชมชื่น	ก. ยกย่อง, นิยม.	แ ^๑ ก ^๑ น ^๑ ึ ^๑ น ^๑ ลา ^๑ ชา ^๑ แ ^๑ จ ^๑ า ^๑ มี ^๑ ใจ ^๑ ช ^๑ ม ^๑ ช ^๑ ึ ^๑ น
ชวงไซ	ชวงไซ	ก. ไซให้ทำ.	อัน ^๑ น ^๑ ึง ^๑ ช ^๑ า ^๑ ก ^๑ ็ ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ช ^๑ ว ^๑ ง ^๑ ไ ^๑ ช ^๑ ลา ^๑ ช ^๑ ะ ^๑ ทุ ^๑ ค ^๑ ช ^๑ ู ^๑ น ^๑ ส ^๑ า ^๑ น
ชวคปะมาน	ชวคปะมาน	ว. เกินขนาด.	เหล ^๑ ย ^๑ ว ^๑ เห ^๑ ิน ^๑ เม ^๑ ือ ^๑ ง ^๑ โ ^๑ ย ^๑ ก ^๑ ว ^๑ าง ^๑ ก ^๑ ุ ^๑ ล ^๑ ้า -ชวคปะมาน
ชวน	ชวน	ก. ชวน, โน้มนำ.	เช ^๑ า ^๑ ก ^๑ ็ ^๑ จ ^๑ า ^๑ ก ^๑ ัน ^๑ แล ^๑ ว ^๑ ช ^๑ ว ^๑ น ^๑ า ^๑ ง ^๑ น ^๑ อ ^๑ ย ^๑ น ^๑ า ^๑ ค
ชอ	ชอ	น. ชื่อเครื่องดนตรี	ท ^๑ ัง ^๑ ไ ^๑ ท ^๑ เ ^๑ ส ^๑ บ ^๑ น ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ฝ ^๑ ู ^๑ ง ^๑ ช ^๑ ู ^๑ ย ^๑ ละ ^๑ บ ^๑ า ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ก ^๑ ็ ^๑ ไป พว ^๑ ก ^๑ ห ^๑ น ^๑ ึง ^๑ ส ^๑ ำ ^๑ ห ^๑ ร ^๑ บ ^๑ ั ^๑ สิ ^๑ .
ชอก	ชอก	ก. แสวงหา.	บ ^๑ ิ ^๑ น ^๑ แ ^๑ อ ^๑ น ^๑ ผ ^๑ าย ^๑ แ ^๑ ก ^๑ ม ^๑ น้ำ ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ก ^๑ ป ^๑ า ^๑ ห ^๑ ัน ^๑ แล ^๑ ว
ชอกกิน	ชอกกิน	ก. เสาะหากิน.	ก ^๑ ัน ^๑ ค ^๑ า ^๑ น ^๑ มา ^๑ เ ^๑ ็ ^๑ ย ^๑ ว ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ก ^๑ ิ ^๑ น ^๑ ค ^๑ ง ^๑ เส ^๑ ี ^๑ ย ^๑
ชอกไซ	ชอกไซ	ก. เสาะหา.	ม ^๑ ัน ^๑ ก ^๑ ็ ^๑ มา ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ก ^๑ ิ ^๑ น ^๑ เส ^๑ ี ^๑ ย ^๑ บ ^๑ ห ^๑ ล ^๑ อ ^๑ แ ^๑ ้ ^๑ แล ^๑ ว
ชอกโอง	ชอกโอง	น. มุมในท้อง.	อัน ^๑ ว ^๑ า ^๑ ก ^๑ ะ ^๑ ค ^๑ ู ^๑ ก ^๑ แ ^๑ จ ^๑ ม ^๑ แ ^๑ จ ^๑ า ^๑ ก ^๑ อง ^๑ ไ ^๑ ว ^๑ แ ^๑ จ ^๑ ค ^๑ ู ^๑ ม ^๑ - -ช ^๑ อ ^๑ ก ^๑ โ ^๑ ง ^๑ ห ^๑ ัน ^๑ แล ^๑ ว
ชอง	ชอง	น. ชองที่ว่าง.	ค ^๑ า ^๑ ช ^๑ อ ^๑ น ^๑ แล ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ง ^๑ ฝ ^๑ า ^๑ ล ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ เ ^๑ ี ^๑ ย ^๑ ม
ชอน	ชอน	ก. ชอนไป, เสียด.	ค ^๑ า ^๑ ช ^๑ อ ^๑ น ^๑ แล ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ง ^๑ ฝ ^๑ า ^๑ ล ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ เ ^๑ ี ^๑ ย ^๑ ม
ชอบ	ชอบ	ก. พอใจ, ถูกใจ.	แ ^๑ จ ^๑ า ^๑ ก ^๑ ็ ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ช ^๑ อ ^๑ บ ^๑ แ ^๑ ท ^๑ ห ^๑ ค ^๑ ส ^๑ ะ ^๑ ล ^๑ า ^๑ ค ^๑ ค ^๑ อง ^๑ ท ^๑ ำ
ชอฟ้า	ชอฟ้า	น. ชอฟ้า	ย ^๑ อ ^๑ ค ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ฟ ^๑ า ^๑ ห ^๑ ล ^๑ ี ^๑ อง ^๑ ห ^๑ ล ^๑ ี ^๑ อ ^๑ ม ^๑ แ ^๑ ต ^๑ ค ^๑ ำ
ชอย	ชอย	ก. ช่วย.	ส ^๑ แ ^๑ น ^๑ ฉ ^๑ ี ^๑ ไป ^๑ โ ^๑ ม ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ก ^๑ ุ ^๑ มา ^๑ ล ^๑ ี ^๑ ก ^๑ ุ ^๑ เ ^๑ ื่อ ^๑ น ^๑ - -ก ^๑ ็ ^๑ ค ^๑ าย ^๑ แล ^๑ ว
ชอยคำ	ชอยคำ	ก. ช่วยป้องกัน.	ข ^๑ อ ^๑ ใ ^๑ ห ^๑ มา ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ค ^๑ ำ ^๑ ท ^๑ ัว ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ย ^๑ อ ^๑ ย ^๑ า ^๑ ใ ^๑ ห ^๑ ั ^๑ ไ ^๑ ้ ^๑ แ ^๑ ก ^๑ ท ^๑ อน
ชะกา	ชะกา	น. สกา.	พ ^๑ ะ ^๑ ก ^๑ ็ ^๑ ล ^๑ ก ^๑ แ ^๑ ต ^๑ ง ^๑ ค ^๑ ั้ง ^๑ ชะ ^๑ ก ^๑ า ^๑ แ ^๑ ก ^๑ ว ^๑ อ ^๑ อ ^๑ ก ^๑ มา

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
๕๕๑๑	ชะเค็ก	ก. ไป.	เมื่อนั้นพะปากเจ้าชะเค็กขึ้นขุนเมือง
๕๕๑๒	ชะเค็น	ก. กระเด็น.	ชะเค็นแล้วสามที้อ็คอนเสียแล้ว
๕๕๑๓	ชะเคื่อ	น. คมมะเคื่อ.	มีทั้งญนางสอยขุนพมคอกชะเคื่อกี่มี
๕๕๑๔	ชะนัน	ว. กักกอง, ลัน.	คินๆเคาเมืองบานชะนันเนื่องหันแล้ว
๕๕๑๕	ชะบัคไซ	น. ช็อกลอง	ทั้งกองคองชะบัคไซเคาคิน
๕๕๑๖	ชะบาย	ว. สบาย.	ชะเพากวางอยู่ชะบาย
๕๕๑๗	ชะบู	น. ปืน.	พะก็จึงลันคองชะบูทาวคินเคง
๕๕๑๘	ชะไบ	น. ผาสไบ.	ลางนางนุ่งลีนสีวชะไบบางอิคออน
๕๕๑๙	ชะเพา	น. เรือสำเภา.	แก่นนายชะเพากานจากันทุกหมู่
๕๕๒๐	ชะเมียบเกีย	ว. เขินอาย.	มันก็เอ็คชะเมียบเกียเมินหน้าอาย
๕๕๒๑	ชะลอน	ว. เห็นเคนสะพรั้ง.	นังพางขางชาวชಾಯอยู่ชะลอน
๕๕๒๒	ชะลากาน	ว. แกศวยอายุ.	บัคนี้เฮาก็เถาแกแล้วชะลากานไก่อฝัง
๕๕๒๓	ชะหมอ	น. ชื่อคนไม้- ชนิดหนึ่งไซทำยา.	มีทั้งเหมือเหมือคเหลาชะหมอมี่
๕๕๒๔	ชะอาด	ว. สะอาด.	มีทั้งคำควนควาคำเคือยคุชะอาด
๕๕๒๕	ชักซาค	ก. กลาวเหาคความ- เรื่องราวชาติก่อน- ที่ผานมา.	บัคนี้จักกลาวมัทซาคทาวพายหลัง- -ปางกอนจึงแล้ว
๕๕๒๖	ชักไซ	ว. มากมาย.	คิกชักไซพอล่าเที่ยงคินเจ้าเฮย
๕๕๒๗	ชักสง	ก. นำสง, ผลักคัน.	เป็นแคบุนหลังชักสงถึงพายหน้า
๕๕๒๘	ชัก	ก. เกลียดชัก.	พะก็ชักแจมเจาพาทาวถูกเซยแทแล้ว
๕๕๒๙	ชัน	น. ชัน, ลำคับ.	แสนว่าทุกหมื่นชันนำเจาบแท่งแทแล้ว
๕๕๓๐	ชัก	น. ระยะ, ประมาณ.	กองกะคูกไวสูงคามชักทานเจ้าเฮย
๕๕๓๑	ชักฮาย	ว. เลวร้าย.	อนันบไซคนชักฮายผูลอยสามานเจ้าเฮย

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
๕๒	ชา	ว. เสียงดังเหมือนเสียงน้ำกระจาย.	มีแตกาตอมอองแขวๆ <u>ชา</u>
๕๓	ชา	ว. ชา.	นายก็คอย <u>ชา</u> เขาก็เลายัง <u>ชา</u>
๕๔	ชาง	ว. ปลอย, วางธุระ.	เขามัก <u>ชา</u> ไป <u>ชา</u> เขาแคะทอน
๕๕	ชาง	น. ชาง.	เจ้าก็ <u>ชา</u> พายพักจอก <u>ชา</u> เอียง <u>ชา</u>
๕๖	ชางนทา	น. ช็อกกล้วยไม้.	มี <u>ชา</u> คอกไม้ <u>ชา</u> น <u>ชา</u> บาน <u>ชา</u> พอม <u>ชา</u> ชุก <u>ชา</u>
๕๗	ชาก	น. การเกิด.	เอา <u>ชา</u> แค้น <u>ชา</u> ปลาคะ <u>ชา</u> มี <u>ชา</u> ขอย <u>ชา</u> พาย <u>ชา</u> หลัง <u>ชา</u> ชาก <u>ชา</u> ก่อน
๕๘	ชาม	ว. จนกระทั่ง.	ยัง <u>ชา</u> อยู่ <u>ชา</u> หัน <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> แจ <u>ชา</u> ง <u>ชา</u> ก็ <u>ชา</u> จึง <u>ชา</u> ลง <u>ชา</u> แท <u>ชา</u> แล้ว
๕๙	ชาย	น. ผู้ชาย.	กับ <u>ชา</u> ทั้ง <u>ชา</u> ทา <u>ชา</u> สา <u>ชา</u> ข <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ยัง <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ฮ <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ค <u>ชา</u>
๖๐	ชายชูมิ่ง	น. ชายผู้เป็นที่รัก.	แค้น <u>ชา</u> ผู้ <u>ชา</u> ง <u>ชา</u> สาว <u>ชา</u> ฮ <u>ชา</u> อง <u>ชา</u> นำ <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> ิ่ง
๖๑	ชวคา	น. กลุ่มพอกา.	บอก <u>ชา</u> ว่า <u>ชา</u> เจ้า <u>ชา</u> พ <u>ชา</u> ็น <u>ชา</u> อง <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ค <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ห <u>ชา</u> ็น <u>ชา</u> ท <u>ชา</u> อน
๖๒	ชวเมือง	น. ชวเมือง.	กับ <u>ชา</u> ทั้ง <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> เ <u>ชา</u> ็ง <u>ชา</u> พ <u>ชา</u> อม <u>ชา</u> ก <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ค <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> น <u>ชา</u> ส <u>ชา</u> ่น
๖๓	ช้ำ	ว. ทำอย่างเคียว- กันอีกครึ่งหนึ่ง.	ขอ <u>ชา</u> ให้ <u>ชา</u> ไป <u>ชา</u> กา <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> โ <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> ให้ <u>ชา</u> แ <u>ชา</u> ก <u>ชา</u> อ <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> น <u>ชา</u> แ <u>ชา</u> ก <u>ชา</u> ท <u>ชา</u> อน
๖๔	ชิง	ก. แขง, แยกชิง.	ผู้ <u>ชา</u> ง <u>ชา</u> ล <u>ชา</u> ้ <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> ะ <u>ชา</u> เน <u>ชา</u> น <u>ชา</u> น <u>ชา</u> อย <u>ชา</u> ชิง <u>ชา</u> ก <u>ชา</u> ัน <u>ชา</u> พ <u>ชา</u> ้ว <u>ชา</u> แล <u>ชา</u> น
๖๕	ชี่	ก. จะ. เป็นคำช่วย- กริยาบอกอนาคต.	ย <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ไป <u>ชา</u> นำ <u>ชา</u> ท <u>ชา</u> เ <u>ชา</u> อ <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> น <u>ชา</u> น <u>ชา</u> เ <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ฮ <u>ชา</u> ย <u>ชา</u>
๖๖	ชี่ชว	ก. หัวเราะ- ครั้นเครง.	แ <u>ชา</u> ค <u>ชา</u> น <u>ชา</u> น <u>ชา</u> าย <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ะ <u>ชา</u> เพ <u>ชา</u> า <u>ชา</u> พ <u>ชา</u> อม <u>ชา</u> ล <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ห <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ว <u>ชา</u>
๖๗	ชี่วิก	น. ชี่วิก.	อ <u>ชา</u> น <u>ชา</u> ว่า <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ค <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ฮ <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ขอ <u>ชา</u> เจ้า <u>ชา</u> เท <u>ชา</u> ื่อ <u>ชา</u> เค <u>ชา</u> ียว <u>ชา</u> พะ <u>ชา</u> เส <u>ชา</u> ย
๖๘	ชี่กชาก	ก. กระชิบกระชาม.	แ <u>ชา</u> ค <u>ชา</u> น <u>ชา</u> น <u>ชา</u> าย <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ะ <u>ชา</u> เพ <u>ชา</u> า <u>ชา</u> พ <u>ชา</u> อม <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> า <u>ชา</u> น <u>ชา</u> ค <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ก <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> าก
๖๙	ชัน	น. ก้อนเนื้อ, ชิ้นเนื้อ.	กา <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> เก <u>ชา</u> ก <u>ชา</u> เป็น <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> น <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ย <u>ชา</u> ฮ <u>ชา</u> ย <u>ชา</u>
๗๐	ชันชม	ก. ปิตินคี.	ก็ <u>ชา</u> เพ <u>ชา</u> ื่อ <u>ชา</u> ใ <u>ชา</u> ก <u>ชา</u> ห <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> เ <u>ชา</u> า <u>ชา</u> ของ <u>ชา</u> ท <u>ชา</u> ว <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> น <u>ชา</u> ช <u>ชา</u> ม <u>ชา</u> แท <u>ชา</u> แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ชุก	ชุก ชุกเขื่อง	ก. ผลิต, คั้น. ก. ซอนไว้ในที่- มิดชิด, ลึกลับ.	เขาก็ชุกก่อนนอนางแกวกิ่งลงแทแล้ว ชุกเขื่องไว้ในหันให้คิกอนทอน
ชุง ชู	ชุง ชู	น. เครื่องดนตรี. ก. ช่วยเหลือ. ว. ทั้งหมด.	ทั้งชุงชอชูปินไปพอม ขอให้ชุนางคานอย่าให้กายเยอเจ้า มีทั้งวิสุคเสือกังบังไวชูปาย
ชู ชูชุก	ชู ชูชุก	น. ชู. ก. ช่วยให้ดีกว่า- เดิม.	สาวก็ไปส่งชุนในทาชะเพาหลวง ขอให้มาชุกชุกชอยเยี่ยมปางนี้แกทอน
ชุน	ชุน	ก. ชน.	लगคนฟ้าวชุนคอไม้แกนก็มี
ชุนพู	ชุนพู	น. ชมพูทวีป.	แม่นวาชองในทองชุนพูในโลกเฮานี้
ชุนชาย	ชุนชาย	ว. กระจายbung.	ชุนชายชนไปคูปเนไว
ชุนยาม	ชุนยาม	ว. ทลอคเวลา.	นองกินอนนังให้หาเจ้าชุนยามแท้แล้ว
ชุนหลวง	ชุนหลวง	ว. ทุกคาน.	นางก็คินึงใจคิกชุนหลวงเลยแล้ว
ชุนอัน	ชุนอัน	ว. ทุกสิ่ง, ทุกอัน.	พะก็คักคอเยี่ยมเห็นแจจชุนอันแท้แล้ว
เชิง	เชิง	ว. ชื่อเสียงโคงคัง.	คี่เสบเจ้าขุนกว้างที่เชิงแท้แล้ว
เชิงขวา	เชิงขวา	ก. เปลงเสียง- เลื่องลือ.	เขาก็เชิงขวาเวาเทาหัวทั้งเมือง
เชิงซา	เชิงซา	ว. คังอ้ออิงเชิง- แซไปหมค. เชิงก็ว่า.	อันชาวเมืองมิดถิดากี่หากลือซาเชิงซา
เขา	เขา	ก. หยุดพัก, จอค.	ก็จึงเขาชะเพาพิบจอคคี่คาเมี้ยน
เขา	เขา	น. เวลาเขา.	วันหนาเขาสุเจ้าจึงมาหันทอน
เขาชะ	เขาชะ	ก. แสวงหา.	มันก็เขาชะชอกไซกินเลี้ยงบหลอหันแล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
	เชิด	ก. พาเอาไปควย.	อันนี้ฮอยทีนางไอเอื้อยลัก <u>เชิด</u> กุกหนี
	เขิน	ก. ออวอน, เชิญ.	<u>เขิน</u> แจมเจ้าเมื่อเฝ้าอยาวนานเที่ยวเทิน
	เชื่อ	ก. มั่นใจ, ไวใจ.	ก็มี <u>เชื่อ</u> แทค้ำคานแห่งเขาแตกาย
	เชื่อ	น. ผู้สืบวงศ์วาน.	ก็มีลูกเฝ้าแทน <u>เชื่อ</u> สืบแนวแทแล้ว
	เชื่อง	ก. ชุกชอน, หลบชุก.	เอา <u>กู</u> มา <u>เชื่อง</u> ไวในนี้ก็เลาเห็นแท่นอ
	แซบ	ว. อรอย.	นางก็กิน <u>แซบ</u> ชอยหวานแทกว่าหลัง
	แซว	ว. เอะอะ, อึกทัก.	เขาก็ <u>แซว</u> ๆเสียงหลังมากอยทาว
	โชค	น. โชค.	ดูบมวันนี้ <u>โชค</u> กุกแลนา
	โชม	ก. โอบอุ้ม, กอด- ประคอง.	เขาก็ <u>โชม</u> เอาแจมเจ้าบาคานทาว- -ไลรันค้ำ <u>โชม</u>
	โช	ก. โช.	บัดนี้ลา <u>โช</u> เจ้าพะยาหลวง <u>โช</u> ควน
โชขวาง	ก. รับโช.	อยู่ที่เยอสาวสำนอยทาส <u>โช</u> ขวาง <u>โช</u> เคย	

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
กณ	กณ	ว. มาก, ชุกชุม.	มีทั้งคำควน <u>กณ</u> ค้ำหลายคน
กวงกา	กวงกา	ก. ไหมกล้วย, มีฤทธิ์.	กุนนี้มีฮอยตีนเก็บค้ำ <u>กวงกา</u>
กวงแมง	กวงแมง	ก. มีฤทธิ์เคซ.	กุนนี้มีกะโจมหัวปะเสลค้ำ <u>กวงแมง</u>
กวน	กวน	ว. รีบเร่ง.	บักนี้ลาซาเจ้าพะยาหลวงไซ <u>กวน</u>
กวนหนึ	กวนหนึ	ว. หนีไปโดยเร็ว.	บาวเจ้าพาชอย <u>กวนหนึ</u> แกทอน
กอกนา	กอกนา	เป็นคำประกอบความ	อันว่าสี่แจมเจ้าพักพากสามวัน <u>กอกนา</u>
กอน	กอน	น. ที่เนิน, โคน.	แต่นั้นแพ็กไหลไปจอยคั้งกอไค <u>พางกอน</u>
กอนเคค	กอนเคค	น. ชื่อคอน.	เลยหลวงเทากอน <u>เคค</u> พุงสูง
กอม	กอม	ว. กวดย, กบ.	แต่นั้นทาวกาวคาน <u>กอม</u> นาคท่ามา
ก้ง	ก้ง	น. จุก.	ลางคนฟาวกินเข้าจำ <u>แจว</u> ค้ำก้งก็มี
ก้ง	ก้ง	ว. รวากับ, เหมือน.	ฮอยวานางจักมี <u>คณ</u> นอยจึง <u>แกค้ง</u> ฟาน
ก้งไฟ	ก้งไฟ	ก. กอไฟ.	แล้วเลาค้ง <u>ไฟ</u> ค้มยังชักหมอไทย
ก้งลือ	ก้งลือ	ก. เป็นเช่นไร.	สายใจ <u>ก้ง</u> ลือ <u>เค</u> เจ้า
กั้น	กั้น	ก. ฝ่าไป, มุกคนไป.	พะกั้น <u>เค</u> งนอยยอกชชาย
กั้นคอม	กั้นคอม	ก. แทบชาคใจ.	เห็น <u>คณ</u> ทาวคาคิน <u>คั้น</u> ค้อม <u>หั้น</u> แล้ว
กัว	กัว	ว. คกงามค้ำ.	มีทั้งคำควน <u>คัว</u> ค้ำ <u>เค</u> ย <u>คณ</u> ชะอาก
กา	กา	ว. มากมาย.	ชาก็คก <u>แก</u> ง <u>หาง</u> ค <u>า</u> พ <u>อม</u> ช <u>อัน</u>
กาคัน	กาคัน	ก. ใจทรนทราย.	เห็น <u>คณ</u> ทาวคาคิน <u>คั้น</u> ค้อม <u>หั้น</u> แล้ว
คาบไซ	คาบไซ	น. มีคคาบ.	มีทั้งคั้นที่ <u>คาบ</u> ไซ <u>ควง</u> กา
คาม	คาม	ว. ประมาณ.	กองกะ <u>คูก</u> ไ <u>ว</u> สูง <u>คาม</u> ช <u>ัว</u> คาน <u>เจ้า</u> เฮย
คาย	คาย	ว. เฟิกเฉย.	แสน <u>ซี</u> ไป <u>โอม</u> ชอย <u>ก</u> มา <u>ล</u> ูก <u>เพ</u> อ <u>น</u> ก็ <u>ค</u> าย <u>แล้ว</u>
คาว	คาว	น. แคน, ประเทศ.	ให้ <u>เจ้า</u> ไ <u>ค</u> ย <u>าน</u> ค <u>าว</u> เม <u>ื่อ</u> ง <u>ก</u> ว <u>าง</u> ช <u>ู</u> ค <u>น</u> แ <u>ก</u> ท <u>อน</u>
คาสัน	คาสัน	ว. เสี่ยงคั้งกักก้อง.	เขาก็ <u>แซ</u> ว <u>ท</u> ว <u>ง</u> ท <u>ัง</u> เม <u>ื่อ</u> ง <u>ค</u> า <u>ส</u> ัน

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ดวชว	กาหาง	ก. เตรียม.	เหล่าไกแกมคาหางแดงดี
ดัก	คำ	น. ผีเรือน, ผีบ้าน.	ผีปู่คำเมืองเทศทุมมาดีดี
ดักวอว	คำควน	น. ชื่อต้นไม้.	มีทั้งคำควนคกุกูแดงหลายต้น
ดักเด็ย	คำเคื่อย	น. ชื่อพืชชนิดหนึ่ง.	มีทั้งคำควนเคื่อยคำเคื่อยคุชะอาก
ดักเว	กึ่งแก	สัน. ถวายว่า.	กึ่งแกคุดนากเจ้าแถมทาวบไลเทแล้ว
ดักเวว	กึ่งขนาด	ว. กึ่งมาก, เก่ง.	อ้างวากึ่งขนาดกามาตั้งตอกันหันทอน
ดักเว	กึ่งกา	ก. เสรีจลิน.	กึ่งกาจิงเซาชะเพาพิบจอกกึ่งกาเมี้ยน
ดักเว	กึ่งกัน	ก. ฝ่าไปหา.	ขอยจิงไซ้กึ่งกันถึงไทพพะยาเทแล้ว
ดักเว	กูก	น. กระจุก.	หคูกกลางเขานั้นเกิดมาเทแล้ว
ดักเว	กูกัง	ว. คาคการม.	กูกังสังชะยาไคสามเคื่อนทักเที่ยง
ดักเว	กูกง	น. ประกุกแดง.	มีทั้งคำควนคกุกูแดงหลายต้น
ดักเว	เก	ว. ไซ้ประกอบคำ.	งามสนิดเพียงชาวพองคิ้วกองงามเค
ดักเว	เคน	ก. กึ่งขึ้น, แขนขึ้น.	ยังเลาสักคอนเทาเลยกะเคาเคนไปหันแล้ว
ดักเว	เกียละกาค	ว. เกลื่อนกลาค.	ตั้งแต่วหัวคอนเทาทางคอนเกียละกาค
ดักเว	เคือกแก	ก. จิตใจไม่เป็นสุข.	ถึงปางทองเคือกแกคอมทาว
ดักเว	เคือกฮอน	ก. เคือกฮอน.	นางก็บเคือกฮอนสับพะสิงโผไพ
ดักเว	แค	ว. บ้าง.	นับแคเฮามานี้ไผมีสิ่งมาแคเฮาเฮย
ดักเว	แคทอน	ว. เป็นคำแสดง— ความซอรอง.	ซาก็ขอแจมเจ้าคนยาเมื่อนำแคทอน
ดักเว	แคน	น. เขต, ถิ่นที่.	ก็มีอาณาเขตแคนจิงแท้
ดักเว	แคแม่	ว. เป็นคำแสดง— ความซอรอง.	พอว่ามีเผ่ายเป็นเชื้อผู้ชายแคแม่

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ตวระระ	ตกชะมะ	ก. ตกใจกลัว.	ยักก็ตกชะมะยานวางของหนีสืบ
ตวตั้ง	คงเสียด	ว. หมกสิน.	กันทานมาเดี่ยวชอกกินคงเสียด
ตวตั้ง	คง	ก. ถูก, จับของ.	อันตายสั่งอยามี่มากองแคเนอ
ตวตั้ง	คงคอย	ว. ช้อมชอ.	เอี่ยมนี้คงคอยผาฮอนชากจึงแล้ว
ตวตั้ง	คงอน	น. ซิ่น, อัน.	พี่จักกักคงอนบันพันใหม่กะจวนพี่แล้ว
ตวตั้ง	คงไม้แกน	น. คงไม้เนื้อแข็ง.	กลางคนฟ้าวชุนตอไม้แกนก็มี
ตวตั้ง	คงปาก	ก. เมมปาก.	มันก็คงปากว่าวันนี้ไซกุกแลเนอ
ตวตั้ง	คงตอกัน	ก. คอสูกัน,	อ้างวาคีชานาคกามาตั้งตอกันหันทอน
ตวตั้ง	คงทาวหน้า	ก. นั่งตอหน้า, ชิงๆหน้า.	แก่นันพะก็ตั้งทาวหน้าตามนางทั้งเจ็ด
ตวตั้ง	คงแมน	ว. ไซแนอน.	ตั้งแมนองสับพันยูนอพุทโทเป็นเจ้า
ตวตั้ง	คงว่า	ว. เป็นคำรับรอง— แสดงว่าเป็นเช่นนั้น.	ตั้งว่าชนแดงเหลื่อมเสมอคำเลี้ยงหลอ
ตวตั้ง	คง	ก. บิด.	เขาก็เห็นบักทุทะวานบไซกันไว้
ตวตั้ง	คงเคา	น. ซื่อไม่นำ.	มีตั้งกับเคาคิวมีมวงนาวากานก็มี
ตวตั้ง	คงวะ	ก. โกงหก.	หากมาพางคงวะลายพางกูพะองแท้
ตวตั้ง	คงกะตาง	ก. ตากตาง.	เขาก็เห็นแจมเจ้าคงกะตางเพื่อแย่งหันแล้ว
ตวตั้ง	คงกา	น. นาทิปูกขาว— กลา.	ดูทางทำไยนาตากา
ตวตั้ง	คงจัน	น. ตาเบียดแฉะ.	เขาก็กินแคเหล้าคงจันพองเมาแท้แล้ว
ตวตั้ง	คงซอน	ก. สอดสายสายตา.	คงซอนแลปองฝาแลเอี่ยม
ตวตั้ง	คงาง	ว. แทน, เหมือน.	เขาก็เอื้ออัยของถือคงางโขงคำ
ตวตั้ง	คงาค	น. ตันมะตาค.	มีตั้งตาวคงาคพอมสับพะสิงของสวนก็มี

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ดงหมาก	ดงหมาก	น. ดงหมาก.	อันให้สมกะใจอายพานำ <u>ดงหมาก</u> แพงเฮย
ดอง	ดอง	ว. สมใจ, พอใจ.	เคื่อเสียนเคื่อกายกันเป็น <u>ดอง</u>
ดอย	ดอย	น. คำพูด.	หมอหากก็คึเบียง <u>ดอย</u> ลวงลายกูปะองแตกาย
ดักที่เดีย	ดักที่เดีย	ก. ชัยไป.	หมูคนคอมเบียง <u>ดัก</u> ที่เดียคานมาก็มี
ดั้น	ดั้น	ว. แดว.	ฝูงหมูไทหอกงาวายออกเป็น <u>ดั้น</u>
ด่า	ด่า	ก. คอย.	ทั้งหลายเขาก็ยัง <u>ด่า</u> แลมือปานนี้พิก็ยังทัน
ด้ายโสม	ด้ายโสม	ก. เปลี่ยนโสม.	เอี่ยมจักเอามา <u>ด้าย</u> ด้ายโสมเสมอแถม
ด่าว	ด่าว	ก. ล้ม, ซ้ำ.	แต่นั้นทาวก็ <u>ด่าว</u> ๆลมทางขวางสนามหลวง
ด้อม	ด้อม	ก. ทิ้ง.	นางก็บายคานทาว <u>ด้อม</u> ใส่ไฟแทแล้ว
ด้อม	ด้อม	ก. อ่าการมวน - ตัวขึ้นอย่างเร็ว.	น้ำ <u>ด้อม</u> ฟ้งฟองก็วทอเอือน
ดื้อจิด	ดื้อจิด	ก. มีสติกลับคืนมา.	แต่นั้นนั้นก็ <u>ดื้อ</u> จิดไค่งมหาผ่านอน
เดา	เดา	ว. แถ, อู่มาก.	อันว่าหลานเกียวยัง <u>เดา</u> คมนา <u>เดา</u>
เดาจำสวน	เดาจำสวน	น. คนแก่เฒ่าสวน.	อันว่าไอยะโก <u>เดา</u> จำสวนกนยาปางนั้น
เดิง	เดิง	ก. ถึง.	<u>เดิง</u> เทวีแม่เมืองปะนมไหว
เดี้ยว	เดี้ยว	ก. เที้ยว.	ทางว่าไป <u>เดี้ยว</u> หลั้นให้สว่างความเหงา
เดื่อน	เดื่อน	น. ป่า.	คั้น <u>เดื่อน</u> ดองเดิงนอยยอกซายแทแล้ว
แถมถาย	แถมถาย	ก. เปลี่ยนไป.	พอเมื่อหลายวันไค่หลาย <u>เดื่อน</u> แถมถายมาแล้ว
แถลง	แถลง	ก. แสคง, บอก.	แมก็มีคำทานบาคาน <u>แถลง</u> สั่ง
แถลงถอย	แถลงถอย	ก. บอกรู, แจ้งทำมากลาวจา <u>แถลง</u> ถอย	

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ท	ทง	ก. ทรง, มี.	อยู่ทาง <u>ทง</u> คำสุกซออันมีฮอน
ททำ	ทงท่า	ก. พังเทศน์.	ฝูงหมู่สังคะลาคเจ้า <u>ทงท่า</u> ในสุกก็ตี
ทเมือง	ทงเมือง	ก. ปกครองเมือง.	เขาก็ <u>ทงเมือง</u> สร้างหลายปีวันออกมาแล้ว
ทตละลา	ทตละลา	น. คุณธรรม 10- ประการของผู้ปก- ครองบ้านเมือง.	เจ้าก็ <u>อยู่ชอบ</u> แททตละลาคองท่า
ทมมะนา	ทมมะนา	น. น้ำตา.	<u>ทมมะนา</u> ไหลเพื่อคพายเค็มหนา
ทวง	ทวง	น. ทรวง.	แต่นั้นคำหยาดน้อยคือ <u>ทวง</u> ถึง ก็ถอน
ท้วง	ท้วง	ก. ทักท้วง.	เขาก็ <u>แซว</u> ท้วงทั้งเมืองคานัน
ทวา	ทวา	สัน. แคว.	<u>ทวา</u> บายาวทาวเป็นแม่เกิดนำคนพะเฮย
ทวาย	ทวาย	ก. ท้านาย.	ทานโศทอนหมอก <u>ทวาย</u> ผิดพาด
ทอ	ทอ	ว. เทา.	ชอยบคิกอยากงอสัง <u>เทอ</u> โยพะเฮย
ทอกทาน	ทอกทาน	ก. แจกทาน.	เสดดีก็ตกแคงให้กันดิน <u>พอม</u> ทอกทาน
ทอโค	ทอโค	ว. เทาโค.	ปะมาน <u>ทอโค</u> ถึงนี้
ทอน	ทอน	ว. วิงวอน.	บัดนี้เฮาจึงไปพิชิต <u>ทอน</u> น้อยเสีย <u>ทอน</u>
ทอน	ทอน	ว. เทานี้.	พันหากหมค <u>ทอน</u> หาได้กับคือเจ้าเฮย
ทอม	ทอม	ก. ถนอม, ออม.	หงคำจับ <u>อยู่</u> แล้วสัง <u>เจ้า</u> บ <u>ทอม</u> นี้ได้
ทอโย	ทอโย	ว. เทากับเสนโย.	บหยุคหยอนยานสัง <u>เทอ</u> โยเจ้าเฮย
ทอละนี้	ทอละนี้	น. แฉนคิน.	กับทั้ง <u>คุด</u> นาก <u>เจ้านาง</u> นาค <u>ทอละนี้</u>
ทอวา	ทอวา	สัน. แคว.	<u>ทอวา</u> บายาวทาวเป็นแม่เกิดนำคน <u>วาคาย</u>
ทอเอือน	ทอเอือน	น. เทากับบ้าน.	พองฟาด <u>ฟง</u> คุดคาม <u>ทอเอือน</u>
ทอยาน	ทอยาน	ก. โฉนเข้าใส่.	เจ้าก็ <u>ทะ</u> ยานคน <u>เขา</u> ถึง <u>แม</u> มา <u>คา</u>
ทอวาน	ทอวาน	น. ทวาร, ประตู่.	แต่นั้น <u>สาว</u> สำน <u>อช</u> ไซ <u>ทอวาน</u> ปะ เบิง

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ทักทาย	ทักทาย	ว. ทั้งหมด, ทั้งสิ้น.	บาวมิดถิลาเขาก็ชวนกันมาล่าแยง— — <u>ทักทาย</u>
ทักเตือน	ทักเตือน	ว. เต็ม, .	คูคังสังชะยาไตสามเคื่อน <u>ทักเตือน</u>
ทักเตือน	ทักเตือน	ว. ทักทุกแห่ง.	นบนอบไหวพะอินท้าว <u>ทักเตือน</u> แกทอน
ทักเตือน	ทักเตือน	ก. ทรมาน.	อันว่าพูดโทเจ้า <u>ทักเตือน</u> ปางกอน
ทัก	ทัก	น. ที่จอดเรือ	มาก็ถือละแหนสองแคว <u>ทัก</u> คองคา
ทัก	ทัก	ก. ใ้, มอบใ้.	เอาคำ <u>ทัก</u> ให้ เขาคนฮอย
ทัก	ทัก	ก. ขอโทษ.	<u>ทัก</u> โทษทอนชาพะยาพูนณิกก็ดี
ทัก	ทัก	น. ผู้เป็นใหญ่.	บาวาทาวอนพนกวาหลัง
ทัก	ทัก	น. บาว, ทาส.	กับ <u>ทัก</u> สาซาข้างชายฮอยคู
ทัก	ทัก	ก. ดิบ, กระทีบ.	คืน <u>ทัก</u> คอเหยียบลงคองพื้น
ทัก	ทัก	น. แหวน.	แหวน <u>ทัก</u> มะโฮงคู่มือปะสงยอง
ทัก	ทัก	น. ชื่อคน.	แต่นั้นทาวกาวตานคอมนาค <u>ทัก</u> มา
ทัก	ทัก	น. ควงจันทร์.	ไอนอ <u>ทัก</u> พะแซไซแจงจันตะแผนผาย— — <u>สองอีเฮียมเอย</u>
ทัก	ทัก	น. ทิศ.	พะกั้นบมือไหวใน <u>ทัก</u> สาทุกแห่ง
ทัก	ทัก	ว. ชั่วร้าย.	ลางคนซาหักหันเป็นคะยื่อ <u>ทัก</u> ก็มิ
ทัก	ทัก	น. ความทุกข์.	ฝูงหมูคน <u>ทัก</u> ไ้ขมมอคชินใจ
ทัก	ทัก	น. ชงชัย.	อันนี้ให้ <u>ทัก</u> กววยฮอย <u>ทัก</u> งูงไซ
ทัก	ทัก	น. ชง.	ถือ <u>ทัก</u> ค่าแหไปถวนหนา
ทัก	ทัก	ก. บอก, กล่าว.	คอมวา <u>ทัก</u> นแตงแล้วเฮฮิบไป <u>ทัก</u>
ทัก	ทัก	ก. อาการแสดง— ยกย่องเชิดชู.	เขาก็ยอมมือไหว <u>ทัก</u> มาน <u>ทัก</u> นาค

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ทวนไหว	ทวนไหว	ก. ไหว.	นางจึงไปทวนไหวลาชากมชาบ
เทิ่งฟ้า	เทิ่งฟ้า	ว. เบื้องบน.	ทะยานตนเหาะหอบไปเทิ่งฟ้า
เทพพะอิน	เทพพะอิน	น. เทวราชผู้— เป็นใหญ่ในสวรรค์.	นางจึงปาดนانبเทพพะอินตาเจ้า— —แคทอน
เทวะบุตร	เทวะบุตร	น. เทพบุตร.	ชากก่อนโคเป็นชากเทวะบุตร
เทวี	เทวี	น. นางกษัตริย์.	ถึงเทวีแม่เมืองปะนมไหว
เทหา	เทหา	ว. ถึง.	เขาก็ซึ่งขวาเว้าเทหาหัวทั้งเมือง
เทหา	เทหา	ก. อ่างถึง.	ก็จึงลือเขาเทหาขงขอบกงจีน
เทิ่ง	เทิ่ง	ว. เบื้องบน.	เทิ่งที่เคื่องาไมกายแกวยอดสูง
เท็น	เท็น	ว. เกิด.	ท่ามาน้อยมาไปนำพิจึงเท็น
เทียม	เทียม	ว. เสมอ, เทา.	จักกล่าวถึงพะกะสัคไทเทียมนาง— —นงถาวรก่อนแล้ว
เทียมแทบ	เทียมแทบ	ก. แนบชิด.	เทียมแทบข้างบาทาวอยู่แผ่งนั้นนา
เทียละคา	เทียละคา	ว. ยาว, ไกล.	ยังคงอยเทียละคาคงอยู่คินาเจ้า
เทียวเทิน	เทียวเทิน	เป็นคำประกอบท้าย— กริยาแสดงขอร้อง.	เขินแจมเจ้าเมื่อเฝ้าอุทยานาน— —เทียวเทิน
เทียวพลัน	เทียวพลัน	เป็นคำประกอบท้าย— กริยาแสดงขอร้อง— เชิงบังคับ.	ว่าให้ไปเฝ้าเจ้าเคียวนี้เทียวพลัน— —ว่ากาย
เทื่อ	เทื่อ	ว. ครั้ง, หน.	ยากินุนมิได้เป็นสาวสองเทื่อ
แทน	แทน	ก. สมอง .	ก็มีลูกเฝ้าแทนชื่อสับนนวนแทแล้ว
ไท	ไท	น. ประชาชน	กับทั้งข้าพะบาทเจ้าผู้งหมูไท
ไท	ไท	น. ผู้เป็นใหญ่ .	แต่นั้นโพทิสักไทย์านุนเลยคั้น

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
นางสาว	นางสาว	น. นางสาวขุน.	พระกะลัทธิเทียมนางนางสาว
นางน้อย	นางน้อย	น. นางขุนสาว.	พระกัมาโจอมอัปะยอกนางนางน้อย
นบ	นบ	ก. ไหว้.	นางจงปาดนายนบเหบพะอินคาเจ้าแคะทอน
นอบไหว้	นอบไหว้	ก. น้อมลงไหว้.	นบนอบไหว้พะอินท้าวหัวแดนแคะทอน
นอย	นอย	คำกล่าวแสดง- ความรู้สึกเอ็นดู.	อันว่าทำมานอยสายใจเจ้าพี่ภูเอย
นอ	นอ	น. สิ่งทิ้งออก- เหนือจุมกแรก.	นายก็จักเอาไคนอระมากทั้งผาง
นักสนม	นักสนม	น. นางสนม.	แต่นั้นพะก็ทันมาพอมนักสนมไว้ปิ่น
นั้นเค	นั้นเค	ว. ใช้ประกอบ- ข้อความที่กล่าว.	ไผ่ยูเอาของแพงคาบอวนไปถึมนั้นเค
นิ้ว	นิ้ว	ก. ยุง, มุง.	แต่นั้นนิ้วเขาถูกเมียมาค่อน
นาก	นาก	น. พญานาค.	ก็แกคุดนากเจ้าแหมแจมไล้แท้แล้ว
นางคน	นางคน	น. นางงาม.	ถึงนางคนชุกนปะนมไหว้
นางนาค	นางนาค	น. นางพญา.	แต่นั้นเทวีแกวกันละยานางนาค
นางหน้า	นางหน้า	น. นางงาม.	พะก็ทันถูกเต้านางหน้าชุกนแท้แล้ว
นาโค	นาโค	น. พญานาค.	เจ้าก็คินึงถึงไทนาคโคคุดนาก
นาค	นาค	น. หญิงสาวสวย.	แต่นั้นท้าวท้าวทอนกอมนาคทำมา
นาคทะเลแพง	นาคทะเลแพง	น. หญิงที่รัก- ที่นาคะนุถนอม.	ท้าวก็ละลวงเขาถึงน้องนาคทะเลแพง
นานา	นานา	ว. ต่างๆ.	นาๆหลายอะเนกนองเหลือล้นแท้แล้ว
นาย	นาย	เป็นคำนำหน้า- นามนั้นๆ.	แต่นั้นนายชะเพาคุมอิกุถนนายยา

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
นางกา	นายกา	น. พอลา.	ยากี่นางขามไหว่นายคาก่าวกอน
นางเกา	นายเกา	น. ผู้เช่า.	แสนนึ่งไหเมื่อเลี้ยงนายเกาแม่คนแท้แล้ว
นางลี	นาลี	น. ผู้หญิง.	อันนี้ชื่อว่าคำหยาดน้อยนางนาคนาลี
นางว	นางว	น. มะนาว.	มีทั้งต้นกับเถาคีวมีม่วงนางวากันก็มี
นาง	นาง	ก. ตาม, จิตตาม.	อันว่าบุ๋นไค่สง่างปางกอนนำมาก็ดี
		ว. เหม่จากเคิม.	นางจึงขอลูกน้อยบาทาวเกิดน้ำแค่ทอน
นิกะเนง	นิกะเนง	ก. นอนหลับ.	บาทก็หลับยังแท่นนิกะเนงมิคิง
นิละมิต	นิละมิต	ก. เนมิต.	อันก็นิละมิตสง่างวังโปกสะละนี่
นึ่ง	นึ่ง	น. หนึ่ง.	ทาวจึงเอาคำให้นายชะเพาแสนนึ่ง
เนละมิต	เนละมิต	ก. บันดาลให้เกิดขึ้น.	อันก็เนละมิตสง่างสาสาหลังไห
เนอ	เนอ	คำทอดเสียงบอก- ให้รู้.	เนออเจ้าทั้งหลายจำจ้อเอาเนอ
เนา	เนา	ก. อยู่.	แต่นั้นเทวีแก้วเนาปางมาสาต
เนื่อง	เนื่อง	ว. มากมาย.	เสนาเนื่องหน้าตื่นช้าง
แนม	แนม	ก. กู, มองกู.	ก็แกคุดนากเจ้าแนมเจ้าบไลแท้แล้ว
แนว	แนว	น. ผู้สืบเชื้อสาย.	ก็มีแนวนามลูกหลานแทนสงแท้แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
บ	บ	ว. ไม่.	ก็บเห็นกามเบบาทาวที่โตแต่แล้ว
บบบ	บบบอก	ก. กลาวถอยคำ..	แต่นั้นนางคานนอยมีคำ บบบอก
บบ	บมัก	ก. ไม่ชอบ, ไม่รัก.	เข าบม ักอยู่ที่ไปพูนก็ช่างเขาหันทอน
บแบบ	บแมน	ว. ไม่ให้.	ช อยบแมน เฝ้าผู้ช้ายชอกกินคอกนา
บบบ	บยาแล้ว	ว. แนนแล้ว.	ถอยวานางจกมีลูกนอยจึงแหกตั้งฟาน บยาแล้ว
บบ	บไล	ก. ไม่ทอทึง.	มานั่งลอมนางน อยบไล แต่แล้ว
บบบ	บบม	ก. อากาที่อูม.	ทางบนกั้ง บบม เพียงบุงเมก
บบ	บหลอ	ก. ไม่เหลือ.	มันก็มาชอกไซกินเสี้ยง บหลอ แต่แล้ว
บบ	บอน	น. ที่, หอง.	เจ้า บ ให้พี่แคงตั้งเข าบอน โตพี่เค
บบบ	บอดะบวน	ก. เสรีจลิน.	ค อมวาบอดะบวน แล้วเลยนอนนิกะเนง
บบ	บบังเกิด	ก. เกิด.	บบังเกิด มาพำพอมมีแหชอนแต่แล้ว
บบ	บบึงเบียด	ก. ชมเหงวังแก.	จึงหายโหยชอนอัน บึงเบียด
บบ	บบัน	น. ตอน, ครั้ง.	ยุคกิก บบัน นายชะเพาคนยา
บบ	บบัวละพา	น. บุรพา.	ยังเลามีคำถาม แบงบบัวละพา พูน
บบ	บบา	น. ครู, ชายหนุ่ม.	บบา ก็หลบับึงแทนิกะเนงมีตึง
บบ	บบาคาน	น. ครู, ชายหนุ่ม.	แต่นั้น บบาคาน ทาวบมีขึ้นตนพอ
บบ	บบาค	น. เทา.	แต่นั้น บ เทวีเจ้าสาทุกา บ บ บบาค
บบ	บบาทา	น. ทาน.	นางจึง ช อดูกน อยบ าท า เกิดหน้าแคทอน
บบ	บบาบ	น. ทาน.	แต่นั้น บ เขาก็ไป ช าม บ ไหว บบาบ โพทิสัก
บบ	บบาน	น. ผู้มีบุญ.	แต่นั้น บ โพทิสัก บ ไ บบาน เลยกิน
บบ	บบาลัง	น. บัลลังก์.	พอกีสลา บ ายลง บ แทน บบาลัง
บบ	บบาย	ก. จับ, ถือ	นางก็ บ าย ค าย บ ทาว บ ถือ บ มีใส่ไฟ-
			-แต่แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
บว	บาว	น. ชายหนุ่ม	ฝูง บาว เมืองท่าฝ่ายนายชะเพา
บวค	บาวคา	น. พอคคา.	ฝูง บาวคา ทุกหมื่นนายชะเพาก็
บวคละ	บวคละลา	น. โอรสภริย์.	แต่นั้นนางก็เวียนแยงทาวบาย บวคละลา
บว	บุน	น. การทำความดี.	เป็น บุน โกสนเจ้าทั้งสองนางนาค
บว	บุนกว้าง	น. ผู้มีบุญมาก.	ข้าจักลา เจ้าบุนกว้าง ทาวคินก่อนแล้ว
บว	บุนคุณ	น. บุญคุณ.	อัน เจ้าบุนคุณ เจ้าเหลือหัวล้นเกิดจึงแล้ว
บว	เบิก	ก. เคลื่อนไป.	ลงสู่ทองชะเพากว้าง เบิก ไป
บว	เบ็ง	ก. กู.	คาชอนแล เบ็ง บาไทท้าว
บว	เบียด	ก. เบียดเบียน.	มันจัก เบียด ไพนอยคนไธชมเหงแท้แล้ว
บว	เบียดเบียน	ก. ทำให้เดือดร้อน.	ก็มีไธเป็นพะยากถ่ายสั่งแท้ เบียดเบียน
บว	เบียน	ก. รบกวน.	จักว่าไพนพะยากไซ้ เบียน เจ้าสิ่งใด
บว	เมือง	น. ทาง, ช้าง.	ยากี้แพงกวมมานเก็งคาสอง เมือง
บว	แบ	น. แปะ, แทะ.	พะก็มี ลูก นอยเป็น แบ ออกมาพะเฮย
บว	โบกชะละนี้	น. สระบัว.	มีทั้งสะนำวัง โบกชะละนี้

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ปบ	ปบ	ก. วิ่ง.	นางคนชายาวสั้นไปเงยงุม
ปบปวงเตน	ปบปวงเตน	ก. วิ่งไปอย่าง- ฉีกปรกติ.	ยังเลापบปวงเตนไปแท้แท้หัวหันแล้ว
ปบลวงเข้า	ปบลวงเข้า	ก. วิ่งเข้าไป.	เขาก็ปบปวงเข้าถึงคุ่มพะยอกเมือง
ปบหนี	ปบหนี	ก. วิ่งหนี.	สั่งว่าปะลูกน้อยในอุปหนีนี้แก้
ปบวง	ปบวง	ก. คลั่งไปที่ต่างๆ. ว. เพ้อ, เสียสติ.	ยังเลापบปวงเตนไปแท้แท้หัวหันแล้ว
ปบอง	ปบอง	ก. มุ่งปรารถนา.	ขอให้ลูกสองสิ่งปบองเป็นเจ้า
ปบอง	ปบอง	น. รุง, ร่อง.	คาชอนแลปบองป่าลึงเยี่ยม
ปบอด	ปบอด	ก. ปลอกภัย.	วันหน้ามือปบอดวันดีแท้ตาย
ปบอย	ปบอย	ก. แขงคา.	มันก็ห่มปบอยนำเขาทั้งคา
ปบอยถิม	ปบอยถิม	ก. ปล่อยทิ้ง.	พี่ไอเอื้อยหากไปปบอยถิมเยี่ยมไว้ที่ไฟ
ปะ	ปะ	ก. ละทิ้ง.	นางคนปะลูกน้อยในคูเลขหนีก็มี
ปะโคน	ปะโคน	น. สายรัศไค- สัปคัปไปที่อกข้าง.	ให้สุพากันจักคาคปะโคนยังข้าง
ปะนม	ปะนม	ก. กระทบไหว.	ถึงเหวีแม่เมืองปะนมไหว
ปะลิวาน	ปะลิวาน	น. บริวาร.	ก็หากแมนปะลิวานแห่งพุดโทเป็นเจ้า
ปะสง	ปะสง	ก. กองการ.	อันว่าพะพอเจ้าปะสงกินคัมจึงแล้ว
ปะเล็ค	ปะเล็ค	ว. ก็เล็ค.	ผู้ชายขอลูกน้อยของปะเล็คแทนเมือง
ปัก	ปัก	ก. ผลัก.	เขาจึงปักกิ่งยูนางถิมใส่เหวหันทอน
ปักกุ	ปักกุ	น. ประทุ.	อันว่าปักกุบ้านทางหลวงอักแจบเสียลือ
ปักกุทะวาน	ปักกุทะวาน	น. ประทุ.	เขาก็เห็นปักกุทะวานบไซกันไว้
ปักถม	ปักถม	ว. แรก, เบื้องต้น.	เดากลาวเวามาแต่ปักถมแท้แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ปดลฉ	ปดลิม	น. ทิศตะวันตก.	ยังมีคำตามแห่งเมือง <u>ปดลิม</u> พูน
ปฉ	ปัน	ก. แบ่งให้.	ขอให้ <u>ภูนาย</u> โยค <u>ปัน</u> ฝูง <u>ชา</u>
ปฉ	ปัว	ก. ประณิบัต.	ไป <u>ปัว</u> นาย <u>อยู่</u> นำ <u>พอ</u> อ <u>ย</u>
ปฉ	ปัว	น. ผู้ชาย.	ให้ <u>เขา</u> นำ <u>ช่าง</u> มา <u>ฝูง</u> หมู่ <u>ปัว</u> นาง
ปฉปฉ	ปัวป็น	ก. ประณิบัต.	แต <u>น</u> น <u>พะ</u> ก็ <u>ท</u> น <u>มา</u> พ <u>อม</u> น <u>ัก</u> สน <u>ม</u> <u>ปัว</u> ป <u>็น</u>
ปคองว	ปาคอ้ง	น. ปลาช่อนขนาด- เล็กชนิดหนึ่ง.	อัน <u>ว่า</u> <u>ปาคอ้ง</u> บ <u>้าง</u> ไ <u>ว</u> อ <u>อก</u> มา <u>ห</u> ัน <u>นา</u>
ปฉ	ปาง	น. ปรากฏ.	เห็น <u>มา</u> ค <u>าน</u> อ <u>น</u> อ <u>ย</u> โ <u>ง</u> ป <u>าง</u> ก <u>ว</u> าง
ปฉฉ	ปาดนา	ก. กองการ.	นาง <u>จง</u> ป <u>าด</u> น <u>า</u> น <u>บ</u> เท <u>พ</u> พะ <u>อิน</u> ค <u>า</u> เจ <u>า</u>
ปฉฉฉ	ปานั่น	ว. กั้นนั้น.	เขา <u>ท</u> ัง <u>ห</u> ล <u>าย</u> ก็ <u>ย</u> ัง <u>ถ</u> า <u>แล</u> ม <u>ือ</u> ป <u>า</u> น <u>ั</u> น <u>ก็</u> จ <u>ึง</u> ท <u>ัน</u>
ปฉฉฉ	ปานา	ก. ขาสัตว์.	ข <u>อย</u> ก็ <u>เ</u> น <u>น</u> ผู้ <u>ช</u> า <u>ย</u> ส <u>า</u> โ <u>ค</u> ป <u>า</u> น <u>า</u> แ <u>ท</u> แล้ว
ปฉฉฉ	ป้าง	น. ฆ่า.	ห <u>าย</u> ป <u>้าง</u> บ <u>า</u> ป <u>ห</u> น <u>า</u> เส <u>ีย</u> เส <u>ีย</u> ง
ปฉฉ	ปาย	น. ปลาย.	อัน <u>ว่า</u> ค <u>ำ</u> ห <u>ย</u> าค <u>น</u> อ <u>ย</u> เ <u>น</u> น <u>ก</u> เ <u>ม</u> ีย <u>ป</u> าย
ปฉฉฉ	ปาละมี	น. บารมี.	เจ <u>า</u> จ <u>ง</u> อ <u>ค</u> ท <u>ิ</u> ด <u>า</u> น <u>ไ</u> ห <u>ว</u> ป <u>า</u> ล <u>ะ</u> ม <u>ี</u> ท <u>ุ</u> ก <u>ที่</u> ค <u>ุ</u> เ <u>น</u>
ปฉ	ป่าว	ก. บอกให้รู้ทั่วกัน.	ค <u>อ</u> ม <u>ว</u> า <u>แล</u> ว <u>เ</u> ก <u>็</u> เ <u>อ</u> น <u>ป</u> า <u>ว</u> เส <u>นา</u>
ปฉฉ	ปาลือ	ก. บำเรอ.	ค <u>ึ</u> ค <u>อ</u> ย <u>าก</u> เว <u>น</u> ส <u>น</u> ถ <u>ว</u> าย <u>ป</u> า <u>ล</u> ือ <u>อ</u> ง <u>พ</u> ัน
ปฉ	ปิต	ก. เอามือปัดให้- ลูกไม่หลุดจากขั้ว.	ท <u>ำ</u> ว <u>ก</u> ก็ <u>ป</u> ิต <u>เ</u> า <u>ไ</u> ค <u>ุ</u> ง <u>ก</u> โ <u>ช</u> ห <u>ล</u> าย <u>ท</u> น <u>ว</u> ย
ปฉฉ	ปิตกา	น. ปิตกา.	บ <u>ั</u> ก <u>นี้</u> เ <u>น</u> น <u>อ</u> ห <u>ว</u> เจ <u>า</u> ป <u>ิต</u> ก <u>า</u> ไ <u>ช</u> ค <u>ว</u> น
ปฉ	ปู	ก. วางแผ่ลงพื้น.	ม <u>ี</u> ห <u>ัง</u> ส <u>า</u> ค <u>อ</u> น <u>เ</u> ก <u>็</u> ย <u>ง</u> ว <u>ิ</u> สุ <u>ค</u> เส <u>ื่อ</u> ม <u>ู</u> ไป
ปฉ	ปูก	ก. ปูก.	อัน <u>น</u> ึง <u>ไ</u> ห <u>เ</u> เจ <u>า</u> ป <u>ู</u> ก <u>ก</u> ว <u>ย</u> เ <u>ค</u> ือ <u>เ</u> จ <u>ิน</u> พ <u>อ</u> ม <u>เ</u> ค <u>ือ</u> ค <u>ำ</u>
ปฉ	เปีย	ว. งอย.	ฝูง <u>ห</u> มู <u>ค</u> น <u>ค</u> อ <u>ม</u> เ <u>ม</u> ีย <u>ถ</u> ค <u>ที่</u> เ <u>ก</u> ีย <u>ค</u> า <u>ม</u> มา <u>ก</u> ี่ <u>ม</u> ี

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
๒๖๐	เปี้ยว	ก. เป้า.	แก่นันยากี่แยงหาทองชะเพา ^{๒๖๐} เลม <u>เปี้ยว</u>
๒๖๑	เป็องเป้ง	ว. เก่งดิ่ง.	แมนว่า ^{๒๖๑} นี่เ็นอนางกาน <u>เป็องเป้ง</u>
๒๖๒	แปกกัน	ว. แยกต่าง.	แจมเจางามเพียง <u>แปกกัน</u> แท้แล้ว
๒๖๓	แปง	ก. ปรับปรุง.	เดิงแห่งทองชะเพาคา <u>แปง</u> แท้แล้ว
๒๖๔	แปงปั้น	ก. บรรจงปั้น.	โสมงามเหมือนคังอิน <u>แปงปั้น</u>
๒๖๕	แปน	ว. เกลี้ยง, โลง.	คังคนมากวาด <u>แปน</u> ไวัชวัน
๒๖๖	แป้น	น. ไมกระทาน	แก่นันลาชาคังชะกาน <u>แป้น</u> ไทย
๒๖๗	แปะ	ก. เอาของวางทาบ.	<u>แปะ</u> แผ่นพื้นคินเจ้าใส่หัว
๒๖๘	ไปเป็อง	ว. อย่างรวดเร็ว.	พะก็ไช้ควนถอยอามา <u>ไปเป็อง</u>

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ฝ	ฝา	น. เครื่องกันแบ่ง- ห้องของตัวเรือน.	ทาสอนแลป้องฝาลิงเยี่ยม
ฝ	ฝาง	น. ชื่อต้นไม้.	เลือกอบขอยแดงเข้มคั้งฝาง
ฝ	ฝี่	น. ไรคจำพวก- หนึ่งเป็นค้อมบวม- กลัดหนองข้างใน.	ก็มีไม้เป็นฝี่หัดคุมพองแดงไม้
ฝ	ฝูง	น. พวกหมู่.	ฝูงชาที่อยู่แห่งห้องเมืองไทยจำปา
ฝ	เฝ้า	ก. ไปพบ, ไปหา.	เซ็นแจมเจ้าเมื่อเฝ้าอุทยานเทียวเทิน
ฝ	เฝือ	ก. แบนฉีก, กัดกิน.	เดียงบาคานอยู่เฝือแฝงข้าง
ฝ	แฝง	ก. แอบ, หอบ.	ยงๆฉายแฝงเมกเมคาพูนเยอ
ฝ	แฝงเฝ้า	ก. เฝ้าปรนนิบัติ, รับใช้.	แปดหมื่นสี่พันห้าหมื่นแฝงเฝ้าอุทยาน

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
พน	พน	น. กองทัพ.	ไปก่อนหน้าบาทาวก่อน <u>พน</u> แต่เนอ
พน	พน	ว. มาก, นาน.	บาบาทาวนอน <u>พน</u> กว่าหลัง
พนชนาก	พนชนาก	ว. มากมาย.	ทวาระเพาตัวธาย <u>พนชนาก</u> อะวิใส่เท้าตาย
พนม	พนม	น. พระพรหม, เครื่องลาคทำ- ควยหนัง(พรหม).	แก่นนางก้อักทิดานไหวอิน <u>พน</u> ไปทุกที่ มีทั้งเจียม <u>พน</u> หลายสาคงาญไว้
พณ	พณ	ว. ทันท.	คอมาเขาแก้วแล้วเข้าจับ <u>พณ</u> ไป
พอ	พอ	ก. พบ, ปะ, เห็น.	มันกับจวบ <u>พอ</u> สังเทที่โคแต่แล้ว
พอกพน	พอกพน	ว. มากมาย.	ตั้งว่าเหม็น <u>พอกพน</u> ปลาบใส่เกือ
พอน	พอน	น. พร.	แก่นพามมะนาเขาดวาย <u>พอน</u> พระบาค
พอม	พอม	ว. ร่วมกัน.	ทั้งท่าฮอยไป <u>พอม</u> เทือเคียว
พอย	พอย	ว. ลำพัง.	เป็นตุกเจ้าเมืองนี้อยู <u>พอย</u> ว่าตาย
พะพนไช	พะพนไช	น. พระพรชัย.	สี่สี่มั่งคะละ <u>พะพนไช</u> แข็งชม
พะเมือง	พะเมือง	น. เจ้าเมือง.	เถิงแห่งหอง <u>พะเมือง</u> เจ้ากาบทุน
พะยาก	พะยาก	น. โรคพยาธิ.	จักว่าไผ <u>พะยาก</u> ฮอนเบียนเจ้าเยื้องโค
พะยานาก	พะยานาก	น. พญานาค.	แก่นนั้นก็จึงฮอนออกไท <u>พะยานาก</u> คองคา
พะลาค	พะลาค	ก. พลาค, ลิ่นไถล.	เลยเลา <u>พะลาค</u> ลมเพาเมาเคียวแคงหันแล้ว
พะยา	พะยา	น. เจ้าชีวิต, พระเจ้าแผ่นดิน	ขอไห <u>พะยา</u> เกากุณาข้าไผคผายแคงทอน
พคพาก	พคพาก	ก. พคพาก.	ข้า <u>พคพาก</u> บ้านเมืองเทพ่านานพอเฮย
พนเข้า	พนเข้า	น. พนม.	ไทเจ้ายนยัง <u>พน</u> เข้าหมิ่นอะสงแคงทอน
พา	พา	น. สำรับข้าว.	แก่นตำมาน้อย <u>พา</u> เฮียงพาง
พาก	พาก	ก. พุก.	พัง <u>พาก</u> ถอยเขาคานฐอนแต่แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ชวเฮี	พาเขา	น. สำหรับใส่อาหาร.	นางก็ทาพาเขายอมถวายมาก
ชว	พาง	น. ฟัน.	คอมวาสองจาแล้วพาพาเอียงพาง
ชวชว	พางข้าง	ว. เคียงข้าง.	นั่งพางข้างบาทาวพะยอกมนหันแล้ว
ชวท	พาที	น. คำพูด.	เอียมจักพาที่สอนสั่งมันมานฮาย
ชวชเว	พาพา	น. สำหรับใส่ข้าว.	คอมวาสองจาแล้วพาพาเอียงพาง
ชวช	พาม	น. พรหม.	คอมวาพามถวายพอนแล้วอ้อมนบมาก
ชวชชชช	พามมะนา	น. พรหม.	แค้นพะมากเจาก็หันมาพอมพุงหมูพามมะนา
ชวช	พาย	น. ช่าง.	เจาก็เซาพายปักจอกเกยเอียงข้าง
		ก. สะพาย	อันให้สมกะใจจ่ายพายนาคังถงหมาก
		ว. ทาง, คาน.	พุงหมูเมียมึงเหงาพายนานซีสวนคอง
		ก. แพนหนีไป.	คั้นวากวัดแกวงงาวเซายานพายหนีหันแล้ว
		น. สำหรับใส่ข้าว.	เซากั้ทาพาแลงสูกันกินเซา
		มือเย็น.	
ชวช	พาโล	น. คนพาล.	เมื่อนั้นกันละยาแก้วพาโลนางไอ
ชวชชช	พาพะนา	ก. ภาวนา.	มันก็จำลีนหาพาพะนาทุกเซาคำ
ชวช	พำ	ว. พร้อมกัน.	ทาวก็เอาเมื่อนำพำบาไททาว
ชวชช	พำกัน	ว. รวมอยู่มาก.	สองแจมเจาเสวยพร้อมพำกัน
ชวชชช	พำนาน	ว. เมื่อนาน.	มาอยู่คองคองนี้พำนานแตกาย
ชวชชชช	พำพอม	ก. มาพร้อมกัน.	บังเกิดมาพำพอมมีแทฐอันแทแล้ว
ชวชชช	พำเพ็ง	ก. บำเพ็ญ.	ทุกคำเซาบมีคานพำเพ็งแทแล้ว
ชวช	พิน	น. เครื่องดนตรี.	ทั้งหอยสังข์เป็พงพินพอม
ช	พิ	ว. นี้.	ปลูกแต่ทางทาพิถึงเทอออกพะยาวาทาย

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
๑ ขบ	ขบ	น. เรื่องราว.	ขบหากมีทอนี่หาไต่กับคือเจ้าเอย
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. ฝ่าเท้า.	แปะแปะขบขบเจ้าใส่หัว
๑ ขบ	ขบ	ก. คลี่, ขยาย.	ขบขบองขบขบคุมเอาอายุก็ส่วนหนาว
๑ ขบ	ขบ	น. ทอง.	ขบขบขบขบเป่าทองคายขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. พระพุทธเจ้า.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. ภูเขา.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. พระราชา.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	ว. บูน, โนน.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. ภูเขา.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. ประเพณี.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. พระเจ้าแผ่นดิน.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	ก. กลั๊กลาย.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. เรือ.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. ริมตลิ่งน้ำ— บนที่รวบขึ้นมาไขว ไว้ที่ทอง.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	ว. พึ่ง.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	ว. เทา, เสมอ.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	ก. พยายามเลี้ยงดู.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	ว. สงวน, ของ, เป็นที่รัก.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
๑ ขบขบ	ขบขบ	น. นางผู้เป็นที่รัก.	ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
โพษะมัง โพค โพทยาน	โพษะมัง โพค โพทยาน	น. อาหาร. น. โภชน. น. พระปัญญาที่- ครัสรู้เป็นพระ- พุทธเจ้า.	สูงเงาเขาน้ำโพษะมังหลายสิ่ง เสวยโพคพอมอาหารแล้วช้อน เพื่อว่าพุทโธเจ้าโพทยานสอนสั่ง
โพธิสัค	โพธิสัค	น. ผู้ที่จะได้ครัสรู้- เป็นพระพุทธเจ้า.	แต่นั้นเขาก็ไปขามไหว้บ่าวโพธิสัค
โพย	โพย	น. อันตราย.	จักว่าโพยพะยากไซ้เบียนเจ้าสิ่งใดนี้เค
โพยไฟ	โพยไฟ	น. ภัยอันตราย.	ก็จึงหายโสกออนสับพะสิ่งโพยไฟ
โพะว่า	โพะว่า	ส. เพราะวา.	โพะว่าดูชาวเจ้าแพงลานดูคนหันแล้ว
โพ	โพ	น. ป่า.	ทาวก็ไปเกี่ยวหิ้นโพกว้างความา
โพ	โพ	น. ชาวเมือง.	ทั้งโพน้อยถวายเจ้าคนแท้แล้ว
โพ	โพ	น. สะไ้.	ตั้งหากเป็นลูกโพพอแม่ทั้งสองแท้แล้ว

พ

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
พ	พั่ง	ก. กระเด็น, พั่งกระจาย.	น้ำดื่ม <u>พั่ง</u> พองแก้วท้อเอียน
พอ	พอง	น. น้ำที่บูดขึ้นเป็น- รูปโป่งๆ.	<u>พอง</u> พาค <u>พอง</u> ดูคามท้อเอียน
พว	พั่ง	ว. รับร้อน.	เซาก็โลเลหน้าลงหนี <u>พาว</u> <u>พั่ง</u>
พว	พั่งพาว	ว. เร่งรับ, ควน.	เลย <u>พั่ง</u> <u>พาว</u> คินเข้า <u>พั่ง</u> เอียน
พว	พาน	น. อีเก้ง.	เป็น <u>พั่ง</u> เนื้อในท้องคั้ง <u>พาน</u> พะเฮย
พว	พาว	ว. เร่ง, ควน, เร็ว.	นายก็มะเนมะ <u>พาว</u> เอาของ <u>พั่ง</u> เอียน
พว	พาวพั่ง	ว. เร่งรับ, ควน.	เซาก็โลเลหน้าลงหนี <u>พาว</u> <u>พั่ง</u>
พว	เพือกพาย	ว. มีน้ำตาอาบหน้า.	ทมมะนาไหล <u>เพือก</u> <u>พาย</u> เต็มหน้า
พว	โป่งพาย	ก. พุ่มพาย.	มันก็จาม <u>โป่ง</u> <u>พาย</u> แล่นไปหน้า

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
มว	มม	ก. พน.	ดูมมวันนี้ไซกฏแลนา
มว	มว	น. มะม่วง.	มีทั้งกับเท่าตัวมีม่วงนาวากาน
มว	มว	ว. ทั้งหมด.	เอาจักมวกันตายคังหินกางแกงแลนอ
มว	มว	ว. สุนัข, ไทเราะ.	แต่นั้นนายชะเพาคานคอมนายคำมว
มว	มว	น. มุณเฒที่ชมวค-	จันมันทาฐมมมว
มว	มว	ให้เป็นจุก.	
มว	มว	น. ชื่อโรคชนิดหนึ่ง-	กับทั้งซาหักห่านเป็นคะย้อมมว
มว	มว	มีเสมหะแห้งในลำ-	
มว	มว	หลอดปอก.	
มว	มว	น. ความตาย.	อันว่าชาวเมืองพอมมวลาคชัวไปนั้น
มว	มว	น. แก้วหินแดง.	เงินคำลนกงมวนี้นับโกล
มว	มว	น. แก้วสารพัดนึก.	อายนั้นคังแมนท่ามะโองแก้วหัวแหวน-
มว	มว		-มวนี้ไซคจึงแล
มว	มว	น. โลกมนุษย์.	แต่นั้นอินคาเจ้าแสงลงมาในมวนี้
มว	มว	ว. งุ่มง่าม.	นายก็มะเนมะนาฟ้าวเอาของเจ้าอือบ
มว	มว	ก. รัก, ชอบ.	เขามักอยู่พิทักษ์ข้างเขาหันทอน
มว	มว	น. มงคล.	สีส้มังคะละพะทอนไวแข่งชม
มว	มว	ว. มั่งมี, มากมาย.	บอากไฮของเขามั่งมูนเจ้าเอย
มว	มว	น. เนื้อคนและสัตว์.	มั่งสังพอมตึงคนสะกุงตัน
มว	มว	ก. ไหว้.	มกนี้เอียมจักมกสگانไหว้ทั้งสามองปะเสก
มว	มว	ว. หม่นหมองไม่-	ทั้งเมืองเส้าสุนเสียมวมีค
มว	มว	ของใส่.	
มว	มว	ก. รื้อ, ทำลาย.	อันว่าฝูงที่เออยเลยมวเข้าไป

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ม๑๑๑	มากา	น. แม่.	เอาเมื่อเป็น <u>มากา</u> แม่คนเพี้ยนเสียง
ม๑๑๑	มาน	น. ยักษ์.	เลี่ยมจักพาที่สอนสั่งมัน <u>มาน</u> ชาย
ม๑๑๑	मामเซา	ก. ปอนขาว	แต่นั้นยาก <u> मामเซา</u> ปอนบุตรละลาถุมมาน
ม๑๑๑	มาย	ก. เมียงไปมา.	เขาก็ไป <u>มาย</u> เจ้าบุตรละลาถุมมาน
ม๑๑๑๑๑- ช๑๑๑	มายหน้า	ก. หน้าตาคอย- สกลขึ้นขึ้น.	แต่นั้น <u>มายหน้า</u> พะบาทเลยตาม
ม๑๑๑	มายา	ก. แสร้งทำ.	เขาก็ <u>มายา</u> เอหลายผิวต่างๆกันนั้น
มิ	มิ	ว. ไม่.	เขาก็หลังยังเห็นคทะเนง <u>มิ</u> ติง
ม๑๑๑	มิกา	น. สัตว์ป่า.	แต่นั้นยังมี <u>มิกา</u> เนื้อเสื่อสาางข้างป่า
มิ	มิ	น. ชนุน.	มีทั้งตัว <u>มิ</u> มวงนาวากานก็มี
มิ๑๑๑	มินัน	ว. เสียงอิ่งมี.	เขาก็กินแต่ <u>เหลาคา</u> จัน <u>มินัน</u>
มิ๑๑๑	มิกมัว	ว. หมนหมอง- ไมผองใส.	ก็ <u>แกว</u> าโยพัก <u>มิกมัว</u> มิแจง
มิ	มิ๑	น. วัน.	หลาย <u>ชว</u> ม <u>มิ๑</u> ละกูไคชวมิ
มิ๑๑๑	มิ๑๑๑	น. วันปลอดโปร่ง.	เขาก็หา <u>วัน</u> ไคยาม <u>มิ๑๑๑</u>
ม๑๑๑๑	มุงคูน	น. มงคล.	กับทั้ง <u>อาชะ</u> ไนม <u>มุงคูน</u> ตัวอากาศ
ม๑๑๑๑๑	มุกมอก	ก. ตาย.	<u>มุกมอก</u> เมี้ยนเมื่อ <u>พา</u> เพื่อนพมหันแล้ว
ม๑๑๑๑๑๑	มุนกะจวน	ว. ปันละเอียค.	พิจักกักตอนมัน <u>พัน</u> ใ <u>มุนกะจวน</u> พื่อแล้ว
ม๑๑๑๑๑	มุนวาย	ว. วุนวาย.	ทอว่าโลกา <u>ถึง</u> <u>มุนวาย</u> เมืองบาน
ม๑๑๑๑	มุนตี	น. ที่ปรึกษา, ผู้แนะนำ.	กับทั้ง <u>เสนา</u> พอม <u>มุนตี</u> หลายหมู่ก็
เม๑๑	เมก	น. เมฆ.	ทางบน <u>กั๊</u> บวมเพียง <u>มุง</u> <u>เมก</u>
เม๑๑๑๑	เมกเวียง	น. ขอบกำแพง- เมือง.	โตน <u>ไค</u> เคน <u>แคว</u> อัว <u>เมก</u> <u>เวียง</u>

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เมค	เมค	น. เมฆ.	ของๆผายแผงเมก <u>เมค</u> พูนเยอ
เมี้ยน	เมี้ยน	ก. เก็บ, เก็บกวาด. ใช้เป็นส่วนรวาษา.	ก็จึงเขาชะเพาพัมจอกคิตา <u>เมี้ยน</u>
เมี้ยนมอก	เมี้ยนมอก	ก. ตาย.	มิ่งหากมาชอกใช้กิน <u>เมี้ยนมอก</u> เมือง
เมี้ยนเหงา	เมี้ยนเหงา	น. เมี้ยนคังเคิม.	ทั้งลูกเตา <u>เมี้ยนเหงา</u> ชีสวนคองเจ้าเฮย
เมือ	เมือ	ก. ไป, กลับ.	ซาก์ชอแจมเจ้าคนยา <u>เมือ</u> นำแคทอน
เมือ	เมือ	น. ครั้ง, คราว.	ยานแตกายยามคัตบตี <u>เมือ</u> หน้า
เมือฟ้า	เมือฟ้า	ก. กลับฟ้า, ใช้— เป็นส่วนรวาษา.	มุกมอก <u>เมี้ยน</u> <u>เมือฟ้า</u> เพื่อนพมหันแล้ว
เมือมาย	เมือมาย	ก. หลงไหล.	ซาก์ <u>เมือมาย</u> เจายาขาวโพทิสัก
เมือเลี้ยง	เมือเลี้ยง	ก. รับเลี้ยง.	ชอมาคายนาย <u>เมือเลี้ยง</u>
เมือหน้า	เมือหน้า	น. ภายภาคหน้า.	ไผผู้ยาเียงนบก็จึงเอียง <u>เมือหน้า</u>
แมง	แมง	ก. เคลือบแคลง.	หากจักลูที่ <u>แมง</u> โดยโคคังคินงพอเฮย
แมง	แมง	ว. วิเศษ, แนนอน.	กุนนี้มีคนไซสี่ปะเล็คคี่อัน <u>แมง</u>
แมงวันเขียว	แมงวันเขียว	น. แผลงวันหัวเขียว.	อันว่า <u>แมงวันเขียว</u> ชี้ไซข้างของแซว
แมน	แมน	ว. เทียง, โมถิต.	ยามอุคทั้งลาซา <u>แมน</u> ยามพอกายพะเฮย
แมนไผ	แมนไผ	น. ไคร.	นังพางข้างมาทาว <u>แมนไผ</u> แม่เต้
แมนว่า	แมนว่า	สัน. แมว่า.	<u>แมนว่า</u> ผู้นี้เนียนางคานเป็องเป้ง

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ยด	ยด	น. ยศ.	มันนั้นเป็นผู้หลาเสียบ้าน <u>ยด</u> เมืองแท้แล้ว
ยวงยวาย	ยวงยวาย	ก. ออกจากไป, เลื่อนไป.	แล้วจึงเอาปากคานไต่ <u>ยวงยวาย</u>
ยอ	ยอ	ว. ยก, ยกย่อง.	เขาก็ <u>ยอ</u> มือไหว้กุ่มมานทูนบาค
ยอกเยา	ยอกเยา	ก. หยอกเยา.	ไป <u>ยอกเยา</u> คอมอายปะเทคโกหันแล้ว
ยอกชาย	ยอกชาย	น. ชายผู้เป็นเลิศ.	พะก็ค้นถึงนอย <u>ยอกชาย</u>
ยอถิม	ยอถิม	ก. ขวางทิ้ง.	นางก็บายคามทาว <u>ยอถิม</u> ใส่ไฟแท้แล้ว
ยอ	ยอ	ก. อยู่ซ้อนกัน.	แต่น <u>ยอ</u> งๆผ่ายกายเซคกงจีน
ยอ	ยอ	ว. งาม, สวย.	เขาก็เอ <u>ยอ</u> ยงถือคางโขงคำ
ยอย	ยอย	ก. นิ่งยงๆ.	ลางคน <u>ยอย</u> ยอให้ลูกกินนมก็มี
ยอน	ยอน	ว. ควย, กับ.	เขาก็ <u>ยอน</u> ยอนนุนเงาเหลือมวงว่า
ยอมือ	ยอมือ	ก. ยกมือ.	นางก็วันทาไหว <u>ยอ</u> มือทูนบาค
ยอย	ยอย	ก. ไหลเป็นทาง— ยี่กลงมา.	ชนละเน <u>ยอย</u> อำหนาลังไหล
ยอยยง	ยอยยง	ก. ยกย่อง.	อยู่กะ <u>ยอย</u> ยงไฟเมือง <u>ยอย</u> ยง
ยัก	ยัก	น. ยักษ์.	เป็นส่วน <u>ยัก</u> ยักตัวกินเลี้ยง
ยักไซ	ยักไซ	น. ยักษ์.	บัดนี้จักกล่าวถึง <u>ยัก</u> ไซย้ายกันคาน
ยักใหญ่	ยักใหญ่	ย. ยักษ์ที่ร่างกาย— ใหญ่โต.	บัดนี้จักกล่าวถึง <u>ยัก</u> ใหญ่ย้ายกำฝ่าย— —หิมมะพานก่อนแล้ว
ยั้ง	ยั้ง	ก. คงอยู่, มี.	หลายวันคืนคอยไป <u>ยั้ง</u>
ยัวเยา	ยัวเยา	ก. พุคหว่านลอม.	ฮอยที่มาย <u>ยัว</u> เยาเมื่อพุนจีชายของบยาแล้ว
ยิวละยาค	ยิวละยาค	ก. บุรยาคกร.	แต่นั้นมาก็ <u>ยิว</u> ละยาคย้ายเข้าสูในเมือง
ยิวะ	ยิวะ	ก. พุคหว่านลอม.	เมื่อนั้นมา <u>ยิวะ</u> ยิวะเข้าคำหยาคเหวี่

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ยว	ย่าง	ก. เดิน.	ชะเค็ดย่างย้ายไปพอมพอพะยาเห็นแล้ว
ยวต	ยาด	ก. แยกชิง.	เขาว่าเล็กสงเงาในบ้านยาดเมืองแท้แล้ว
ยวพ	ยาน	น. พาหนะ.	พะบาดเจ้าสะเค็คขี่ยานดำ
ยวน	ย่าน	ก. กลัว, หวั่นเกรง.	ยานบเป็นปะโยคแท้เงินอนเฝ้าแค้นนั้นเค
ยวนล	ย่านลัน	ก. กลัวจนลัน.	กับทั้งชาวเมืองพอมกัวคายยานลัน
ยวนลล	ยานลล	น. คานหาม.	ให้ดูเอายานลลขึ้นมาถึงที่
ยวนลล	ยานาย	น. ยา.	คั้นเจ้าก็ค้อคชอยก็เพี้ยนเลียงยานาย
ยวช	ยาบ	ว. เคลื่อนเป็น- ชบวนไปอย่างซำๆ.	แต่นั้นยาบๆพอมนางนาคเจ้าสาว
ยวม	ยาม	น. เวลา.	หาวันยามลึกเกินค้อาย
ยวมล	ยามแลง	น. เวลาเย็น.	ถึงยามแลงคาวคินมาถึงที่
ยวจ	ยาย	ก. แยกวางออก, วางเรียงราย.	ยายยั้งค้อคชอกทางชวช่าย
ยวช	ย้าย	ก. เคลื่อนไป.	แต่นั้นเสินๆย้ายชะเพาทองเลยแล่น
ยวช	ยาว	น. เหย้าเรื้อน.	เขาก็ค้อคชอกห้องเฮือนยาวแห่งเฮา
ยวช	ย่ำแยง	ก. ย่ำเกรง.	เฮียงมาคานบย่ำแยงยาน
ยวช	ยั้ง	น. ผู้หญิง.	เจ้าหากเป็นมิ่งเหงามีลูกยั้งเดี่ยวแท้
ยวช	ยั้ง	ว. มาก.	บาก็หลับยั้งแทนคทะเนงมิติง
ยวช	ยั้งย้อย	ว. มากมาย.	งามยั้งย้อยพอลมหลุกใจเห็นแล้ว
ยวช	ยิบ	ว. เล็กน้อย.	หลับยิบยั้งคาวนอชอยเย็นเห็นแล้ว
ยวช	ยั้ง	น. ผู้หญิง.	กับทั้งทาสช่ายยั้งช่ายช้อยคู้
ยวช	ยั้งฮ่าง	น. หญิงที่เล็กกับผิว.	กับทั้งยั้งฮ่างหมายผิวชอนทุกคนฟังทอน
ยวช	ยั้งแย้ม	ว. หศค้อย.	เลยเลากายเป็นมาคูปงามยั้งแย้ม

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ยุต ยุตต่าง	ยุต ยุตติกา	ก. ดูก, ตั้งไว้. หยุต. ว. จบ, เลิก.	พระก็เข้าพระเพายุคจอกนอนในเห็น ยุตติกาบนนายพระเพาคนยาลาจาก- -เจามุนกว้างสู่เมืองก่อนแล้ว
ยุ โย	ยุ เยอ	ก. ผลัก, กั้น. คำประกอบบอก- ความเชิงอ่อนวอน.	เฮาจึงปักกิ่งยูนางดีมีใส่เทวหันทอน สายใจเฮยฮับไซเยอเจ้า
(เฮวะยุฮ)	เยาะเย้ง	ก. เดินยอง.	นางก็เยาะเย้งเข้าดีลาหาคาบ
ยุฮย	เยียวเยอ	ก. แหย.	นางสาวทักไมน้อยเยียวเยอแหยहांเห็นแล้ว
เยฮ	เยื้อง	ว. เหตุใด.	เป็นเหตุฮอนคี่ฮายเยื้องใดนั้นเค
เยฮใด	เยื้องใด	ว. อย่างไร.	จักว่าโพพะยาคฮอนเบียนเจ้าเยื้องใด
เยฮ	แยง	ก. แหย, มองดู.	เขาก็แยงหนทองจำปาเมืองไทย
โยค	โยค	น. ชื่อมาตราวัด.	อันว่าเมืองยาวโยคกว้างได้เขตพันวา
โยทา	โยทา	น. พลรบ, ทหาร.	ฝูงหมู่โยทาไหลอากจ๊กก็ออกกองล้น
โยโส	โยโส	ว. อวดดี.	บัดนี้ข้าพะมามีลูกน้อยสัดถอยโยโส
โย	โย	ก. หยอกเย้า.	โยกาวเหลนมาทาวชุกนแท้แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ลิตัว	ลคัว	ก. กาย.	อันว่าชาวเมืองพ้อมมอลละนาลคัวไปนั้น
ลิว	ลวง	น. ช้าง, ทาง.	คอนั้นลวงขวางไคพันว่าเป็นเขค
ลิว	ลวง	ก. ทะลุถึงกัน.	แล้วจึงเหาะหอบเอนทะยานลัวลวงกิน
ลิวเฮว	ลวงเฮา	ก. ชานถึง.	ไซาก็เลยลวง:เขาเขคจำปาแทแล้ว
ลิวลว	ลวงลาย	ว. หลอกลวง.	หมอลากลิ้งเบี่ยงถอยลวงลายกุกพะอง
ลิวอ	ลวก	ว. เลย, จึง.	หินสีลามาคไ้เลยกะกางลวกแข็ง
ลิวใหญ่	ลวงไหล	ก. ไหล.	ยากี้ลงแหงทองแพกวางลวงไหลเจ้าเฮย
ลิววอ	ลวมก	น. แรก.	นายก็จักเอาไคนอละมากทั้งฝาง
ลิวอ	ลวก	น. กุก.	หลายขวมเข้าลวกไคขวมบีแทแล้ว
ลิวอ	ลวป่า	น. การพ้อมร่า.	ทั้งให้เสบนอยพุ่งขุยลวป่าชอกี้ไป
ลิวอ	ลวลวง	ก. ทะลุถึง.	ก็จึงลวลวงเขาถึงเขคกงจีน
ลิวอ	ลวหอย	ก. คร่าครายไคก- เศร่าเพราะคิคถึง.	อินก็เหลียวไปมาเห็นถวมเพียงกุกลวหอย
ลิว	ลัน	ก. ค้าง.	เมื่อนั้นพะมาคเจ้าเลยลันชะบุนหลวง
ลิวคน	ลางคน	น. แกละคน.	ลางคนลวมชุนกันหัวแกกก็มี
ลิวชวอ	ลางะโกค	น. ผู้กูแล- ทองพระคลัง.	เมื่อนั้นพะก็มีอาคให้ลางะโกคชุนसान
ลิวชวอ	ลางะทุก	น. ผู้นำสาสน์ไป- ประเทศอื่น.	อันนึ่งซาก็ชอชวงไซ้ลางะทุกชุนसान
ลิวชวอ	ลางะโลก	น. โลกมนุษย์.	อินตาเจ้าแสวงลงลางะโลก
ลิวชวอ	ลางะसान	น. ราชสาสน์.	อันว่าลางะसानนี้พะยาไคตกแตงมาได้
ลิวชวอ	ลางา	น. พระเจ้าแผ่นดิน.	บัดนี้ลางาเจ้าพะยาหลวงไซ้ควน
ลิวอ	ลาคี	น. กลางคิน.	ถึงเมื่อลาคีลากองคัวแล้วชุง

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ลวณ	ลาน	น. ไบลาน.	ไขลานคำอ่านดูเห็นแจ่มแท้แล้ว
ลวมแซก	ลามแซก	น. ผู้แปลข้อความ.	ขุนก็นำทางเทาเมื่อถึงลามแซก
ลวเล็กล	ลาเล็ก	ก. ลากลับ.	แต่นั้นยาก็ยอมมือไหวกุมมามานลาเล็ก
ลิว	ล้ำ	ว. มาก, เกินไป.	ก็ชักใช้พ่อล้ำเที่ยงคืนเจ้าเฮย
ลิวตาว	ล่าตาว	น. คณิตศาสตร์.	ยักก็ถือค้อนตามปะมานทอลล่าตาว
ลิวแยง	ล่าแยง	ก. กู, เยี่ยม.	เขาก็ปบปวงฟ้ามาเยี่ยมล่าแยงแท้กาย
ลิว	ลิ่ง	ก. กู, มองกู, มองเห็น.	อินก็ลิ่งไปไต่เมื่อเหนือลิ่งล่ากูนั้น
ลิวโย	ลิ่งโย	น. หมายถึงเฉพาะ, ตัวทาน.	ขอให้ลิ่งโยพะโยคผายปางนี้แด่แม่
ลิวลิว	ลิ่งล้ำ	ก. มองกูไปมา.	อินก็ลิ่งไปไต่เมื่อเหนือลิ่งล่ากูนั้น
ลิวเล็กล	ลิ่งแลเยี่ยม	ก. มองกู.	คาซอนแลของผาลิ่งแลเยี่ยม
ลิว	ลิ่ง	ก. หลบ, ซอน.	ท้าวก็เข้าคามแม่ไปลิ่งอยู่ในหันแล้ว
ลิว	ลิ่งลา	ก. ท้าทางอัน- งคางม, ผึ่งผาย.	นางก็เมาะของเขาลิ่งลาหาคาม
ลิว	ลิ่ง	น. กุญแจ.	หาลิ่งได้คีย์สายแลยาม
ลิวฮัว	ลิ่งฮัว	ก. ลิ่งโคงคัง.	ก็จึงลิ่งฮัวเทาซงขอบกงจีน
ลิวฮัว	ลูกฮัว	น. ผลไม้, ต้นไม้.	ท้าวก็เก็บเอาไต่ลูกฮัวหลายหน่วย
ลิวฮัว	ลูที้แมง	ก. หมกสิ้น- ความกลางแคลง.	หากจักลูที้แมงโดยไต่คังคินงพ่อเฮย
ลิว	ลู่น	ว. ภายหลัง.	แต่นั้นยาก็แยงหนห้องชะเพาลู่นเต็มเปี้ยว
ลิว	ลูกไฟ	น. ลูกสะไภ้.	คังหากเป็นลูกไฟพ่อแม่ทั้งสองแท้แล้ว
ลิว	ลิ่งโย	น. หมายถึงเฉพาะ, ตัวทาน.	ขอแกลิ่งโยพะลิ่งสอนตัวฮัวแกทอน

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เล็ม	เล็ม	น. เล็ม.	<p>แต่นั้นยากี่แยงหนห้องชะ เพาตุนเล็มเปี้ยว ฐจงไปเล้าเจ้าเซี่ยตูกไปคอมเทียวเทิน คอมวาพะบอกแฉวนางเล็กลาหนี เคื่อเลี่ยนเคื่อกายกันเป็นถอง แพ็กเลี่ยนายายกายเซกทุมมาเจ้าเฮย คอยเปื่อแคงแคคออนมาแล้ว แต่นั้นเสิ่นๆยุยชะเพาทองเลยแลน ก็หากแมนพะพอเจ้าปางนี้โลกลือเจ้าเฮย เป็นคนในโลกาหอนเทินสันนี้แท้แล้ว เมื่อนั้นโพหีสักเจ้าโลมนางน้อยนาค สั้งซีได้ปิกตาพอกคนไปได้นั้นเค</p>
เล็ล	เล้า	ก. โอ้โลม.	
เล็ลลาชวิ	เล็กลาหนี	ก. ละทิ้งไป.	
เล็ลน	เลี่ยน	ก. เรียงราย.	
เล็ลน	เลี่ยน	ก. เคลื่อน.	
เล็ล	แลง	น. เวลาเย็น.	
เล็ล	แลน	ก. วัง.	
เล็ลลือ	โลกลือ	ก. กล่าวยกย่อง.	
เล็ลลา	โลกา	น. โลก.	
เล็ล	โลม	ก. แสดงอาการ- รักใคร่เอ็นดู.	
โล	โล	ก. ละทิ้ง, ปล่อย.	

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
วอน วอนไหว	วอน วอนไหว.	ก. อ้อนวอน. ก. อ้อนวอน, ขอร้อง.	แต่นั้นมาคานท้าวยัง <u>วอน</u> ตนพอ พอก็มา <u>วอนไหว</u> กะสัศตาคตนปะเส็ด
วัง วังสา	วัง วังสา	น. วังน้ำ. น. พรรษา.	แพก็เสินๆยายลง <u>วัง</u> เหี่ยวฮีบ ยามเมื่อสังคะลาคเจ้าจำ <u>วังสา</u> เลข- -ออกมาแล้ว
วันตก วันทา วันหน้า วันออก วางความ	วันตก วันทา วันหน้า วันออก วางความ	น. ทิศตะวันตก. ก. ไหว้. น. พรุ่งนี้. น. ทิศตะวันออก. ก. เสาเนื้อความ, บอกความเป็นไป.	อันว่าง่าไปกำหนดแห่ง <u>วันตก</u> นางก็ <u>วันทา</u> ไหวยอมมือทูนบาท <u>วันหน้า</u> เข้าสู่เจ้าจึงมาหันทอน อันว่าง่าไปกำบัวระพาววันออก เอาจัก <u>วางความ</u> ให้นายชะเพาฐูฮาง
วางเมือง	วางเมือง	ก. มอบหมายเมือง- ให้ปกครอง.	จัก <u>วางเมือง</u> ให้ตามใจบาแคงจึงแล้ว
วาคาย วาโย วิไชยน	วาคาย วาโย วิไชยน	ว. ว่าดังนั้น. น. ลม. น. ชื่อแทนที่- ประทับของ- พระอินทร์.	เป็นลูกเจ้าเมืองนี้อยู่พอย <u>วาคาย</u> ก็แก <u>วาโย</u> ลมปั่นไปมียั้ง เล็ง <u>วิไชยน</u> แห่งสวนเมืองฟ้า
วิสุค วิเสศ วี เวทนะนา	วิสุค วิเสศ วี เวทนะนา	น. มาน. ว. วิเศษ. ก. พัก. ก. สงสาร.	มีทั้ง <u>วิสุค</u> เสื่อกั้งบังไวฐุพาย อันว่าน้ำเตาแก่วิ <u>เสศ</u> คันทที่ เฮียงพางข้างชวาชายแก่วิ สุคที่แลล้าเยี่ยมไถนอง <u>เวทนะนา</u> แลนา

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เวณ	เวณ	น. บาบ. ก. มอบ. ถวายให้.	<u>เวณ</u> นำพันแห่งเขาพุ่งนั้น เอี่ยมอยาก <u>เวณ</u> คนถวายป่าลือสองพัน
เวหา	เวหา	น. ท้องฟ้า, อากาศ.	ทวาก็ทะยานคนขึ้น <u>เวหา</u> อากาศ
เว้า	เว้า	ก. พุค, สมนานา.	เขาก็แข็งขวา <u>เว้า</u> เทาหัวทั้งเมือง
เวียก	เวียก	น. การงาน, หน้าที่, กิจธุระ.	เจ้าก็บ่ไต่บอก <u>เวียก</u> บ้านพุ่งหมู่ไพชามเมือง
เวียง	เวียง	น. วัง.	เตียงแห่งทองแจ <u>เวียง</u> แล้วล้ำคู่
เวกละวัง	เวกละวัง	ก. ฝ่าระวังรักษา.	พุ่งหมู่เสนา <u>เวก</u> ละวังพะองเจ้า
แวนแก้ว	แวนแก้ว	น. แวนวิเศษ.	เป็น <u>แวน</u> แก้วเมื่อหน้าดำแยงกอนแล้ว
แวนยอยทิบ	แวนยอยทิบ	น. แวนวิเศษ.	ไสสองแจงเสมอ <u>แวน</u> ยอยทิบ
แวนหลาก	แวนหลาก	ก. ประหลาดใจ.	เขาก็ฝันคืนนี้ยัง <u>แวน</u> หลากจึงแล้ว

ส

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
สง, สงลี สงขม สงขย สนิก	สง, สงลี สนม สนอย สนิก	ก. อายน้ำ น. นางสนม. ว. สักเล็กน้อย. ว. ทั้งหมดโดย- ไม่มีสิ่งอื่นแทรก.	เจ้าก็ถูกช่วยหน้าถูกอายน้ำสงลี กับทั้งนักสนมหนุ่มหน้าเสเน็คทั้งหลาย ก็คอยากชมสนอยเคบุนเอียบสมแทนอ งามสนิกเพียงชาวพองควักอง
สบสอ สม สม สมพาน	สบสอ สม สม สมพาน	ก. สอเสียด. ว. เหมาะ, ควร. ว. เปรี๊ยะ. น. ผู้ที่มีบุญที่เคย- สะสมไว้.	อันนึ่งนักสนมล้นเคมีโสมสบสอก็ค ให้พี่เอาใส่เหมียงอมไว้ก็จึงสมอนุเฮย ของเขามีในสวนอุอินหวานสมแทแล้ว ก็เพื่อสมพานพะซีมาในหัน
สวนคอง สวนอาค- อุคทียาน ส่วย	สวนคอง สวนอาค- อุคทียาน ส่วย	ก. ตั้งตารอคอย. น. สวนเป็นที่- รื่นรมย์. น. ภาซีสมัย- โบราณ. ก. ล้าง.	ทั้งถูกเค่าเมียบเหง้าซีสวนคองเจ้าเอย อินก็นิละมิดล้างสวนอาคอุคทียาน นำมาถวายเป็นส่วยไฮลือไฮ
สวัน สอ สนอนสาว สอยวอย สะ	สวัน สอ สนอนสาว สอยวอย สะ	น. สวรรค์. น. กินสอ. น. กำลังรุ่นสาว. ว. งคงาม. น. แอ่งน้ำขนาด- ใหญ่. ก. ชำระ, ล้าง, ฟอก.	เจ้าก็ถูกช่วยหน้าล้างอายน้ำสงลี แมนจักไปเคิงสวนก็คาวคินมาได้ หมอกก็บายสอคองกะคานหันเขียนซีค นางก็ยงหม่นนอยลิสี่สนอนสาว ตั้งหากสอยวอยหน้าสมออินลงหลอ บับานหลายเกิดในสะหัน ลงไปสะเกกเก่าวังกว้างท่าหลวง
สะงวน	สะงวน	ก. หวงแทนไว้.	ล้างนางซีอ่านโคงสะงวนหลั้น

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
สะเค็	สะเค็	ก. เสกัจ, ไป.	พระก็สะเค็กลงมาออกไต้หวันนานมากคา
สะถาน	สะถาน	น. สถาน.	ถึงสะถานทองหอปางเขี้ยวสืบ
สะถิก	สะถิก	ก. อยู่, ตั้งอยู่.	ลาชาพะสะถิกอยู่เนาในทอง
สะบาย	สะบาย	ว. อยู่ดี, เป็นสุข— กายสุขใจ.	อยู่สะบายสุขไฟไทยอย่ง
สะวัน	สะวัน	น. โลกของเทวดา.	อินพมเจ้าพายสะวันลงโลกมานั้น
สะกุนา	สะกุนา	น. นก.	ทาวก็มีก่าตันสะกุนาบนบอก
สะกอนเท้า	สะกอนเท้า	ก. ไข่ม้อยเท้า— ยื่นไปข้างหน้า— เพื่อพยุ้งตัวเวลา— เดิน.	ยังเลาสะกอนเท้าเลยกะเค้าเค้นไป
สัง	สัง	ว. ละไม, เหตุใด.	ข้อยบคิดอยากงอสังแท้ทอโยพะเฮย
สังชะยา	สังชะยา	น. การคำนวณนับ.	สังชะยาได้เจ้กวันหักเที่ยง
สังคะเจ้า	สังคะเจ้า	น. พระภิกษุ.	ผู้หมุสังคะเจ้าทงทำในสุดก็ตี
สังคะลา	สังคะลา	น. สังฆราช.	ยามเมื่อสังคะลาเจ้าจำวัดสาเลขออก
สังมางาม	สังมางาม	ว. โยงามนัก.	สังมางามกะตักเค้เสมออินลงหลอ
สังว่า	สังว่า	ว. ไฉน, ทำไม.	สังว่าปะจุกน้อยในอุบหนึ้นน้เก้
สัง	สัง	น. สัก.	ชาพะบาดมีลูกน้อยสังถอยโยโสะพะเฮย
สังทา	สังทา	น. ความเชื่อถือ.	มะโนลักชะนะตั้งบิทธิสังทา
สังสี่	สังสี่	น. บรรดาสัก.	แหงว่าไปอยู่เฮ้อในปาเป็นสังสี่ที่หุ่น
สัง	สัง	น. อัน.	กับทุกยากไฮ้สั้มพะสิงสังโค
สังเกา	สังเกา	ว. เหมือนเดิม.	ก็จึงคืนเป็นบ้านเป็นเมืองสังเกา
สังนี้	สังนี้	ว. เช่นนี้.	เป็นคนในโลกาบหอนเห็นสังนี้

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
สัษษะ	สัษษะ	ว. ทั้งหมด.	สัษษะมีทุกอันในหัน
สัษษะ	สัษษะ	ว. ทุกสิ่ง, ทั้งปวง.	มีทั้งดาวตาค้อมสัษษะของสวน
สัษษะ	สัษษะ	น. ผู้รู้ทุกสิ่งทุก- อย่าง.	ตั้งแมนองสัษษะหนอทุกโทเป็นเจ้า
สัษ	สัษ	ก. ส่อเสียด.	เธาก็สัษให้ที่อายทุกอันหันทอน
สัษ	สัษ	น. กิ่งไม้, กาน, กิ่ง.	เจ้าก็บินจับไม้สัษชาติคนไทย
สัษ	สัษ	น. เสื่อ.	ก็มีผู้ขายแพสัษ เชื้อชอกกินหันแล้ว
สัษ	สัษ	ก. บันดาลให้มีขึ้น.	เธาก็ทรงเมืองสัษหลายปีวันออกมาแล้ว
สัษ	สัษ	น. เสื่อ.	มีทั้งสัษอ่อนเกียงวิสุท เสื่อไป
สัษ	สัษ	ก. แปลงวาจา- เพื่อตั้งจิตอธิษฐาน.	สัษผู้ชาชื่อว่าท่ามะทักพวง
สัษ	สัษ	ก. แปลงวาจา- วาชอบแล้ว.	แฉนั้นเทวีเจ้าสัษทุกานนมบาค
สัษ	สัษ	น. หนังสือราชการ.	นำสัษคำขามถวายพะเมืองพูน
สัษ	สัษ	น. ช่าง.	เอาพายสัษจอกเกยเอียงฮาน
สัษ	สัษ	ก. เกี่ยวโยงต่อกัน.	เอ็นเยอบยิมสัษเกี่ยวคอกัน
สัษ	สัษ	ว. เลวทรามต่ำช้า.	อันนี้ไม่ใช่คนชั่วร้ายผู้ถอยสัษมานเจ้าเฮย
สัษ	สัษ	น. ผู้เป็นที่รักตั้ง- ดวงใจ.	อันว่าท่ามานอยสัษใจเจ้าพิญเฮย
สัษ	สัษ	น. ศาลา.	อินก็เนละมิกสร้างสัษลาหลังไทย
สัษ	สัษ	ว. โทคร้าย.	ชอยก็เป็นผู้ขายสัษโทคร้าย
สัษ	สัษ	ว. วัยกำลัง.	สาวสัษน้อยไซพะวานปะเบิง
สัษ	สัษ	ว. สบาย.	อยู่สัษบายสุกไฟไทยย่อง

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
สังระเวษ	สามะเนน	น. สามเนร.	ฝูง <u>สามะเนน</u> น้อยซิงกันฟ้าวแลน
สังวลา	สาถาน	ก. สุขสบาย.	ยังคอบสุขอยู่สาถ เมืองกวาง <u>สาถาน</u> แคคือ
สัง	สิง	ว. เสมอกัน.	ซาก็อยากงาม <u>สิง</u> เจ้าเซยลาทกุมมาน
สัง	สิน	น. กี่ด.	แตกอนนั้นมันบดยัง <u>สิง</u> แทง <u>สิน</u> ทาน
สัง	สิน	น. ฉาดุง.	กลางคนฟ้าวโตนเคือน <u>สิน</u> เคียไปแล้ว
สัง	สิน	น. กี่ด.	มันก็จำ <u>สิน</u> หาพาวะนาทุกเซาคำ
สัง	สืบ	ก. ทอเนื่องเป็น- ลำดับ.	ตัวนี้ถาวแล้วตัวนั้น <u>สืบ</u> ไปทันแล้ว
สังแวง	สืบแนว	ก. สืบสกุล.	ก็มีลูกเตาแทน <u>สืบแนว</u> แท้แล้ว
สังวาว	สืบต่าง	ก. ทำคอบไป.	เจ้าจงอยู่ <u>สืบต่าง</u> นำไทพอกนพิพอน
สัง	สุข	น. ความสุข.	เจ้าก็ <u>สุข</u> อยู่หอมปางแกวชวัน
สัง	สุข	ก. สวม, ใส่.	ทาวก็ <u>สุข</u> เก็บแกวทั้งใส่กะโจมหัว
สัง	สุลโย	น. พระอาทิตย์.	คอมวานางฝันแล้ว <u>สุลโย</u> แจ่งสูง
สัง	สุ	ส. ทาน.	วันหน้า <u>เจ้าสุ</u> เจ้าจึงมาทันทอน
สัง	สุชวัน	ก. ทำพิธีเชิญขวัญ.	เขาไซปอนสอง <u>เจ้าสุชวัน</u>
สัง	สุท	น. พระสุทร.	ฝูงหมูหลังคะ <u>เจ้าทง</u> ทำใน <u>สุท</u> ก็ดี
สัง	สุนเสียบ	ก. หมคไป, ลีนไป.	ทั้งเมือง <u>เส้าสุนเสียบ</u> มีมัด
สัง	เสกคะลัค	น. ฉกรรสีขาว.	ทั้งทงไซ <u>เสกคะลัค</u> กางกั้ง
สัง	เสโท	น. เหยื่อ.	<u>เสโท</u> ไหลลงลงอำหนา
สัง	เสเน็ค	น. ไพรพล.	นักสนมหม่ม <u>เสเน็ค</u> ทั้งหลาย
สัง	เสมอ	ว. เท่ากับ, ราวกับ.	ใสสองแจ่ง <u>เสมอ</u> แวนยอยทิม
สัง	เสมอพาก	ว. เท่าเทียมกัน.	เทวิน้อยทั้งสอง <u>เสมอพาก</u> กันแล้ว
สัง	เสมอเพียง	ว. เท่ากัน, ปานกัน.	ทั้งพอ <u>เจ้าเสมอเพียง</u> กั้งเคียวทันแล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เสวย	เสวย	ก. กิน.	สองแจมเจ้าเสวยพ้อมพำกันหันแล้ว
เสวยลาค	เสวยลาค	ก. ครองราชย์.	พอกั้ทกแจมเจ้าเสวยลาคแทนเมือง
เสียด	เส้า	ก. สลท, หมอง.	สายใจเฮยอยู่โงงอย่าเส้า
เสียว	เส็ก	น. ซ้ำศึก.	เขาวาเส็กลวงเข้าในมานยากเมือง
เสียว	เสี้ยง	ว. หมกดิน.	เป็นสวนยักสี่ทัวกินเสี้ยง
เสียว	เสียบ	ก. แหวง, ไซ้เป็น- สำนวนวาจา.	ให้สูเอาหมอนเจ้าถูลาไปเสียบเสียบทอน
เสียว	เสียด	ก. น้อยใจที่เข้าไป- แต่ไม่ได้ผลดังหวัง.	ก็เสียดเสียดแมสั่งเจ้าบาตานคนลูกจึงเนื้อ
เสียว	แสน	ว. สิบหมื่น, มากยิ่ง.	นายจึงเอาคำให้นายชะเพาแสนนี้
เสียว	แสนซี	สัน. หากว่า.	แสนซีไปโอมชอยกุนมาคือลูกเพื่อนก็ตายแล้ว
เสียว	แสวง	ก. เทียวหา.	อินทวเจ้าแสวงลงมาในมะนุคสะโลก
เสียว	แสวสน	ก. จับชายฉาว.	พากันมาแสวสนยังฉาว
เสียว	โสก	น. โศก.	นางก็คิดโสกเส้าหาพอมทั้งเหง้าแหแล้ว
เสียว	โสพาย	ว. งคงาม.	ทคผู้เถาเป็นสาวโสพายแท้แล้ว
เสียว	โสม	น. รูปร่าง.	โสมงามเหมือนคังอินแปงปั้น
เสียว	โสมเสลา	น. รูปงาม- กลมกลอม.	อันว่าโสมเสลาผู้พาโตนางไอ
เสียว	โส	ก. ผลักไป.	แต่นั้นลาชาเจ้าโสสิงเปืองออก

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
หง	หง	น. หงส์.	หงคำจับอยู่แล้วส่งเจ้าบวมนั้นเค
หค	หค	ก. รค, รคน้ำ.	หคผู้เถาเป็นสาวโสฬบแทแล้ว
หน	หน	น. โหร.	แต่นั้นหมอหนเถาหลากกระโยก
หนวย	หนวย	น. ลูก, ผล.	ทาวก็บิคเอาไคลูกโหลหลายหนวย
หนแหง	หนแหง	น. ทิศ, ทาง.	อันวางาไปกำหนดแหงวันตก
หนอ	หนอ	น. เชื้อสาย.	ตั้งแมนองลับพันธุหนอพุดโทเป็นเจ้า
หนาย	หนาย	ก. เบื่อมาก.	ตั้งหากมาหนายเก้ทีโคเคาะระกุนนั้นมา
หน้าใจ	หน้าใจ	ก. สะใจ.	หน้าใจเขาฮีบเมื่อหังฟ้า
หนุมหน้า	หนุมหน้า	ว. กำลังสาว, กำลังหนุม.	กับหังนักสนมหนุมหน้าเสเน็ดหังหลาย
หมอแผนแดง	หมอแผนแดง	น. หมอรค.	จมอยู่พันในหมอแผนแดงเจ้าเฮย
หมอหน	หมอหน	น. หมอโหร.	ให้สูเอาหมอหนเถาหลาไปเสียบเสียบทอน
หมอโหน	หมอโหน	น. หมอโหร.	เจ้าก็ทันมาไคหมอโหนคูนลิกจึงแล้ว
หมากจิว	หมากจิว	น. คั่นจิว.	อันว่าหนามหมากจิวคมากาทนียบหัวหั้นแล้ว
หมากมี	หมากมี	น. ขนุน.	ถูกก็กินหมากมีคั่นนียบสบายแทแล้ว
หมี	หมี	น. คนไม่ชนิดหนึ่ง.	มีหังหมีหมีอคเหลาชะหมอมมีม่วงมี
หมีน	หมีน	ว. จำนวนเท่ากับ— 10 พัน.	ให้เจ้ายืนยงล้ำพันเขาหมีนอะสงแถทอน
หลง	หลง	ก. เข้าใจผิด.	ขอยก้หลงเผายูมุนกว้างเผายัวแทแล้ว
หลงหลอ	หลงหลอ	ก. อคอยาก.	ถูกก็หลงหลอมาสามวันจวบคนจึงแท
หลมหลุกใจ	หลมหลุกใจ	ก. ไม่รู้สึก.	งามยั้งยอยพอหลมหลุกใจแทแล้ว
หลอ	หลอ	ว. เหลือ.	ยกมไว้กินเสียบหลอหั้นแล้ว
หลอน	หลอน	ก. โยกไปมา. ว. หลวม.	สาวสำนอยดมชาวเขวหลอนพังเยอ

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
หลอหลว หลว	หลอนว่า หลั่ง	สัน. หากว่า, แมว่า. ก. ไหลมาไม่ขาด- สาย.	หลอนว่าสีแจ่มเจ้านางน้อยมกายมอยู่ เขาก็แซวๆเสียงหลั่งมากคอยท้าว
หลว	หลา	น. ลูกคนสุดท้าย.	ขอยกก็คิดออกน้องนางหลาอยู่พวยแพนา
หลว หลว หลว	หลาย หลั่น	ว. มาก. ก. เล่น.	หลายขวมเขาคะคูโคกตายก็แท้แล้ว ฝูงหมูสาวสำน่อยโยหลั่นเลาหัวหันแล้ว
หลว หลว หลว	หลวยยานน้ำ	ก. วายน้ำ.	เขาก็ยังคอยหลวยยานน้ำมาพิชิตก็พะเคย
หลว หลว	หลอก	น. อารูธ.	ฝูงหมูไท่หลอกงาววายออกเป็นถัน
หลว หลว	หลอขวาง	น. หลงที่อยู่- ระหว่างเรือนใหญ่- สองหลัง.	หลอขวางพอมหลอเลยเกาะกาย
หลว	หลอกำ	น. หลงห้องใจ- สำหรับภักดิ์ริย.	พะก็เขินแจ่มเจ้าขึ้นสู่หลอกำ
หลว หลว	หลอไซ หลอน	น. หลงพระโรง. ว. ไบเคย. ไซคู- กับ บ เป็นบหลอน.	แก่นั้นพะบาทเจ้าสะเค็กสูหลอไซ สัดบาเกิดนำคนถูกกับหลอนเห็นสันนี้
หลว หลว หลว	หลอม หลอยสัง	ก. ปกป้อง, คุ้มครอง. น. หลอยสังข.	ให้เจ้าหลอมไพนอยทั้งเข้าให้อยู่ก็แต่หลอน ทั้งหลอยสังมีเพงพินพอม
หลว หลว	หลอลอย	น. สิ่งปลูกสร้าง- สูงๆซึ่งโชนเฉพาะกิจ.	หลอขวางพอมหลอลอยเกาะกาย
หลว หลว	หลอละคี	น. ทิศตะวันตก- เฉียงใต้.	ยังมีเล่ามีคำถามแห่งหลอละคีพูน
หลว	หลอส	น. เรือนอาบน้ำ.	สูงจเอนคาศกแดงหลอสพอม

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ช๑	หัน	ว. หัน, หัน.- หันแล้ว ว่า. หันแล้ว. หันทอน ว่า. หันเด็ก.	แพ็กค้างอยู่หันยังซ้ำไปไหลหันแล้ว
ช๒	หัว	น. กาน, ส่วน. ก. หัวเราะ.	ถือหูงคำแหไปหัวหน้า ขอแกเห็นอหัวเจ้าเลยหัวมีชวา
ช๒จ๑	หัวจิ้น	ก. หัวเราะ.	เขากก็ได้เกื่องจางหัวจิ้นออกกัน
ช๒ข๑	หาง	ก. เกรียม, ตกแดง.	เขากตกแดงหางคาพอมฐอัน
ช๒ค๑	หาใจ	ก. หายใจ.	หาใจปานเป่าไฟแกนฮาย
ช๒ด๑	ห่าน	ว. เขยง, กะเผลก.	ลางคนซาหักห่านเป็นกะยื่อที่โททก็มี
ช๒ด๒	หาว	ก. กึก, กะนอง.	พะก็จิ่งลั่นคองชะบู่หาวกั้นเคง
ช๒ด๓	หิด	น. โรคหิด.	ก็มมีไผเป็นผีหิดคุมพองเองโม
ช๒ด๔- ช๒ด๕	หินกลางแกง	น. พืด โขดหิน- ที่ขวางอยู่กลางน้ำ.	เอาจักมวนกันทวายคังหินกลางแกงแล่นอ
ช๒ด๖- ช๒ด๗	หินสีลามาค	น. พระที่นั่งของ- พระอินทร์.	หินสีลามาคไท้เลยกะค้างแกนแข็ง
ช๒ด๘	หินแฉ	น. กอนกรวด.	นองนี้หินแฉฮายเทียมอ้ายมควนพีเฮย
ช๒ด๙- ช๒ด๑๐	หิมมะพาน	น. ป่าในวรรณคดี.	แกนนก็ฮอนฮอกทาวคุกิไทยหิมมะพาน
ช๒ด๑๑- ช๒ด๑๒	หิวหุ้ง	ก. โหยหาอารมณ์.	แกนนนางกั้นิกๆกั้นยินกะสันหิวหุ้ง
ช๒ด๑๓	หีโต	น. ของลับที่ใหญ่โต.	คังหากมาหนายเก้หีโตท้าวชะกุน
ช๒ด๑๔	หีน	ว. เสียงคังกระหิม.	แกนนหีนๆเทาทังเมืองเสียงสนั่น
ช๒ด๑๕- ช๒ด๑๖	หือละแทน	ก. เปล่งเสียงร้อง.	มำกที่หือละแทนฮองแคมทาคุงคา
ช๒ด๑๗	หุบ	ก. กอบโกย.	นางก็ลักหุบเอาชวาของท้าวฐอันแท้แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ชวม	หุ่ม	ก. ลอมรอบ.	เขาก็มาชอทานฮักหุ่มบาทาวแท้แล้ว
ชว	หุอา	น. โหระ.	อันว่าหมอโหนดเอาหุฮักกัเบียงปางนั้น
ชว	เหค	น. เคามูล, เรือง.	เป็นเหคควยโคเถาจึงมานี้เค
ชว	เห็นแจ้ง	ว. รูแน่ชัด.	พะกัคคเอยมเห็นแจ้งชวอันแท้แล้ว
ชว	เหม็ด	ว. หังหบก.	กัทั้งนัคนกสนมพอมเป็นนกยางเหม็ดหุ่ม
ชว	เหงา	น. คันวงศ์.	นางกัคคโสกเส้าหาขอแม่ทั้งเหงาแท้แล้ว
ชว	เหล่า	น. ชื่อต้นไม้.	มีทั้งหมีเหม็ดคเหล่าชะหมอมี่มวงมี
ชว	เหล่าหลอ	ว. หลอเหล่า.	เขาก็ถึงแลทาวโสมงามเหล่าหลอ
ชว	เหิง	ว. นาน, เลยไป.	ชอยกัยังมาเหิงกอนนางนาล่า
ชว	เหนียววอน	ก. รังไว้, ยึดไว้.	เขาก็มาวันทาเหนียววอนบาทาว
ชว	เหม็ดอก	น. ชื่อต้นไม้— ชนิดหนึ่งมีลำต้น สีเหลืองปนสีน้ำตาล คอกเป็นข้อสั้นवल ขาวกลิ่นหอม.	มีทั้งหมีเหม็ดอกเหล่าชะหมอมี่มวงมี
ชว	เหลือ	ว. เกิน, มาก.	นานาหลายอะเนกนองเหลืออันแท้แล้ว
ชว	เหลือค	ก. เหลือบตา.	คาเหลือคเอยมแยงชายเหลือคชวา
ชว	เหลืออม	ว. เลื่อม.	กัทั้งวชนแคงเหลืออมเสมอกำเคี้ยงหลอ
ชว	เหลือหัว	น. พระเจ้าแผ่นดิน.	ขอให้เหลือหัวเจ้ากุนาบายโคคจึงเห็น
ชว	แห่งทอง	น. ที่.	ฝูงชวก็อยู่แห่งทองเมืองไทยจำปา
ชว	แหน	ก. หวง, เผ่า, ระวัง, รักษา.	เสเน็คพอมแหนเผ่าอยู่ชะตอนแท้แล้ว
ชว	แหง	ก. ออกสู่ใจ.	แหงสูมอะนาคายสาเงี๋ยกลางแล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
โ ห ห โหลลล	โหน ไห โหลลล	น. โทร. ก. ร่องไห. ก. ลองโหล.	เจ้าก็หันมาโต้หมอโหนคนเล็กจึงแล้ว น้องก็นอนนิ่งไหหาเจ้าชุกยามแทน เขาก็ว่าคนชวงแท้เอาเมื่อโหลลล

อ

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
อด	อด	ก. กลั้น, งักไว้.	ให้เจ้ามีใจอดคอบาโทท้าว
อโง	ออยู่เย็น	ว. มีความสุข.	เตียงปางทองออยู่เย็นในห้อง
อวิง	อวาน	น. เรียม, พิ.	ไผ่ผู้เอาของแพงคาบอวนไปถ่มนั้นเค้
ออดออด	อดคอด	ก. ออดออด.	ท้าวก็ออกๆต่านจาเว้าพอชะเพา
ออง	ออน	ว. นิ่ม, อายุน้อย.	มีทั้งสาคออันเกียงวิสุคเสื่อปูไป
อองออง	ออนซอน	ก. วังเวง คือ— รู้สึกสะเทือนใจ ทวนให้ระลึกรำพึง ถึงความหลัง แล้ว ชวนให้สลัดใจ.	ก็หากยีนอนซอนคังบาไท่คาน
อองออง	อนน้อย	น. สาวน้อย	เขาก็ชุกอนน้อยนางแก้วกึ่งลงแท้แล้ว
ออละซอน	อลละซอน	ความหมายเดียวกับ กับออนซอน.	คอมวาพะกาวแล้วคอบคำอลละซอน
อะฉนกง	อะฉนกง	ว. มากหลาย.	นานาหลายอะเนกนงเหล็ลลนแท้แล้ว
อะทินา	อะทินา	น. การลักทรัพย์.	อันนึ่งอะทินาอย่าลักเอาของท่านนั้นเนอ
อะบาย	อะบาย	น. อบายภูมิ.	คายไปไหมอะวีจ๊ะบายทั้งสี่
อะวิไล	อะวิไล	ว. มากมาย.	ท้าวชะเพาอวิชัยพนชนาคอะวิไลแท้คาย
อะวีจี	อะวีจี	น. นรกอเวจี.	ก็หากคายไปไหมอะวีจีจุม
อะสง	อะสง	ว. มากจนนับไม่ ถวน.	ให้เจ้ายีนยังลำพันเขาหมื่นอะสงแค้ทอน
อะเหี้ย	อะเหี้ย	ก. หัวเราะ.	เขาก็แซวๆของหัวอะเหี้ยนั้นเนอ
อั้ง	อั้ง	ว. คัง, แออัก.	คอบเอาสู่ไปอั้งชะเพาคูแล้ว
อั้งเซ็น	อั้งเซ็น	ก. อัญเชิญ.	แต่นั้นเสนาพอมอั้งเซ็นพะวะบาค

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
อัครแจบ	อัครแจบ	ก. บิดสนิท, งามสนิท.	แก่นั้นผู้สาว เบื้องกงเงินอัครแจบ
อัครทิถาน	อัครทิถาน	ก. อภิษฐาน.	เจ้าจงอัครทิถานไหวป่าละมีทุกที่คูเหิน
อัครทวย	อัครทวย	น. อัครทวย.	ก็จึงหายโพลไพธอนอัครทวยบังเบียด
อัครนึ่ง	อัครนึ่ง	น. อนึ่ง, อื่นหนึ่ง.	อัครนึ่งฉันว่าลาซาเจ้าเป็นกินหิ้งสี่
อัครว่า	อัครว่า	ใช้เป็นคำนำหน้า- นามที่เป็นประธาน.	อัครว่าท่ามาน้อยสายใจเจ้าพี่กุเฮย
อัครพิเสก	อัครพิเสก	ก. อภิเสก.	กุจักอัครพิเสกนอยนางนาคท่ามา
อัครอ้ว	อัครอ้ว	ก. แฉม, เหน็บ.	เก็บคอกไม้สวนกว้างอัครอ้วม
อัครคาเน	อัครคาเน	น. ทิศตะวันออก- เฉียงใต้.	โอ้นอสุดที่ไถกันล้าอัครคาเนนอนเชคเสียเนื้อ
อัครอะไน	อัครอะไน	น. ม้า.	ให้สุจักเอาได้อัครอะไนหลายหมู่
อัคราค	อัคราค	ว. อย่างผึ่งผาย.	กับทั้งอัครอะไนมาบุงคุณตัวอัคราค
อัคราคยา	อัคราคยา	น. โทษ, อำนาจ.	โดยคำพะอัคราคยาเป็นเจ้า
อัครานัก	อัครานัก	ก. บังคับ, สั่ง.	จึงอัครานักให้นางไอไปนำ
อัครापอน	อัครापอน	น. เครื่องประดับ- ตกแต่งร่างกาย.	แก่นั้นลามาแขกฟ้าอัครापอน
อัครามาต	อัครามาต	น. อมาตย์.	พะก็ใช้ควนถ้อยอัครามาตไปเบื่อง
อัคราย	อัคราย	น. พี่ชาย.	ไปยกเข้าคอมอัครายปะเทคไถเห็นแล้ว
อัคราว	อัคราว	ก. คำหนึ่ง, คิต.	บาก็มีใจคิตอัคราวถึงนายเดา
อัคราณ	อัคราณ	ก. สนใจ, ใส่ใจ.	อัคราณว่าฝูงเงินคำก็บอัคราณจึงแท้
อัคราณ	อัคราณ	น. ชู้คนไม่.	ขึ้นคอกไม้อัคราณคนไทยสูงแท้แล้ว
อัครา	อัครา	ก. ปกปิด.	ความคิหมอบทวายอัคราไว้
อัคราฮอน	อัคราฮอน	ก. พลั่วสะบัด.	ลางนางนุ่งลีนลิวระไปบางอัคราฮอน

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
อิ	อิฏ	ก. สงสาร, ปราณี่.	แค้นายชะเพาคำอิฏฐาปางก่อน
อิน	อิน	น. พระอินทร์.	แต่นั้นนางก็อัคทิดานไหวอินพมทุกที่
อินตา	อินตา	น. พระอินทร์.	ก็จึงฮอนฮอกไ้ที่นังอินตา
อิสฺน	อิสฺน	น. พระอิศวร.	ทั้งอิสฺนเมกชะลานางน้อย
อิคฺชยาก	อิคฺชยาก	ว. อคชยาก, เคือครอน.	ถูกเชะชะออคไคอิคชยากสามวันนี่แล้ว
อือไอ	อือไอ	ก. เสียงกระดอม— เสียงไอ.	ก็มีใญอือไอแท้ไคหันแล้ว
อิคฺทกะก	อิคฺทกะก	น. น้ำ.	ชะเพาก็ฮัวแท้เขินซาคอิคฺทกะก
อิคฺทชยาน	อิคฺทชยาน	น. อุทยาน.	อินกันี้ละมิกสร้างสวนอากอิคฺทชยาน
อิคฺทอน	อิคฺทอน	น. ทิศเหนือ.	คัวอยู่กำหนดแห่งอิคฺทอน
อิคฺทอน	อิคฺทอน	น. ทอง.	อันว่าชอยแลเจาเหมือนฮวมอิคฺทอนแท้แล้ว
อิคฺทบาค	อิคฺทบาค	ว. อปรีช, พูโร.	วันชอยที่อิคฺทบาคคงเขินไทยในเมืองบยาแล้ว
อิคฺทพิเสก	อิคฺทพิเสก	ก. อภิเสก.	พะก็อิคฺทพิเสกเจาบุคชะลาคหุมมา
อิ	อิ	น. เปล.	กลางคนปะลุน้อยในอิเลยหนีก็มี
อิ	อิ	ก. ไอ้อวค.	กลางคนเอหลายฉิวกางๆกันนั้น
อิวัง	อิวัง	ก. จบ, หมกลีน.	นคิถั้งอิวังทอนี่ก่อนแล้ว
อิไคค	อิไคค	ก. ไอ้อวค.	เขาก็อิไคคยงถือตางโขงคำ
อิเิน	อิเิน	ก. ร้องเรียก.	เขาก็อิเินเสียงก้องนางนาคท่ามา
อิเีย	อิเีย	น. พี่สาว.	อันว่าฝูงพี่อิเียเลยมางเขาไป
อิเีย	อิเีย	น. พี่สาวคนหัวปี.	แต่นั้นฝูงพี่อิเียเป็นพี่ทั้งหก
อิเีย	อิเีย	ก. เกลื่อนออกจาก— ที่ไปในลักษณะโค้ง จากแนว.	แล้วเลาบินแอนผายคินเขาสูเมืองแท้แล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
แหว	แหว	น. แหว	นางคนแหวหักเค็งไกวเงินโงโงยก็บี
แหว	แหว	ก. ซ้อน, ซ้ำ.	ทานโททอนลูกแหวยังอ่อนพะเอย
โ	โ	น. ภาชนะ เครื่องสานอย่างหนึ่ง สำหรับใส่ของ รูป คล้ายขัน.	บายาวเจ้ากินแมง 5 โแท้แล้ว
โอม	โอม	ก. พุททวนลอม.	ไปกล่าวทานโอมให้แก่อวนแคทอน
โอวาท	โอวาท	น. ก่ากล่าวแนะนำ, คำกล่าวสอน.	แก้นั้นลาซาเจ้ามีคำโอวาท
โอยะโก	โอยะโก	น. ยา, ยาย.	เขาก็เอาแจมเจ้าคนยาโอยะโก
โอยะลา	โอยะลา	น. ช่าง.	ตัวนี้มีชื่อว่าโอยะลาช่างกุนชะโลช่างไทย

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
รวิจ	ฮวงหอม	จ. หอมหวาน.	มีทั้งน้ำดอกไม้จันทร์หุงฮวงหอม
ริ้ว	ฮวม	ก. อยู่ด้วยกัน.	สองฮวาก็ฮวมกันหมายหมั้น
ริ้ว	ฮอง	ก. ร่อง, เปล่ง- เสียงคัง.	มาก็หือละแห่นฮองแค้นทาคุงคา
ริ้ว	ฮองพิน	ก. ร่องพิน.	เอี่ยมมอยากเวนตนถวายป่าลือ- ฮองพินนั้นเก
ริ้ว	ฮองฮำไห	ก. ร่องร่ำไห.	แมก็ฮองฮำไหหาเจ้าฮำไฮแมนา
ริ้ว	ฮอก	ว. ลู, ถึง, จค.	หามแหพะแกนแกวเลยเข้าฮอกเมือง
ริ้ว	ฮอน	ก. รอน.	ก็จึงหายโสภฮอนลับพะสิงโผยไฟ
ริ้ว	ฮอนฮอก	ก. รอนถึง.	แต่นั้นจึงฮอนฮอกทาวคุดไทยหิมมะพาน
ริ้ว	ฮอมโสม	ก. ลอมรอบ.	มีแมน่าทั้งหาฮอมโสม
ริ้ว	ฮอย	ว. หนึ่งร้อย,- ก. รอย, สอด.	ฮอยที่คองคอยผาผืนเคียวฮอยชอกก็มี
ริ้ว	ฮอยคิน	น. รอยเทา.	คอมว่าทาวกาวแล้วสุบเก็บฮอยคิน
ริ้ว	ฮอยที	เป็นคำแสลงถึง- การคาดหวัง.	อันนี้ฮอยทีนางไอเอื้อยลักเซ็กฎหนี- บยาแล้ว
ริ้ว	ฮอยว่า	ก. คือว่า.	ฮอยว่านางจักมีลูกน้อยจึงแทคังฟาน- บยาแล้ว
ริ้ว	ฮัก	ก. รัก.	เขากี่มาขอทานฮักหุ่มบาทาวแท้แล้ว
ริ้ว	ฮัก	ก. รัก.	ฮักให้เป็นคังไม้อินออยชะพันเกีย- กอมกะสวายฮุนเออย
ริ้ว	ฮันแล้ว	ว. อ่างมาแล้ว,- ไซประกอบนามหรือ- ข้อความที่กล่าว	มันก็เหี่ยวชอกไซเล็มแทกะคูกคน- ฮันแล้ว

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
รับ	รับ	ก. รับ.	มา <u>รับ</u> เจ้ามาบุญคนลูก
รับชวาว	รับปาก	ก. รับปาก.	แต่นั้นขุนตอบดอย <u>รับ</u> ปากไอยะโก
รับ	รับ	ก. รับ.	ทวาทะเพา <u>รับ</u> ชายพจนาคะวิไล
รับ	รับ	น. รับบ้าน.	โตนไตเตนแคม <u>รับ</u> แมกเวียง
รับ	รับ	ว. อากาวิทใหม่- หัวเข็มที่.	คามันแดงคังไฟกอง <u>รับ</u>
รับ	รับ	ก. ว่าง.	กับทั้งยัง <u>รับ</u> หมายผู้ชอนชอนคน-
รับ	รับ	ว. ว่างเปล่า.	ฟังทอน
รับ	รับ	น. ว่าง.	พระก็เฝ้าพายจอกเกยเอียง <u>รับ</u>
รับ	รับ	ว. ว่าง, แบน.	แบ่งหนทาง <u>รับ</u> เพียงถึงคุ้ม
รับ	รับ	ว. ว่าง, สวย, ดี.	แต่นั้นมันกลาวแลวจากอบสาว <u>รับ</u>
รับ	รับ	ว. ว่าง, ชั่ว, กุ.	ผู้ก็จาเสียงใสคำเมียบความ <u>รับ</u>
รับ	รับ	ก. ว่าง, ไหลโซม.	ขณะเนคยอย <u>รับ</u> หน้าหลังไหลแท้แล้ว
รับ	รับ	ก. ว่างให้รำพัน.	ปิดคางทั้งสองมาคำ <u>รับ</u> นิ่งเจิงเจ้า
รับ	รับ	ว. ว่าง, ไม่กลม.	มีทั้งหลังขวางพ้อมหลัง <u>รับ</u> เกาะกาย
รับ	รับ	ว. ว่าง, เร่ง, กวน.	สู้อยาชา <u>รับ</u> โดยพลัน
รับ	รับ	ก. ว่างรวบรวม.	หาให้ไค้สามฮอย <u>รับ</u> โสมเที่ยวทอน
รับ	รับ	ว. ว่าง, รุ่ง.	เจิงเมื่อลาที่ดำกอกคัวแล้ว <u>รับ</u>
รับ	รับ	ก. ว่างครวญ.	นางก็หนักๆกันเลยให้ <u>รับ</u> หา
รับ	รับ	ว. ว่างใส.	คาบอดเบื่องใสแจ่ม <u>รับ</u> เอียง
รับ	รับ	ก. ว่างวาย.	ก็หาก <u>รับ</u> แสงนิบตายจึงแท้
รับ	รับ	ก. ว่างรวบรวม.	ชอยจึง <u>รับ</u> ฮอยไค้เอาความมานี้แล้ว
รับ	รับ	น. ว่าง	ชวยชวยชวยไป <u>รับ</u> แปนไว้

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
ฐ	ฐ	ก. ฐ	พะก็ฐขาวเจ้าบุญคนลูก
ฐว	ฐขาว	ก. ฐขาว	แตนนยาฐขาวเจ้าเสวยลาตทงเมือง
ฐบ	ฐบ	น. รูป, ราง.	เขาก็เชิงขวาเวาบาททาวฐบงามแท้แล้ว
ฐบเื้อ	ฐบเื้อ	น. ของที่ปรากฏ- แตกา.	เป็นฐบเื้อในทองคังฟานแท้แล้ว
ฐธ	ฐธ	ก. ฐเรื่องราว.	เฮาจักวางนางไห่นายชะเพาฐธ
ฐธเื้อ	ฐธเื้อ	น. ผืนคันที่ปรากฏ- บนผิว.	ก็มีไผเป็นผีหัดคุมพองเื้อ
เื้อ	เื้อ	ก. ทำ.	ฝูงหมู่นี้เขาเื้อบายเจ้าบายาว- โพทิสัก
เื้อย	เื้อย	ว. ใช้ต่อท้ายคำอื่น.	สายคอเื้อยอย่าจาคำนั้น
เื้อยพลัน	เื้อยพลัน	ว. รีบควน.	เขาก็เื้อยพลันมาฮอคบายไทท้าว
เื้อยฮีบ	เื้อยฮีบ	ว. ไว, ควน.	เขาก็เื้อยฮีบไปพลันเื้อยฮีบ
เื้อย	เื้อย	ก. เรียบราด.	ลางคนฟ้าวบไปคคเื้อยก็มี
เื้อยก	เื้อยก	ก. ร้องเรียก.	เขาก็เื้อยกเื้อยกนองนางนาคทำมา
เื้อยกวือ	เื้อยกวือ	ก. เรียกชื่อ.	ถึงเมืองไทยกว้างเื้อยกชื่อมีถิดลา
เื้อยง	เื้อยง	ก. เรียง.	มาเื้อยงบายฮอคบายบุญกวาง
เื้อยงพาง	เื้อยงพาง	ก. จักวางเรียง- ไว้ที่พื้น.	คอมว่าสองจาแล้วพาพาเื้อยงพาง
เื้อยงฮวม	เื้อยงฮวม	ก. รวมเรียง.	ชาคนี้สองก็ได้เกิดพ้อมคอมกัน- เื้อยงฮวม
เื้อยม	เื้อยม	ส. เรียม.	เื้อยมมไคชอคฐมาเื้อยมเบ็งสาว- คอกนา

อักษรไทยน้อย	คำศัพท์	ความหมาย	ข้อความ
เรือ	เรือ	น. เรือ.	ถึง <u>เรือ</u> พายดิบไปมียัง
เรือ	เรือ	ก. ว่าง, ยึดเรือ.	แหงว่าไปอยู่ <u>เรือ</u> ในป่าเป็นสัตว์ที่พุน
เรือ	เรือ	ว. สว่าง, รุ่งเรือง.	ไผ่ผู้ย่าแยงนบก็จึง <u>เรือ</u> เมื่อหน้า
เรือ	เรือสูง	ว. รุ่งเรือง.	ถึงเมื่อลาคีขึ้นสุโข <u>เรือ</u> สูง
เรือ	เรือ	น. เรือ.	ถึงแห่งทอง <u>เรือ</u> นกว่าอยู่เย็นแท้แล้ว
เรือ	เรือ	น. โรคเรือ.	ก็มีไผ่เป็นกาค <u>เรือ</u> คนงอยชาทิด
เรือ	เรือยาว	น. เรือเหยา.	เขาก็เมื่อสอดทอง <u>เรือ</u> ยาวอยู่เย็น
เรือ	เรือ	น. หินแร่, หินกรวด.	นองนี้หิน <u>เรือ</u> ยเทียมอวยบควนพี้อย
เรือ	เรือ	น. กาลัง, อำนาจ.	ก็มีเสียง <u>เรือ</u> แม่สั่งเจ้าบาคานคนถูก
เรือ	เรือ	น. แร้ง.	เขาวา <u>เรือ</u> เข้า <u>เรือ</u> มาชาทิดขวางแทน
เรือ	เรือ	น. ฆ่าแพร.	เขาก็ชายของ <u>เรือ</u> ไผ่ลายผ้าหลาก
เรือ	เรือ	น. โรง.	เขาก็แหนแหเจ้าบาทาว <u>เรือ</u> ไผ่แท้แล้ว
เรือ	เรือหลวง	น. ท้องพระโรง- หลวง.	ถึง <u>เรือ</u> หลวงพะยอกเมืองปะนมไหว
เรือ	เรือ	ว. เสียงร้องไห้- อย่างคัง.	เขาก็ <u>เรือ</u> ของ <u>เรือ</u> ไผ่เสียงสนั่น
เรือ	เรือ	ก. รวม, รวบรวม.	มีแม่น้ำทั้ง <u>เรือ</u> ม <u>เรือ</u> เจ้า
เรือ	เรือ	ก. หอมคลบ- อบอวน.	จินโทหอมดูบคิง <u>เรือ</u> ไผ่
เรือ	เรือ	น. ไร่.	อยู่ทางท่า <u>เรือ</u> ไผ่คาก้า
เรือ	เรือ	ว. ชักสน, ยากจน.	จงให้เอาเงินค่าหวานทานคน <u>เรือ</u>

ความเชื่อ

วรรณกรรมแต่ละถิ่นจะสะท้อนความเชื่อไว้ให้ปรากฏ ความเชื่อแต่ละท้องถิ่น แต่ละชุมชนนั้นจะแตกต่างกันออกไปมากบ้างน้อยบ้างตามสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่สะท้อนถึงความเชื่อและสิ่งที่คนในสังคมนับถือหลายอย่าง อาจจัดเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท คือ ความเชื่อกานไสยศาสตร์ ความเชื่อเนื่องจากพุทธศาสนา และความเชื่อเบ็ดเตล็ดทั้งรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความเชื่อกานไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์ หมายถึง การเชื่อถือหรือรู้สึกเกรงขาม (หรือกลัว) ในสิ่งที่เข้าใจว่า อยู่เหนือธรรมชาติ หรือในสิ่งที่ลึกลับอันไม่สามารถจะทราบด้วยเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ และสิ่งนั้นอาจให้คำให้ร้ายแก่ผู้ที่เชื่อถือก็ได้ เมื่อมีความรู้สึกเช่นนั้นก็สำแดงความเชื่อหรือ ความรู้สึกนั้นออกมาเป็นรูปพิธีรีตอง อันเนื่องด้วยคาถาและเวทมนต์เพื่ออำนาจประโยชน์แก่ตน (สุพิศรา สุภาพ 2518 : 175 - 176)

ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ในวรรณกรรมเรื่องท้าวแม่ มีความเชื่อเกี่ยวกับอมนุษย์ ความเชื่อเกี่ยวกับของวิเศษ และความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง ทั้งรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับอมนุษย์

ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ได้สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับ อมนุษย์อันได้แก่ เทวดาและสัตว์ที่มีฤทธิ์ในนิยายว่า ผูกพัน กับชีวิตของคนมาทุกยุคทุกสมัย ภาพในห้วงความนึกคิดของมนุษย์ที่เกี่ยวกับเทวดาและสัตว์ในนิยายเท่าที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทาน ที่วิจัยนี้คือ ภาพแห่งความกึ่งาม คอยช่วยเหลือคนดีที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก

ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเทวดานี้เชื่อว่าเทวดามีจริง เทวดาที่ได้รับการเอ่ยนามบ่อยๆ คือ พระอินทร์ และเทวดาที่ประจำอยู่บนดินและพื้นน้ำ ในส่วนของพระอินทร์นั้น ในวรรณกรรม ได้สะท้อนให้เห็นว่า พระอินทร์เป็นเทวดาที่มีแท่นประทับอยู่บนสรวงสวรรค์ชื่อว่าพระที่นั่งวิไลยนที ครั้งปรากฏในข้อความวรรณกรรมตอนที่พระอินทร์เสด็จลงมาเนรมิตที่อยู่อาศัยให้ท้าวแม่ ที่บริเวณคอนโขงแล้ว ก็ได้เสด็จกลับไปยังพระที่นั่งวิไลยนทีบนสวรรค์ว่า

อินทนีละมิตแล้วกับกายเลขหนี เถิงวิไลยนแห่งสวรรค์เมืองฟ้า

ตอนเสด็จลงมาบอกความวิเศษของคันทางกายให้กับท้าวแม่ ณ ป่าหิมพานต์แล้ว
พระอินทร์ก็เสด็จกลับพระที่นั่งวิไลยนต์ ดังความว่า

“ คอมนางนบออกแล้วกับกายเลยหนี เถิงวิไลยนต์แห่งสวนเมืองฟ้า

: 33

พระที่นั่งวิไลยนต์ของพระอินทร์จะมีลักษณะพิเศษ คือ เมื่อคนใดได้รับความทุกข์ยาก
หรือได้รับความเดือดร้อนพระที่นั่งนี้จะแจ้งกระดิ่งขึ้น เพื่อเป็นสัญญาณให้พระองค์สอดส่องลงมา
ยังโลกมนุษย์ซึ่งจะได้เข้าช่วยเหลือไต่ทันเวลา เช่นตอนแพท้าวแม่ลอยมาติดคอนโฆง
ก็มีข้อความกล่าวถึงพระที่นั่งของพระอินทร์กระดิ่งว่า

ก็จึงอ่อนฮอกไต่ที่นั่งอินตา หินสึลายาคไต่เลยกะด้างแก่นแข็ง

: 8

ตอนท้าวแม่ถูกลักของวิเศษ แล้วถูกทิ้งให้อยู่ที่ป่าหิมพานต์โดยลำพัง พระที่นั่งของ
พระอินทร์กระดิ่งแจ้ง จนทองเสด็จลงมาช่วย ดังความว่า

ก็จึงอ่อนฮอกไต่ที่นั่งอินตา หินสึลายาคไต่เลยกะด้างลวดแข็ง

: 35

ในห้วงความคิดของมนุษย์ พระอินทร์จะเป็นเทวดาที่อำนวยผลให้คนในค่านลาภผล
หรือพ้นทุกข์ภัยได้คังใจปรารถนา ความเชื่อเช่นนี้ปรากฏให้เห็นตอนที่พระเจ้าทুমมาทรงมีทุกข์
เมื่อไม่มีไอ้รลกับมเหสี ทรงขอไหมหะสิอิฐฐานขอไอรสจากพระอินทร์ ดังข้อความว่า
เจ้าจงอัคทิดานไหวป่าละมีทุกที่คูเทิน นางจึงขอลูกนอยบาทาวเกิดนำแคทอน
ให้เจ้าขอลูกนอยของปะเส็คแทนเมืองแคทอน นางจึงปาดน่านบเทบพะอินคาเจ้าแคทอน

: 2

การอธิษฐานขอความช่วยเหลือไต่ยามหมกตททางแล้วเช่นนี้ เป็นกัจจกตทง้อออกสุกท้าย
ให้กับตนเอง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในใจว่าเทวดาเท่านั้นที่จะช่วยเหลือได้ ผลแห่ง
ความเชื่อมั่นนี้มักเป็นจริง กังจะเห็นได้ว่าในวรรณกรรมนิทานจะสะท้อนให้เห็นว่า พระอินทร์
จะช่วยคนที่ยามประสบทุกข์ยากให้เห็นปรากฏแก่ตาอยู่เนืองๆหลายครั้ง กังนี้

ในขณะที่แพทย์จำสวนและท้าวแม่ไหลมาคิดค้างคองอยู่ ณ นั้น เมื่อเวลาผ่านไป 3 เดือน พระอินทร์ก็ได้เสด็จลงมาเนรมิตที่อยู่ และสิ่งของเครื่องใช้ไว้ให้อย่างครบถ้วน ดังความว่า

“ แขนั้นอินทราเจ้าแสงลงมาในมนุษย์โลก พระก็ค้นเจ็งบ๋อยยอกชาย อินทรีมาออก
 หองเกาะใหญ่คองโขง อินทรีเหลียวไปมาเห็นธามเพียงคูละห้อย อินทรีนิละมิตสว่างสาธา
 หลังกใหญ่ มีทั้งวิสุคเสือกั้งบั้งไว้ชูพาย มีทั้งสาคออนรึงยงวิสุคเสือกั้งไป มีทั้งเจียมพม
 หลายสาคองปูไว้ ทางบนกั้งบวมเพียงมุงเมก ยอกช้อฟ้าเหลืองเหลื่อมแก้ว
 อินทรีนิละมิตสว่างวังโปกชะละนี้ มีบัวทองเกิดมีในหัน.....
 อินทรีนิละมิตสว่างสวนอากาศอุทธาน สัปพะสันมีช้อนในหัน.....
 อินทรีนิละมิตสว่างหนทางเพียงธาม สว่างแกคองใหญ่กวางเจ็งบ๋อยยอกแพ

: 8 - 9

การเสด็จลงมาช่วยเหลือคนดีในโลกมนุษย์นั้น พระอินทร์อาจมาช่วยเหลือด้วยการแปลง
 กายเป็นรูปอื่น เช่น แปลงเป็นนกกกระยางขาวมาให้ความช่วยเหลือท้าวแม่ ควยการบอกความวิเศษ
 ของคนนางกายที่พระองค์พำนักอยู่นั้น ให้ท้าวแม่กลับบ้านเมืองได้ และสามารถใช้ความวิเศษ
 ของคนนางกายให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตนเองได้อีกทางหนึ่ง ดังความว่า

อินทรีกับเพคเพียงเป็นนกกยางขาว ลงมาจับอยู่เทิงปลายไม้ อินทรีมีคำทวนมาคานบุคชะลาด
 แขนั้นยางขาวคานจากอมบาวอ อันนางกายนี้ก็ยังมิตหลายงาบายเฮย
 อันว่างาท้าวเขาเห็นเด็ยแคนั้นแล้ว บาคานท้าวฟังอุลัจฉิตเจ็งบ๋อยยอก : จำจ้อไว้
 เมื่อหนายาลืมแต่เนอ อันว่างาไปกำหนดแห่งวันคก สุกหลนลงเป็นปลาตองลอยตามน้ำ

: 65

ความช่วยเหลือของพระอินทร์ต่อมนุษย์นี้ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือที่ปรากฏรูปให้เห็น
 หรือไม่ก็ตาม แต่มนุษย์มักรับรู้ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นผ่านไป
 ค่ายก็ หรือมีสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นในทางที่ดี มนุษย์จะรับรู้ได้ในทันทีนั้นว่าเกิดจากความช่วยเหลือ
 ของเทวดาหรือของพระอินทร์นั่นเอง ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อยาจำสวนมาพบสิ่งที่พระอินทร์
 เนรมิตไว้ให้ที่คองโขงก็คิดว่า เป็นผลการเนรมิตให้ของพระอินทร์อย่างแน่นอน ดังความว่า

อันนี้ฮอยว่าอินทาส่างสาธาฮับออนจึงแล้ว

: 9

หรือแม้การปรากฏรูปให้เห็นนั้นจะเป็นรูปใด ผู้ได้รับการช่วยเหลือจะทราบได้ว่าเป็นการแปลงกายของเทวดาหรือพระอิศรมาช่วยเหลือคน ดังเช่นตอนมาช่วยแท่นนั้น แม่พระอินทร์จะแปลงกายเป็นนกกะยางขาว แต่ท้าวแบก็ทราบว่านกกะยางขาวนั้นก็คือร่างพระอินทร์แปลงลงมานั่นเอง คำพูดที่ท้าวแบบอกนางทำมานั้นบอกให้รู้ว่าท้าวแบรู้อย่างไร

เมื่อนั้นยังมีอินทราเจาหงส์ลงโผด บอกให้กินลูกไม้กายแก้วลูกดี

: 39

ในส่วนที่เกี่ยวกับสัตว์ในนิยายที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแบอยู่เสมอๆ เมื่อตัวละครต้องการความช่วยเหลือหรือเมื่อตกอยู่ในภาวะลำบากก็มักจะได้รับความช่วยเหลือจากครุฑ และนาค ทั้งครุฑ และนาคจะให้ความช่วยเหลือเมื่อคนตกอยู่ในภาวะคับขันอยู่เสมอๆ เช่นตอนท้าวแบในขณะที่เป็นทารกแรกเกิดแตกของถูกลอยแพให้มีชีวิตอยู่โดยลำพังนั้น ก็มีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยได้โดยมีครุฑและนาคคอยดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ดังข้อความว่า

แต่นั้นคุณนาคพอมแนมแจบไล้แท้แล้ว กับทั้งทเวคาพอมอินพมคุณนาค
แนมแจมแจบมาท้าวแบไล้หันแล้ว

: 7

ขณะที่นางทำมาถูกฉลักตกน้ำ ก็ได้พญานาคเข้าช่วยชีวิตไว้พร้อมทั้งพากลับไปส่งท้าวแบ
ดังข้อความว่า

แต่นั้นก็จึงฮ้อนฮอดไท้พะยานากคองคา พะก็มาโจอมฮับพะยอคนางนงน้อย
ก็จึงเอาไปถวายเป็นว้าบาคานโพทิลาค

: 25

เมื่อนางทำมาถูกนางไอ่พี่สาวหลอกไปฉลักตกเหว พญาครุฑก็ช่วยรับนางไว้ พร้อมทั้งพากลับไปหาท้าวแบ ดังข้อความว่า

แต่นั้นก็จึงฮ้อนฮอดเ้าคุดใหญ่หิมมะพาน คุดก็มาโจอมฮับพะยอคนางนงน้อย
เมื่อถวายเป็นว้าบายูนพูวะบาค

: 26

ครุฑและนาคมีส่วนช่วยให้คนได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการอยู่เสมอๆ จึงปรากฏว่าเมื่อมีความเดือดร้อนที่ต้องการความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครุฑและนาคก็มักจะได้รับการขอให้ช่วยเหลืออยู่บ่อยๆ เช่น เมื่อท้าวแห้วท้าวราศาตาคาลินสอดคองหมั้นนางท่ามากมายนัก หนทางที่จะทำได้มาก็ด้วยการตั้งจิตอธิษฐานขอจากครุฑและนาค ดังความว่า

เจ้าก็คณิงเถิงไถนาโคคุดนาก ขอให้มาช้อยคำช้อยคังคณิงแกทอน

: 18

ผลการอธิษฐานด้วยความตั้งใจที่แน่วแน่จึงได้ผลสัมฤทธิ์ดังปรารถนา ดังนี้

ก็จึงฮอนฮอดท้าวที่อยู่นาโค นากก็ขนเงินค่าออกมาถวายเจ้า เงินค่าลั่นกองมะนี้
นับโกศ ช่างมาโคพ้อฮอยฮูตัว มอาคโฮสัพพะสิ่งเงินค่า นานหลายอะเนกนองเหลือล้น
ก็จึงฮอนฮอดเทาคุดใหญ่หิมมะพาน คุดก็ทะยานคนเหาะหอบมาเถิงเจ้า
คุดก็นิละมิกสว่างซัวเงินพอมสว่างค่าเกาะกายคุดก็นิละมิกแล้วกับกายเลยหนี
เถิงหิมมะพานแหงคนมียัง

: 18

ในขณะที่ในเมืองมิดถิลลาถูกยักษ์อาละวาดจับกินไพร่พลชาวบ้านจนหมดสิ้น แม่แต่พระธิดาแห่งเมืองนี้ก็ถูกจับใส่ไว้ในเสาทองพระโรงเพื่อจะถูกไม่ให้อยู่เห็น เจ้าเมืองมิดถิลลาอธิษฐานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือให้นางรอดชีวิตด้วยการขอให้ครุฑ นาค และแม่ธรณีช่วยคุ้มครองดังความว่า

แค้นนลาชาเจ้ามิดถิลลาเมืองใหญ่ นมมอบไหว้ทเวะท้าวชูแดน กับทั้งคุดนากเจ้า
นางนาคทอละนี้ก็ก็ ขอให้ชูนางคานอย่าให้ตายเยอเจ้า

: 47

ความเชื่อเรื่องเทวดาและสัตว์ในนิยายที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวแม่นี้ เป็นความเชื่อของคนในสังคมที่คิดว่าเทวดาและสัตว์ในนิยายนี้จะบันดาลผลสำเร็จในทางดีให้แก่คนในสังคมได้ ความเชื่อในลักษณะนี้เป็นความเชื่อของคนไทยแต่เดิม เพราะแต่เดิมเชื่อกันว่าเทวดาหรือเจ้าที่เจ้าโคนมีความเมตตากรุณาและภูติผีปีศาจที่ประจำอยู่ตามดินต่างๆทุกหนทุกแห่ง ต้องบูชาด้วย

คอกไม้รูปเทียน ของกินและเหล้า เมื่อได้รับการกราบไหว้บูชาแล้วก็อาจจะขอความช่วยเหลือ
ต่างๆได้ (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ 2505 : 9) ความเชื่อเหล่านี้ถ่ายทอด
ไว้ในวรรณกรรม ก็จะเห็นได้ว่า คนดีมักจะได้รับความช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน
ที่ประสบอยู่ในขณะนั้นได้เสมอ

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับของวิเศษ

ของวิเศษที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแก้ว สะท้อนความเชื่อค่าน
ของวิเศษนี้ว่า มีเพื่อช่วยเสริมบารมีให้คนที่ใคร่กระทำความดีต่อไปได้ สำหรับคนประพฤติกุศล
ก็จะถูกของวิเศษทำลายล้างให้หมดสิ้นไป ผู้ที่มีของวิเศษจะนำของวิเศษมาใช้ให้มั่นคงพลังวิเศษ
ที่มนุษย์ธรรมดาทำไม่ได้ในลักษณะต่างๆกันดังนี้

1.2.1 ของวิเศษทำให้เหาะเหินเดินอากาศได้

ของวิเศษที่ช่วยให้เหาะเหินเดินอากาศได้คือ รองเท้าแก้ว คนที่สวม
รองเท้าแก้วนี้จะสามารถเหาะเหินเดินอากาศไปได้ในทุกแห่ง แม้แต่ในป่าหิมพานต์ซึ่งคนธรรมดา
ไปไม่ถึงเมื่อสวมรองเท้าแก้วแล้วก็สามารถเหาะไปถึงได้ ดังความว่า

คอบว่าท้าวแก้วแล้วสุขเกษมฮอยคืน ทั้งกะโจมหัวคางดีดวงกา พะก็บายเอาเท้าคันที่
อันปะเล็ค เหาะหอมเกนทะยานลาล่วงบน พะก็แยงหน่องคงใหญ่หิมมะพาน

: 31

1.2.2 ของวิเศษที่ทำให้เปลี่ยนรูปกายได้

ความเชื่อในลักษณะนี้จะเห็นได้จากที่ตัวละครในวรรณกรรมนิทาน
ได้ใช้น้ำเต้าวิเศษเปลี่ยนรูปกายของตนจากคนแก่เป็นหนุ่มคนสาว หรือแม่กระทั่งใช้ขุมนวิเศษ
คนที่ตายแล้วให้กลับคืนมีชีวิตได้ดังเดิม

ท้าวแม่ไตไ้มน้ำเต้าวิเศษรทยาจำสวนและนายสำเภาให้กลับเป็นหนุ่มสาวอีกครั้งหนึ่ง
ดังความว่า

พะก็ยอมมือไหว้ปาละมีทุกที่ ก็จึงยอยกเท้าคันที่แก้วโสดสง ยากี่ขุนมีไ้เป็นสาวสองเทื่อ
ทั้งพ่อเจ้าเสมอเพียงตั้งเตียนั้นแล้ว

: 88

ท้าวแม่ไต้ไชน่าเตาวิเศษนี้รศกระถูกเพื่อชุบชีวิตชาวเมืองมิดิลาให้กลับคืนมีชีวิต
อีกครั้ง ดังความว่า

เมื่อนั้นเจ้าก็บายเอาเตาคนที่อันปะเล็ด หดแจมเจ้าแพงล้านพะยอก เบื้องหันแล้ว
กับทั้งเสนาพอมันักสนมนางหนูบ หดพ้าพอมันักแทเทือเคียวหันแล้ว เมื่อนั้นลาซา
เจ้าคิงคนชะคั้งคั้ง กับทั้งเสเน็คพอมันักแทฐคนแทแล้ว กับทั้งสนมหนูบ เหนามาคาคนแม่
บั้ง เกิดพอมันักแทพ้ากันหันแล้ว

: 53

ของวิเศษอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยเปลี่ยนรูปกายคนได้คือ ผลไม้จากต้นนางกาย
ผลจากต้นนางกายนี้มีความวิเศษสามารถทำให้ผู้ที่กินเข้าไปรูปร่างเปลี่ยนแปลงเป็นนกกระยาง
ลิง ปลา และเปลี่ยนรูปโฉมให้งดงามได้ด้วย

ผลของต้นนางกายนี้ผลที่เกิดขึ้นจะมีความวิเศษแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเกิด
จากกิ่งใดของต้นนางกายนี้ล้วนทำให้รูปกายคนเปลี่ยนแปลงไปทั้งสิ้นดังนี้

ผลนางกายที่เกิดจากกิ่งทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ร่างจะกลายเป็นนกกระยางขาว
ในทันทีที่กินเข้าไป ดังนั้นเมื่อท้าวแม่กินเข้าไปจึงกลายร่างเป็นนกกระยางบินจากป่าหิมพานต์
กลับบ้านเมืองไต้ ดังความว่า

แต่นั้นท้าวก็บิคกินกำหนดแห่งหอละที เลยเลากายเป็นยางเผือกขาวจึงแท้

: 36

ผลของนางกายที่เกิดจากกิ่งทางทิศตะวันตก จะส่งผลให้ผู้ที่กิน กลายเป็นลิง
เมื่อท้าววงจิ้นและบรรดาทหารของพระองค์กินร่างจึงกลับกลายเป็นลิงไปในที่สุด ดังความว่า

เมื่อนั้นลาซาเจ้าเป็นลิงโตใหญ่ โคนโตเตนแคมฮัวเมกเวียง กับทั้งเสนาพอม
เป็นลิงทุกหมู่จึงแล้ว เขาก็โคนโตเตนแคมฮัวนอกสวน

: 42

ธิดาทั้ง 6 ของท้าววงจันผู้มีนิสัยอิจฉาริษยาผู้อื่น เมื่อได้กินลูกนางกายจากกึ่งทางทิศตะวันตก ร่างจึงกลายเป็นนกกะยางในที่สุด ดังความว่า

กัมทั้ง 6 สาวพ้อมเป็นนกกางขาวเผือก บินแฉ่นผ่ายแฉ่นน้ำดอกป่าหันแล้ว
กัมนี้สนมพ้อมเป็นนกกางหมึกหมูเขาแล้ว เขาก็บินเวียนไประอกป่าหาถุ้ง

: 42

ผลจากต้นนางกายนั้นนอกจากจะทำให้รูปกลายเปลี่ยนไปเป็นสัตว์ต่างๆดังกล่าวมาแล้ว ยังสามารถเปลี่ยนรูปกายให้เป็นคนรูปงามได้อีกด้วย ความงามที่เกิดจากการกินผลนางกายนี้ งามเปรียบได้กับพระอินทร์บนสรวงสวรรค์ แมคนเคยรู้จักกันมาก่อนก็จะจำกันไม่ได้ เมื่อท้าวแม่กินผลต้นนางกายที่เกิดจากกึ่งทางทิศเหนือร่างจึงกลายเป็นชายหนุ่มรูปงาม ดังความว่า

ท้าวก็กินลูกไม้อย่างาอุคองน เลยเสากายเป็นมาธูบงามยี่แย้ม

: 36

ความงามที่เกิดจากผลนางกายนี้เป็นความงามมาก นางทุมมาซึ่งเป็นเมีย ก็ยังจำไม่ได้คิดว่า เป็นพระอินทร์ ดังความว่า

คิดว่าอินพมเจ้าลงมาเที่ยวโล้จักจึงแล้ว นางก็ลึงลำบูมาท้าวก็เล้าลิมแทแล้ว
คิดว่าบแมนยัวแจมเจ้าบายาวโพพิลัด นางก็หลงมาคานวาชิตามก็ยั้งยาน

: 38

1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับโศคลาง

โศคลาง หมายถึง เครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็นเพื่อบอกเหตุร้ายหรือดี (รัตนกร เศรษฐ 2523 :234) ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ได้สะท้อนความเชื่อที่เกี่ยวกับโศคลางอยู่ 2 อย่างคือ ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน และความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์

1.3.1 ความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน

ความเชื่อเกี่ยวกับความฝันที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแก้ว
สะท้อนให้เห็นว่า ความฝันของมนุษย์นั้นจะบอกเหตุการณ์ภายภาคหน้าได้ ดังปรากฏ
ในความฝันของมเหสีพระเจ้าทุมมาฝันในตอนที่โอรสเข้าสู่ศรัทธา พระเจ้าทุมมามีปึก
สามารถบินสู่ท้องฟ้าได้ พระเจ้าทุมมาได้บินไปอ้อมจักรวาลทั้ง 4 แล้วจึงบินกลับคืนเมือง
ในความฝันนั้นพระเจ้าทุมมาจะมีอายุ 4 ข้างรูปร่างเหมือนกษัตริย์อยู่ในครุภณาง ดังความว่า

นางก็ฝันว่าลาชาเจ้าพะยาหลวงเป็นปึก บินแอนผ่ายผายล้าหลวงบน
ยังเลาบินไปอ้อมจักรวาลทั้ง 4 แล้วเลาบินแอนผ่ายคืนเข้าสู่เมืองแท้แล้ว
อันหนึ่งฝันว่าลาชาเจ้าเป็นตึกทั้ง 4 เป็นอุบเนื้อในท้องคังฟาน

∴ 2

ผลของความฝันจะมีผลต่อตัวผู้ฝันเองและผู้เกี่ยวข้องใกล้เคียง เมื่อพระเจ้าทุมมา
ได้ฟังพระมเหสีเล่าความฝันให้ฟัง พระองค์ทราบทันทีว่าความฝันนั้นเป็นลางบอกเหตุให้ทราบว่า
โอรสได้เข้าสู่ศรัทธาของนางแล้ว ดังความว่า

เจ้าก็ยินดีเหมือนอายุยืนยาวช้อยชวยจึงแล้ว ช้อยที่โตผาบคาวหังคายุชฎแถมยาแล้ว
เขาจักนำธางมาผูกหมูเงินค่า เขาจักนำมาถวายส่วยไฮลื้อไฮ

∴ 3

1.3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์

ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธี
หรือช่วยให้ความกระจ่างในเหตุการณ์ที่ผิดปกติ หรือเกิดสิ่งแปลกประหลาดขึ้นใน
บ้านเมืองหรือในชีวิต ผู้ที่ได้ประสบเหตุการณ์จะนึกถึงโหรหรือหมอกุช่วยพยากรณ์เหตุการณ์

ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแก้ว สะท้อนความเชื่อในเรื่องนี้ว่าโหราศาสตร์
เป็นศาสตร์ที่ให้ความรู้ที่ช่วยทำนายเหตุการณ์ที่ผิดปกติ และถูกนำมาใช้ในการประกอบกิจ
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ที่ช่วยท่านายเหตุการณ

ในวรรณกรรมสะท้อนความเชื่อทางคานโหราศาสตร์ว่า โหราจะเป็นผู้พยากรณ์ เหตุการณ์ที่ผิดปกติที่เกิดขึ้น โหราจะเป็นผู้ให้ความกระจ่างได้ ดังเช่นเมื่อพระเจ้าทุมมา เห็นความเหี้ยมโหดโอรสออกมาเป็นเพศชายสมดังที่พระองค์ปรารถนา แต่โอรสนั้นมีรูปร่าง เป็นแม่ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่พระองค์ไม่เคยพบมาก่อนเลยในชีวิต ดังความว่า

เถากลาวเวาปางก่อนปัดคมมากี้ดี อันวาสักมาเกิดน้าคนกุกก็บเห็นสนนี้

๔

เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้โหราเป็นผู้ช่วยให้ความกระจ่างแก่พระองค์ได้ ดังนั้น พระองค์จึงทรงเรียกให้โหราช่วยพยากรณ์เหตุการณ์ให้ดังความว่า

แต่นั้นพะกล่าวต่านทันหม่อมทวายุให้ฮ้อมมาเคียวนี้ แแตนั้นหมอนเกล้าหูอากาศะโยก
 เถิงแห่งห้องพะ เมืองเจ้าชาบทุน...หมอกก็บายสอดองกะคานหินเขียนซีก
 วงวาคไวกงแกวถ่านงหมอฮู่แลวนีกอยู่ในใจ อันนี้บไซคนถอยฮายญูชั่วสามานเจ้าเฮย

๔ - 5

คำพยากรณ์ของหมอโหราเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องทำตามคำพยากรณ์นั้น ไม่ว่าโหรา จะทำนายดีหรือร้ายประการใด ในวรรณกรรมนิทานนี้แม่พระเจ้าทุมมาก็จำต้องลดยแพ โอรสผู้มีรูปร่างเป็นแม่ไปนอกบ้านเมือง เพราะหมอโหราทำนายว่าจะเกิดภัยพิบัติแก่บ้านเมือง ถ้าเลี้ยงพระโอรสไว้ ดังความว่า

อันนี้ฮอยที่อุบมาคตองเขินไทยในเมืองบยาแล้ว พี่ว้าจักถามเกนหมอบดีเมืองบ้าน
 พะหากยังเลี้ยงไว้หนแห่งในเมืองคังนั้น อันวาชาวเมืองทุมมาก็บยังพอสอย
 คั้งแมนคนขวงแทฮยาหลอดเลี้ยงคอปไปทอน คั้นวาพะหากยังเลี้ยงไว้เมื่อหน้าบตี
 แทคาย ความคาคทางแพไทยไหลเสี่ยชอบคาย ฮยาให้กาย3วันบตีเมื่อหน้า

๕

ควยคำทำนายของโหราพระเจ้าทุมมาจึงต้องสั่งลดยแพโอรสตามคำพยากรณ์

ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามประกอบกิจ

เมื่อจะประกอบกิจใดที่เป็นมงคลจะต้องดูฤกษ์ยามให้ถี่ถ้วน ในวรรณกรรมสะท้อนถึงความเชื่อในลักษณะนี้ว่า เมื่อจะประกอบกิจต่าง ๆ จะต้องหาฤกษ์ที่ดีที่เหมาะสมก่อนจึงจะประกอบพิธีนั้น เช่น ในพิธีแต่งงานของนางท้าวแม่แก้วกับท้าวแม่ไคหาฤกษ์ดีที่จะประกอบพิธีแต่งงาน ดังความว่า

แต่นั้นพะบาทเจ้าก็หันมาพอมพุ่มพุ่มพามมะนา หวานยามลึกเกินคือย้าย
กูจักอับพิเสกนอยนางนาคท้าวมาเป็นัวเมียคู่กันจึงแท้

∴ 19

ในการเดินทางซึ่งถือว่าต้องเสี่ยงภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อความปลอดภัยผู้จะเดินทางต้องดูฤกษ์ยามเพื่อหาฤกษ์ที่ปลอดภัยก่อนจะเดินทาง ในวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นความเชื่อเช่นนี้ตอนที่พระเจ้าทุมมาจะเสด็จออกไปรับท้าวแม่แก้วกลับเมือง ได้ให้หมอโหรหาฤกษ์ในการเดินทางตามข้อความว่า

เจ้าก็หันมาได้หมอหนขุนลิกจึงแล้ว หมอก็หาลิกไคว้นก่าก็จึงไปหันแล้ว

∴ 62

ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการประกอบกิจว่าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจของคน ซึ่งการถือฤกษ์ยามเมื่อจะประกอบพิธีอย่างมั่นคงนี้ เป็นแรงใจที่เชื่อว่าส่งผลดีหรือประสพผลสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ ปลายเกล้ารัช (สังฆราชปาลเกล้ารัช 2520 : 499) กล่าวถึงความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในประเพณีไทยว่า พรหมณ์จะเป็นผู้กำหนดฤกษ์ วันและเวลาอันเป็นมหามงคลแก่การประกอบที่สำคัญ พระเจ้าแผ่นดินจะไม่ทรงปฏิบัติพระราชกิจอย่างไรลงไปเลยโดยที่มีทรงปรึกษาโหรเสียดก่อน ถ้าคำพยากรณ์ได้ผลก็จะได้รับพระราชทานรางวัลเป็นอันมาก

2. ความเชื่อเนื่องจากพุทธศาสนา

ในสังคมชนบทนั้น การนับถือศาสนามีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นเหตุแห่งตัวกำหนดพฤติกรรม

และพิธีกรรมทั้งหลายทั้งปวง ศาสนาที่มีอิทธิพลต่อจิตใจคนในสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรม
นิทานคือศาสนาพุทธ

ศาสนาพุทธสอนให้คนประพฤติดีละเว้นความชั่ว ความเชื่อและความศรัทธา
ทางศาสนาส่งผลให้เกิดความเชื่อต่าง ๆ มากมาย ความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา
ที่สะท้อนจากวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่มีความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องนรก
สวรรค์ ดังนี้

2.1. ความเชื่อเรื่องกรรม

กรรมคือการกระทำที่ถือว่าเป็นกรรมในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
คือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจหรือจงใจทำ ก็คือตามชั่วก็ตาม
การกระทำที่ดีเรียกว่า "กรรมดี" ที่ชั่วเรียกว่า "กรรมชั่ว" (พระราชนิพนธ์ 2527 :
4) พุทธศาสนาสอนคนให้เชื่อเรื่องผลกรรม คือผลของการกระทำทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว
กรรมที่ส่งผลใหญ่กระทำนั้นจะส่งผลทั้งภพนี้และภพหน้า และภพต่าง ๆ ได้ ธรรมะของ
พระพุทธองค์ได้อธิบายไว้ว่า "กรรมในอดีตส่งผลในปัจจุบันและกรรมในปัจจุบันส่งผลใน
อนาคต" (อานนท์ อภาภิรม 2519 : 71)

2.1.1 ความเชื่อเรื่องกรรมในอดีตส่งผลในปัจจุบัน

ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่สะท้อนให้เห็นความเชื่อในคานกรรมเก่าว่า
ผลกรรมในอดีตชาติจะส่งผลมาถึงปัจจุบันชาติได้ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อมีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้น
หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิต มักเชื่อว่าเป็นเพราะกรรมเก่าหรือกรรมชั่วในอดีต
คิดตามมาทันในชาตินั้นหรือขณะนั้น ดังเช่น ท้าวแม่ถูกใส่แผลย่น่าเพราะโหรทำนายว่าเป็นเสนียด
จัญไรแถบานเมืองนั้นเป็นเพราะเวรกรรมเก่าของพระโอรสคิดตามมาทัน ดังความว่า

บัดนี้เวนแถมเจ้าบาทาวหากมีแหแล้ว

: 6

ถ้าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุการณ์ดีหรือเป็นไปในทางดีนั้น ก็มักอ้างว่าเป็นเพราะกรรม
ก่อดีในอดีตชาติที่เรียกว่า "บุญ" คิดมาทัน ความเชื่อเรื่องบุญที่สร้างไว้ในอดีตชาติคิดตามมา
คอยช่วยเหลือนี้ปรากฏอยู่หลายครั้งในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ ดังนี้

ความเชื่อที่ว่า ของกินของใช้ที่มีอยู่ในแพงของท้าวแม่นั้น แม่กินจนหมดแล้ว ก็กลับมีขึ้นมามากเหมือนเดิม ย่าจำส่วนผู้คอยดูแลปรนนิบัติท้าวแม่ผู้นั้น เชื่อว่าเหตุการณ์ที่เป็น เช่นนี้เพราะบุญบารมีของพระโอรสแต่ในอดีตนั่นเอง ถึงความว่า

อันว่าของเรามีแต่เมืองปางนั้น แม่นว่ากินหมดแล้วเก็บมาสิ้นเก่า
เป็นแถมุนแจบเจ้ามาสร้างแกหลังยาแล้ว อันว่าชาก่อนก็เจ้าเกิดเป็นคนยาแล้ว

: 10

เมื่อท้าวแม่ทราบข่าวคำสั่งสอดทองหมั้นนางท่ามาธิดาท้าววงศ์นั้นมากมายนัก
แต่ถึงกระนั้นท้าวแม่ก็มีใจตกใจตกอย่างใด เพราะแม่ใจความบุญที่ทำไว้ในชาติปางก่อน
จักต้องช่วยให้ใจถึงใจปรารถนา ถึงความว่า

ขอยบก็คอยก้อสั่งแท้อโยพลเฮย เอาแถมุนปลาจะมีข้อยพายหลังชาก่อนจึงทอน
หากจักดูที่แม้งโยยไค้คั้งคั้งพลเฮย

: 18

เมื่อท้าวแม่ชูปชีวิตทุกคนในเมืองมิลิลาไค้ทุกชีวิตนั้น กล่าวว่าเป็นเพราะบุญเก่าที่ท้าวแม่
ทำไว้ในอดีตชาติมีมาก ถึงความว่า

เป็นแถมุนแจบเจ้าหากไค้กก่อสร้างแกหลังนั้นมากหลายแท้แล้ว

: 54

นางท่ามาและนางคำหยาดไค้เกิดมาเป็นลูกรองของท้าวแม่วมกันนั้น เป็นเพราะ
เคยรวมทำบุญทอดกฐินด้วยการอธิษฐานถวายผ้ากฐินผืนเดียวกัน ถวายทานสังข์คั้งกลาวนางทั้งสอง
จึงไค้เกิดมารวมสามีเดียวกัน ถึงความว่า

อันว่าชาก่อนก็ไค้เป็นลูกเสกดีหลวง เนาเมืองพาดานะสี่อยู่กะเสมสุกสว่าง
อันว่าท่ามาน้อยเป็นลูกเมียหลวง อันว่าคำหยาดน้อยเป็นลูกเมียพายแหงเสกดีปางนั้น
ยามเมื่อสังข์เจ้าจำวัดสาเลยออกมาแล้ว เสกดีก็ตักแรงให้กันดินพอมทอดทาน
ก็จึงหันลูกน้อยนางนาคทั้งสอง พวกนั้นมาแล้วสนยังยา อันว่าสองนางน้อย

หนีบพอไต่กิ่งไค้แล้ว แสวสนผ่ากัณดินพอมบนาน แลวเลามาทานทอดให้สังคะเจ้า
มอบเวน เป็นแต่นุนโกสนเจ้าทั้งสองนางนาค ไค้สนแสวผ่ากัณดินนั้นแต่หลังแท้แล้ว
ชาคนีสองก็ไค้เก็คพอมคอกันเฮียงฮวม ก็จึงไค้เป็นหนุ่มเหนาเมียทาวฮวมกันเจ้าเฮย

: 60 - 61

ความเชื่อเรื่องผลบุญอีกตัวอย่างหนึ่งสะท้อนผ่านความสามารถในการปกครอง
บ้านเมืองของท้าวแก้ว เหตุการณ์ยาวนานเมืองที่สงบสุขร่มเย็นนี้เป็นเพราะผลแห่งกรรมดี
ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "ผลบุญ" ในอดีตชาติของท้าวแก้วที่เคยสร้างไว้ติดตามมาสนอง
ผลบุญที่วานี้คือท้าวแก้วชาติที่เกิดเป็นเทพบุตรนั้นเคยนำสีกรักไปถวายพระพุทธรเจ้าพร้อมทั้งช่วย
ยอมผ่าให้ ควยอาบิสงส์ที่เกยท่าเช่นนี้จึงทำให้บ้านเมืองที่พระองค์ปกครองร่มเย็นเป็นสุข
ไพร่บ้านพลเมืองยกย่องสรรเสริญโดยทั่วไป ดังความว่า

เจ้าก็อยู่ชอบแททศละคองท่า อยู่กะเดิมสุกไฟเมืองยอยอง
เป็นแต่นุนบาสางนำมาชาคอกอนจึงแล้ว นำสงไหบทาวก็จึงเถิงเจ้าเฮย
ชาคอกอนไค้เป็นชาคทเวะนุก พะก็เอาซึกมาให้ทานพุทโทเป็นเจ้า
แล้วเลาดังไฟคมยังซึกหมอไหย บากัไหยอมผ่าพุทโทเจ้าแต่หลังแท้แล้ว

: 89

จากตัวอย่างที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นความเชื่อที่ว่าผลกรรมดีที่ทำไว้ในอดีตชาติจะส่งผล
จะสามารถส่งผลติดตามไปยังภพใหม่ได้

2.1.2 ความเชื่อเรื่องกรรมและผลกรรมในปัจจุบันชาติ

ลักษณะกรรมในปัจจุบันชาติที่ส่งผลต่อผู้กระทำมักเป็นลักษณะกรรมชั่ว
คือการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ผลของกรรมนี้จะได้รับในทันที ถ้าผู้ที่ได้รับ
ผลการกระทำนั้นเป็นผู้ที่มีบุญ ผู้กระทำจะได้รับผลบาปกรรมนั้นไวยิ่งขึ้น ดังเช่นท้าวทอง
และธิดาทอง คิครายทอดท้าวแก้วซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบุญ เป็นพระโพธิสัตว์ผลกรรมชั่วจึงได้รับ
ในทันที ท้าวทองเงินกลายเป็นลิงและธิดาทองกลายเป็นนกกระยาง เป็นผลตอบแทน
ความชั่วที่ผู้กระทำขึ้น ดังความว่า

เมื่อนั้นลาซาเจ้าเป็นลิงโตใหญ่ โคนโตเตนแคมฮัวเมกเวียง กับทั้งเสนาพ้อม
เป็นลิงทุกหมู่จึงแล้วเขาก็โคนโตเตนแคมฮัวนอกสวน... กับทั้งทงสาวพ้อมเป็น
นกยางขาวเผือก บินแอนผ่ายแคมนำชอกปาหั้นแล้ว ... ผุ่งหมู่เขาเอ็คบายเข้า
บายาวโพทิสัก เวนนำหั้นแห่งเขาผุ่งนั้น เนื้อๆเจ้าทั้งหลายจำจ้อเอาทอน
ไผ่เอ็คบายเจ้าพุดโทแท้ค้เจ้าเฮย คายไปใหม่อวีจีจุ่ม จมอยู่พื้นในหม้อแฉนแดง
เจ้าเฮย

: 42

ผลกรรมที่ท้าววงจันและซิทาทังหกได้รับนี้ เป็นผลกรรมที่ได้รับทั้งในชาติเดียวกันและ
ชาติก้อๆไป แมเมื่อตายไปแล้วยังต้องชคใช้หนี้กรรมที่กระทำด้วยการตกนรกอเวจี

2.2 ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์

ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นผลมาจากความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์
และความเชื่อในเรื่องกรรม กล่าวคือมนุษย์เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกนี้มีจริง และมีอิทธิพลต่อ
มนุษย์อีกด้วย เช่น เชื่อว่าเทพยดาจะเป็นผู้คอยดูแลพฤติกรรม รู้เห็นการกระทำทั้งในที่ลับ
และที่แจ้งของมนุษย์ ถ้าขณะที่มีชีวิตอยู่บนโลกมนุษย์นั้นสร้างกรรมดี เมื่อละจากโลกมนุษย์ไปก็จะได้
ไปเกิดในสรวงสวรรค์ อันเป็นที่อยู่ของปวงเทวดา

ความเชื่อที่ว่าคนทำกรรมดีในขณะที่มีชีวิตอยู่ เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในแดนสวรรค์
เป็นความเชื่อของคนในสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังจะเห็นได้ว่าผู้เขียนวรรณกรรม
เรื่องท้าวแม่ได้ตั้งจิตอธิษฐานขอให้ผลแห่งการสร้างวรรณกรรมจงคลบันศาลิให้ตนได้ไปเกิด
เป็นเทวดาในสรวงสวรรค์เมื่อตายไปแล้ว ดังความว่า

ตายชาคนีขอให้ไค้เกิดเป็นเทวดาแคทอน ขอให้ไค้เนาวิมานยอคมะนีสะวันฟ้า

: 1

แดนสวรรค์เป็นแดนแห่งความสะดวกสบาย มีแต่ความสนุกสนานรื่นเริง
คนจึงปรารถนาจะไปอยู่เมื่อตายจากโลกมนุษย์ไปแล้ว แต่การจะไปสู่สวรรค์ได้หรือไม่ขึ้น
ขึ้นอยู่กับกรกระทำ ถ้าทำดีจะได้ไปแน่นอน การกัมขาคิของตัวละครในวรรณกรรมนิทาน
สะท้อนให้เห็นความเชื่อในลักษณะนี้ได้เป็นอย่างดี ตัวละครที่มีพฤติกรรมดีจะได้ไปเกิดใน
สรวงสวรรค์ดังนี้

อันว่ากันคนแท้ก็ไซ้ทั้ง 4 ปางนั้น ก็หากแมนปะลิวานแห่งพุทโทเป็นเจ้า
 ตายไปได้เกิดกำหนัดแห่งเมืองสวัน เนาวีมานแห่งสวันเมืองฟ้า อันว่ายักใหญ่
 ด้ยตัวชอบกินคนนั้นน้า มันก็หังคำสอนแห่งพุทโทเป็นเจ้า แต่ก่อนนั้นมันบุดยั้ง
 แห่งสินทาน มันก็หังคำสอนแห่งพุทโทเจ้ามัน ตายไปได้เกิดกำหนัดเมืองสวัน
 สุกอยู่เนาวีมานคำอูยกะเลิมสุกสง

๑๑๑ : 89

คนทำความชั่ว เมื่อตายไปจะได้เกิดในแดนรกซึ่งถือว่าเป็นแดนแห่งความทุกข์
 ทรมานเพื่อไชหนี้เวรกรรมที่โลกกระทำไว้ในขณะที่เป็นมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ที่ทำบาปต่อ
 พระพุทธเจ้านั้น จะต้องตกนรกอเวจีซึ่งถือว่าเป็นนรกขุมที่โหดโหดผู้ที่มีกรรมชั่วมากที่สุด
 ผู้ที่ตกอยู่ในนรกอเวจีนี้ ตลอดทุกเวลา นานี่ ต้องเสวยทุกข์โศกเป็นประจำไม่มีเวลา
 วางเวนเลย (พระศรีวิสุทธิโสภณ 2513 : 204) ดังความปรากฏในวรรณกรรมว่า
 ท้าวทองจันและธิดาทังหก กอกระท่าบาศอท้าวแม่ เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในนรกอเวจี
 ดังความว่า

เนอ ๆ เจ้าทั้งหลายจ้อจ้อเอาทอน ไผ่ผู้เฮคบายเจ้าพุทโทแท้คือเจ้าเฮย
 ตายไปไหม่อวีจ้อมจุบ จมอยู่พื้นในหม้อแฉงแฉงเจ้าเฮย

: 42

ในตอนทีกล่าวถึงการกลับชาติของตัวละครในวรรณกรรมนิทาน ผู้เขียนวรรณกรรม
 ยังได้เน้นให้เห็นอีกว่า ผู้ที่ทำความชั่วนี้จะได้ไปตกนรกอเวจีอย่างแน่นอน ดังข้อความว่า

อันว่าลว้าเจ้าทองจันคนพอปางนั้น ก็หากแมนเทวทัตผู้ก่อทำฮ้ายแห่งพะองเจ้าเฮย
 ก็หากตายไปไหม่อวีจ้อมจุบ จมอยู่พื้นในหม้อแฉงแฉงเจ้าเฮย อันว่าทกสาวเอี้ย
 เป็นยางขาวเขือกปางนั้นก็หากแมนนางกินจิมานนะวิกาปางนั้นเบียดพะองเจ้าเฮย
 ตายไปไหม่อวีจ้อบายทั้ง 4 อันว่าหนามหมากจิวคมกาทันบหัวหันแล้ว

: 89

ความเชื่อเนื่องจากพุทธศาสนาทั้งความเชื่อเรื่องกรรมและความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกัน แคนสวรรค์เป็นแดนของผู้ที่มีกรรมดี แคนนรก เป็นแดนของผู้ที่มีกรรมชั่วซึ่งผู้กระทำจะได้รับหลังจากที่สิ้นชีวิตไปแล้ว

3. ความเชื่อเบ็ดเตล็ด

ความเชื่อเรื่องคนนารีผล

คนนารีผล เป็นต้นไม้ที่เกิดในป่าหิมพานต์ ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่สะทอน ถึงความเชื่อในเรื่อง คนนารีผล หรือคนนางกายว่าเป็นต้นไม้ใหญ่ที่เกิดในป่าหิมพานต์ ดัง ความว่า

พระก็แยงหนทองคงไหยหิมมะพาน ท้าวจึงลงสู่คนกายแก้วยศสูงแท้แล้ว

∴ 32

ผลของคนนางกายนี้รสชาตอรอยมากกว่าผลไม้อื่นใดในโลก ถ้าใครได้ลิ้มรสคน นางกายจะพึงพอใจยิ่งนัก ดังนั้นเมื่อนางทำมาโคลิ้มรสจึงนึกว่าเป็นผลไม้ที่อรอยกว่าผลไม้อื่นใดที่เคยกินมาดังความว่า

นางก็กินแรมช้อยหวานแท้กว่าหลัง

∴ 32

ท้าวจึงนึกถึงกับเออเปรียบขึ้นว่าไม่มีผลไม้ใดในโลกมนุษย์จะเปรียบได้ เมื่อได้ ลิ้มรสคนนางกายที่นางทำมาว่ามาถวาย ดังความว่า

แมนว่าของในท้องหมู่พู่ในโลกเฮนั่นก็มนุษย์เปรียบได้กายแก้วลูกดีแท้ค้าย

∴ 32

นอกจากจะมีรสชาตอรอยแปลกกว่าผลไม้อื่น ๆ ในโลกมนุษย์แล้ว ยังมีความวิเศษ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลไม้วิเศษโคตรหาย เพราะผลที่เกิดจากคนนางกายแต่ละกิ่งนั้น จะมีฤทธิ์ต่าง ๆ กัน คือ กิ่งที่ขึ้นไปทางทิศตะวันตกถ้าใครกินร่างจะกลายเป็นปลา กิ่งทางทิศตะวันออก ถ้าใครกินร่างจะกลายเป็นภูเขา กิ่งทางทิศอุดรผู้ที่ได้กินร่างจะคงงามดังพระอินทร์

ผลจากกึ่งทางทิศเหนือ ถ้ากินเข้าไปร่างจะกลายเป็นนกกกระยางขาว และกึ่งทางทิศใต้
 ผู้กินร่างจะกลายเป็นลิง ดังความว่า

อันว่าเข้าไปกำหนดแห่งวันตก สุกหล่นลงเป็นป่าดงลอยตามน้ำ
 อันว่าเข้าไปแก้วพะวานออก สุกหล่นแล้วเป็นเขาลอนไสแจ่งปลกขาวแท้แล้ว
 อันว่าไปกำหนดแห่งอุคอน กินโสมงามคังอินแปงป็น
 อันว่าไปกำหนดแห่งหอละคี กินเป็นนกเจ้ายางขาวลวน
 อันว่าไปกำหนดแห่งบัตติม กินเป็นลิงโตโตนปายไม้

∴ 35 – 36

จากการศึกษาเรื่องความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรม ทำให้เห็นว่าความเชื่อต่าง ๆ
 ที่ปรากฏที่ฝังอยู่ในจิตใจของคนในสังคมมาจนถึงในยุคปัจจุบัน ก็ยังเห็นได้ว่าในเรื่อง
 ความเชื่อเรื่องกรรมทุกวันนี้ในสังคมที่ปรากฏวรรณกรรมและสังคมไทยทั่วไปยังสอนให้เชื่อ
 เรื่องกรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นเทคนิคการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบระเบียบ
 ที่ต้องการ โดยอาศัยความเชื่อจากหลักพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนด

ประเพณี

ประเพณี คือ นิสัยสังคม หรือความประพฤติของสังคมที่กระทำซ้ำๆ อยู่บ่อยๆ จนเกิดความเคยชิน (พระยาอนุมานราชธน 2505 : 8)

ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เกิดขึ้นจากความเชื่อและความคิดของคนเชื่อหรือคิดอย่างไร ก็แสดงออกมาให้ปรากฏ ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่สะทอนประเพณีที่สืบทอดและยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมไว้สองลักษณะคือ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต และประเพณีเกี่ยวกับการปกครอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

ในช่วงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์จะเกี่ยวข้องกับประเพณีต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อได้ปฏิบัติตามประเพณีแต่ละประเพณี จะช่วยสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติได้ ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ที่ถ่ายทอดไว้ในวรรณกรรมเรื่องท้าวแม่ มีประเพณีการสู่วัย ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการรดกกาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ประเพณีสู่วัย

มนุษย์มีความเชื่ออยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งสืบมาแต่โบราณกาลว่า คนที่เกิดมาทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะ เป็นหญิงหรือชาย ย่อมจะมีอะไรอย่างหนึ่งสิ่งอยู่ในร่างกายมาแต่กำเนิด เมื่ออยู่กับเนื้อตัวผู้ใดก็จะมีสุขความสบายไม่ป่วยไข้ได้ทุกข์ ถ้าสิ่งนั้นหนีหายไปจากตัวก็จะทำให้ผู้นั้นเป็นไข้ได้ทุกข์ และอาจถึงแก่ความตายได้ สิ่งนั้นคือขวัญ

ขวัญเป็นสิ่งที่มิประจำอยู่ในตัวตั้งแต่เกิด และจะเจริญวัยควบคู่ไปกับเจ้าของขวัญเสมอ เมื่อจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชีวิตของเจ้าของขวัญ จึงมักต้องบอกให้ขวัญรับรู้ไว้ด้วย เพื่อขวัญจะได้ไม่ตื่นตกใจและหนีจากไป การบอกขวัญให้รับรู้หรือพิธีสู่วัยที่ปรากฏในวรรณกรรม สะทอนให้เห็นถึงพิธีสู่วัยในพิธีแต่งงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเพณีสู่วัยแต่งงาน เป็นการเรียกขวัญคู่บ่าวสาวใหม่มาอยู่กับตัวและบอกให้รู้ว่าต่อไปบุคคลทั้งสองจะคงอยู่เป็นสามีภรรยา กัน เพื่อขวัญจะได้รับรู้และเข้าใจสภาพที่จะเกิดขึ้น ประเพณีสู่วัยตอนแต่งงานท้าวแม่และนางท่ามากล่าวว่า พรหมนั่นคือหมอขวัญผู้ทำพิธีสู่วัยให้กับคู่บ่าวสาว พร้อมทั้งให้พรให้มีอำนาจบารมี ให้มีบ้านผีเมืองรับรู้พร้อมทั้งรวมอวยชัยให้พร

แกดูบ่าวสาว คังความว่า

แต่นี่พามมะนาเข้าถวายพอนพระบาท ให้เจ้ายืนยิงดำพันเข้าหมั้นอะสงแดทอน
สี่ ๆ มังคะละพะพอนไฮโยแข็งขม ให้เจ้าไคยงานคาวเมืองกวางชูแค้นแดทอน
กับทั้งผู้ค้าเมืองไทยกงจีนก็ก็ ขอให้ขุนสองสิ่งปองเป็นเจ้า คอมาพามถวาย
พอนแลวยอม็อนบมาค เขาไซปองสองเจ้าสู่ขวัญ

: 21

ตอนยาจำสวนและนายส่าเกาแต่งงานกัน ก็กล่าวว่ามี การสู่ขวัญ แต่ไม่ได้ให้
รายละเอียดไว้ คังความว่า

คอมาบอละบวนแล้วทั้งหลายลาเล็ก พะก็เอาสองแจมเจ้านายเถ่าสู่ขวัญหันแล้ว
พะก็เอาสองแจมเจ้าเป็นคู่ตัวเมีย สองก็เนากะเลิมตุกเฟิงนุนบาทาว

: 88

การเรียกขวัญครั้งนี้เป็นการเรียกขวัญของยาจำสวนและนายส่าเกา ในพิธีแต่งงาน
หลังจากหลังจากซุบตัวให้เป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว

1.2 ประเพณีแต่งงาน

การแต่งงานโบราณถือว่าเป็นภาระที่สำคัญอันดับสามของชีวิต เป็นชีวิตที่
ต้องพึ่งตนเองและต่อสู้อุปสรรคด้วยตนเอง คังนั้นชายหรือหญิงก็ตามต้องพิจารณาถึงฐานะ
ของกันและกันให้รอบคอบ ในวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่า ในการทบทวนสู่ขอจากฝ่ายชาย
ผู้ที่จะทบทวนสู่ขอต้อง เป็นคนที่มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคม คังจะเห็นว่า
ทาวแม่เมื่อต้องการได้ธิดาทาวกงจีนเป็นภรรยา ก็ขอให้นายส่าเกาเป็นเถ่าแก่ไปทบทวน
สู่ขอให้ คังความว่า

ทาวก็ออก ๆ ตานจาเวาพะอะเพาพอเฮย เพื่อนว่ากุ่มมะลีน้อยเสนหานางนาค
เป็นลูกเจ้าเมืองก็อยู่พอยวาคาย ขอแแก่เหนื่อหัวเจ้านายอะเพาคนพอ
ไปกาวตานโอมไหแกวอนแดทอน

: 14

ผู้เป็นพ่อแม่ฝ่ายหญิงเมื่อได้รับการทรมานจากเงาแกของฝ่ายชาย การให้คำตอบ
ตกลงหรือปฏิเสธ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของบุตรสาวของตน ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อนาย
สำเภามาทรมานสุชอธิตาทวงงเงิน ทวงงเงินขอลดให้คำตอบด้วยการขอลา
ความสมัครใจธิตาก่อน ดังความว่า

เฮจักถามลูกเต้านงนาคชुकนก่อนแล้ว หลอนว่า!เฮวางให้ชินใจนางนาคบงู
วันหน้าเฮาสุเจ้าจึงมาหันทอน

: 15

การตกลงใจของธิตาทวงงเงินสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่จะเข้าพิธีแต่งงานนั้นควรได้
พิจารณาด้วยตนเอง พ่อแม่ฝ่ายหญิงไม่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องของการตัดสินใจนั้น ดังความว่า

แต่นั้นพะก็ตั้งตารหน้าดามนาคทั้ง7 สายใจกูก็ลือเคเจ้า ยังมีนายชะเพาคำจำปา
มาออก คีคอยากได้เชื่อเจ้าขุนนางแตกาย ทวabayทวทวเป็นแม่เกิดนาคนาคตาย
ไผ่ยังขานเอาเที่ยวทันขานถอย เฮจักวางความให้นายชะเพาสุธาง
วันหน้าเฮาซานเจ้าชิวมาแทแล้ว

: 16

นางท่อมธิตาคคนสุดท้องของทวงงเงิน ยินดีตอบรับโดยกล่าวว่าถ้าเป็นบุญที่เคย
สร้างรวมกันมาก็ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ ดังความว่า

แต่นั้นท่อมานอยยอมมีอนบพ คั้นว่าพะพอให้ชินโคบอนโคนั้นเก แม่นว่าพะพอให้
เอาชอยหอธางชามมะลาคกงเงินก็คี่ ตามแต่นเคยสมขินนูนได้

: 16

เมื่อลูกสาวตกลงจะยอมเป็นคูครองกับฝ่ายชายแล้ว พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะเรียกสินสอด
ทองหมั้นเป็นค่าเลี้ยงดู ทวงงเงินโคเรียกค่าสินสอดนางท่อม ทื่อางว่าเป็นธรรมนิยม
โบราณดังนี้ เงิน ทองคำแสนซัง ซาง มา อย่างละ 100 ตัว ซาหญิง ซาชาย อย่างละ
100 คู่ สร้างสะพานเงิน สะพานทอง จากทอนำที่เรือนายสำเภาจอกอยู่จนถึงคูมทวงงเงิน
สองข้างทางให้ปลูกกล้วยที่อีกเครือเป็นเงินและทองคำ ดังความว่า

เขาก็คัดค้านอยตามแต่บุญตาม คามคองเมืองแต่ปางปัจฉิมเถ่า อันนึ่งเงินคำได้
 พอแสนคำยัง ขวางมาไคพอฮอยชู้ตัว อันนึ่งคายังพอมคาศายฮอยคู้ หาให้ไค
 ปานนั้นก็จึงเอาเจ้าเฮย อันนึ่งให้ท้าวสาขงขัวเงินพอมขัวคำเกาะกาย ส่างแต่
 ทางทาพูนเถิงเทอฮอกเฮาเทเนอ อันนึ่งให้ท้าวปุกกวยเคือเงินพอมเคือคำแถวดี
 ปุกแต่ทางทาพูนเถิงเทอฮอกโฮง ก็จึงสมกะสัดโงบายูนคนปะเล็ด คั้นว่าหาให้ไค
 ปานนั้นก็จึงเอาหันทอน

: 17

วันเดือนปีที่จะประกอบพิธีแต่งงานนั้น ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้หาฤกษ์ยามที่ดี เพื่อจัด
 พิธี ทวงเงินได้ให้พรหมณ์เป็นผู้หาฤกษ์ในการแต่งงานของท้าวแม่ และนางท่ามา
 คั้งนี้

แต่นั้นพามะนากมวันทาพูนบาค หากลิกไคก็ฮายเดยาม วันหนานมื่อปอควันคิเทตกาย
 ยามอุคทั้งลาชาแมนยามพอคายพะเฮย

: 19

เมื่อถึงฤกษ์คิตามที่ได้ ฝ่ายชายจะแห่เจ้าวามายังบ้านเจ้าสาว ฝ่ายบ้านเจ้าสาว
 จะกันประตูเงินประตูทองเพื่อเรียกคามาทาง กวยคั้งความว่า

แต่นั้นผู้สาวเบื่องงเงินอักแจบ คั้นยไคเคื่องจางคู้ชอยกั๊ยไซงายแล้ว
 ผู้บวมนอยกำฝ่ายนายระเพา สายใจเฮยคอยไซเออฮาย อันนึ่งบักคู้บวมนทาง
 หลวงอักแจบเสี่ยลือ เจ้าซีให้พิคังคิงเขามอนโคนี้เด แต่มันผู้สาวเบื่องงเงิน
 ขานตอบ คั้นยไคเคื่องจางคู้ชอยกั๊ยไซงายแล้ว แต่มันพะกะสัดเจ้าลิ่งล้าคู้ยาม
 บานแตกายยามคิตบคิเมื่อหน้า บากัจจาเขาให้เออคำฮอยให้คางจางเขานันฮับ
 ไซหันทอน เขาก็ไคคางจางคำแกงฮอย เขาก็ไคเคื่องจางหัวจันตอกันแทแล้ว
 แต่มันสาวสำนอยไซทะวานปะเบ็ง ผู้งหมูสาวสำนอยเขาฟาวแลนมา

: 20

ในพิธีแต่งงานนี้ จะมีการสู่ขวัญให้พรคู่บ่าวสาว โดยมีพรหมณ์เป็นผู้ทำพิธีให้ การสู่ขวัญแต่งงานให้กับคู่บ่าวสาวแต่งงานใหม่นี้เป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ให้แก่บุคคลทั้งสอง หลังจากที่มิคาเอลินสอคทองหมั้นที่ฝ่ายชายนำมามอบให้ ไม่ว่าจะเป็ นสิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างครอบครัวใหม่ของคู่บ่าวสาวให้สมบูรณ์ ซ่าง มา เป็นสัตว์ใช้แรงงานอาจจะนับไ้ควาเป็นสัตว์เศรษฐกิจ ทาสชาย ทาสหญิงคือบุคคลที่จะช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านแทนคู่สามีภรรยา ที่สำคัญก็คือเป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีมาก่อน จะช่วยให้ฝ่ายหญิงที่ไปอยู่ร่วมกับครอบครัวใหม่ของฝ่ายชายเกิดความอบอุ่นใจขึ้น และยังได้ใช้แรงงานอีกด้วย ส่วนทรัพย์สินถือว่าเป็นทุนสำรองใน การสร้างครอบครัวใหม่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ทั้งทรัพย์สินของและข้าทาสที่มีคามาการค้า มอบให้ธิดานำคิดตัว ไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของสามีซึ่งเป็นชีวิตใหม่ของธิดาคณนั้น จึงเป็ นการสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตใหม่ของธิดาในทางหนึ่งด้วย

1.3 ประเพณีการแต่งงาน

การแต่งงานที่ถ่ายทอดจากรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่าหญิงชาวบ้านจะนุ่งผ้าซิ่น ถ้าหญิงในตระกูลสูงศักดิ์หรือหญิงที่มีชาติตระกูล จะนุ่งผ้าฉิ่นไหมสไบ

ภาพการแต่งงานของหญิงชาวบ้าน สะท้อนให้เห็นในงานแต่งงานของนางท่ามา และท้าวแม่ หญิงสาวบางคนรีบไปคู่กับท้าวแม่จนถึงผ้าหลุดลุ่ย ดังนี้

นางสาวฟ้าโตนเขื่อนสิ้นนุเคยไปแล้ว ยังเล่าขานปวงเตน้ไปแต่ดักหัวหันแล้ว

: 27

สาวชาวเมืองงจิ้นแตกตื่นเพื่อมาชมความงามของท้าวแม่ จนกระทั่งผ้าฉิ่นหลุดลุ่ย คังความว่า

นางสาวฟ้าโตนเขื่อนสิ้นนุขาดไปแล้ว ลินก็เกาะแยกชั้นคันไคไ้ชาค่างาง

: 27

ธิดาทังหกของท้าวกงจิ้นนุ่งผ้าฉิ่นหงสไบ คังความว่า

นางนุ่งฉิ่นสีวชะไบบางอิคออน เอ้ออิคยงถือต่างโขงค่า นางนุ่งชะไบ เบียงผาควนคาแสนค่าก็มี

: 26

2. ประเพณีเกี่ยวกับการปกครอง

ประเพณีเกี่ยวกับการปกครอง ที่ปรากฏในวรรณกรรมมีประเพณีราชาภิเษก ประเพณีเข้าเฝ้าถวายเครื่องราชบรรณาการ ดังนี้

2.1 ประเพณีราชาภิเษก

อภิเษกหมายถึง การแต่งตั้งโดยวิธีรดน้ำ เช่น พิธีขึ้นเสวยราชของ พระเจ้าแผ่นดิน (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 879) ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ กล่าวถึงการขึ้นเสวยราชของท้าวแม่ โดยผ่านพิธีราชาภิเษก ว่า ท้าวแม่และนางท้าวมาผู้จะ เข้าพิธีจะต้องเข้าพิธีสงฆ์ราชาภิเษก หรือรับน้ำอภิเษกจากพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ พระสงฆ์ตลอดจนบุคคลสำคัญที่มาร่วมพิธีตามลำดับ ต่อจากนั้นจึงเข้าสู่พิธีราชาภิเษก มีหมอปราหมณ์ทำพิธีสู่ขวัญ ผู้ขอพระกรแล้วประกาศพระนามใหม่จึงเสร็จพิธี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เขาก็เซ็นแจมเจ้าขึ้นสู่ลินค้ำ ลาดซาพะพอดคนสงเจ้า กับทั้งสังกะเจ้าทงท่าส่งโสศ
มีทั้งเสเน็คหอมสงเจ้าชุกคนหันแล้ว เขาก็เซ็นแจมเจ้าขึ้นสู่หอไช เสนาหลาย
อะเนคนองมาเฝ้า พะก็อุบพิเสกเจ้าเสวยลาดทุมมา เสวยเมืองแทนนังปอง
เป็นเจ้า แด้นั้นพามมะนุเจ้าถวายพอนพระบาด-แปะแผนพื้นต้นเจ้าใส่หัว
สี่ ๆ พะพอนไชโยแข็งขม ไทเจ้าไคมานคาวเมืองกว้างชูแคนแคทอน
ให้เขานำช่างมาปูงหมูบ้านาง นำมาถวายส่วยไฮลือไฮ อันนี้ญี่บูค้ำเมืองเทพ
ทุมมาก็คี่ ไทมาคูนมาคานนังปองเป็นเจ้า

: 77

ในพิธีราชาภิเษกมีการหลั่งน้ำ เป็นการแสดงการมอบให้จากพระมหากษัตริย์พระองค์ เดิม ประเพณีดั้งเดิมของไทยจะให้ความสำคัญอยู่ที่การทรงรับน้ำอภิเษก เพราะชื่อในพิธี ก็ยังอยู่เช่นนั้น (ประยูรทิ ลิทธิพันธ์ 2524 : 10) การหลั่งน้ำในพระราชพิธีนี้เป็น การแสดงออกถึงการมอบให้ของผู้รวมพระราชพิธี หรืออาจหมายถึงการชำระล้างพระวรกาย และพระหทัยของพระมหากษัตริย์ในพิธี เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เพื่อความเป็น ตรีสวัสดิ์ที่พัฒน์มงคลในการขึ้นครองราชย์ก็ได้

2.2 ประเพณีการเข้าเฝ้าถวายราชบรรณาการ

ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่สะทอนให้เห็นว่า การเข้าเฝ้าองค์พระมหากษัตริย์ จะต้องมียศใหญ่ใหญ่ นำเข้าเฝ้า ดังตอนที่ราชทูตนำพระราชาเสนาและเครื่องราชบรรณาการของท้าวแม่ไปเข้าเฝ้าพระเจ้าทุมมา ต้องมีลามแขกของเมืองเป็นผู้นำเข้าเฝ้า ดังความว่า

เมื่อนั้นขุนก็เคาหาหางบันนากานของฝาก ตกแดงพอมทีแล้วขูอันหันแล้ว
 ขุนก็นำทางเท้าเมื่อถึงลามแขก แตนั้นลามแขกคานมาพ้อคคี่แคลือ
 เจ้าก็อยู่แห่งห้องกำฝายแคนโค่นันเต นำบันนากานมาลืออูวาสูมาคา
 แตนั้นขุนตอบถอยอับปากเลยชาน ผุงชานำบันนากานมาชาบถวายพะยาเจ้า
 แตนั้นลามแขกฟ้าอับถายอาพอน พาสองขุนอับ ไปทูนเจ้า

: 57

ราชทูตที่เมืองต่างๆ แข่งกันให้มาติดค่อนั้นจะต้องมีเครื่องราชบรรณาการมาด้วยทุกครั้ง เช่น ราชทูตที่นำพระราชสาส์นของท้าวแม่ไปกราบถวายพระเจ้าทุมมานั้น จะมีเครื่องราชบรรณาการไปกราบถวายด้วย ดังความว่า

แต่นั้นพะบาทท้าวก็ขุนค้ำหางคอกแกงลาละสาน นำบันนากานไปชาบถวายพะ เมืองพูน....
 คั้นว่าพะแดงแล้วยอใส่ขันค้ำ สัมพะสันมีขูอันในหัน เจ้าก็มีอาคิให้ลาละหุดขุนสาน
 นำสานค้ำชาบถวายพะ เมืองพูน

: 56

การส่งพระราชสาส์นพร้อมเครื่องราชบรรณาการมอบให้กันนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงมิตรไมตรีในฐานะที่เป็นมิตรประเทศที่มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน เครื่องราชบรรณาการที่ใช้เป็นสื่อมิตรภาพให้แก่เมืองทั้งสองนั้น มักจะนำมาจากของที่มีอยู่ในบ้านเมืองของตน ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อนายสำเภาจะนำเครื่องบรรณาการไปกราบถวายท้าวทงจิ้น ก็ได้เอาสิ่งของที่เป็นสินค้าของตนส่วนหนึ่ง ไปเป็นเครื่องบรรณาการครั้งนี้ ดังความว่า

นายก็จับเอาไค่นอละมาคทั้งฝาง นำไปถวายพะยอกเมืองเป็นเจ้า

: 13

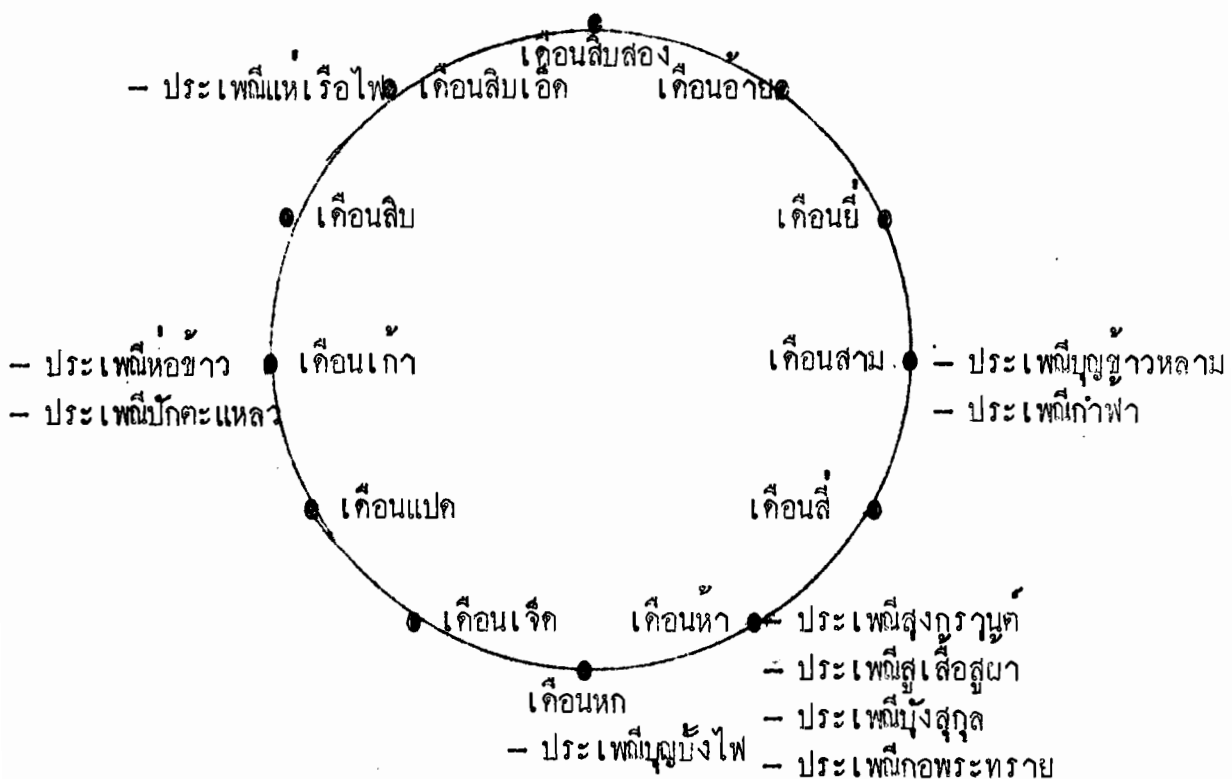
เมื่อนำพระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการเข้าเฝ้าเฉพาะพระพักตร์แล้ว
 ความลักษณะธรรมเนียมโบราณ **ทูล** จะได้รับการปฏิสังขารจากพระมหากษัตริย์ ด้วย
 การเริ่มมีพระราชดำรัสถามว่า พระเจ้าแผ่นดินฝ่ายโน้นกับพระราชวงศ์ทรงสบายที่อยู่หรือ
 คณะ**ทูล** ที่เดินทางมานี้สะดวกสบายดีหรือ และจบลงด้วยถามความเป็นอยู่ของไพร่พลเมือง
 ของประเทศฝ่ายโน้นว่ามีความสุขสมบูรณ์ดีหรือ ฝนตกต้องตามฤดูกาลหรือไม่
 (หม่อมราโชทัย 2508 : 147)

ในวรรณกรรมนิทานสะท้อนให้เห็นการถามข่าวคราวในลักษณะพระราชปฏิสังขาร
 ว่า **ราชทูต** ผู้นำสารจะถามข่าวคราวตามลักษณะการถามข่าว**ตามธรรมเนียมโบราณ**นี้ด้วย
 เช่น ตอนที่**ราชทูต**จากท้าวแสนเมืองมานำพระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการจากท้าวแสน
 เข้าเฝ้าถวายพระเจ้าทุมมา **ราชทูต**ได้ถามข่าวคราวพระเจ้าทุมมา ตามธรรมเนียม
 โบราณ ดังนี้

เขาก็ขอมือไหวลาชากมขาม ยังคอยสุขอยู่สง่างเมืองกว้างศาลานแกล้อ
 อันว่าโพยพะยากธายสับพะสิงอันตายก็ดี โลกาสังบมีมาคองแกล้อ
 เมื่อนั้นพะกาวคานจาคอบฝูงขุน ยังคอยเทียละคางอยู่คินาเจ้า
 สู้ก็อยู่แหงทองกำฝ่ายแดนโค

: 58

จากการศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตในด้านความเชื่อ และประเพณีของคน
ในสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมนี้ ในวรรณกรรมได้สะท้อนให้เห็นเพียงบางส่วน
จึงไม่สามารถแสดงให้เห็นภาพเป็นวงกลมได้ แต่ในด้านการศึกษาชีวิตของคนในสังคม
ที่ปรากฏวรรณกรรมนั้น ยังคงสืบทอดความเชื่อและประเพณีอย่างเคร่งครัด โดยสามารถ
แสดงให้เห็นเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพวงกลมแสดงประเพณีในรอบปี ของคนไทยพวนในหมู่บ้านม่วงขาว อำเภอศรีมโหสถ

จากการสำรวจท้องถิ่นที่ปรากฏวรรณกรรม พฤติกรรมของคนในสังคมนี้
 อาศัยความเชื่อและประเพณีเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมได้อย่างหนึ่ง
 คนในสังคมเป็นผู้มีมารยาท รู้จักบุญคุณของผู้มีพระคุณ เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ตลอดจนผู้มีพระคุณ
 แม่กระทั่งการพยายามกระทำความดี เพื่อความสุขสบายในภายภาคหน้าทั้งในชาตินี้หรือ
 ภพหน้า ก็ด้วยความเชื่อและประเพณีที่คนในสังคมยึดมั่นปฏิบัติมาเป็นลำดับนั่นเอง

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ ฌมบีโบลาน จารควยตัวอักษรไทยน้อย ของนายพวง มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิจัยค่านิยมดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อปริวรรตวรรณกรรมนิทานเรื่อง"ท้าวแม่"ฌมบีโบลาน อ่าเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี จากต้นฉบับโบลานซึ่งบันทึกด้วยตัวอักษรไทยน้อย เป็นอักษรไทยปัจจุบัน
2. เพื่อจัดทำคำอธิบายศัพท์ที่ปรากฏในวรรณกรรม
3. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตที่ปรากฏในวรรณกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

เอกสารวรรณกรรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เอกสารโบลานเรื่องท้าวแม่ ฌมบีโบลาน ของนายพวง จารควยตัวอักษรไทยน้อย ความยาว 182 หน้าลาน ต้นฉบับได้จากพระครู-พิสิษฐธรรมวุฒิ เจ้าอาวาสวัดม่วงขาว ตำบลโคกบึง อ่าเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยคือ คณะผู้วิจัยร่วมกันปริวรรตวรรณกรรมนิทานเรื่อง ท้าวแม่ ทั้งหมด 91 โบลาน เป็นอักษรระคนวิธีในปัจจุบัน ในระหว่างการปริวรรตจะเก็บ คำศัพท์ที่พบไปค้ว เมื่อปริวรรตเสร็จสิ้นแล้วจะอ่านบททวนหาคำศัพท์ที่ถกครั้งหนึ่ง เพื่อสำรวจ เก็บคำที่ยังตกค้างอยู่ หลังจากนั้นนำคำศัพท์ทั้งหมดที่เก็บรวบรวมไว้มาเรียงลำดับตัวอักษร โดยยึดหลักการเรียงลำดับคำตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เมื่อ เรียงลำดับคำเสร็จแล้วจึงให้ค่านิยามศัพท์โดยอาศัยสัมภาษณวิทยากรท้องถิ่น และดูจาก บริบท เพื่อให้ได้คำจำกัดความของคำศัพท์ที่เหมาะสมที่สุด และศึกษาวิเคราะห์สภาพ

การดำเนินชีวิตในวรรณกรรมคำประพันธ์และความเชื่อที่สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยอาศัยแนวทางที่นักวรรณคดี และผู้สนใจศึกษาโคลงกล่าวถึงไว้เป็นแนวทางช่วยในการวิเคราะห์วิจัย อีกทั้งได้สำรวจพื้นที่ท้องถิ่นที่ปรากฏวรรณกรรม เพื่อสังเกตการดำเนินชีวิตที่แสดงออกมาในคำประพันธ์และความเชื่อ ซึ่งได้อาศัยการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ว่าสอดคล้องกับประเพณีและความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมหรือไม่ โดยใช้เวลาในการสังเกตครบรอบ 12 เดือน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี โดยวิธีการตามลำดับขั้นตอนที่กล่าวมา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ต้นฉบับวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่และปริวรรตคำอ่าน

วรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ ฉบับที่นำมาวิจัยนี้เป็นฉบับโบราณ ใบลานทั้ง 91 ใบลานจารด้วยอักษรไทยน้อย หน้าลานละ 4 บรรทัดทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ในใบลานขนาดความยาว 57 เซนติเมตร กว้าง 5.7 เซนติเมตร รวมอยู่ในผูกเดียวกันร้อยจากรูที่เจาะไว้ตรงกลางใบลาน 2 รู โดยมีไม้ขนาดเท่าความยาวและความกว้างของใบลานประกบอยู่ทั้งหัวและท้ายของใบลานในผูกนั้น

ผู้วิจัยได้นำต้นฉบับโบราณถ่ายเอกสาร ตั้งแต่หน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย โดยย่อส่วนลงจากต้นฉบับจริงร้อยละ 60 ลงไว้ในงานวิจัยเล่มนี้ เพื่อให้ผู้สนใจได้เห็นข้อความที่ปริวรรตแล้วควบคู่กับตัวอักษรจริงจากต้นฉบับ อันจะมีผลให้การอ่านตัวอักษรไทยน้อยของผู้สนใจใคร่รู้จริงได้ศึกษา และสามารถเรียนรู้การอ่านตัวหนังสือไทยน้อยได้ด้วย

การปริวรรตวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยได้ถ่ายตัวอักษรจากใบลานที่จารด้วยตัวอักษรไทยน้อยเป็นภาษาไทยปัจจุบัน โดยเปลี่ยนรูปแบบของอักษรวิธีต้นฉบับให้เป็นคำที่มีพยัญชนะสระ ตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยไม่ทำให้ความหมายของคำนั้นต่างจากต้นฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้วรรณยุกต์กำกับเสียงในคำ ซึ่งวรรณกรรมต้นฉบับไม่มีรูปวรรณยุกต์ปรากฏ แต่ในการปริวรรตใช้รูปวรรณยุกต์กำหนดเสียงของคำไว้นี้จะช่วยให้ได้เสียงที่ใกล้เคียงกับสำนวนภาษาไทยพวนซึ่งเป็นภาษาชองท้องถิ่นที่ปรากฏวรรณกรรมมากที่สุด ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้

การอ่านวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ไค้อรรถรสตามเนื้อความต้นฉบับมากยิ่งขึ้น

2. คำศัพท์ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่

การเก็บรวบรวมคำศัพท์ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ใช้หลักการเรียงคำตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพุทธศักราช 2525 การแสดงคำศัพท์ในตารางที่มีทั้งตัวอักษรไทยน้อย และยกข้อความที่ปรากฏคำศัพท์ในข้อความนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น คำศัพท์ที่รวบรวมและให้คำจำกัดความแยกตามตัวอักษรได้ดังนี้

ก 72 คำ, ข 45 คำ, ค 68 คำ, ง 11 คำ, จ 34 คำ, ช 88 คำ,
 ค 43 คำ, ท 40 คำ, ถ 19 คำ, ท 59 คำ, น 32 คำ, บ 36 คำ,
 ป 49 คำ, ผ 24 คำ, ผ 8 คำ, พ 68 คำ, ฟ 9 คำ, ม 54 คำ,
 ย 54 คำ, ล 50 คำ, ว 26 คำ, ส 91 คำ, ห 75 คำ, อ 64 คำ,
 ฮ 72 คำ

รวมคำศัพท์ทั้งสิ้น 1,191 คำ

3. สภาพการดำเนินชีวิตด้านความเชื่อ และประเพณีที่ปรากฏในวรรณกรรม

สภาพการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่สะท้อนให้เห็นความเชื่อและประเพณีของสังคมดังนี้

ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมผู้ประพันธ์ ได้สะท้อนความเชื่อที่สำคัญ ๆ ไว้หลายประการคือ ความเชื่อว่าเทวดาและสัตว์ในนิยายมีจริง ทั้งเทวดาและสัตว์ในนิยาย เช่น ครุฑ และนาค จะช่วยคลี่คลายโศกเศร้าให้แก่คนดีเมื่อตกอยู่ในภาวะลำบากให้ได้รับความช่วยเหลือตามแต่เหตุการณ์ในขณะนั้น ๆ

ความเชื่อเกี่ยวกับของวิเศษ ในวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่า ของวิเศษมีจริง และจะเกื้อหนุนคนที่มีศีลธรรมเท่านั้น ของวิเศษแม้จะมีฤทธิ์เดชมากเพียงใด เมื่อตกไปอยู่ในมือผู้ขาดคุณธรรมความดีแล้ว ก็มีได้ส่งผลดีให้แก่ผู้ใดไร้คุณธรรมนั้นเลย

ทั้งความเชื่อเรื่องเทวดา สัตว์ในนิยาย และของวิเศษมีจริงนี้ มีส่วนสะท้อนให้เห็นว่าเป็นความเชื่อที่ยังมีอยู่ในจิตใจของคนในหมู่บ้านม่วงขาว ที่ปรากฏวรรณกรรมความเชื่อเหล่านี้ยังมีผลช่วยกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมนี้ได้ว่า ถ้าทำดีก็จะเกิดความสุข

คิดหวังสิ่งใดก็จะสมดังปรารถนา การนับถือผีปู่ตาบ้านของคนในหมู่บ้านนี้ก็เกิดจากความเชื่อในค่านับ เพราะสังคมเชื่อว่า ปู่ตาบ้าน คือผีหมู่บ้านที่จะช่วยคุ้มครองป้องกันภัยให้แก่คนดี เมื่อคนในสังคมนั้นต้องการสิ่งใด จะต้องจุกฐูปบอกลาขอโทษคนใดค้ำหมาย แม่เมื่อจะเดินทางไกล เช่น เดินทางไปต่างประเทศก็จะจุกฐูปบอกลาให้ปู่ตาบ้านรับรู้ เพื่อที่ท่านจะได้ติดตามไปช่วยคุ้มครองดูแลค้ำนี้เป็นต้น

ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางที่เกิดจากความผืนนั้น เชื่อว่าความผืนจะเป็นลางบอกเหตุให้แก่มนุษย์ได้จริง

ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ การดูฤกษ์ยาม ในวรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่สะทอนให้เห็นว่า โหรเป็นผู้ช่วยกำหนดฤกษ์ยามในการประกอบกิจการต่างๆ และช่วยพยากรณ์เหตุการณ์ความเป็นไปของเหตุการณ์ต่างๆ ได้อีกด้วย

ความเชื่อเรื่องกรรมที่สะท้อนจากวรรณกรรมคือ กรรมจะมีผลต่อบุรุษกระทำทั้งในชาติเดียวกันและชาติต่อไปอย่างต่อเนื่อง ความเชื่อเรื่องกรรมนี้จะเกี่ยวเนื่องไปถึงความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ด้วย ทั้งนี้เพราะในวรรณกรรมได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ประกอบกรรมดีในขณะที่เป็นมนุษย์ เมื่อตายไปแล้วจะได้ไปเกิดในสรวงสวรรค์ซึ่งเป็นแดนแห่งความสะอาดสบายที่ทุกคนพึงปรารถนา แต่ถ้าในขณะที่ยังมีชีวิตกระทำแต่กรรมชั่ว ผลกรรมชั่วก็จะส่งผลให้ผู้นั้นไปชกใช้หนี้กรรมในแดนนรกซึ่งเป็นแดนแห่งความทุกข์ยาก โดยเฉพาะนรกอเวจีนั้นจะเป็นขุมนรกที่มีไว้เพื่อลงโทษผู้มีบาปหนัก นรกขุมนี้จึงเป็นขุมที่ผู้ที่ต้องมาชกใช้หนี้กรรมได้รับความทุกข์ลำบากสาหัสที่สุด

นอกจากความเชื่อหลักๆ ดังกล่าวมาแล้ว ผลการศึกษาวิจัยยังพบว่าในวรรณกรรมได้สะท้อนความเชื่อเบ็ดเตล็ดอีกประการหนึ่งว่า คันนารีผลนั้นมีจริง ผลของตนไม้นี้จะมีฤทธิ์วิเศษต่างๆ กัน ความเชื่อเช่นนี้อาจนับได้ว่าเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิทางพุทธศาสนาด้วย

ประเพณีในวรรณกรรมที่ปรากฏ คือ ประเพณีสู่ขวัญ ประเพณีแต่งงาน ประเพณีการแต่งกาย ประเพณีราชาภิเษก ประเพณีการเข้าเฝ้าและถวายเครื่องราชบรรณาการ ทุกประเพณีที่ปรากฏในวรรณกรรมมิได้แสดงขั้นตอนรายละเอียดอย่างเด่นชัด แต่ถึงกระนั้นประเพณีทั้งหลายเหล่านี้ก็ได้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่ล้ำค่าของสังคม ทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับสามัญชน และราชประเพณีของมหากษัตริย์ผู้มีอำนาจเหนือทุกชีวิต ความเชื่อและประเพณีที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องท้าวแม่

นับได้ว่ามีคุณค่ายิ่ง ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งที่บันทึกเรื่องราวของสังคมในส่วนนี้ไว้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมนิทานเรื่องท้าวแม่ และจากการสำรวจพื้นที่หมู่บ้านที่ปรากฏวรรณกรรมนิทาน คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญของพื้นที่คือ ควรจะได้สำรวจความเชื่อ ประเพณีต่างๆของคนไทยพวนในหมู่บ้านม่วงขาว อำเภอศรีมโหสถโดยใช้หลักระยะเวลาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการรวบรวมประเพณีที่ปรากฏในรอบปีที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านความเชื่อและประเพณีที่ยังคงมีผู้สืบทอดอยู่ในขณะนี้ ก่อนที่ผู้ประเพณีเก่านั้นจะหมดไป เพราะจากการสำรวจพื้นที่ภาคสนามพบว่า บางประเพณี เช่น ประเพณีก้อพระทราย มีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากที่เคยปฏิบัติมาในอดีต จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านนั้น

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อัครถาวร คศิชนวิทยา เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 184 หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู กรุงเทพฯ 2520, 366 หน้า
- กุหลาบ มัลลิกะมาส คศิชาวบ้าน สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย 2509, 272 หน้า
- จารุวรรณ จันทร์เกษ แนวความคิดค่านิยมในวรรณกรรมร้อยกรองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ปริชญานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 191 หน้า
- จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า เจ้าชีวิต คลังวิทยา 2505, 753 หน้า
- ชวน เพชรแก้ว การศึกษาวรรณคดีไทย ห้างหุ้นส่วนสามัญโรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ 2520,
195 หน้า
- ทัศนีย์ ทานควนิช การศึกษารวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียง (ระยะที่ 2) วรรณกรรมจาก
ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่ายและตำบลบ้านเกอ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
โครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
2523, 546 หน้า
- ชวัญ ปุณโณทก วรรณกรรมอีสาน พีระพัฒนา 2522, 564 หน้า
- ประคอง เจริญจิตกรรม วรรณกรรมอีสาน : สังขศิลป์ชัย วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2519, 197 หน้า . อักษรสำเนา
- ปราณี ขวัญแก้ว วรรณกรรมชาวบ้านจาก " มุกคำ " ตำบลร่อนพิบูลย์ หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2518, 535 หน้า
- पालเลกัวิท, สังฆราช เล่าเรื่องกรุงสยาม ก้าวหน้าการพิมพ์ 2520, 930 หน้า
- ระวีวรรณ อินทร์แหยม เสี้ยวสวาด : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร 2524, 335 หน้า
- รัชนีกร เศรษฐ์ สังคมและวัฒนธรรมไทย โรงพิมพ์พิมพ์เนศ 2516, 248 หน้า

ราโชทัย, หม่อม นิราศลอนคอน และจดหมายเหตุของหม่อมราโชทัย พิมพ์ครั้งที่ 5
คลังวิทยา 2508, 271 หน้า

วิเชียร ณ นครและคนอื่นๆ นครศรีธรรมราช ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์
2521, 607 หน้า

วิระวัชร ปิ่นเขียน วรรณกรรมกระเทยอิงจากคำบลสวนผึ้ง ภาควิชาภาษาไทย คณะวิชามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี 2525, 416 หน้า

สุนทรี ดวงทิพย์ วิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน คำบลท่าไม้ อำเภอรามกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, 354 หน้า

สุพัศรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย ไทยวัฒนาพานิช 2518, 183 หน้า

เสถียร จันทิมาธร คนเขียนหนังสือ ประพันธ์สาส์น 2517, 136 หน้า

อนุমানรชอน, พระยา การศึกษาเรื่องประเพณีของไทย พระนคร ราชบัณฑิตยสถาน
2505, 355 หน้า

อานนท์ อาภาภิรม สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย แพร่พิทยา 2519, 146 หน้า

อุคม หนูทอง วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก โรงพิมพ์เมืองสงขลา
ม.ป.ป., 268 หน้า

อุไร คีจริง การศึกษาเชิงวิเคราะห์นิทานเรื่องวงยะมาด อำเภอลำดวน จังหวัดปราจีนบุรี
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 419 หน้า อัครสาเนา

การปริวรรตวรรณกรรมนิทานเรื่อง " ท้าวแม่ "

อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี

บทคัดย่อ

ของ

อุไรวรรณ สุพรรณ
อุไร เสริมศิลป์
สมบัติ เสริมศิลป์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2536

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อวิวัตกรรตวรณกรรรมนันทาน เรืองท้าวแม่ ฉับของนายพวง
จัดทำคำอธิบายศัพท์ และศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของคนี่ปรากฏในวรรณกรรม ต้นฉบับวรรณกรรม
จารด้วยตัวอักษรไทยนอย ความยาว 91 ใบลาน 182 หน้าลาน ต้นฉบับพบที่วัดม่วงขาว
ตำบลโคกไบบ อำเภอสริมโชนส จังหวัดปราจิบุรี

ผลการศึกษาพบว่า การปฏิวัตกรรตวรณกรรรมนันทานจะมีผลต่อคนไทยพวนรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถ
อ่านตัวอักษรไทยนอยได้ จะสามารถอ่านคำกลอนได้บ้าง และเนื้อหาในวรรณกรรมบทที่เป็นมพญา
คงจะมีผู้นำไปใช้ขับลำเหมือนบรรพบุรุษที่เคยนิยมลำพวนกันในงานพิธีต่างๆ จากการจัดทำคำอธิบาย
ศัพท์ ได้คำศัพท์ทั้งสิ้น 1,191 คำ คำศัพท์หลายคำที่เคยใช้ในอดีตปัจจุบันเลิกใช้ไป คนรุ่นใหม่ปัจจุบัน
จึงไม่เข้าใจความหมายของคำเหล่านั้น ความเชื่อในเรื่องศาสนา และขนบประเพณีที่ปรากฏใน
วรรณกรรมมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ
เพื่อการจรรโลงพระศาสนา เพื่อความสุขในภพพว้าและเพื่อส่งผลบุญสู่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

The purpose of this thesis is to transliterate and the analytical study of characters' behavior and the way of living in a folktale named Thou-Bea, written by Nai Puang. The text is written on 491 palmleaves with Thai Noi inscribe, found at Wat Muang Khaw, Tambol Khok Peep, Amphur Srimahosod, Changwat Prachinburi.

The result of this study found that this literature has some impact upon the Thai Poun and the ability of reading the script and some chapter of the literature, especially chapter Phaya has been brought for singing as their ancestours used to do in the ceremonies. The belief of religion tradition and custom in literature effects the way of life and creates tradition and custom to maintain their religion for happinegs in their next life and giving good merit to their dead relatives.